

PHILONIS IVDÆI
ALEXANDRINI, LIBRI

ANTIQUITATVM.

QVÆSTIONVM ET SOLVTIO
NVM IN GENESIN.

DE ESSÆIS.

DE NOMINIBVS HEBRÆICIS.

DE MVNDO.

Quod summis uigilijs assequi potuimus, optime lector, id abunde per nos est
præstitum, alienam uero culpam nobis, qua es humanitate, nõ
imputabis. Vale, & expecta huius generis à no-
bis, & maiora, & emendatiora.

BASILEAE PER ADAMVM PETRVM,
MENSE AVGVSTO, ANNO

M. D. XXVII.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo.

PHILONIS IVDÆI
ALEXANDRINI, LIBRI

ANTIQUITATVM.

QVÆSTIONVM ET SOLVTIO
NUM IN GENESIN.

DE ESSÆIS.

DE NOMINIBVS HEBRAÏCIS.

DE MVNDO.

Quod summis uigilijs assequi potuimus, optime lector, id abunde per nos est
præstitum, alienam uero culpam nobis, qua es humanitate, nō
imputabis. Vale, & expecta huius generis à no-
bis, & maiora, & emendatiora.

BASILEAE PER ADAMVM PETRVM,
MENSE AVGVSTO, ANNO
M. D. XXVII.

Cum gratia & priuilegio Casareo.

HIERONYMVS IN CATALOGO
ECCLESIASTICORVM SCRIP-
TORVM.

PHILLO Iudæus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, idcirco à nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorum laude uersatus est; non solum eos ibi, sed in multis quoque prouincijs esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet, talem primum Christo credentium fuisse ecclesiam, quales nunc Monachi esse nituntur & cupiunt, ut nihil cuiusque proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonium egentibus diuiduntur, orationi uacatur, & psalmis, doctrinæ quoque & continentia, quales & LVCAS refert primum Hierosolymæ fuisse credentes. Aiunt hunc sub Caio Caligula Romæ periclitatum, quod legatus gentis suæ missus fuerat, cum secunda uice uenisset ad CLAUDIUM, in eadem urbe locutum esse cum apostolo PETRO, eiusque habuisse amicitias, & ob hanc causam etiam ecclesiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores ornasse laudibus. Extant eius præclara, & innumerabilia opera. In quinque libros Moyse. De confusione linguarum liber unus. De ijs quæ sensu præcamur & testamur, liber unus. De eruditione liber unus. De hærede diuinarum rerum liber unus. De diuisione æqualium & contrariorum liber unus. De tribus uirtutibus liber unus. Quare quorundam in scripturis mutata sint nomina liber unus. De pactis libri duo. De uita sapiētis liber unus. De gigantibus liber unus. Quod somnia mittantur à deo libri quinque. Quæstionum & solutionum in Exodo libri quinque. De tabernaculo & decalogo libri quatuor. Necnon de uictimis & repromissionibus, siue maledictis. De prouidentia. De Iudæis. De conuersatione uitæ. De Alexandro dicente, quod propriam rationem muta animalia habeant. Et quod omnis insipiens seruus sit. Et de uita nostrorum librum de quo supra diximus, id est de Apostolicis uiris, quem & inscripsit *περι βίου των ἀποστολικῶν ἰκστῶν*. Quod uidelicet cœlestia contemplantur, & semper deum orent. Et sub alijs indicibus. De agricultura libri duo. De ebrietate duo. Sunt & alia eius monumenta ingenij, quæ in nostras manus non perueniunt.

† Forte legendum est Esæis

De hoc uulgo apud Græcos dicitur *ἡ πλάτων φιλοσοφία*,

ἡ φιλοσοφία πλατωνιστική, id est, aut Plato Phi-

lonem sequitur, aut Platonem Philo, tanta est

similitudo sensuum & eloquij.

NOBILIBVS ATQVE

OMNI LAVDIS GENERE CVMVLATIS

SIMIS SODALIBVS ECCLESIAE

FULDENSIS IOANNES SIL

CHARDVS.

PHILONEM Iudæum, autorem omnium qui hodie extant uetustissimum, atque Hieronymi etiam testimonio disertissimum, ad uos mitto Clarissimi uiri: par enim uidebatur, ut quem tam accurate, tantoque impendio à Gothorum irruptione uindicassetis, si uestris aliquando auspicijs tanquam rediuiuus in eruditorum manus ueniret, solidam uobis tandem gloriam is pareret, eoque diutius duraturam, quod est celebrior tanti autoris apud omnes existimatio: quam nimirum sibi non tam eruditionis nomine, qua tamen Platonem ipsum, philosophorum deum, æquales fertur, quam ex eo collegit, quod ipsorum Apostolorum, adeoque PETRI illius principis, cum legatus gentis Iudæicæ ad Caligulam mitteretur Romam, sit usus familiaritate, cum quo de Christianismo hominem Iudæum ut contulisse quædam uerisimile est, atque initia accepisse fidei, ita rursus inficias non iuerim, quædam in ijs libris inueniri, quæ prophanam magis philosophiam, cui Alexandriæ plusculum operæ impenderat, quam Christianam respiciant, id quod cuiuslibet facile est uidere, qui elegantissimum De mundo libellum legerit. Nisi in ea simus opinione, ut credamus alterum quendam Philonem fuisse nonnullorum autorem, quæ deinde coepta sint & istius nomine legi: cui sententiæ uir nostra ætate eruditissimus Gulielmus Budæus palam subscribit: Aut malimus eam culpam in exemplaria reijcere, cum quibus ita sumus profecto conflictati, ut uix crediderim in multis domandis monstris ipsi Herculi plus fuisse exhauriendum laboris. Etenim dum primo bellum ueluti cum librorum inscitia suscipimus, per se, ut aliud nihil accedat aliunde, & difficile, & plenum discriminis, est præsertim qui religiose in ueteribus illis uersari semel constituerit, tum occurrunt quædam tam affectatæ & ambitiosæ deprauationis, ut quo magis annitate, hoc minus minusque efficias, & quo pluribus locis manum apponas iaturus auxiliū, hoc desperatiora relinquant. Cuiusmodi mihi pleraque sunt uisa, quæ cum nos diu multumque uarie distraxissent, dum uidelicet hoc agimus, ut lucem aliquam autori afferamus, ut sensimus tandem nihil procedere, & exemplaria, quorum duo habuimus, tam constanter, tamque ex composito mendas suas tueri, consilium quod mutandorum quorundam coeperamus planè abiicimus, imitatio id quod utrunque exemplar haberet, quæ tamen ita erant inter se similia, ut nec ouum diceret ouo magis, ut dubium mihi non esset, quin ex altero esset alterum descriptum, utcumque magno loci interuallo distita. Quippe attuleramus comòdum illud Fuldense uestrum, cum antea ex Laurissensi cœnobio impetrassemus peruetustū quidē illud, & quod nobis felicissimæ editionis magnam spem fecerat, sed progressos paululū non modo fœde destituit, sed & fecit, ut præproperæ nos editionis plurimū pœniteret. Nam eiusmodi rerum difficultas, ubi sedulitati atque uigilijs, quibus sanè non peperimus, nihil relinqueret loci, & in hoc res esset haud obscure iam, ut non solum nostra esset nobis subeunda culpa, sed & scri-

barum, dedimus operam, ut ab exemplaribus quam minimum discederemus, ut sicubi fortasse extaret aliud exemplar, id quod tunc inaudieramus, eius collatione nostra, quæ rudia & inchoata nobis exciderant uerius, quam quod sint emissa, absoluerentur. Quid enim facias potius, ubi in alteram sit nolenti uolenti partem peccandum? Maluimus sane in eam, quæ præcipitata nos faceret editionis reos, quam quæ uel studiorum incommodo dilata. Neque enim quorundam placuit exemplum, qui non modo nonum in animum optimos autores premunt, id quod nonnunquam Horatius fieri censet oportere, sed integras artes, magno, ut mihi quidem uidetur, famæ precio, siquidem ad eam tanto malo eruditorum grassantur. Porro quod Eusebius Casariensis nominatim quædam Ecclesiastica sua historia libro secundo citat ex Philonis libro, qui inscribitur περι βίου θεωρητικού ἱεροῦ, id est, de uita supplicum, sic enim Rufinus uertit, eum esse librum nihil ambigimus, quem nos de Essæis inscripsimus, ad quod cum alia quædam non contemnenda nos adduceret, tum uero maxime quæ isthic de Zernio, monasterijs, hymnis ueterum Cultorum, sic enim initio appellabant, quos paulopost Christianos legimus uocatos. Adde etiam quod ad uerbum magnæ totius libri partem recenset. Sed cur repudiato eo quod primo Casariensis, deinde Hieronymi autoritas sua debat, maluerimus Essæis inscribere, in causa fuit ille exemplariorum consensus, & ipse libri ingressus, quo se de Essæis scripturæ ex confesso præfatur. Principio quidem mendæ suspicio in exemplaribus Hieronymi nobis in mentem uenerat, quam etiam confirmabat Tritemius in suo Catalogo, qui non Iudæis, ut Hieronymus, sed Iudeis legit, ut crederemus oportere Essæis legi. Sed cum Casariensis Eusebius esset inspectus diligentius, aliud omnino persuasit: qui & alia nonnulla ingenij eius monumenta enumerat, inter quæ Librum quæstionum & absolutionum in Genesim. Quæ sint pro quibus mens debeat orare deum. De testamētis. Inconuertibile esse quod diuinum sit. De uita Moyſi libros quinque. De eo quod liber sit omnis qui bonis studijs uacet. De uirtutibus præterea Caligulæ, quam inscriptionem licet ironicam Eusebius fuisse testetur, tamē eū librū, eū publice in senatu esset Romæ lectus, tanti habitum scribit, ut sit donatus publica autoritate Bibliothecæ. Pauca interim illa accipite V. Clarissimi, quæ temporum iniuriæ nobis superesse post tantam bonarum literarum cladem uoluere, & cogitate uoluntatem nobis ut rectissime edantur non defuisse, sed exemplaria. Confidimus tamen futurum aliquando, ut sub incudem tanquam postliminio reuocata edantur, si non locupletiora, at certe emendatiora. Valete, &

istam nostram operam boni consulite.

Basilæ ex ædibus nostris,

Menſe Augusto,

Anno

M. D. XXVII.

Cultores dicti
ueteres Christi-
iani.

MEMORA

BILIVM RERV M,
QVAS PHILOPAS
SIMTRACTAT,
INDEX.

A

Bimelech qui præfuit
Israëli uno anno
mensibus sex mor-
tuus est. 39. A
Abraham Chaldæus
fuit patre nat^o astro-

nomo. 127. B

Abſtinentia Essæis pro fundamento
est uirtutum. 87. A

Adam quot liberos habuerit. 1. A

Addo iudex Israëlis moritur. 42. C

Aëris corruptio, quoddam est morbi
genus. 139. B

Aethiopiæ interpretatio. 89. A

Agricultura quando cœperit. 4. C

Allophili expugnant Israëli. 59. B

Allophili impugnant Israëlitas. 25. B

Anaxagoras pastor ouium. 85. B

Anima dei imago est. 129. B

Animæ philosophorum. 129. A

Animæ quædam demerguntur. 129. A

Animæ humanæ materia. 130. D

Animarum conuentus. 128. D

Animantia quæ. 128. D

Aod maleficus. 37. A

Aplantis insula absorpta est. 141. A

Apologus de bestijs quæ comēdaue-
rant curam sui leoni. 47. A

Aqua stagnans, & putrescens emori-
tur. 139. B

Arcæ constructio qualis fuerit. 2. D

Argumenta mundum esse exortem
interitus. 132. D

Aristoteles perpetuum mundum esse
censuit. 132. C

Astrologi quando cœperint. 5. A

Atomus Democritij. 132. C

Aucella

Aucella Aegypti pro deo culta. 85. A

Augures cœperunt tempore Lothi. 5. A

B

Balaam. 18. C

Balac. 18. C

Babel confusio interpretatur. 8. D

Basemoth lingua Syrorum sonat sua
uirtutem. 71. B

Basis mundi. 129. C

Benedicentur in nomine tuo omnes
gentes, quomodo intelligendum
sit. 66. C

Boethi demonstrationes. 136. C

C

Cam quos liberos habuerit. 2. C
& 4. C

Cam primus ædificauit urbes. 2. C

Cainan generationes. 1. B

Cappadocum origo ex Cam. 4. C

Caput hominis terrena maxime ha-
bet. 134. C

Carbo ignis est in terreno. 137. A

Cenez sufficitur Iesu filio Naue.

25. B

Cenez regnauit Israëli LVII. 31. B

Cenez liberi quot fuerint. 32. D

Ceruelhel angelus. 57. A

Cetheus excessus interpretatur. 71. A

Chaos quale fuerit. 132. D

Choreb contra deum locutus. 16. D

Ciuitates perturbationum fontes
sunt. 86. C

Clara uoce orare. 50. C

Confusio linguarum. 8. C

Conuiuia nostra pleraque sunt sanguis
nolenta & furiosa ut Cyclopica.

87. B

Corpus. 129. A

Corruptionū dux sunt omnino cau-
sa. 132. D

Corruptionum tres sunt modi in uni-
uersum. 136. C

Crocodilus pro deo cultus. 85. A

Cultores uocati sunt Christiani pri-
mi. 84. C

Dagon Allophilorum deus. 54. A

3 Dalila

I N D E X.

Dalila uxor Samsonis. 43. B
 Davidis prima pugna. 56. D
 Debbora cum praeuisset Israëli XL. annis, mortua est. 36. D
 Decem praecepta. 12. D
 Deus autor est ordinis. 138. C
 Deus mundi pater est. 131. B
 Dei officia ne Momus quidem reprehendere potest. 135. B
 Dei nomen quale sit in scripturis. 69. B
 Deo nihil est æquiparandum. 127. A
 Delos nunc apparet, quæ olim mari obruta erat. 139. A
 Democritus plures mundos dixit. 132. C
 Dextera aure audire deum quid sit. 52. D
 Diluuium quoto anno creationis mundi fuerit. 2. D
 Dissolutio atq; mors quid sit. 134. C
 Dolus non omnis pro crimine habetur. 78. D
E
ELchana. 49. A
 Elementa subinde in alia atque alia uertuntur. 141. B
 Elementorum optimus situs. 134. D
 Elon arctis est impetus. 71. B
 Elon constituitur iudex Israëlis. 42. D
 Enoc. 1. B
 Enos quos habuerit liberos. 1. A
 Epicurei mundum ortum, & interitum aliquando prodiderunt. 132. C
 Esau quadragenarius quare legatur duxisse uxorem Iudith. 71. A
 Essai sex diebus speculantur domi latentes, septimo autem die conueniunt. 86. D
 Essai monachi tempore Agrippæ regis. 84. C
 Essai saepe famem in septimum diem prorogant. 87. A
 Essai totum mundum pro patria habent. 86. C
 Essai ante solis occasum cibum non attingunt. 87. A
 Essai bis die orant. 86. C
 Essæorum cellulae quales sint. 86. C

Essæorum solitudo. 86. C
 Extra mundum nullum est erraticum corpus. 128. C
 Extra mundum quid sit. 128. C
F
FLamma quid sit. 137. A
 Fructus terræ comederunt Israëli tæ post mortem Moysi. 21. A
G
GEdeon filius Ioad. 37. B
 Gedeonis expeditio cõtra Madianitas. 38. C
 Genij duplices sunt. 129. A
 Genij sunt angeli. 129. A
 Gerara interpretatur incolatus. 68. D
H
HAbitus. 130. C & 139. A
 Heroës angeli dicti sunt primarii. 128. D
 Hesiodus multorum dictorum in Platone parens est. 132. D
 Homo minor mundus est dictus. 131. A
 Hominis cõstitutio diuinior reliquis animantibus est. 129. B
 Hyssopus est diuitibus Essais pro delicato condimento. 87. A
I
IAbel uocatur à Philone, qui alias Iabis. 33. A
 Iacob mittitur in Mesopotamiam. 35. B
 Iareth. 1. B
 Ibis pro deo colitur apud Aegyptios. 85. A
 Iecta princeps filiorum Sem. 5. A
 Iecta primus princeps ducum. 6. D
 Ieptha Galadites. 40. C
 Iesus filius Naue moritur. 25. A
 Iesus filius Naue successit Moysi. 20. D
 Ignis natura sursum tendit. 140. C
 Ignis triplex est genus. 137. A
 Iob fuerunt multiplicati etiã liberi. 9. A
 Impetus uocantur animæ perturbationes. 130. C
 Indumenta Essæorum. 87. B
 Interitus partium mundi, mundum etiã ipsum corruptibilem arguit. 139. B
 Interitus quæ sint causæ. 132. C

I N D E X.

Internicionis quatuor modos quidam astruunt. 138. C
 Isaac quadraginta annorum quare duxisse Rebeccam legatur. 61. A
 Isaac dilexi, Esau uero odio habui, quomodo intelligendum sit. 63. B
 Isaac oculos caligasse quid sit. 71. B
 Israëliitarum numerus. 15. B
 Iuno pro aëre accipitur. 84. D
L
LAchrymæ sunt orationum minister. 50. C
 Lamech. 1. B
 Lamech pater fuit pastorum. 2. C
 Lapides preciosi Amorreorum. 27. A
 Lapides etiam diuturnitate putrescunt. 139. A
 Lares sunt quos Angelos dicimus. 129. A
 Lex data est patribus magno motu. 12. C
 Lex dei futura est firmissima omnium adeoq; mundi ipsius. 128. D
 Liberum arbitrium asseritur à Philone. 130. D
M
MAlalech. 1. B
 Maris est facta iminutio quædam. 139. A
 Mathusalam. 1. B
 Mens humana ætheræ est portionis. 129. B
 Mente differunt hoies à bestiis. 130. C
 Mentiri positum pro negare. 45. B
 Miluus pro deo habitus est. 85. A
 Miranda efficacia lapidis quo recuperabant Amorrei uisum. 27. A
 Michas filius Dedila. 44. D
 Montes cur imbris non absumentur. 140. D
 Montium natura ut arborum est. 140. C
 Mors obsignat nostra facta. 37. A
 Mortui pro nobis non poterunt intercedere. 37. A
 Moses multis ætatibus fuit Hesiodo maior. 132. D
 Moyses abiectus in aquam. 11. A
 Moyses Og & Seon interfecit. 17. B
 Moyses moritur. 20. D

Mundus totus ex totis est factus. 133. B
 Mundus pater est temporis. 131. B
 Mundi partes quidam pro dijs coluerunt. 127. A
 Mundum esse ingenitum argumenta. 133. B
 Mundum alium fieri non posse. 138. C
 Mundum nonnulli pro deo coluerunt. 127. A
 Mundum à deo destrui non posse argumenta. 137. B
 Multitudo principum semper fuit rebus publicis calamitosa. 127. A
 Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli quid sit in Genesi. 65. B
N
NAchor. 4. D
 Nathaniel angelus præses ignis. 39. B
 Nembroth princeps eorum qui ex Cam descenderunt fuit. 5. A
 Noë solus placuit deo. 2. D
 Nomina eorum, qui fuerunt cū Noë in arca. 3. B
 Nomina filiorum Iob. 9. A (129. A)
 Nuncios Moses angelos appellauit. Nymphæ Amorreorum. 30. C
O
OCulus hominis sursum spectat. 131. A
 Opiniones philosophorum tres fuerunt præcipuæ de ortu & interitu mundi. 131. B
 Oppositorum alterum sine altero esse nequit. 137. B
 Opus quid sit Græcis. 130. C
 Opus autem unde ueteres dixerint. 128. C
P
Paradisus ad ortum solis conditus est. 131. B
 Partium mundi dissolutio. 139. A
 Pestis est aëris mors. 139. B
 Phadabel angelus. 43. B
 Phenech præpositus est princeps filijs Iaphet. 5. A
 Philistinorum origo. 4. C
 Philo uidetur sentire diluuium non fuisse generale. 8. D

I N D E X

Philo mundum æternū sentit. 140. C
 Plato mundo nihil accedere posse af-
 firmat, quod ad perfectionem eius
 pertinet. 135. A
 Plato mundum genitum dixit in Ti-
 mæo. 132. C
 Primæ ciuitates quæ fuerint, & quæ
 fuerint earum nomina. 2. C
 Principatus in homine animæ cedit.
 131. A
 Prodigium circa vitulum. 14. C
 Putei in ualle Geraræ. 68. D
Quæ res soluitur in ea ex qui-
 bus constat. 134. C
 Quid sit: Ne descendas in Aegyptū.
 65. A
 Quinque libri Moſis. 132. D
Rebecca stolam Esau bonā acce-
 piſſe cur legat in Genesi. 73. A
 Rhegium urbs. 141. A
 Rhodos olim mari obruta non uide-
 batur. 139. A
Samſon XX. annis præfuit Iſraē-
 litis. 44. C
 Samuel filius Annæ. 50. D
 Satietas Eſſæis pinde ac inſidiæ quæ
 dam animæ uitatur. 87. B
 Sculptiliū adoratio quādo cœpit. 2. C
 Semidei. 84. D
 Semnium religioſum fuit Eſſæorum
 habitaculum. 86. C
 Sensus quid ſit. 130. C
 Sensus ſunt in homine tanquam in
 agro aliquo fecundo. 131. A
 Septim⁹ dies Eſſæis ē facerrim⁹. 87. A
 Septimo meſe partus ſunt uitales
 ideo quod Iſaac hoc meſe ſit edi-
 tus. 24. C
 Seruēt tibi gentes quid ſit. 76. D
 Seruch. 4. D
 Seth liberi qui fuerint. 1. A
 Sicilia olim continens erat. 141. A
 Splendor ignis. 137. A
 Stella pro dijs culta ſunt. 127. B
 Stoici generationē & corruptionem
 mundi prodiderunt. 132. C

Stoici ortum mundi ad deum pertine-
 re dicunt, non aut interitum. 132. C
 Stoici abſurdiſſimum dicebant ex ni-
 hilo aliquid fieri. 136. C
 Strages Iſraēlitarum. 46. D
 Suffragia ferunt Eſſæi capitis motu.
 87. A
 Suspendium foedum genus mortis
 eſt. 133. A
 Syſara. 33. B
 Syſara occiditur à Iahele. 34. D
Teruocare aliquem quid habeat
 myſteriū. 52. C
 Terræ inæqualitas argumēto eſt mū-
 dum eſſe ſempiternum. 138. D
 Terræ natura qualis. 140. C
 Tetrpharmacū medicamentū. 136. D
 Themer mater Syſaræ. 35. A
 Theophrasti argumenta cōtra eos, q̄
 mūdū ſempiternū eſſe negāt. 138. D
 Thobel ſcripturæ fuit inuētor. 2. C
 Tres urbes ſubmerſæ in Peloponeſ-
 ſo. 141. A
 Tribus Iſraēlitarū quot fuerint. 25. B
 Tribuum nomina erant inſculpta la-
 pidibus. 28. C
 Triplex corpus. 129. B
 Turtur Prophetis aſſimilatur. 24. C
Videns Propheta dicitur. 55. A
 Virga Aaron amigdalina. 17. B
 Viſus impreſſio eſt in anima. 130. C
 Vitulus cōflatilis Iſraēlitarum ex in-
 auribus factus. 13. B
 Vnum eſſe mundi creatorem. 127. A
 Vnumquodq; naturam ſuam adſer-
 uat. 135. A
 Vrbes quædā mari ſubmerſæ. 141. A
 Vulcanus pro igne ſumitur. 84. D
Zebul cum præſuiſſet Iſraēli
 XXV. annis mortuus eſt.
 33. A
 Zebul ſufficitur Phinees Zenez.
 32. D
 Zoophyta. 129. B

F I N I S

A PHILONIS IVDÆI
 ANTIQVITATVM BIBLICA/
 RVM LIBER INCERTO
 INTERPRETE.

NITIO mundi Adam genuit tres filios, &
 unam filiam, Cain, Noaba, Abel, & Seth; Et ui-
 xit Adam, postquam genuit Seth, annos DCC.
 & genuit filios duodecim, & filias octo; Et hæc *Historia Gene*
 sunt nomina uirorum, Aeliseel, Suris, Aelamiel, *seos habet:*
 Brabal, Naat, Harama, Zafam, Maathal, & A. *DCCC. ann*
 nath; Et hæc filia eius, Phua, Iectas, Arebica, Sipa *nos cap. 5.*
 tecia, Sabaasin. Et uixit Seth annos CV, & ge-
 nuit Enos; Et uixit Seth, postquam genuit Enos
 annos DCCVII. & genuit filios tres, & filias
 tres; Et hæc sunt nomina filiorum eius, Elidia,

Phonna, & Matha; Filiarum uero, Malida, & Thila. Et uixit Enos annos
 CLXXX. & genuit Cainan; Et uixit Enos, postquam genuit Cainan, an-
 nos DCCXV. & genuit filios duos, & filiam; Et hæc sunt nomina filiorum
 eius, Phoë, Thaal; Filia autem, Catennath. Et uixit Cainan annos DXX.
 & genuit Malalech; Et uixit Cainan, postquam genuit Malalech, annos
 DCCXXX. & genuit tres filios, & duas filias; Et hæc sunt nomina uirorū,
 Athac, Socer, Lophat; Et nomina filiarū, Ana, & Leua. Et uixit Malalech an-
 nos CLXV. & procreauit Iareth; Et uixit Malalech, postq̄ procreauit Iareth,
 annos DCCCXXX. & genuit filios septē, & filias quinque; Et hæc sunt nomi-
 na uirorū, Leta, Mata, Cechar, Melie, Suriel, Lodootim; Et hæc sunt nomina
 filiarū eius, Ada, & Noa, Ieбал, Mada, Sella. Et uixit Iareth annos CLXXII.
 & genuit Enoc; Et uixit Iareth, postquam genuit Enoc, annos DCCC. &
 genuit filios quatuor, & filias duas; Et hæc sunt nomina uirorū, Lead, Anac,
 Soboac, & Ietar; Filiarum autem, Tethco, Lesse. Et uixit Enoc annos CLX.
 & v. & genuit Matusalam; Et uixit Enoc, postquam genuit Matusalam, an-
 nos CC. & genuit filios quinque, & filias tres. Placuit autē Enoc deo in tem-
 pore illo, & non inueniebatur, quoniam transfudit illum deus; Nomina autē
 filiorū eius, Anaz, Zeum, Achau, Pheledi, Elid; Filiarum autē, Theth, Le-
 phith, Leath. Et uixit Matusalam annos CLXXXVII. & genuit Lamech;
 Et uixit Matusalam, postq̄ genuit Lamech, annos DCCCLXXXII. & ge-
 nuit duos filios, & duas filias; Et hæc sunt nomina uirorū, Inab, & Rapho; Fi-
 liarum autē, Aluma, & Anuga. Et uixit Lamech annos CLXXXII. & ge-
 nuit filium, & uocauit eum secundum natiuitatē suam, Noë, dicens; Hic re-
 quie dabit nobis, & terræ, ab his qui sunt in ea, in quibus uisitabitur, propter
 iniquitatem operū malorum. Et uixit Lamech, postquam procreauit Noë, an-
 nos DLXXX. & v. Et uixit Noë annos CCC. & genuit filios tres, Sem,
 Cham, Iapheth. Cain autē habitauit in terra tremens, secundum quod con-
 stituit ei deus, postquā interfecit Abel fratrem suum; Et nomen mulieris eius
 Themech; Et cognouit Cain Themech mulierem suam, & concepit, & pepe-
 rit Enoc. Cain autem erat annorum quindecim, quando fecit hæc; Et ex eo
 a cepit

Cœpit ædificare ciuitates, quousq; conderet ciuitates septem: Et hæc sunt nomina ciuitatum: Nomen primæ ciuitatis secundum nomen filij sui Enoc: Nomen autem secundæ ciuitatis Mauli, & tertiæ Leed, & nomen quartæ Tehe, & nomen quintæ Iesca, nomen autem sextæ Celet, & nomen septimæ Iebbat, Et uixit Cain, postquam genuit Enoc, annos DCCXV. & genuit tres filios, & duas filias: Et hæc sunt nomina filiorum eius, Olad, Lizaph, Fosal: Et filiarum eius, Citha, & Maac, Et facti sunt omnes dies Cain anni DCCXXX. et mortuus est. Tunc accepit Enoc mulierem de filiabus Seth, & genuit ei Ciram, & Cuuth, & Madab: Ciram autem genuit Matusaël, Matusaël autem genuit Lamech, Lamech autem accepit sibi mulieres duas: nomen uni, Ada: & nomen alteri, Sella, Et peperit Ada Iobab: ipse erat pater omnium habitantium in tabernaculis, & pascentium pecora: Et iterum genuit ei Iobal, qui inuicem docere omnem psalmum organorum. In tempore illo cum inuicem habitantes terram operari iniqua, uniuersusq; in uxores proximi sui, contaminantes eas, indignatus est deus, & cœpit percutere cyneram, & cytharam, & omne organum dulcis psalterij, & corrumpere terram. Sella autem genuit Tobel, & Nuha, & Theffa: Et hic est Thobel, qui ostendit hominibus artes in plumbo, & stagno, & ferro, & æramento, & argento, & auro. Et tunc cœperunt habitantes terram facere sculptilia, & adorare ea. Dixit autem Lamech ambabus mulieribus suis, Adæ & Sellæ: Audite uocem meam mulieres Lamech, & intendite in obseruatione mea: quia uiros corrupti pro me, & lactentes de mamillis abstraxi, ut filiis meis ostenderem iniqua operari, & habitantibus terram: Et nunc septies uindictabitur de Cain, de Lamech autem septuagies septies. Et factum est cum cœpissent homines multiplicari super terram, filiarum speciosarum nate sunt eis: Et uiderunt filij dei filias hominum, quoniam pulcherrimæ erant: & acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant: Et dixit deus: Non iudicabit spiritus meus in omnibus istis in secula, eod quod carnales sunt. Erunt autem anni eorum centum uiginti, in quos posuit terminos seculi. Et in manibus eorum scelera non exstinguiebantur. Et uidit deus, quoniam in omnibus inhabitantibus terram, adimpleta erant opera malignitatum, & iniquitatem cogitantibus his in omnibus diebus, dixit: Deleam hominem, & omnia quæ germinata sunt in terra: quoniam poenitet in eo quod feci eum. Noë uero inuenit gratiam & misericordiam ante dominum, & procreatio eius: Noë qui erat homo iustus, & immaculatus in progenie sua, placuit domino: Ad quem dixit deus: Aduenit tempus omnium hominum habitantium super terram, quia pessima sunt opera eorum: Et nunc facito tibi arcam de lignis cedrinis. Et sic eam facies: Trecentorum cubitorum longitudo eius, & quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo: Et ingredieris in arcam tuam, & mulier tua, & filij tui, & mulieres filiorum tuorum tecum: & disponam testamentum meum ad te, ut disperdam omnes habitantes terram. De animalibus autem mundis, & de uolatilibus cœli mundis, accipies septem & septem, masculum, & foeminam, ut possit uiuificari semen eorum super terram: Nam de pecoribus, & de uolatilibus immundis, accipies tibi duo & duo, masculum & foeminam, simulq; accipies tibi & illis in escam. Et fecit Noë quæ præcepit ei deus, & ingressus est in arcam ipse, & omnes filij eius cum eo. Et factum est post septem dies, cœpit aqua diluuij esse super terram: Et in illa die aperti sunt omnes abyssi, & fons magnus, et cataractæ cœli: & erat pluuia super terram XL. dies, & XL. noctes. Erat autem tunc annus millesimus sexcentus quinquagesimus

Agesimus & secundus, ex quo fecerat deus cœlum & terram, in die qua corrupta est terra, cum habitantibus in ea, propter iniquitatem operum eorum: Et perseverante centum & quadraginta diebus Cataclysmo in terra, superfuit solus Noë, & qui cum eo erant in arca: Et ut memoratus est deus Noë, minuit aquam. Et factum est in die nonagesimo siccauit deus terram, & dixit ad Noë: Exi de arca, tu & omnes qui tecum sunt, & crescite, & multiplicamini super terram. Et exiit Noë de arca, ipse & filij eius, & mulieres filiorum eius: & omnes bestias, & reptilia, & uolatilia, & pecora duxit secum, sicut præcepit ei deus. Tunc ædificauit Noë aram domino, & accepit de omnibus pecoribus, & de uolatilibus mundis, et obtulit holocaustomata in aram, & acceptus est domino tanquam odor requietionis. Et dixit deus: Non adiciam iam maledicere terram pro homine: quoniam figura cordis hominis desinit à iuuentute sua. Et ideo non adiciam simul disperdere omnes uiuentes, sicut feci. Cum autem peccauerint inhabitantes terram, iudicabo eos in fame, siue in gladio, siue in igne, siue in morte: & erit terra inopiosa, & dispergentur in inhabitabilia: Terram autem non adiciam corrumpere aqua diluuij: Et in omnibus diebus, terram sementes & messes, frigus & calor, æstas & autumnus, dies ac nox non requiescent, quousque rememorabor qui inhabitant terram, donec compleantur tempora. Cum autem completi fuerint anni seculi, tunc quiescet lumen, & extinguentur tenebræ, & uiuificabo mortuos, & erigam dormientes de terra, & reddet infernus debitum suum, & perditio restituet paratecem suam, ut reddam unicuique secundum opera sua, & secundum fructus adinventionum suarum, quousque iudicem inter animam & carnem: Et requiescet seculum, & extinguetur mors, & infernus claudet os suum, & non erit sine foetu terra, nec sterilis habitantibus in se, & non coinquinabitur ullus, qui in me iustificatus est: Et erit terra alia, & cœlum aliud habitaculum sempiternum. Et adiecit dominus ad Noë, & ad filios eius dicens: Ecce ego disponam testamentum meum ad uos, & ad semen uestrum post uos, & non adiciam iam corrumpere aqua diluuij terram. Et omne quod mouetur & uiuit, erit uobis in cibum. Verumtamen carnem in sanguine animæ non edetis: Qui enim effundet sanguinem hominis, sanguis eius effundetur: quoniam ad imaginem dei factus est homo. Vos autem crescite & multiplicamini, & implete terram, sicut multitudo piscium multiplicantium in fluctibus. Et dixit deus: Hoc est testamentum quod disposui inter me & uos: Et erit cum innubilauero cœlum nubibus, apparebit arcus meus in nube: Et erit in memoriã testamenti inter me & uos, & inter omnes habitantes super terram. Et fuerunt filij Noë, qui exierunt de arca: Sem, Cam, & Iapheth. Filij Iapheth, Magog, Madai, Nidiazec, Tubal, Mocheras, Cenez, Riphath, & Thegorma, Elisa, Dessin, Cethin, Tudant. Et filij Gomer, Thelez, Lud, Deberlet. Et filij Mago, Cesse, & Thipha, Pharta, Ammiel, Phimej, Goloza, Samanac. Et filij Duden, Sallus, Pheluciti, Phalilita. Et filij Tubal, Phanatanoua, Eteua. Et filij Tiras, Maac, Tabel, Ballana, Samplameac, Elaz. Et filij Mellec, Amboradat, Vrac, Bosara. Et filij Cenez, Iubal, Zaraddana, Anac. Et filij Heri, Phuddet, Doad, Dephad, Zeath, Enoc. Et filij Torgoma, Abiuth, Saphath, Asapli, Zepthir. Et filij Elisa, & Zac, Zenez, Mastisa, Rira. Et filij Zepti, Macziel, Temna, Aela, Phinon. Et filij Tessis, Meccul, Loon, Zelatabar. Et filij Duodennin, Itheb, Beath, Pheneth. Et hi sunt qui dispersi sunt, & habitauerunt in terra apud Persas, &

C Monadas, in insulis, quæ sunt in mari. Et ascendit Phanat, filius Dudent, & præcepit fieri naues maris, & tunc diuisa est pars tertia terræ. Domereth, & filij eius acceperunt Ladech. Magoge autem, & filij eius acceperunt Degalmadam. * & filij eius acceperunt Besto. Iuban, & filij eius acceperunt Ceel. Tubal, & filij eius acceperunt Pheed. Mifech, & filij eius acceperunt Nepthi. Iras, & filij eius acceperunt * Duodenut, & filij eius acceperunt * Godariphath, & filij eius acceperunt Bosarra. Tergoma, & filij eius acceperunt * Fudelisa & filij eius acceperunt * Thabolathesis, & filij eius acceperunt Marecham. Cethim, & filij eius acceperunt Thaan. Dudennin, & filij eius acceperunt Caruba. Et tunc cœperunt operari terram, & seminare super eam. Et cum sitiret terra, exclamauerunt habitantes eam ad dominum, & exaudiuit eos, & ampliuit pluuiam. Et factum est cum descenderet pluuiam super terram, apparuit arcus in nube; Et uiderunt habitantes terram memoriam testamenti, & ceciderunt in faciem suam, & immolauerunt offerentes holocaustomata domino. Filij autem Cam, Chus, & Meftra, & Phuni, & Chanaan. Filij Ethij, Chus, Saba, & Tudan. Et filij Effuntenus, Zeleu, telup, Geluc, Lephuc. Et filij Sidona, Endain, Racin, Simmin, Vruin, Ne-nugin, Amathinnephin, Telaz, Elat, Cusin. Chus autem genuit Nembroth, ipse inuicem esse superbus ante dominum. Meftram uero genuit Ludin, & Iuenugin, & Labin, & Latuin, & Petrosoun, & Ceslun: Vnde exierunt *Philistini.* Philistini, & *Cappadoces.* Cappadoces. Et tunc cœperunt etiam & ipsi ædificare ciuitates. Et hæc sunt ciuitates, quas ædificauerunt, Sidona, & circumiacentia eius, id est, Resun, Beosamaza, Gerras, Calon, Dabircaino, Tellunlakis, Sodoma, & Gomorra, Adama, & Segom. Et filij Sem, Elam, Assur, Arphaxa, Luzi, Aram. Et filiarum, Assum, Gedrummele. Arphaxas autem genuit Sala, Sala genuit Heber; Et Heber nati sunt duo filij, nomen unij Phalech: Quoniam in diebus eius diuisa est terra; Et nomen fratris eius Ieptam. Ieptam autem genuit Elimodan, & Salaftra, & Mazaam, Rea, Durra, Vzia, Deglabal, Mimoel, Sabthphin, Euilac, Iubab. Et filij Phalec, Ragau, Rephuth, Zepheram, Aculon, Sachar, Siphaz, Nabi, Suri, Seciur, Phalacus, Rapho, Phalthia, Zaldepthal, Zaphis, & Arteman; Heli-phas. Hii filij Phalec, & hæc nomina eorum. Et acceperunt sibi uxores de filiabus lectan, & generauerunt filios & filias, & compleuerunt terram. Ragau autem accepit sibi mulierem, Melcham, filiam Ruth, & genuit ei Seruch. Et quum factus fuisset dies partus eius, dixit: Ex isto nascetur in quarta generatione, qui ponat habitationem super excelsa, & perfectus uocabitur, & immaculatus, & pater gentium erit, & non dissoluetur testamentum eius, & semen eius in seculum multiplicabitur. Et uixit Ragau, postquam genuit Seruch, annos CXVIII. Et genuit septem filios, & quinque filias: Et hæc sunt nomina filiorum eius, Abielobth, Salma, Dedasaf, Zeneza, Accur, Nephes, Et hæc nomina filiarum eius, Cedema, Derisfa, Seipha, Pherita, Theila. Et uixit Seruch annos XXIX, & genuit Nachor. Et uixit Seruch, postquam genuit Nachor, annos LXVII, & genuit quatuor filios, & tres filias. Et hæc sunt nomina uirorum, Zela, Zobadica, & Phodde. Et hæc filia eius Tephila, Oda, Selipha, & uixit Nachor annos XXXIII, & genuit Tharram. Et uixit Nachor, postquam genuit Tharram,

A ram, annos CC. & genuit VIII. filios, & V. filias. Et hæc sunt nomina uirorum, Recap, Dediap, Berechap, Iosac, Sithal, Nisab, Nadab, Camoel. Et filia eius, Esca, Thiphabrana, Ceneta. Et uixit Tharra annos LXX. & genuit Ambram, & Nachor, & Arram. Tharram autem genuit Loth. Tunc cœperunt hi, qui habitabant in terra, inspicere in astra, & inchoauerunt ex his imaginari, & diuinationes facere, & filios, & filias suas trahere per ignem. Serui autem & filij eius, non ambulauerunt secundum eos. Et hæc sunt generationes Noë in terris, secundum tribus & linguas eorum, ex quibus diuisa sunt gentes super terram post diluuium. Tunc uenientes filij Cam, posuerunt sibi principem Nembroth. Filij autem Iaphet, constituerunt sibi Phenech in ducem. Nam filij Sem, conuenientes præposuerunt sibi principem Iectam. Et cum uenissent hi tres in unum, fecerunt consilium, ut inspicientes considerarent populum adpropinquantium sibi. Et hoc uiuente adhuc Noë factum est, ut conuenirent omnes in unum, & habitauerunt unanimes, & erat terra pacifica. Anno autem CCC. & quadragesimo exitus Noë de Arca, postquam siccauit deus diluuium, considerauerunt principes populum suum, & inspexit Phenech filius Iaphet, filij Gomer, omnes transeuntes secundum scepra ducationis suæ, fuerunt numero VM DCCC. Filiorum autem Magog, omnium transeuntium secundum scepra ducatus sui, factus est numerus VIM CC. Filij autem Madain omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum, fuerunt numero VM DCC. Filij autem Tubal omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum, fuerunt numero IX M CCCC. Et filij Mefca, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum fuerunt numero VM DC. Filij uero Thiras, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum fuerunt numero, XII M CCC. Et filij Ripha, transeuntes secundum scepra ducationum suarum, fuerunt numero XIM D. Filij uero Torgoma, transeuntes secundum scepra ducationis suæ, fuerunt numero XIIIIM CCCC. Nam filij Elisa, transeuntes secundum scepra ducationis suæ, fuerunt numero XIIIIM D CCCC. Filij autem Tersis omnes transeuntes secundum scepra ducationis suæ, fuerunt numero XIIM C. Nam filij Cethin, omnes transeuntes secundum scepra ducationis suæ, fuerunt numero XVIIIM CCC. Filij uero Doim, transeuntes secundum scepra ducationum suarum, fuerunt numero XVIM DCC. Et factus est numerus castrorum filiorum Iapheth, omnes uirtutificati, & omnes in præcinctu armorum positi, in conspectu ductorū suorum CXL M CCII. præter mulieres & pueros. Consideratio Iapheth in pleno fuerunt numero CXLII. Et transiit Nembroth ipse & filius Cam, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum, inuenti sunt numero XXIIIIM DCCC. Filij Phua, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum facti sunt numero XXVIIM DCC. Et filij Canā, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarū, inuenti sunt numero XXXIIM DCCC. Filij uero Soba omnes transeuntes secundum scepra ducationū suarum, inuenti sunt numero IIIIM CCCC. Et filij Lebilla, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum inuenti sunt numero XXIIIM CCCC. Filij uero Sata uniuersi transeuntes secundum scepra ducationū suarū inuenti sunt numero

*Astrologi
Augures.*

Cro XXV CCC. Et filij Remma, uniuersi transeuntes secundum scepra ducationum suarum inuenti sunt numero XXX DC. Filij uero Sabaca, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum inuenti sunt numero XL VI CCCC. Et factus est numerus castrorum filiorum Cam, uniuersi uirtutis uiri, & in apparatu armorum positi in conspectu ducationum suarum CCXL IIII DCCCC. præter mulieres & pueros. Et inspexit lectam filius Sem filios Elam, & fuerunt omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum numero XLVII. Filij autem Assur omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum inuenti sunt numero LXXVIII. Et filij * uniuersi transeuntes secundum scepra ducationum suarum, inuenti sunt numero LXXXVII CCC. Filij uero Lud, omnes transeuntes secundum scepra ducationum suarum, inuenti sunt numero XXX DC. Factus est numerus filiorum Cam: * Nam filij Arphaxa, uniuersi transeuntes secundum scepra ducationum suarum numero CXIII DC. Et factus est omnis numerus eorum CCCX LVII DC. Numerus castrorum filiorum Sem, omnes erant proficiscentes in uirtute & in præcepto belli, in conspectu ducationum suarum IX. extra mulieres, & pueros. Et hæc sunt generationes Noë diuise positæ, quorum omnium numerus factus est in unum DCCCCXIII. Et hi omnes considerati sunt adhuc uiuente Noë; Et iuxta Noë post Cataclysmum annos CCL. Et facti sunt omnes dies Noë anni DCCCC. Et mortuus est. Tunc hi omnes qui diuisi erant habitantes terram: postea congregati habitauerunt simul, & profecti ab Oriente inuenerunt campum in terra Babylonis, & habitantes ibi, dixerunt quique ad proximum suum: Ecce futurum est, ut dispergamur unusquisque à fratre suo, & in nouissimis diebus alterutrum erimus expugnantes nos. Nunc ergo uenite & ædificemus nobismetipsis turrim, cuius caput erit usque ad cælum, & faciemus nobis nomen & gloriam super terram. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Accipiamus lapides & scribamus singuli quique nomina nostra in lapidibus, & incendamus eos igne, & erit quod perustum fuerit in luto & in latere. Et acceperunt singuli quique lapides suos, extra uiros duodecim, qui noluerunt accipere. Et hæc nomina eorum. Non est in Genesi. Abrahã, Nachor, Loth, Ruge, Tenute, Zaba, Armodath, Iobab, Esar, Abimael, Saba, Auphin. Et comprehendit eos populus terræ, & adduxerunt eos ad principes suos, & dixerunt: Hi sunt uiri qui transgressi sunt consilia nostra, & nolunt ambulare in uis nostris. Et dixerunt ad eos duces: Quare noluistis mittere singuli quique lapides cū populo terræ? Et illi responderunt dicentes: Non mittimus uobiscum lapides: nec cōiungimur uoluptati uestræ. Vnū dominum nouimus, & ipsum adoramus. Et si nos mittatis in igne cum lapidibus uestris, non consentiemus uobis. Et irati duces dixerunt: Sicut loquuti sunt, sic eis facite: Et nisi cōsenserint uobiscum mittere lapides, consumetis eos igne cum lapidibus uestris. Et respondit lectam, qui erat primus princeps ducum: Nō sic, sed dabit eis spacium dierum septem, et erit si pœnituerint super consilijs suis pessimis, & uoluerint uobiscum mittere lapides, uiuant: Si quo minus fiat, & secundum sententiam uestram tunc comburatur. Ipse autem quærebat quemadmodum saluaret eos de manibus populi: quoniam de tribu eorum erat, & deo seruebat. Et his dictis suscepit eos, & inclusit in domo regia, & ut factum est, uespera præcepit dux L. uiros potentes in uirtute uocari ad se, & dixit eis: Proficiscimini, & accipite hac nocte uiros istos, qui inclusi sunt in domo mea, & imponite stipendia

A stipendia eorum de domo mea: super decem iumenta: & ipsos uiros adducite ad me, & stipendia eorum cum iumentis adducite in montana, & sustinete eos ibidem, & scitote quia si quis scierit quæ dixi ad uos, igni uos concremabo. Et profecti uiri fecerunt omnia quæ præcepit eis princeps eorum: Et adduxerunt uiros à domo eius noctu, & accipientes stipendia imposuerunt iumentis, & duxerunt eos in montana sicut præcepit eis, & uocauit ad se princeps illos duodecim uiros, & dixit ad eos: Confidentes estote, & non timeatis: non enim moriemini: Fortis est enim deus in quo confiditis: & ideo stabiles estote in ipso: quia liberabit & saluabit uos. Et ecce nunc præcepi quinquaginta uiris, qui uos educant acceptis stipendijs de domo mea, & præcedite in montana, & sustinete uos in ualle, & alios uobis dabo L. uiros, qui deducant uos usque illuc: Et euntes abscondite uos ibidem in ualle, habentes aquam in potu defluentem de petris, & continete uos usque in dies XXX. donec pauset animositas populi terræ, & quousque deus mittat iracundiam super illos, & dirumpat eos. Scio enim quia non permanebit consilium iniquitatis quod consiliati sunt facere: quoniam uana est cogitatio eorum, & erit cum consummati fuerint septem dies, & quaesierint uos, dicam eis: Exeuntes & fracto ostio carceris in quo erant inclusi fugerunt nocte: & misi ego centum uiros qui eos quærerent: & auocabo eos à presenti furore. Et responderunt ad eum undecim uiri dicentes: Inuenerunt gratiam serui tui ante oculos tuos: quia soluimur nos de manibus superborum horum. Abram autem solus tacuit. Et dixit dux ad eum: Quare non respondes mihi Abram serue dei? Respondit Abram & dixit: Ecce ego fugio hodie in montana: & si euasero ignem, exient de montibus fera bestia, et comedent nos, aut esca nobis deficiet, & moriemur fame, & inueniemur fugientes ante populum terræ, cadentes in peccatis nostris. Et nunc uiuit in quo confido: quia non mouebor de loco meo in quo posuerunt me, et si fuerit aliquod peccatum meum, ut consumens consumar, fiat uoluntas dei. Et dixit ad eum dux: Sanguis tuus super caput tuum sit, si nolueris proficisci cū istis: Si autem uolueris, liberaberis: Nam si uolueris remanere, secundum quod uis remane. Et dixit Abram: Non proficiscar, sed hic ero. Et accepit dux undecim illos uiros, & alios L. misit cum eis, & præcepit eis dicens: Expectate & uos in montanis usque in dies XV. cū illis L. qui præmissi sunt: & post reuertimini & dicetis: non inuenimus eos, sicut illis prioribus dixi. Et sciatis quia si quis præterierit ex his omnibus uerbis, quæ loquutus sum ad uos, igne comburetur. Et profectis uiris, accipiens Abram solum reclusit eum ubi fuerat inclusus. Et transactis diebus septem, congregatus est populus, & dixerunt ad ducem suum dicentes: Redde nobis uiros qui noluerunt consiliari nobiscum, & comburemus eos igni. Et miserunt duces qui adducerent eos: & non inuenerunt nisi solum Abram. Et congregati omnes ad duces suos dixerunt: Fugerunt homines quos includistis, euadentes consilium nostrum. Et dixit Phenech, & Nebroth ad lectam: Vbi sunt uiri quos includisti? At ille dixit: Frangentes frugerunt noctu. Ego autem misi C. uiros, qui quærerent eos, & præcepi, ut si inuenirent eos, non tantum igni concremarent, sed & corpora eorum darent uolatilibus cœli, & sic perdant illos. Et tunc dixerunt illi: hunc ergo qui inuentus est solus, congregamus eum. Et acceperunt Abram, & adduxerunt eum ad duces suos, & dixerunt ad eum: Vbi sunt qui tecum fuerunt? Et ille dixit: Ego nocte dormiens dormiebam, ubi expergefactus sum, non inueni eos. Et accipientes eum construxerunt caminum, & incenderunt eum igni, et lapides concrematis igni miserunt in caminum. Et tunc lectam dux, liquefactus sensu accepit Abram, & misit eum

Cum lateribus in caminum ignis, Deus autem commouit terræ motum grandem, & ebulliens ignis de camino, exiliuit in flamas & scintillas flammæ, et combussit omnes circumstantes in conspectu camini: Et fuerunt omnes qui cremati sunt in die illa LXXXIII D. Abræ autē non est quidē modica facta læsura concrematione ignis: Et surrexit Abram de camino: & concidit caminū ignis: Et saluatus est Abram, & abiit ad XI. uiros, qui erant absconsi in montanis, & renuntiavit eis omnia quæ contigerant illi, Et ascenderunt cum eo de montanis gaudentes in nomine domini, & nemo eos obuians terruit die illa: Et cognominauerunt locum illum nomine Abræ, & linguæ Chaldæorū Delit: quod interpretatur deus. Et factum est post hæc uerba, populus terræ non conuersus est à cogitationibus suis malignis, Et conuenerunt iterū ad duces, & dixerunt: In secula non uincetur populus: Et nunc cōueniemus & ædificemus nobis ciuitatem & turrim: quæ nunquā auferetur. Et cum coepissent fabricare, uidit deus ciuitatē & turrim quam fabricabāt filij hominū, & dixit: Ecce populus unus, & lingua una, & hoc quod coeperunt facere, nō sustinebit terra, neq; cœlum uidens patietur: Et erit, si modo non prohibeantur, ut omnia audeant quæ præsumpserint facere. Et ideo ecce ego diuidā linguas eorū, & dispergam eos in omnes regiones, ut non cognoscat unusquisq; fratrem suum, nec audiant singuli quicq; linguam proximi sui: Et cōmendabo eos petris, & ædificabūt sibi tabernacula in calamis stipularum, & effodient sibi speluncas, & quemadmodum feræ campi habitabunt ibi: Et sic erunt ante conspectum meū in omni tempore, ut nunquam cogitant hæc: & tanquam stultitiam arbitror eos, et in scuto approximabo es, & alijs: in aqua sinis ueniet: alij autem siti siccabuntur. Et ante omnes hos eligam puerū meum Abram: & eijciam eum de terris rio eorū, & adducam in terrā quam respexit oculus meus ab initio, cū peccauerunt ante conspectum meū omnes inhabitantes terram: Et adduxi aquā diluuii, & non exterminauī eā, sed conseruaui illā: Non enim disrupti sunt in illa fontes iræ meæ, neq; descendit in ea aqua consummationis meæ. Ibi em̄ faciā in habitare puerum meum Abram: & disponam testamentum meum cum eo, & semini eius benedicam, & dominabor ei deus in æternū. Populi autem inhabitantes terram, cum inītiassent ædificare turrim, diuisit deus linguas eorum, & mutauit eorum effigies. Et nō cognouit unusquisq; fratrem suum, nec audiebant singuli quicq; linguam proximi sui. Et sic factum est: ut dum ædificatores ministris suis iuberent afferre lapides, illi afferrent aquam: & si deposcerunt ædificare ciuitatem, & dispersit eos dominus inde super faciem totius terræ. Et propterea uocatum est nomen loci illius Confusio: quoniā ibi deus confudit linguas eorū, & inde dispersit eos in faciem totius terræ. Abram autē exiit inde, & habitauit in terra Chanaan, & accepit secum Loth filiū fratris sui: & Sarai mulierem suam. Et cum esset Sarai sterilis, & non esset ei conceptus: tunc Abram tulit Agar ancillam suam, & peperit ei Ismahel: Ismahel autem genuit duodecim filios. Tunc discessit Loth ab Abram, & habitauit in Sodomis: Abram uero habitauit in terra Cam. Et uiri Sodomorum, uiri pessimi, & peccatores ualde. Et uisus est deus Abram dicens: Semini tuo dabo terram hanc, & uocabitur nomen tuum Abraham, & Sarai uxor tua dicetur Sara. Et dabo tibi ex ea semen sempiternum, & disponam testamentum meum tecum: Et cognouit Abraham Saram uxorem suam, & concepit, & peperit Isaac: Isaac autē accepit sibi mulierem de Mesopotamia, filiam Patuel, quæ concepit & genuit ei Esau

Diluuium non fuisse generale uidetur dicere

Babel.

A ei Esau & Jacob. Esau autem accepit sibi mulieres Iudin filiam Bereu, & Bassamech filiam Elon, & Elibemam filiam Anan, & Manem filiam Samael, & genuit ei Adeliphan, Et filij Adeliphan, Temar, Omar, Sespchor, Getan, Tenaz, Amalech, Et Iudin genuit Tenacis, Ieruebemas, Bassemen, Rugil. Et filij Rugil, Naizar, Samaza, Et Elibeema genuit Auz, Ioollam, Coro. Manem genuit Tendet, Thenatela. Jacob autem accepit sibi mulieres filias Laban Asiri, Lia, & Rachel, & duas concubinas, Ballam, & Zelphan, Et peperit ei Lia Ruben, Simeon, Leui, Iudam, Isachar, Zabulon, & Dinam sororem eorum, Rachel autem enixa est Ioseph, & Benjamin, Ballam peperit Dan, & Neptalim. Et Zelpha peperit Gad, & Asser. Hi filij sunt Iacob XII. & una filia. Et habitauit Iacob in terra Chanaan, & Dinam filiam eius rapuit Sycem, filius Emor Correi, & humiliavit eam, Et ingressi sunt filij Iacob Simeon, & Leui, & interfecerunt omnem ciuitatem eorum in ore gladij, & Dinam sororem suam acceperunt, & exierunt inde. Et postea accepit eam in uxorem Iob, & genuit ex ea XIII. filios, & VI. filias, id est, VII. filios, & III. filias, quando saluus factus est in passione, & postea VII. filios, & III. filias, quando saluus factus est. Et hæc nomina eorū, Eliphac, Ermoç, Diasar, Philias, Dissar, Zellud, Thelon, Et filia eius, Meru, Litaz, Zeli. Et sicuti fuerunt nomina priorum, sic & nouissimorum. Iacob autem & XII. filij eius habitauerunt in terra Chanaan, & oderant fratrem suum Ioseph, quem & tradiderunt in Aegyptum Petephre principi cocorū Pharaonis, & fecit apud eum annos XIII. Et factum est postea quod uidit somnium rex Aegypti, & nunciauerunt ei de Ioseph, & soluit ei somnia. Et factum est postquam soluit ei somnia fecit eum Pharaon principem super omnem terram Aegypti. In illo tempore facta est fames super omnem terram, sicut dijudicauerat Ioseph: Et descenderunt fratres sui emere escas in Aegypto, quoniam tantummodo in Aegypto erant escæ. Et cognouit Ioseph fratres suos, & agnitus est eis, & non malignatus est cum eis. Et misit, & uocauit patrem suum de terra Chanaan, & descendit ad eum. Et hæc sunt nomina filiorum Israel, qui descenderunt in Aegyptum cum Iacob, unusquisq; in domo sua. Filij Ruben, Enoc, & Phallut, Afrom, & Carmin. Filij autem Simeon, Namuel, & Iannunetdot, & Iacim, Esaul filius Canatidis. Filij uero Leui, Getson, Caat, & Merari. Nam filij Iudæ, Auna, Selon, Phares, Zarami. Filij autem Isachar, Tola, & Phua, Iob, & Sōbran, Filij uero Zabulon, Sarelon, & Iauillil, Et Dina soror eorum peperit XIII. filios, & VI. filias. Et hæc sunt generationes filiorum quas peperit Iacob. Omnes animæ filiorum & filiarum LXXXII. Filij autem Dan, Vsinā, Filij Neptalim, Betaal, Nemmu, Surem, Optisarielet. Hæ generationes Balle, quas peperit Iacob. Omnes animæ VIII. Nam filij Gad, Sariel, Sua, Visui, Mophar, & Sar. Soror eorum filia Seriebel, Melchiel. Hæ sunt generationes Zelphæ mulieris Iacob, quas peperit ei. Et omnes animæ filiorum & filiarum numero X. Et filij Ioseph, Ephraim, & Manassen. Benjamin uero genuit Gela, Esbel, Nanubal, Abocinephec, Utundeus. Et hæc sunt animæ quas peperit Rachel Iacob XIII. Et descenderunt in Aegyptum, & habitauerunt ibi annos CCX. Et factum est post recessum Ioseph, multiplicati sunt filij Israel, & creuerunt ualde. Et surrexit rex alius in Aegypto, qui nō nouerat Ioseph, & dixit populo suo: Ecce populus iste multiplicatus est magis quam nos: Venite, consilium habeamus aduersus eum, ut non multiplicetur. Et iussit rex Aegypti omni populo suo, dicens: Omnem filiū, qui natus fuerit Hebræis, in flumen abijcite, nam sceminas uiuificate. Et responderunt Aegyptij regi suo, b dicentes:

C dicentes: Masculos eorum interficiamus, & foeminas eorum seruemus, ut eas nostris demus seruis in uxores, & erit qui natus fuerit ex eis seruus, & seruet nobis. Et hoc est, quod pessimum uisum est coram domino. Tunc seniores populi congregauerunt populum cum planctu, & planxerunt cum luctu, dicentes: *ἡμολογούμενοι* passa sunt uiscera mulierum nostrarum, fructus noster inimicis nostris traditus est, & nunc deficimus. At cōstituamus nobis terminos, ut nō appropinquetur mulieri suæ uir, ne fructus uentris earum contaminetur, & uiscera nostra idolis seruiant; melius est enim sine filijs mori, donec sciamus quid faciet deus. Et respondit Anram, & dixit: Celerius est, ut in uictoria minuatur seculum, aut immensurabilis mundus concidat, aut cor abyssi astra contingat, quàm genus filiorum Israël minoretur. Et erit cum impletum fuerit testamentum, quod disponens deus locutus est ad Abraham, dicens: Habitando habitabunt nati tui in terra non suā, & in seruitutem redigentur, & affligentur annis CCCC. Et ecce ex quo inuentus est sermo dei, quem dixit ad Abraham, sunt anni CCCC. Ex eo quod nos in Aegypto seruiimus anni sunt CXXX. Nunc ergo non permanebo in his, quæ uos determinatis, sed ingrediens mulierem meam accipiam, & faciam filios, ut amplificemur super terram. Non enim permanebit deus in ira sua, nec semper obliuiscetur populi sui, neque genus Israël in uanum proijciet super terram, nec in uanum disposuit testamentum patribus nostris: & cum adhuc non essemus, de his tamen locutus est deus. Nunc ergo iens accipiam mulierem meam, & nō acquiescam præceptis regis. Et si rectum est ante oculos uestros, ita faciamus omnes. Erit enim cum cōcipiant mulieres nostræ non agnoscentur tanquam in utero habentes, quousque cōpleantur menses tres, sicut & fecit mater nostra Thamar: quia non fuit consiliū eius in fornicatione, sed nolēs recedere de filijs Israël, recogitans dixit: Melius est mihi scero meo cōmixta mori, quàm Gentibus cōmisceri, & abscondit fructum uentris sui usque ad tertium mensem: tūc enim agnita est, & iens ut interficeretur, statuit hoc, dicens: Cuius est hæc uirga, & hic anulus, & melotis, de eo concepī. Et saluauit eam consiliū eius, de omni periculo. Nunc ergo faciamus & nos sic. Et erit cum completum fuerit tempus parturitionis, si potuerimus non proijcimus fructū uentris nostri. Et quis sciet, si pro hoc zelabitur deus, ut liberet nos de humiliatōne nostrā? Placuit uerbum ante conspectum dei, quod cogitauit Anra, & dixit deus: Eo quod placuit ante conspectum meum cogitatio Anræ, & non dissipauit testamentū meū, inter me & patres eius dispositum, & ideo ecce nunc quod genitum fuerit ex eo, mihi seruiet in æternū, & per eum faciam mirabilia in domo Jacob, & faciam per eum signa & prodigia populo meo, quæ non feci ulli, & faciam in eis gloriam meā, & annuntiabo eis uias meas. Ego deus incendam pro eo lucernam meam, quæ habitet in eo, & ostendā ei testamentum meū, quod non uidit ullus, & patefaciam ei superexcellentiā meam, & iustitias & iudicia, & lumen sempiternum luceam ei, quoniam pro eo cogitauī in antiquis diebus, dicens: Non erit mediator spiritus meus in hominibus his in sempiternum, eo quod sunt caro. Et erunt dies eorū anni CXX. Et profectus est Anra de tribu Leui, & accepit uxorem de tribu sua. Et factum cum accepit eam, imitati sunt eū ceteri, & acceperunt uxores suas. Huic autē erat unus filius, & una filia, & nomen eorū Aaron, & Maria. Et spiritus dei incidit in Mariam nocte, & uidit somnium, & enarrauit parentibus suis mane, dicens: Vidi in hac nocte, & ecce uir stabat in ueste byssina, & dixit mihi: Vade, & dic parentibus tuis: Ecce quod nacef de uobis in aquā proijcietur, quomodo per eū aqua

siccabitur.

A siccabitur. Et faciā per eum signa, & saluabo populū meum, & ipse ducātū eius aget semper. Et cum enarrasset Maria somnium suum, nō crediderunt ei parentes eius. Verbum autem regis Aegyptij inualecebat contra filios Israël, & humiliabantur aggrauati in opere laterum. Jacob autem concepit de Anra, & abscondit eum in utero suo per tres menses: non enim poterat amplius calare eū, quia rex Aegypti præposuerat principes locorū, ut quando parerent Hebrææ, statim in flumen proijcerent masculos eorū. Et accepit infantem suum, & fecit ei tybin de cortice arboris pini, & posuit tybin in os fluminis. Ipse autē puer natus est in testamento dei, & in testamento carnis eius. Et factum est ut proijcerent eum, congregati omnes presbyteri, altercabant cū Anram, dicentes: Nonne iherant sermones nostri, quos locuti sumus, dicentes: Melius est nobis sine filijs mori, quàm fructus uentris nostri in aquis proijciantur? Et hæc dicētibz illis, non obaudiebat Anra. Filia autē Pharaonis descendit lauare in flumine, secundum quod in somnis uiderat, & uiderunt ancillæ eius tybin, & misit unā, & accepit, & aperuit eam. Et ut uidit puerū, & dum uidisset in zaticon, hoc est in testamētum carnis dixit: De filijs Hebræorū est. Et sumpsit, & nutriuit eum, & factus est ei filius, & cognominauit nomen eius Moyfes. Mater autē eius uocauit eum Melchiel. Et nutritus est infans, & gloriosus factus est super omnes homines, & liberauit per eum deus filios Israël, sicut dixerat. Rege autē Aegyptiorum mortuo, leuauit se alius rex, & afflixit omnem populū Israël. At illi clamauerunt ad dominū, & exaudiuit eos. Et misit Moyfen, & liberauit eos de terrā Aegyptiorū. Misit quoque deus super eos decem plagas, & percussit eos. Hæ autē erant plagæ, id est, sanguis, & ranæ, grando, & mors iumentorū, locustæ, & cynifes, & intractabiles tenebræ, & mortalitas primitiuorū. Et dum exissent inde, & proficiscerentur, adhuc obturatum est cor Aegyptiorū, & apposuerunt persequi eos, & inuenerunt eos iuxta mare rubrū. Et clamauerunt filij Israël ad dominum suum, & dixerunt ad Moyfen, dicētes: Ecce nunc aduenit tempus perditionis nostræ: mare enim ante nos, & multitudo inimicorum post nos est, & nos in medio. Ob hoc nos eduxit deus, aut hæc sunt testamenta quæ disposuit patribus nostris, dicens: Semini uestro dabo terram quam uos habitatis, ut nunc quod placitum est ante conspectum suum, faciat in nobis? Tunc cōsiderantes metum temporis filij Israël, in tres diuisiones cōsiliorū diuiserunt sententiās suas: nā tribus Ruben, & tribus Isachar, & tribus Zabulon, & tribus Simeon dixerunt: Venite mittamus nos in mare. Melius est enim nos in aqua mori, quàm ab inimicis occidi. Tribus autem Gad, & tribus Asser, & tribus Dan, & Neptalim dixerunt: Non, sed reuertamur cum eis, & si uoluerint nobis donare uitā, seruiemus eis. Nam tribus Leui, & tribus Iuda, & Ioseph, & tribus Beniamin dixerunt: Non sic, sed accipientes arma nostra pugnemus cum eis, & erit deus nobiscū. Exclamauit & Moyfes ad dominū, & dixit: Domine deus patrū nostrorum, nōne tu dixisti ad me: Vade, et dic filijs Liæ, misit me deus ad uos? Et nunc ecce adduxisti populū tuum ad labiū maris, & inimici persecuti sunt post eos, & tu domine memor esto nominis tui. Et dixit deus: Quoniam exclamasti ad me, tolle uirgam tuā, & percutite mare, & siccabitur. Et faciente hæc omnia Moyse, cōminatus est deus mari, & siccātū est mare. Et steterūt maria aquarū, & apparuerunt profunda terræ, & denudata sunt fundamenta habitationis à strido re timoris dei, & ab inspiratione iræ domini mei. Et pertransiuit Israël per siccū in medio mari. Et uiderunt Aegyptij, & apposuerunt persequi eos, & deus obdurauit sensum eorū, & non scierunt quoniā in mare ingrederentur. Factū est

b 2 dum

C dum Aegyptij essent in mari, adiecit deus præcipere mari, & dixit ad Moysen: Appone adhuc percutere mare, & fecit sic. Et præcepit dominus mari, & reuersus est in fluxus suos, & cooperuit Aegyptios, & currus, & equites eorum. Populum autem suum deduxit in eremum: quadraginta annis pluit de caelo panem, & ortigometram adduxit eis de mare, & puteum aquæ consequentis eduxit eis. In columna autem nubis per diem deducebat eos, & in columna ignis per noctem lucebat eis. Et in mense tertio profectionis filiorum Israël de terra Aegypti, uenerunt in eremum Sina, & memoratus est deus uerborum suorum, & dixit: Dabo lumen mundo, & illuminabo inhabitabilia, & disponam testamentum meum cum filiis hominum, & glorificabo populum meum super omnes gentes, in quem efficiam excelsa sempiterna, quæ eius erunt in lumine, impijs uero in punitionem. Et dixit ad Moysen: Ecce ego uocabo te crastina die, esto paratus, & dic populo meo: Tribus diebus non ascendat uir ad mulierem, & tertia die loquar ad te, & ad eos, & postea ascendes ad me, & dabo uerba mea in ore tuo, & illuminabis populum meum in eo quod dedi in manus tuas, legem sempiternam, & in hac omnem orbem iudicabo: Erit enim hæc in testimonium. Si enim dixerint homines: Non sciimus te, & ideo non seruiuimus tibi, propterea hoc uindicabo in eis, quoniam non cognouerunt legem meam. Et fecit Moyses quæ præcepit ei deus, & sanctificauit populos, & dixit ad eos: Estote parati in tertium diem, quoniam post tres dies disponet dominus testamentum suum uobiscum. Et sanctificati sunt populi. Et factum est in tertio die, ecce uoces sonantium, & coruscantium splendor, & uox organorum sonabat fortiter. Pauor factus est in omni populo, qui erat in castris. Et eiecit Moyses populos obuiam deo. Et ecce montes ardebant igni, & terra tremuit, & colles conturbati sunt, & montes uoluebantur, & abyssi ebulliebant, & omne habitabile mouebatur, & cœli plicabantur, & nubes hauriebant aquam, & flammæ ignis exardescébant, & tonitrua, & fulgura frequentabant, & uenti & procellæ strepebant, astra cõgregabantur, & angeli præcurrebant, quousque deus poneret legem testamenti sempiterni filiis Israël, & daret præcepta æterna quæ non transierunt. Et tunc locutus est dominus populo suo omnia uerba hæc, dicens: Ego sum dominus deus tuus, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis: Deos sculptiles non facies tibi, nec facies omne abominamētum Solis & Lunæ, aut omnium ornamentorum cœli, nec omnium quæ sunt super terram facies similitudinem, nec eorum quæ repunt in aquis, uel super terram. Ego sum dominus deus tuus, deus zelus, & reddens peccata dormientium in uiuos filios impiorum, si in uis parentum suorum ambulabunt, usque in tertiam & quartam progeniem, faciens misericordiam in mille generationes his qui diligunt me, & custodiunt mandata mea. Non accipies nomen domini dei tui in uanum, ne uis mea uanæ efficiantur: Abominatur enim eum deus, qui accipit nomen eius in uanum. Conserua diem sabbati, sanctifica eum. Sex diebus fac opera, septima autem dies sabbati domini est. Non facies in eo omne opus tuum, & omnis operatio tua, nisi ut in ea laudes dominum, in ecclesia presbyterorum, & glorifices fortem in cathedra seniorum. In sex enim diebus fecit dominus cœlum & terram, & mare, & omnia quæ sunt in eis, & uniuersum orbem, & inhabitabilem eremum, & quæcumque operantur, & omnem dispositionem cœli, & pausauit septima die deus. Propterea sanctificauit deus septimam diem, quia requieuit in ea. Diliges patrem tuum, & matrem tuam, & timebis eos, & tunc exurget lumen tuum, & præcipiam cœlo, & reddet pluuiam suam, & terra accelerabit fructum suum, & multorum eris dierum, & habitabo in terra tua, & non eris

Lex data primus magno motu.

Decem præcepta.

Exodi. 20

A sine filiis, quia non deficiet semen tuum habitantium eam. Non mœchaberis, quia inimici tui non mœchati sunt in te, sed existi in manu excelsa. Non occides, eo quod dominati sunt tibi inimici tui, ut occiderent te, sed uidisti mortem eorum. Non eris falsus testis, aduersus proximum tuum dicens falsum testimonium, ne falsum testimonium dicant contra te custodes tui. Non concupisces domum proximi tui, nec ea quæ habet, ne & alij concupiscant terram tuam. Et ut quieuit dominus loqui, populus in pauore timuit ualde, & in lampadibus uiderant montem ardentem igne, & dixerunt ad Moysen: Tu nobis loquere, & non loquatur deus ad nos, ne forte moriamur. Ecce enim hodie scimus, quoniam loquitur deus homini, os ad os, ut uiuet homo. Et nunc cognouimus uere, quoniam portauit terra uocem dei cum tremore. Et dixit ad eos Moyses: Nolite timere, propterea enim ut probaret uos ueritatem deus, ut recipiatis timorem eius in uos, ut non peccetis. Et stetit omnis populus à longe, Moyses autem accessit ad nebulam, sciens quoniam ibi erat deus. Et tunc dixit ei deus, iustitias & iudicia sua. Et detinuit eum secum quadraginta dies, & quadraginta noctes, & ibi ei mandauit multa, & ostendit ei lignum uitæ, de quo abscidit, & accepit, & misit in myrrham, & dulcis facta est aqua myrrhæ, & sequebatur eos in eremo annis XL. & ascendit in montem cum eis, & descendit in campos, & præcepit ei de tabernaculo, & arca domini, & de sacrificio holocaustorum, & incensorum, & de obseruatione mensis, & candelabro, & de labro, & uasis eius, & de hebdomade, & de logio, & de preciosissimis lapidibus, ut faciant sic filij Israël. Et ostendit ei similitudinem eorum, ut faceret secundum exemplar quod uiderat, & dixit ad eum: Facite mihi sanctificationem, & erit tabernaculum gloriæ meæ in uobis. Et descendit Moyses, & cum perfusus esset lumine inuisibili, descendit in locum ubi lumen solis & lunæ est, uicit lumen faciei suæ splendorem solis & lunæ, & hoc nesciebat ipse. Et factum est cum descenderet ad filios Israël, uidentes non cognoscebant eum. Cum autem locutus fuisset, tunc cognouerunt eum. Et erat simile factum hoc, sicut in Aegypto quando cognouit Ioseph fratres suos, ipsi autem non cognouerunt eum. Et factum est postea cum sciret Moyses quoniam gloriosissima facta fuerat facies eius, fecit sibi uelamen unde cooperiret faciem suam. Et dum esset in monte, corruptum est cor populorum, & congregati sunt ad Aaron, dicentes: Fac nobis deos, quibus seruiamus, quemadmodum habent & ceteræ gentes: quoniam Moyses ille per quem facta sunt mirabilia coram nos, raptus est à nobis. Et dixit ad eos Aaron: Aequo animo estote, Moyses enim ueniet, & appropinquabit nobis iudicium, & legem illuminabit nobis, & superexcellentiæ dei exponet de ore suo, constituens iustitias generi nostro. Et hæc loquente eo, non obaudierunt ei, ut compleretur uerbum, quod dictum est in tempore quo peccauit populus edificans turrim, cum dixit deus: Et nunc nisi prohibeam eis, omne quod præuiderint sibi facere, præsumunt deterius. Timens autem Aaron, quoniam iustificati erant populi ualde, dixit ad eos: Afferte nobis in aures murierum uestrarum. Et petierunt uiri unusquisque mulierem suam, & statim dederunt, & miserunt eas in ignem. Et effigiata sunt in figuram, & exiuit uirtulus constabilis. Et dixit dominus Moysi: Festina hinc, quoniam corruptus est populus, & præuicatus est uias meas, quas præcepi ei. Quid si complerentur sponsores, quas sponso di patribus uestris, quando dixi eis: Semini uestro dabo terram hanc, in qua habitatis? Ecce enim nec dum ingressus est in terram, etiam portans iudicium, & reliquerunt me. Et ideo scio quia si ingressi fuerint in terram ipsam, maiores iniquitates operabuntur. Et nunc quoque relinquam eos, & conuersus iterum concordabor eis, ut edificetur

Exodi. 21

14

Uirtulus constabilis ex inauribus.

C tur mihi domus in eis, quæ & ipsa iterum deponetur, propter quod peccati sunt in me. Erit mihi hominum genus tanquam stillicidium urcei, & tanquam sputum æstimabitur. Et festinans Moyses descendit, & uidit Vitulum, & respexit in tabulas, & uidit quoniam non erant scriptæ, & festinans confregit eas. Et apertæ sunt manus eius, & factus est similis mulieri parturienti in primitiuis suis: quæ cum tenetur in doloribus, & manus eius super pectus illius, & uirtus non erit quæ adiuuet partum eius. Et factum est post horam unam, dixit in sensu suo: Non usque ad uictoriam possidet amaritudo, aut in sempiternum præualeat malum. Et nunc exurgam, & confortabo lumbos, quomodo si peccauerunt, non inuano erunt quæ fursum enarrata sunt mihi. Et exurgens confregit Vitulum, & misit eum in aquam, & potauit populum. Et factum est si quis habuit in uoluntate sensus sui, ut perficeretur uitulus, abscidebatur lingua eius, si quis uero coactus in timore confenserat, splendebat uisus eius. Et tunc ascendit Moyses in montem, & orauit dominum, dicens: Ecce nunc tu deus, qui plantasti uineam hanc, & dedisti radices eius in abyssum, & sarmenta eius extendisti usque ad sedem tuam altissimam, respice in isto tempore, quia uinea ista emisit fructum suum, & non cognouit cultorem suum. Et modo si irasceris in uineam tuam, & eradices eam de abyssu, & arefacias sarmenta eius de sede tua altissima & æterna, non ultra iam ueniet abyssus ut nutriat eam, nec thronus tuus ut refrigeret uineam tuam, illam quam incendisti. Tu es enim, qui omne lumen es, & domum tuam ornasti lapidibus preciosis, & auro, & aromatis, & iaspide, & lignis balsami, & cinnamo, & radicibus myrrhæ, & costi. Inpersisti domum tuam, & diuersis escis, & suauitate diuersi potus saturasti eam. Si ergo non misertus fueris uineæ tuæ, omnia domine inuano facta sunt, & non habebis qui te glorificet. Nam etsi aliam uineam plantaueris, nec hæc tibi credet, eò quod priorem dissipasti. Si enim relinquens reliqueris seculum, & quis faciet tibi quod locutus es tanquam deus? Et nunc contineatur furor tuus à uinea, maius quod à te prædictum est, & quod dicendum est, & non fiat inuano labor tuus, nec in uilibus distrahatur hæreditas tua. Et dixit ei deus: Ecce misericors factus sum iuxta sermones tuos. Excide itaque tibi duas tabulas lapideas, de eo loco unde excideras priores, & rescribe in eis iustitias quæ erant in primis. Et festinauit Moyses, & fecit omnia quæ præcepit ei deus. Et descendens fecit tabulas, & uasa eius, & arcam, & lucernam, & mensam, & thuribulum holocaustorum, & hippomidem, & logion, & lapides preciosos, & labrum, & bases, omniaque quæ ei ostensa sunt. Et composuit uniuersa uestimenta sacerdotum, præinctoriam quoque, & ceteras, & citharam, & lamina aurea, & coronam sanctam, & oleum unctionis sacerdotum, & ipsos sacerdotes sanctificauit. Et completis omnibus, uniuersos eos operuit nubes. Tunc exclamauit Moyses ad dominum, & locutus est ei deus de tabernaculo, dicens: Hæc est lex thuribuli in qua immolabitis mihi, & exorabitis pro animabus uestris. De his autem ex quibus offeretis mihi, offerite de pecoribus uitulum, & ouem, & capram: nam de auibus turturem, & columbam. Et si facta fuerit in terra uestra lepra, & erit ut purgetur leprosus, accipiant domino duos pullos uiuos, & lignum cedrinum, & Hyssopum, & coccinum, & accedet ad sacerdotem, & occidet unum, unum autem seruet, & statuet leprosum in omnibus quæ præcepi in lege mea. Et erit cum obuiauerint uobis tempora, sanctificabitis me in die festiuitatis, & iucundabimini in conspectu meo in festiuitate Azymorum, & constituetis in conspectu meo panem,

A nem, celebrantes festiuitatem memorialem, quia in ea die existis de terra Aegypti. Et in festiuitate hebdomadis, constituetis ante conspectum meum panem, & facietis mihi oblationem pro fructibus uestris: Nam festiuitas psalpingarum in oblatione erit pro speculatoribus uestris, in eo quod præspexi creaturam memores sitis totius orbis per initia. Ostendentibus uobis, agnosca numerum mortuorum, & natorum per ieiunium misericordiae. Ieiunabitis enim mihi pro animabus uestris, ut compleantur sponiones patrum uestrorum. Et festiuitatem Scenophegiæ afferte mihi, & accipietis mihi fructum ligni speciosum, & ramum palmæ, & salicum, & cedrum, & ramos myrrhæ: & memor ero in pluuia totius terræ, & constituetur modus temporum, & constituam astra, & præcipiam nubibus, & sonabunt uenti, & percurrent coruscationes, & erit turbo tonitruum, & hoc erit in signum sempiternum. Et rorem dabunt noctes, sicut locutus sum post diluuium terræ. Tunc præcepit ei de anno uitæ Noë, & dixit ad eum: Hic sunt anni quos disposui post hebdomadas, in quibus uisitauit ciuitatem hominum, in quo tempore ostendi eis locum generationis, & colorem. Et dixit: Hic locus est, quem docui protoplastum, dicens: Si non transgredieris quæ tibi mandauit, omnia sub te erunt. Ille autem transgressus est uias meas, & suauis est de muliere sua, & hæc seducta est de colubro. Et tunc constituta est mors in generationes hominum. Et adiecit dominus adhuc ostendere uias paradisi, & dixit ei: Hæc sunt quæ perdidit homines, non ambulantes in eis, quoniam peccauerunt in me. Et præcepit ei dominus de saluatione animarum populi, & dixit: Si in uis meis ambulauerint, non relinqua eos, sed miserebor eis semper, & benedicam semen eorum, & festinabit terra dare fructum suum, & pluuia erit eis in lucrifactionem, & non sterilizabit. Sciens autem scio, quoniam corrumpent uias suas, & relinquam eos, & obliuiscuntur testamenta quæ disposui patribus eorum, & ego tamen non in sempiterno obliuiscar eos. Ipsi enim scient in nouissimis diebus, quoniam pro peccatis eorum derelictum est semen eorum, quia fidelis sum in uis meis. Tunc dixit ad eum deus: Incipe inspicere plebem meam à XX. annis, & supra usque ad XL. annos, ut ostendam nationibus uestris, quantum annuntiaui patribus eorum in terra aliena. Quomodo quinquagesima parte eleuaui eos de terra Aegypti, quadraginta autem & nouem partes mortuæ sunt in terra Aegypti. Dum insisteris eos, & cum inspexeris, scribe numerum eorum, donec adimpleam omnia quæ locutus sum patribus eorum, & donec constituam eos in terra sua confidenter: quia nullum uerbum de quibus locutus sum patribus eorum minueram, ex his quæ dixi eis: Semen uestrum tanquam stellæ cæli erit in multitudine. In numero ingredientur in terram, & in modico tempore sine numero efficientur. Et tunc descendit Moyses, & numerauit eos, & erat numerus plebis DCIIIM DL. Plebem autem Leui non dinumerauit cum eis, quoniam sic præceptum erat ei, sed enumerauit eos qui supra L. annos erant. Quorum numerus erat XLVIIM CCC. Et dinumerauit adhuc qui infra uiginti annos, & factus est numerus eorum DCCCLM DCCCL. Et tribum Leui perspexit, & factus est omnis numerus eorum CXX CCXD DCXX CC DCCCC. Et nuntiauit Moyses numerum eorum deo. Et dixit ad eum deus: Hic sunt sermones quos dixi patribus eorum in terra Aegypti, & posui numerum in annis CCX. omnibus qui uiderunt mirabilia mea. Et factus est numerus omnium nouies milies decem milia, ducenties nonaginta & quinque milia hominum, præter mulieres. Et mortificaui omnem multitudinem eorum, quia non crediderunt mihi. Et superfluit quinquagesima pars de eis, & sanctificaui

C ſtificauit eos mihi. Propterea præcipio generationi plebis meæ, ut dent mihi decimationes de fructibus ſuis, ut ſit in conſpectu meo in memoriam, quantos labores abſtuli ab eis. Et ut deſcendit Moyſes, & annuntiauit plebi hæc, plorauerunt & luxerunt, & habitauerunt circa eremum annis duobus. Et miſit Moyſes exploratores explorare terram XII, uiros: ſic enim ei præceptum erat: Qui ut aſcenderunt, & conſpexerunt terram, reuerſi ſunt ad eum, & depoſuerunt fruges de fructibus terræ, & contribulauerunt cor populi, dicentes: Non poteritis hæreditare terram, quoniam ferreis uectibus clauſa eſt à potentibus ſuis. Duo autem uiri de duodecim non ita locuti ſunt, ſed dixerunt: Sicut poſſunt ferra dura ſuperare aſtra: aut ſicut uincunt arma coruſcationes, aut extinguitur tonitrua à uolatilibus, ſic poterunt iſti repugnare domino. Videbant enim quoniam in aſcenſu eorum coruſcationes lucebant aſtrorum, & ſequabantur tonitrua cõſonantia eis. Et hæc nomina eorum, Chaleb filius Ieffone, filij Beri, filij Batuel, filij Galipha, filij Cenen, filij Selunun, filij Selon, filij Ride. Secundus, Ieſus filius Naue, filij Eliphat, filij Gal, filij Nephelien, filij Emon, filij Saul, filij Dabra, filij Effrem, filij Ioseph. Plebs autem non audierunt uocẽ duorum, ſed conturbati ſunt ualde, & locuti ſunt, dicentes: Nunquid hæc ſunt uerba, quæ locutus eſt nobis deus, dicens: Inducam uos in terram fluentem lacte & melle: Et quomodo nunc eleuat nos, ut incidamus in romphæam, & mulieres noſtræ erunt in captiuitatem? Et his dictis, ſubito apparuit gloria dei, & dixit Moyſi: Sic perſeuerat populus, ut omnino non exaudiat me: Ecce nunc in uano non erit cogitatio quæ exiuit de me, præmittam angelum iræ meæ in ipſos, ut contribulet corpora eorum igni in eremo: Ego autem mandabo angelis meis, qui cuſtodiuunt eos, ut non rogent pro eis, quia animas eorum includam in theſauros tenebrarum, & dicam ſeruis meis patribus eorum: Ecce hoc eſt ſemen cui locutus ſum, dicens: Adueniet ſemen ueſtrum in terram non ſuram, & gentem cui ſeruiert ego iudicabo, & compleui uerba mea, & tabefeci inimicos eorum, & ſubieci angelos ſub pedibus eorum, & nubem poſui in tabernaculum capitis eorum, & præcepi mari, & diſruptis ante faciem eorũ abyſſis ſteterunt muri aquarum. Et nihil ſimile factum eſt uerbo huic, ex qua die dixi: Congregentur aquæ ſub cœlo in locum unum, uſque in hunc diem, & eduſi eos. Inimicos autem eorum interfeci, & adduxi eos in conſpectu meo uſque ad montem Sina. Et inclinavi cœlos, & deſcendi incidere lucernam populo meo, & creaturæ ponere terminos. Et docui eos, ut facerent mihi ſanctimonia, ut habitarem in eis, ipſi autem dereliquerunt me, & increduli facti ſunt uerborum meorum, & euanuiſit ſenſus eorum. Et nunc ecce uenient dies, & faciam eis ſicut uoluerunt, & corpora eorum deſciam in eremo. Et dixit Moyſes: Nunquid antequam ſemen acciperes, quo hominem faceres ſuper terram, ego conſtitui uias eorum? Et ideo nunc ſuſtineat nos miſericordia tua uſque in finem, & pietas tua in longitudinem dierum. In tempore illo præcepit illi de ſimbrijs. Et tunc reſtitit Choreb, & ducenti uiri cum eo, & locuti ſunt, dicentes: Quid ſi ponitur nobis lex inſufferibilis? Et iratus eſt deus, & dixit: Ego præcepi terræ, & dedit mihi hominem, & nati ſunt ei in primis duo filij: & ſurrexit maior, & occidit minorem, & feſtinans terra deglutituit ſanguinem eius. Ego autem expulſi Cain, & maledixi terræ, & locutus ſum Sion, dicens: Non adijcias ut deglutias ſanguinem. Et nunc fortiter contaminatæ ſunt cogitationes hominũ. Ecce ego præcipio terræ, & deglutiet corpus & animam pariter, & erit habitatio eorum in tenebris, & in perditione, & non morient, ſed tabeſcent, quouſq; rememorabor

A rememorabor ſeculi. Et ero innouans terram, & tunc morientur & nõ uiuent, & auferetur uita eorum de numero omnium hominum, & non reſpuet eos infernus ultra, & perditio eorũ non rememorabitur, & erit exitus eorum ſicut tribus gentium, quarum dixi non memorabor, id eſt caſtra Aegyptiorum, & gentem quam perdideram aqua diluuij, & deglutiet eos terra, & nõ adijciam amplius. Et loquente Moyſe omnia uerba hæc populo, adhuc diffidẽs erat Choreb, & uiri eius: Et miſit Choreb conuocari ſeptem filios ſuos, qui non fuerunt cũ eo in conſilio. Illi autem mandauerunt ei dicentes: Sicut imaginẽ non oſtendit pictor per artem, niſi ante doctus fuerit, ita nos legem fortiſſimi accipientes, quæ docet nos uias eius, nõ intrabimus in eas, niſi ut in eis ambulemus. Pater nos nõ genuit, ſed fortiſſimus nos plaſmauit. Et nunc ſi ambulauerim⁹ in uis eius, erimus filij ſui. Si autem tu diffidens es, ingredi uiam tuam: Et non aſcenderunt ad eũ. Et factum eſt poſt hæc aperta eſt terra corã ipſis, & miſerunt ad eum filij eius dicẽtes: Si adhuc inſtat furor tuus, quis te adiuuabit in die perditionis tuæ? Et non audiuit eos, & aperuit terra os ſuũ, & deglutituit eos, & domos eorum. Et motum eſt quater fundamentũ terræ, ut deglutiret homines, ſicut præceptũ fuerat ei. Et ſuſpirauit poſt hæc Choreb, & Synagoga eius, quouſq; redderetur firmamentum terræ. Synagoga autẽ plebis dixerunt Moyſi: Nõ poſſumus manere in ſyna loci huius, unde glutitus eſt Choreb, & uiri eius. Et ille dixit ad eos. Tollite de gyro eorum tabernacula ueſtra, nec cõiungamini pecatis eorum. Et fecerunt ſic. Tunc oſtenſum eſt genus ſacerdotale in electione tribus, & dictum eſt Moyſi: Accipe per duodecim tribus ſingulas uirgas, & pone eas in tabernaculo, & tunc ad quem locuta fuerit gloria mea, ipſius uirga florabit, & auferam murmuratorem de populo meo. Et fecit ſic Moyſes, & poſuit XII uirgas, & proceſſit uirga Aaron, & protulit florẽ, & fecit ſemen amigdali. Erat autem illa ſimilitudo quæ tunc nata eſt, ſimilis operi quod operabatur Iſraël, dum eſſet in Meſopotamia apud Laban Syrum: quando tulit uirgas amigdalinas, & poſuit eas in congregationem aquarum, & ueniebant pecora bibere, & diuidebantur per uirgas decoratas, & pariebant albos hœdos, & guttis aſperſos, & uarios. Propterea ſimilis facta eſt Synagoga populi gregi ouium, & ſicut pariebant pecora ſecundũ amigdalinas uirgas, ſic conſtitutũ eſt ſacerdotium per uirgas amigdalinas. In illo tempore, interfecit Moyſes Seon & Og reges Amorreorũ, & hæreditauit omnem terram eorum populo ſuo, & habitauerũt in ea. Balac autem erat rex, Moab inhabitans contra eos, & timuit ualde, & miſit ad Balaam filium Beor interpretem ſomniorum, qui habitabat in Meſopotamia, & mandauit ei dicens: Ecce ego ſcio, quomodo in regno patris mei Ephraim, cum expugnarent eum Amorreï, maledixiſti eos, et traditi ſunt in conſpectũ eius: Et modo ueni, & maledic populum iſtũ, quoniam multus eſt ſuper nos, & honorificabo te nimium. Et dixit Balaam: Ecce placuit Balac, & nescit, quoniã non ita eſt conſiliũ dei, ſicut conſiliũ hominis. Ipſe autẽ non nouit, quoniam ſpiritus qui nobis datus eſt, in tempore datus eſt, uix autẽ noſtræ non ſunt directæ, niſi uelit deus. Et nunc expectate hic, et uidebo quid mihi loquatur dominus in hac nocte. Et dixit ad eũ deus per noctẽ: Qui ſunt uiri, qui uenerunt ad te? Et dixit Balaam: Vt quid dñe tentas genus hominũ? Hi ergo non poſſunt ſuſtinere, quoniam tu plus ſcis quæ habentur in ſeculo, antequã fundares illud. Et nunc illumina ſeruũ tuum, ſi rectũ eſt ut proficiſcar cum eis. Et dixit ad eum: Nõne de hoc populo locutus ſum Abraham in uisũ, dicens: erit ſemen tuũ tanquam ſydera cœli, quando leuauit eũ ſuper firmamentum, & ostendi

† ſinu forteſſe legendũ eſt.

Virga Amigdalina.

C ostendit ei omnium astrorum dispositiones, & filium eius petij in holocaustomata. Et adduxit eum ut componeretur in sacrario, ego autem reddidi eum patri suo. Et quia non contradixit, facta est oblatio eius in conspectu meo acceptabilis, & pro sanguine eius elegi istos. Nonne de hoc dixi, ego reuelabo Abraham omnia quae ego facio. Et Jacob, cum luctaretur in puluere cum angelo, qui stabat super hymnos, non dimisit eum donec benediceret illum. Et nunc ecce tu cogitas proficisci cum eis, ut maledicas quos elegi. Quod si maledixeris eos, quis erit qui benedicet tibi. Et surrexit Balaam mane, & dixit: Proficiscimini uiam uestram, quoniam non uult me deus uenire uobiscum. Et profecti sunt, & retulerunt Balac quae dicta fuerant de Balaam. Et adiecit Balac mittere alios uiros ad Balaam, dicens: Ecce ego scio, quoniam, cum offeras deo holocaustomata, reconciliabitur deus hominibus, & nunc appone adhuc ut peras a domino tuo, & roges in holocaustis quantis uoluerit. Quod si forte propitiabitur malis meis, habebis mercedem tuam, tum & deus accipiet oblationes suas. Et dixit ad eos Balaam: ecce inspiciens est filius Ephor, & nescit quoniam inhabitat in gyro mortuorum, & nunc expectate hac nocte, & uidebo quid mihi dicat deus. Et dixit ad eum deus: Vade cum eis, & erit uia tua in scandalum, & ipse Balac erit in perditionem. Et leuauit se mane, & profectus est cum eis, & uenit asina eius in itinere eremi, & uidit angelum, & aperuit oculos Balaam, & uidit angelum, & adora uit eum in terra. Et dixit ad eum angelus: festina, & uade, quia quae dixeris fient ei. Et uenit in terram Moab, & edificauit sacrarium, & obtulit oblationes, & cum uidisset partem populi, non permansit in eo spiritus dei. Et tulit parabolam eius, & dixit: Ecce adduxit me Balac ad montem dicens: Veni irruere in ignem hominum istorum, quem aquae extinguunt non sustineo, ignem uero qui absorbet aquam, quis sustinebit. Et dixit illi, facilius est tollere fundamenta, & omne fastigium eorum, & extinguere lumen solis, & intenebriscare lumen lunae, quam qui uoluerit eradicare plantaginem fortissimi, aut exterminare uineam eius. Et ipse nesciuit quoniam ideo elatus est sensus eius, ut festinet perditionem eius. Ecce enim uideo hereditatem quam ostendit mihi fortissimus in nocte, & ecce dies ueniet, & admirabitur Moab quae accidunt ei, quoniam uoluit Balac muneribus persuadere fortissimum, & pecunijs emere dogma. Nonne oportebat te interrogare, quae misit in Pharaonem, & in terram eius: propter quod uoluit in seruitutem redigere eos. Ecce uinea obumbrans in desiderio multo, & qui zelabitur quoniam non marcescit. Si autem quis dixerit in consilio suo, quoniam in uano laborauit fortissimus, aut superflue elegit eos, ecce nunc uideo salutem liberationis quae futura est. Et continens eos retineo in sonis uocis meae, & non possum dicere quae uideo oculis meis, quia modicum mihi superest sancti spiritus, qui manet in me, quomodo cognoui, & per quod suasus sum a Balac, perdiidi tempus uitae meae. Ecce adhuc uideo hereditatem dissolutionis populi huius, & splendet super splendorem fulgorum lumen eius, & leuatur cursus eius sagittis. Et ueniet tempus, & suspirabit Moab, & infirmi erunt seruitutes Cham: qui haec cogitauerunt super eos. Ego autem stridebo dentibus, pro eo quod deductus sum, & transgressus sum quae dicta sunt ad me nocte. Et prophetia mea manifesta permanebit, & uerba mea uiuent, & sapientes & intelligentes uerba mea memorabunt, quoniam ego cum maledixi petij, benedixi autem, & non sum benedictus. Et haec dicens tacuit. Et dixit Balac: Fraudauit te deus tuus multorum munerum meorum. Et tunc dixit ad eum Balaam: Veni, & consiliemur quid facias eis, elige speciosas mulieres, quae sunt in nobis, & quae in Mazia, & statue eas ante eos nudas, & ornatas au-

ro, &

A ro, & lapidibus preciosis, & erit cum uiderint & concubuerint cum illis, peccabunt domino suo, & incident in manus uestras, quia aliter expugnare eos non potes. Et his dictis, auertit se Balaam, & reuersus est in locum suum. Et post haec seductus est populus post filias Moab: fecit enim Balac omnia quae ostendit ei Balaam. Et in tempore illo occidit Moyses populos, & media spolia eorum diuisit populo, & coepit manifestare eis uerba legis, quae locutus est eis in Oreb deus, & locutus est ad illos dicens: Ecce ego dormio cum patribus meis, & eam ad populum meum. Noui autem quia surgentes relinquetis disposita uobis per me uerba, & irascetur deus in uobis, & derelinquet uos, & discedet de terra uestra, & adducet super uos odientes uos, & principabuntur uobis non usque in finem, quia rememorabitur testamenti quod disposuit ad patres uestros. Tunc autem & uos, & filij uestri, & omnes generationes uestrae resurgent post uos, & quaerent diem mortis meae, & dicent in corde suo: Quis dabit nobis pastorem unum sicut Moyses, aut iudicem tanquam filius Israel, qui in omni tempore oret pro peccatis nostris, & exaudiatur pro iniquitatibus nostris. Ego autem hodie testor uobis caelum & terram: quia caelum hoc audiet, & terra perspiciet auribus: quia deus reuelabit finem orbis, ut uobiscum disponat super excelsa sua, & incendens in uobis sempiternam lucernam, & recordabimini iniqui. Cum autem locutus sum uobis, respondistis uos dicentes: Omnia quae locutus est nobis deus, faciemus & audiemus. Si autem transgressi fuerimus, aut corruerimus uias nostras, uocabis super nos testem, & abscidet nos: Scitote autem quoniam panem angelorum manducauistis XL annis, & nunc ecce ego benedico tribus uestras, ante quam finis meus ueniat. Vos autem scitote laborem meum quem laboraui uobiscum, ex quo ascendistis de terra Aegypti. Et his dictis, locutus est ad eum deus tertio dicens: Ecce tu proficisceris dormire cum patribus tuis. Exurget autem populus hic & requirit me, & obliuiscetur legem meam in qua illuminaui eum, & relinqua ad tempus semen eorum. Tibi autem ostendam terram priusquam moriaris, sed non ingredieris ibi in hoc seculo, ne uideas sculpsilia in quibus incipiet populus hic in planari & deuari. Demonstrabo tibi locum, in quo mihi seruiet annos DCCXL, & post haec tradetur in manus inimicorum suorum, & demolientur eum, & circumdabunt eum alienigenae, & erit in illa die secundum diem illum in quo contriui tabulas testamenti, quas disposui ad te in Oreb, & peccantibus illis, euoluauit ex eis quod erat scriptum. Dies autem erat septima decima mensis quarti. Et ascendit Moyses in montem Oreb, sicut praeeperat ei deus, et orauit dicens: Ecce ego quidem compleui tempus uitae meae, & compleui annos CXX. Et nunc peto, misericordia tua cum populo tuo, & miseratio tua cum hereditate tua solidetur domine, & longanimitas tua in loco tuo super electionis genus, quoniam tu praeter omnibus dilexisti eos. Et tu scis quoniam ego eram pastor ouium, & cum pascerem gregem in eremo, adduxi eos usque in montem tuum Oreb, & tunc primum uidi angelum tuum ignitum de rubo, tu autem uocasti me de rubo, & ego timui, & declinaui faciem meam, & misisti me ad eos, & liberaisti eos de Aegypto: inimicos autem eorum demersisti in aquam, & dedisti eis legem, & iustitias in quibus uiuent. Quis est autem homo qui tibi non peccauit. Quomodo constabiletur hereditas tua: si non misertus fueris eis. Aut quis adhuc nascent, sine peccato. Emendabis autem eos in tempore, & non in ira. Tunc ostendit ei dominus terram, & omnia quae sunt in ea, & dixit: Haec est terra quam dabo populo meo. Et ostendit ei locum unde eleuant nubes aquam, ad irrigandum omnem terram, & locum unde accipit fluuius irrigationem, & terram Aegypti, & locum firmamenti, unde bibet sola terra sancta. Et ostendit ei locum unde pluit

c 2 manna

C manna populo, usque ad semitas paradisi. Et ostendit ei mensuras sanctorum, et numerum oblationum, & signa in quibus incipiat inspicere caelum, & dixit: Hæc sunt quæ prohibita sunt generi hominum, quoniam peccauerunt sibi. Et nunc uirga tua in qua facta sunt signa, erit in testimonia inter me & populum meum. Et cum peccauerint irascar eis, et memorabor uirgæ tuæ, & parcā eis iuxta misericordiam meam. Et erit uirga tua in conspectu meo in commemorationem omnium dierum, & similabitur arcui in quo disposui testamentum ad Noë, cum exiret de arca, dicens: dabo arcum meum in nubem, & erit in signum inter me & homines, ne ultra sit aqua diluuii in omnem terram. Te autem accipiam inde, & glorificabo te cum patribus tuis, & requiem dabo tibi in dormitione tua, & sepeliā te cum pace, & lugebunt te omnes angeli, & militiæ contristabuntur. Nullus autem angelorum nec hominum sciet sepulchrum tuum, in quo incipies sepeliri, donec uisite seculum, & excitabo te & patres tuos de terra Aegypti, in qua dormietis, & uenietis simul, & habitabitis in habitationem immortalē, quæ non tenet in tempore. Cælum autem hoc erit in conspectu meo tanquam nebula currens, & tanquam dies transiens externus. Et erit cum appropinquauerit uisitare orbem, iubebo annis, & præcipiam temporibus, & breuiabuntur, & accelerabuntur astra, & festinabit lumen solis in occasum, & non permanebit lumen lunæ, quoniam festinabo excitare uos dormientes, ut quem ostendi tibi locum sanctificationis, in eo habitent omnes qui possunt uiuere. Et dixit Moyses: Si adhuc potero petere domine de te iuxta multitudinem misericordiarum tuarum, non indigneris mihi, & ostende mihi quanta quantitas temporis transijt, & quanta remansit. Et dixit ad eum: Istic mel apex magnus momenti plenitudo & ciati guttur, & omnia compleuit tempus: quatuor enim semis transierunt, & duæ semis supersunt. Et audiens Moyses repletus est sensu, & mutata est effigies eius in gloria, & mortuus est in gloria secundum os domini, & sepeliuit eum iuxta quod promiserat ei, & luxerunt angeli in morte eius, & præcedebant eum fulgura, & lampades, & sagittæ, omnes unanimes, & in illa die non est dictus hymnus militum pro recessu Moysi, nec fuit talis dies ex eo quo fecit deus hominem super terram, nec erit talis adhuc in sempiternum, ut humiliet per hominibus hymnus angelorum, quoniam ualde amauit eum, & sepeliuit eum per manus suas super excelsum terram, et in lumine totius orbis. Et in tempore illo disposuit deus testamentum suum cum Iesu filio Naue, qui remansit de uiris explorantium terram: quoniam fors exierat in eos, ut non uiderent terram, eod quod male locuti fuerant de ea, & propter hoc defuncta est generatio illa. Tunc dixit deus ad Iesum filium Naue: Ut quid luges, & ut quid speras in uanum, cogitans quod Moyses adhuc uiuet? Et ideo superflue sustines, quoniam defunctus est Moyses. Accipe uestimenta sapientiarum eius, & indue te, & zona scientiarum ipsius præcinge lumbos tuos, & immutaberis, & eris in uirum alium: Nonne pro te locutus sum Moysi seruo meo dicens: iste ducet populum meum post te, et in manum eius tradam reges Amorreorum. Et accepit Iesus uestimenta sapientiarum, & uestiuit se, & zona intelligentiarum præcinxit lumbos suos. Et factum est cum uestiret se ea, incensa est mens eius, & spiritus eius commotus est, & dixit populo: Ecce prima generatio defuncta est in eremo, eod quod contradixerint deo suo. Et ecce nunc uos omnes duces, scitote hodie, quia si proficiscimini in uisus dei uestri, dirigentur semitæ uestræ. Si autem non obaudieritis uocem eius, & similes fueritis patribus uestris, corrumpent opera uestra, & uos ipsi confringemini, & pibit de terra nomen uestrum. Et ubi erunt uerba quæ locutus est deus patribus uestris? Nam etsi dixerunt gentes forsitan: defecit deus, quoniam non liberauit populum suum, agnoscentes tamen quod elegerit sibi plebes alias, faciens cum eis mirabilia magna, tunc intelliget quoniam personam non accepit fortissimus.

A fortissimus. Sed quia peccastis per extollentiam, ideo abstulit uirtutem suam a uobis, & subiecit uos. Et nunc exurgentes ponite cor uestrum, ut ambuletis in uisus domini uestri, & diriget uos. Et dixerunt ad eum populi: Ecce nos scimus hodie quæ prophetauerunt Eldat & Modat, in diebus Moysi dicentes: Post requietionem Moysi, dabitur principatus Moysi Iesu filio Naue. Et non zelatus est Moyses, sed gauisus est in auditu eorum: & ex hoc crediderunt omnes populi, quoniam tu his ducatum agas, & diuides eis in pace terram: Et nunc etiam si fuerit conflictus, confortare & uiriliter age, quoniam tu solus in Israel principaberis. Et hæc audiens Iesus, cogitauit ut mitteret in Iericho exploratores. Et conuocauit Cenez, & Seeniamian fratrem, duos filios Caleph, & dixit ad eos dicens: Ego & pater uester missi sumus per Moysen in eremo, & ascendimus cum cæteris decem uiris: Et reuertentes illi male locuti de terra, & dissoluerunt cor populi, & dissipati sunt ipsi, & cor populi cum eis: Ego autem & pater uester soli compleuimus uerbum domini, & ecce uiuimus hodie: Et nunc mittam uos inspicere terram Iericho, imitamini patrem uestrum, & uiuetis & uos. Et ascendentes inspexerunt ciuitatem. Et ut renuntiauerunt uerbum, ascenderunt populi, & expugnauerunt ciuitatem, & incenderunt eam igni. Et postquam defunctus est Moyses, desijt manna descendere filiis Israel: & tunc coeperunt manducare de fructibus terræ. Et hæc sunt tria, quæ dedit populo suo deus, propter tres homines, id est, puellum aquæ myrræ pro Maria: & columnam nubis pro Aaron: & manna pro Moysi. Et finitis his tribus, ablata sunt hæc tria dona ab illis. Populus autem & Iesus pugnant contra Amorreos: Et inualescente pugna super inimicos suos, per omnes dies Iesu consumpti sunt XXX. & IX. reges, qui habitabant terram. Et dedit Iesus in sortem terram populo, unicuique tribui secundum sortes, iuxta quod præceptum fuerat ei. Tunc accessit ad eum Caleph, & locutus est dicens: Scis quoniam ambo in sorte missi sumus de Moysen ire cum speculatoribus, & quia nos compleuimus sermonem domini, ecce nos uiuimus modo, et nunc si est beneplacitum ante oculos tuos, deus Cinez filio meo in sortem territorium trium turrium. Et benedixit eum Iesus, & fecit sic. Et cum senuisset & præcessior esset in diebus Iesus, dixit ad eum deus: Ecce tu senescis, & præcessior es dierum, et terra facta est multa ualde, et non est qui fortia eam: Et erit ut post recessum tuum commisceat populus hic cum habitantibus terram, & seducetur post deos alienos, & derelinquam eos sicut testatus sum in sermone meo ad Moysen, sed tu testare eis antequam moriaris. Et dixit Iesus: Tu præ omnibus scis domine, quid agat cor maris antequam irascatur, & tu inuestigasti astra, & numerasti stellas, & constituisti pluuiam, tu scis sensum omnium generationum antequam nascantur: Et nunc domine largire populo tuo cor sapientiarum, & sensum prudentiarum: & erit cum dabis hæreditatibus tuis dispositiones istas, non peccabunt coram te, & tu non irasceris eis: Nonne hæc uerba sunt quæ locutus sum ante conspectum tuum domine, cum furatus est Achiras de anathemate, & traditus est populus ante te, & ego rogans in conspectu tuo dixi: Nonne melius erat nobis domine si mortui fuissetis in rubro mari, ubi demersisti inimicos nostros: aut si defuncti fuissetis in eremo, sicut patres nostri, qui tradamur in manus Amorreorum, ut exterminaremur semper, et circa nos uerbum est, nihil mali erit nobis: quoniam etsi translata fuerit finis nostra in mortem, tu tamen uiuis, quæ ante secula et post secula es: Et si non potest excogitare homo, ut proponat generationem unam, unum dicit: corripit deus quæ elegit sibi populum, & ecce nos erimus in inferno, tu tamen facies uerbum tuum uiuum: & nunc sustineat plenitudo miserationum tuarum populum tuum, et eligat hæreditas tua uerum: quia ipse & generatio eius præcipabunt populo tuo. Nonne pro eo

Fructus terræ post mortem Moysi.

Gen. 49.

C ne pro eo dixit pater noster Iacob, dicens: Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femoribus eius. Et nunc confirmata praedictos sermones, ut discant gentes terrae & tribus orbis, quoniam tu sempiternus es. Et adiecit dicens: O domine, ecce dies ueniet, & assimilabuntur domus Israel columbae foetanti, quae collocans filios suos non relinquet, nec obliuiscetur locum suum, sicut et isti conuersi ab actibus suis, expugnabunt salutem quae nascitur eis. Et descendit Iesus in Galgala, & aedificauit sacrarium lapidibus fortissimis, & non intulit in eos ferrum, sicuti praeeperat Moyses, & statuit lapides magnos in monte Gebal, & dealbauit eos, & scripsit super eos uerba legis, manifesta ualde: Et congregauit omnem populum in unum, & legit in aures eorum omnia uerba legis. Et descendens cum eis, leuauit supra sacrarium sacrificia pacifica, & hymnizauerunt ualde, & leuauerunt arcam testamenti domini de tabernaculo cum tympanis, & choris, & nablis, & cum citharis, & psalterijs, & omni organo bene sonanti. Et erant sacerdotes & leuitae ascendentes ante arcam, & iubilantes in psalmis: & posuerunt arcam ante conspectum sacrarii, & leuauerunt insuper sacrificia pacifica multa ualde, & psallebant unanimiter omnis domus Israel in uoce magna, dicens: Ecce conpleuit dominus noster, quae locutus est patribus nostris dicens: Semini uestro dabo terram fluentem lacte & melle: Et ecce induxit nos in terram inimicorum nostrorum, & ipsos tradidit confractos corde in conspectu nostro, & ipse est deus qui mandauit patribus nostris in occultis animarum dicens: Ecce fecit dominus omnia quae locutus est ad nos in Oreb, & si custodiat cor nostrum uias eius, bene erit nobis, & filiis nostris post nos. Et benedixit eis Iesus, & dixit: Dabit dominus ut permaneat in eo cor uestrum per omnes dies, & non recedentes de nomine eius perseuerabit testamentum domini uobiscum, & non corrumpatur, sed ut aedificetur in uobis habitaculum dei, sicut locutus est, cum misit in hereditatem suam cum iucunditate & hilaritate. Et factum est post haec cum audisset Iesus & omnis Israel, quod filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse, qui habitabant circa Iordanem, aedificassent sibi altare, & immolarent sacrificia in eo, & fecissent sacerdotes in sacrario, conturbati sunt omnes populi ualde, & uenerunt ad eos in Silon, & dixit ad eos Iesus, & omnes presbyteri dicentes: Quae sunt haec opera quae facta sunt uobiscum, necdum habitantibus nobis in terra nostra? Nonne ista sunt uerba, quae locutus est ad uos Moyses in eremo dicens: Videte, ne ingredientes in terram uestram exterminetis opera uestra, & corrumpetis omnem populum istum? Et nunc quare inimici nostri superabundauerunt, nisi quia uos corrupistis uias uestras, & fecistis omnem conturbationem, & ideo collecti super nos, frangent nos? Et dixerunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse ad Iesum, & ad omnem populum Israel: Ecce nunc deus amputauit fructum uentris hominum, & posuit lumen, ut quae in tenebris sunt uideant, quoniam ipse scit quae in occultis sunt abyssi, & lumen cum eo permanet. Nunc scit dominus deus patrum nostrorum, si aliquis de nostris, aut nos ipsi fecimus rem istam in uerbo iniquitatis, nisi pro posteris nostris, ut non separetur cor eorum a domino deo nostro, & ne dicant ad nos: Ecce nunc fratres nostri, qui trans Iordanem sunt, habent sacrarium, ut offerant oblationem in eo, nos autem in isto loco non habentes sacrarium, recedamus a domino deo nostro, quia prolongauit deus noster de uis nostris, ne seruiamus ei. Et haec dicentes diximus inter nos: Faciamus nobis sacrarium, ut sit eis animositas ad exquirendum dominum. Etenim aliqui ex nobis astantes & scientes, quia fratres uestri nos sumus, & innoxij stamus ante conspectum uestrum: Facite itaque quae placent in oculis domini. Et dixit Iesus:

A xit Iesus: Nonne fortior est rex dominus super milia sacrificia? Et quare non docuistis filios uestrorum uerba domini, quae audistis ex nobis? Quia si erant filij uestri in meditatione legis domini, non seducerentur sensus eorum post sacrarium manu factum. Aut non scitis quando uiduato ad modicum populo in eremo, ascendente Moyses ut acciperet tabulas, seductus est sensus eius, & fecit sibi idola? Et si non misericordia dei patrum uestrorum custos fuisset, omnes synagoga factae essent in fabulam, & diulgarentur omnia peccata populi propter insipientiam uestram. Et ideo nunc euntes effodite sacraria quae aedificastis uobis, & docete legem filios uestrorum, & erunt meditatores eam die ac nocte, ut fiat eis per omnes dies uita eorum dominus in testimonium & iudicem: Erit deus testis & iudex inter me & uos, & inter cor meum & cor uestrum: quia si in astutia fecistis rem hanc, uindicabitur in uobis, propter quod uolulistis disperdere fratres uestrorum: Si autem in ignorantia fecistis, sicut dicitis, propter filios uestrorum misericors erit uobis deus. Et respondit omnis populus: Amen, amen. Et obtulit pro eis Iesus, et omnis populus Israel, mille arietes pro uerbis excusationis, & orauerunt pro eis, & dimisit eos cum pace. Et euntes destruxerunt sacrarium, & ieiunauerunt, & plorauerunt ipsi & filij eorum, & orantes dixerunt: Deus patrum nostrorum, & praescius cordis hominum omnium, tu scis, quia non factae uiae nostrae in iniquitate ante conspectum tuum, sed nec deuiuimus a uis tuis, sed tibi seruiuimus omnes: quia opera manuum tuarum sumus: Nunc miserere testamenti tui filijs seruatorum tuorum. Et post haec Iesus ascendit in Galgala, & leuauit tabernaculum domini, & arcam testamenti, & omnia uasa eius, & leuauit eam in Silo, & demonstrationem & ueritatem posuit ibi. Et tunc Eleazar sacerdos ministrans altari, conuenientes omnes qui ueniebant ex populo interrogantes dominum, per demonstrationem instruebat eos, quoniam per hoc ostendebat eis. In sacrario uero nouo, quod erat in Galgalis, constituit Iesus usque in hodiernum diem, quae offerebantur a filiis Israel holocaustomata per singulos annos. Quousque enim aedificaretur domus domini Hierusalae, & offerretur in nouo sacrario, non prohibitus est populus offerre in eo: quia ueritas & demonstratio ostendebat omnia in Silo. Et quousque poneretur per Solomonem arca in sacrario domini, erant offerentes ibi usque illum diem, Eleazar uero filius Naue disposuit populum, & diuisit eis terram, potens in uirtute. Et cum adhuc inimici Israel essent super terram, appropinquauerunt dies Iesu ut moreretur, & misit, et uocauit omnem Israel in omni terra eorum cum mulieribus & filiis, & dixit ad eos: Congregamini ante conspectum arcae, & testamenti domini in Silo, & disponam uobis testamentum antequam moriar. Et congregatis omnibus populis xvi die mensis tertij ante conspectum domini in Silo cum mulieribus & filiis, dixit Iesus ad eos: Audi Israel: Ecce ego dispono ad uos testamentum legis huius, quae disposuit dominus patribus nostris in Oreb, & ideo sustinete hic ista nocte, & uidete quid loquar ad me pro uobis deus. Et expectantibus populis illa nocte, uisus est dominus Iesu in aromate, & dixit dicens: Secundum sermones hos loquar ego huic populo. Et surrexit Iesus mane, & congregauit omnem populum, & dixit ad eos: Haec dicit dominus: Vna petra erat unde effodi patrem uestrum, & genuit uir scopuli illius duos uiros, quorum nomina sunt Abraham & Nachor, & de dolatura loci illius natae sunt duae mulieres: quarum nomina sunt Sara & Melcha, & habitauerunt in unum trans flumen, et accepit Abraham Saram, & Nachor Melcham. Et cum seducerentur habitantes terram, singuli quique post praesumptiones suas, credidit Abraham mihi, & non est seductus cum eis, & ego eum erui de flamma, & accepi eum, & superduxi eum in omnem terram

C terrā Chanaan, & dixi ei in uisu dicens: Semini tuo dabo terram hanc. Et dixit ad me: Ecce nunc dedisti mihi mulierē, & hæc sterilis est: Et quomodo habebō de mea petra cōclusa? Et dixi ad eū: Accipe mihi uitulū trimū, & caprā triennā, & arietē trimū, turturē & columbā. Et accepit hæc sicut præcepit ei. Ego autē immisi in eum somnū, & pauorē circumdedi ei, & ante eum locū ignis in quo expientur opera facientium iniquitatem in me, & faculas ostendi ignis, unde illuminabuntur iusti, qui crediderunt mihi. Et dixi ad eum: Hæc erunt in testimoniō inter me & te, quoniam de conclusa dabo tibi semen: Et assimilabo te columbæ, quia accepisti mihi ciuitatem, quam incipient ædificare filij tui in conspectu meo. Turturē autem assimilabo Prophetis, qui de te nascentur. Et arietē assimilabo sapientibus, qui de te nascētur, illuminantibus filios tuos. Vitulum uero assimilabo multitudinī populorū, qui multiplicatus est per te. Capram assimilabo mulieribus, quarum aperiā metras, & parient. Hæc erunt in testimoniū inter nos, quoniam non transgrediar uerba mea. Et dedi ei Isaac, & plasmaui eum in metra eius quæ eum genuit, & præcepit ei ut citius restituerent eum redderet mihi in mense septimo: & propterea omnis mulier quæ peperit septimo mense, uiuit filius eius, quoniam super eum uocaui gloriā meam, & nouum ostendi seculum: Et dedi Isaac Iacob & Esau: & dedi Esau terram Seir in hæreditatem: Iacob autem & filij eius descenderunt in Aegyptum: Et humiliauerūt Aegyptij patres uestros, sicut uos scitis, & memoratus sui patrum uestrorum, & misi Moysen amicum meum, & liberaui eos inde: inimicos autem illorum percussi, & eieci eos in manū excelsa, & deduxi eos per rubrum mare, & subtraui sub pedibus eorum nubem, & eduxi eos per abyssum, & adduxi eos sub montē Sina, & inclināui cœlos, & descendī, & solidāui flammam ignis, & obturaui uenas abyssi, & impediui cursum stellarum, & cessāui fonos tonitruum, & extinxi plenitudinē uenti, & increpauī multitudinē nubium, & statui motus earum, & suspendi tempestatem militiarum, ut non corrumperem testamentū meum, quoniam mouebantur in descensu meo omnia, & animabantur uniuersa in aduentu meo, & non permisi dissipari populum meum, sed dedi ei legem meam, & illumināui eos, ut facientes hæc uiuant, & longæui fiant, & non moriantur. Et induxi uos in terram istam, & dedi uobis uineas, ciuitates quas non ædificastis habitatis, & compleui testamentum uestrum quod dixi patribus uestris. Et nunc si uos obaudieritis patres uestros, apponam cor meum in uobis in sempiternum, & obumbrabo uos, & non apponent inimici uestri expugnare uos, & erit terra uestra nominata in omnem orbem, & semen uestrum electum in medio populorum dicentū: Ecce populus fidelis, quia crediderunt domino, propterea liberauit eos dominus, & plantaui eos: Et ideo plantabo uos tanquam uineam desiderij, & regam uos tanquam gregem amabilem, & mandabo pluuiæ, & rori, & saturabunt uos in tempore uitæ uestre. Erit autem & in finem uniuscuiusque omnium uestrum fors in uitā æterna, uobis & semini uestro, & accipiam animas uestras, & reponam eas in pace, quousque compleatur tempus seculi, & reddam uos patribus uestris, & patres uestros uobis: & scient ipsi per uos, quoniam non in uano elegi uos. Hæc sunt uerba quæ locutus est dominus ad me nocte hac. Et responderunt omnes populi, & dixerunt: Dominus est deus noster, & ipsi soli seruiemus. Et fecerunt epulationē omnes populi in illa die & in nouatione, diebus XXVIII. Et post dies illos adiecit Iesus filius Naue congregare omnes populos, & dixit ad eos: Ecce nunc dominus est testatus in uobis hodie: Testatus sum uobis cœlitan

Septimo mense partus sunt uitales propter Isaac, qui hoc mense est editus.

A lum & terram: quoniam si sustinetis seruire domino: si autem non uultis seruire ei, & uultis obaudire dijs Amorreorum, in quorum terra habitatis, dicite hodie in conspectu domini, & proficiscimini. Ego autē & domus mea seruiemus domino. Et leuauerunt omnes populi uocem suam, & plorantes dixerunt: Forsitan dignatus est deus, & in timore eius melius est nobis mori, quam deheri de terra. Et benedixit Iesus filius Naue populos, & osculatus est eos, & dixit ad illos: Fiant uerba uestra in misericordiam ante dominū nostrum, & mittet Angelum suum, & conseruet uos. Memores estote mei post mortem meā, & Moysi amici domini, & non recedant de uobis uerba testamenti, quæ disposita sunt ad uos per omnes dies: Et dimisit eos, & profecti sunt unusquisque in hereditatem suam. Iesus autem reposuit se in lectulo suo, & misit & uocauit filium Eleazari sacerdotis, & dixit ad eum: Ecce iam uideo oculis meis transgressionem populi huius, in quo incipient præuaricari: tu tamen uirtutifica manus tuas, in quo tempore es cū eis. Et osculatus est eum, & patre eius, & filios eius, & benedixit eum, & dixit: Dominus deus patrum uestrorum dirigat uias uestras, & populi huius. Et ut desisset loqui ad eos, complicauit pedes suos in lectū, & obdormiuit cum patribus suis. Et posuerunt filij eius manus suas super oculos illius. Et tunc omnis Israël congregati sunt in unum, ut sepelirent eum, & planxerunt eum planctu magno, & hæc dicebant in planctu suo: Plangite super pennam aquilæ huius leuis, quoniam euolauit à nobis, & plangite super uirtutem catuli leonis, quoniam abscondus est à nobis. Et quis iens renuntiet iusto Moysi, quoniam habuimus quadraginta annis ducem similem eis? Et compleuerunt planctum suum, & sepelierunt eum manibus suis in monte Effraim, & reuersi sunt unusquisque in tabernaculum suum. Et post mortem Iesu requieuit terra Israël. Et quærebant Allophili pugnare cum filijs Israël. Et illi interrogantes dominum dixerunt: Si ascendimus, & pugnamus contra Allophilos? Dixit eis deus: Si corde puro ascenditis, pugnat: si autem contaminatū est cor uestrum, non ascendatis: Et adiecerunt interrogare, dicentes: Quomodo sciamus, si omne cor populi æquale sit? Et dixit eis deus: Mittite sortes in tribus uestras, & erit omni tribu qui uenerit in sortem, separatur in unam sortem, & tunc scietis cuius cor purum est, & cuius contaminatum sit. Et dixit populus: Constituamus prius in nobis ducem, & sic sortem mittamus. Et dixit eis angelus domini: Præponite. Et dixit populus: Quem præponemus, qui dignus sit domine? Et dixit eis angelus domini: Mittite sortem in tribu Caleb, & qui ostensus fuerit in sorte, ipse uobis principabitur. Et miserunt sortem in tribum Caleb, & exiuit fors ad Cenez. Et constituerunt eum principem in Israël. Et dixit Cenez populo: Adducite mihi tribus uestras, & audite uerbum domini. Et collecti sunt populi. Et dixit ad eos Cenez: Scitis quanta uobis mandauit Moyses amicus domini, ut non transgredimini legem in dextram uel in sinistram? Sed & Iesus qui post eum fuit princeps, easdem uobis mandauit. Et nunc ecce audiuimus de ore domini, quoniam cor uestrum contaminatum est, & præcepit nobis dominus, ut mittamus sortem in tribus uestras, ut sciamus cuius cor recessit à domino deo nostro. Nonne adducetur in populum indignatio iracundiæ? Prædico autem uobis hodie, quoniam etsi de domo mea aliquis exierit in sortem peccati, non saluabitur, sed igne cōcremabitur. Et dixit populus: Bonum uerbum dixisti facere. Et adduxit tribus in conspectu eius, & inuenti sunt de tribu Iuda CCC XL. & V. uiri. De tribu autē Ruben DLX. Nam de tribu Simeon DCC LXXV. Et de tribu Leui CL. Et de tribu Isachar DCLX. & V.

Iesus filius Naue moritur.

Cenez substituitur Iesu filio Naue.

C De tribu Zabulon DXL. & v. Et de tribu Gat CCCLXXX. Et de tribu Afer DCLXV. Et de tribu Manasse CCCCLXXX. Et de tribu Effraim CCCCXL. & VIII. Et de tribu Benjamin CCLX. & VII. Et factus est omnis numerus eorum, qui inuenti sunt sorte peccati VIM. CX. Et duxit eos omnes Cenez, & inclusit eos in carcere, quousque sciretur quid fieret de eis. Et dixit Cenez: Nonne de istis dixit Moyses amicus domini, dicens: Fortis est in uobis radix, germinans fel & amaritudinem? Et nunc benedictus dominus, qui reuelauit omnes uoluntates hominum istorum, nec patiebatur corrumpere populum in nequissimis operibus suis. Congregate ergo huc demonstrationem & ueritatem, & Eleazarum sacerdotem prouocate, & interrogemus per eum dominum. Et tunc Cenez & Eleazar, & omnes seniores, & omnis synagoga unanimes orauerunt, dicentes: Domine deus patrum nostrorum, reuela seruis tuis ueritatem, quoniam inuenimur non credentes prodigijs quae fecisti patribus nostris, ex quo eiecisti eos de terra Aegypti usque in hodiernum diem. Et respondit dominus, & dixit: Primum interrogate eos qui inuenti sunt, & confiteantur opera sua quae astute agebant, & postea igne concremabuntur. Et adduxit eos Cenez, & dixit ad illos: Ecce nunc scitis quomodo confessus est Achiar, quando exiit in sortem, & renuntiavit omnia quae fecit: & nunc renuntiate nobis nequitijs uestras, & adinventiones. Et quis scit quoniam si dixeritis ueritatem nobis, & si modo moriamini, miseretur tamen uobis deus, cum uiuificabit mortuos? Et dixit ei quidam eorum Elas nomine: Nunquid non iam aderit nobis mors, ut moriamur in igne? Dico autem tibi domine meus, non sunt similes ullae adinventiones, quas nequiter gerimus. Si autem uolueris manifeste ueritatem interrogare, singulariter interroga uiros uniuscuiusque tribus, & sic sciet aliquis exstantibus differentias peccatorum ipsorum. Et interrogauit Cenez eos qui erant de tribu sua, & dixerunt ad eum: Nos uolumus imitari & facere uitulum, quem fecerant in eremo. Et post haec interrogauit uiros de tribu Ruben, & dixerunt: Nos uolumus immolare dijs habitantibus terram. Et interrogauit uiros de tribu Leui, & dixerunt: Nos uolumus probare tabernaculum si sanctum esset. Et interrogauit derelictos de tribu Isachar, & dixerunt: Nos uolumus interrogare per daemones idolorum, si manifeste annuntiarent. Et interrogauit uiros de tribu Zabulon, & dixerunt: Nos uolumus māducare carnes filiorum nostrorum, & scire si curam de iisdem habet deus. Interrogauit derelictos de tribu Dan, & dixerunt: Nos docuerant Amorrei quae ipsi agebant, ut doceremus filios nostros. Et ecce haec absconsa sunt sub tabernaculo Elas, qui tibi dixit, ut interrogares nos. Mitte ergo, & inuenies ea. Et misit Cenez, & inuenit ea. Et post interrogauit eos, qui supererant de tribu Gat, & illi dixerunt: Nos moechati sumus alterutrum in mulieres nostras. Et deinceps interrogauit uiros de tribu Afer, qui dixerunt: Nos inuenimus septem simulacra aurea, quae uocabant Amorrei sanctas Nymphas, & auferentes eas cum preciosissimis lapidibus, qui superpositi erant eis, abscondimus illa. Et ecce nunc deposita sunt sub cacumen montis Sychem. Mitte ergo, & inuenies ea. Et misit Cenez uiros, & sustulerunt ea inde. Haec sunt Nymphae, quae inuocatae ostendebant Amorreis per singulas horas opera eorum. Haec sunt enim, quae adinuenierunt septem uiri peccatores post diluuium, quorum nomina haec sunt, Chanaan, Phuht, Selath, Nebroth, Elath, Desuat. Nec erit iam talis similitudo in seculo sculpta manu artificis, uel picturae distincta uarietate. Erant autem confixa & confirmata in consecrationem idolorum. Lapidés illi preciosi erant, allati de terra

A terra Euilat. In quibus crystallinus erat, & prasinus, & uelut indiatrum sculpti modum ostendebant. Et alius ex his sculptus erat desuper, alius uelut chryso-passus stigmatus ita relucebat sculptura, tanquam subiacentis profundum ostendat liquorem. Et hi sunt lapides preciosi quos habebant Amorrei in sanctis suis. Quorum precium ideo inestimabile erat, quoniam per noctem ingredientibus his, non erat necessarium lumen lucernae, ita explendebat genuinum lapidum lumen. Inter quos tamen plus lucebat ille, qui in modum diatridis sculptus de fetis emundabatur. Nam etsi quis de Amorreis excus erat, ibat & ponebat oculos suos super eum, & recuperabat lumen. Quos inueniens Cenez, sequestrans deposuit eos, donec sciret quid de eis fieret. Et post haec interrogauit reliquos de tribu Manasse, & illi dixerunt: Nos tantummodo contaminauimus sabbata domini. Et interrogauit derelictos de tribu Effraim, qui dixerunt: Nos uolumus transire filios & filias nostras per ignem, ut sciremus si manifesta essent quae dicta fuerant. Et interrogauit derelictos de tribu Benjamin, dixerunt: Nos uolumus in hoc tempore librum legis perscrutari, utrum manifeste deus scripsisset quae erant in eo, aut Moyses docuisset ea per se. Et accipiens omnia uerba haec Cenez, cum scripsisset ea in libro, & legisset ante conspectum domini, dixit ad eum deus: Accipe uiros, & ea quae inuenta sunt apud eos, & omnia eorum, & pone in torrentem Phison, & combures ea igni, ut pauset ira mea ab eis. Et dixit Cenez: Nunquid & lapides hos preciosos comburemus igni, aut sanctificamus eos tibi, quoniam non sunt in nobis similes his? Et dixit ad eum deus: Si deus aliquid accipit in nomine suo de anathemate, quid faciat homo? Et ideo nunc accipies lapides istos preciosos, & omnia quae inuenta sunt in libro: & cum homines sic disponas, lapides ponas in unam partem cum libris, quoniam non poterit ignis exurere eos. Et post ostendam tibi quomodo eos perdas: Nam homines & omnia quae inuenta sunt concremabis igni. Et congregatis omnibus populis, dices ad eos: Sic fiet omni uiro, cuius declinauerit cor a deo suo. Et postquam concremauerit ignis homines istos, tunc libros & lapides preciosos, qui non possunt igni comburi, neque incidit ferro, neque a qua deleri, pones eos in uertice montis iuxta nouum sacrarium, & ego praecipiam nubi, & iens accipiet ros, & mittet super libros, & delebit ea quae scripta sunt in his, quoniam non deleantur ex alia aqua, nisi ex ea quae non seruiuit unquam hominibus. Et post eam mittam coruscum meum, & comburet libros ipsos. De lapidibus uero preciosis praecipiam angelo meo, & accipiet illos, & iens ponet illos in profundum maris, & mandabo profundo, & absorbet eos, quoniam non poterunt permanere in seculo, eo quod contaminati sunt ab idolis Amorreorum. Et alij angelo praecipiam, & accipiet mihi duodecim lapides ex eo loco unde ablati sunt isti septem: quos tu cum inuenieris super uerticem montis, ubi eos positurus es, accipiens pones eos super epomiden contra duodecim lapides quos in eremo posuit Moyses, in logio sanctificabis eos secundum duodecim tribus. Et ne dicas, quomodo sciam quem lapidem, in qua tribu ponam? Ecce ego dicam tibi nomen tribus secundum nomen lapidis, & inuenies utraque sculpta. Et iens Cenez, accepit omnia quae inuenta fuerant, & homines simul cum his, & recongregauit ad se omnes populos, & dixit ad eos: Ecce uos uidistis omnia mirabilia, quae ostendit nobis deus, usque in hodiernum diem: & ecce exquirentibus nobis uniuersos, qui uersute excogitabant mala contra dominum, & contra Israel, manifestauit eos nobis deus secundum opera eorum. Et nunc maledictus ho-

C mo quicumque tale adinuerit facere inter uos fratres. Et respondit omnis populus, Amen, Amen. Et his dictis, concremauit omnes homines illos igne, & omnia quæ inuenta sunt cum eis, præter lapides preciosos. Et post hæc uolens Cenez experiri si comburerentur lapides igni, misit eos in ignem. Et factum est mox ut cadebant in ignem, extinguebatur ignis. Et accipiens Cenez ferrum ut frangerentur, & cum tetigisset eos gladius, soluebatur ferrum eius. Et post hæc uolens uel libros delere per aquam, factum est, ut decidens super eos, aqua stringeretur in se. Et uidens hæc dixit Cenez: Benedictus deus, qui fecit tantas uirtutes in filios hominum, & fecit protoplastum Adam, & ostendit ei omnia, ut cum peccasset in ipsis Adam, tunc hæc uniuersa adnegaret, ne ostendens hæc generi hominum, dominarentur eis. Et his dictis accepit libros & lapides, & posuit eos super uerticem montis, iuxta sacrarium nouum, sicut præcepit ei dominus. Et accipiens sacrificium pacificorum, holocaustomata obtulit in sacrario nouo duo milia holocaustorum, uniuersa superponens ea in holocaustum. In illa die & epulati sunt epulationem magnam, ipse & omnis populus in unum. Et fecit deus eadem nocte, sicuti dixit Cenez præcepit nubi, & iens accepit ros de glacie paradisi, & effundens illum super libros, deleuit eos, & post hæc uenit angelus, & combussit eos. Alius autem angelus accepit lapides preciosos, & proiecit eos in cor maris, & præcepit profundo maris, & absorbuisset illos. Et alius angelus iens attulit duodecim lapides, & posuit eos iuxta locum illum unde tulerat illos septem. Et exculpsit in his nomina tribuum. Et surgens Cenez in crastinum, inuenit lapides illos duodecim super uerticem montis, ubi ipse posuerat illos septem. Et sculptura eorum erat talis, ut tanquam oculorum forma designaretur in eis. Et primus lapis in quo scriptum erat nomen tribus Ruben, consimilabatur lapidi Sardino. Secundus autem lapis sculptus erat de dente, & ibi exculpto nomine tribus Simeonis, similitudo Topazanis uidebat in eo. Et in tertio lapide sculptum erat nomē tribus Leui, qui Smaragdino lapidi erat similis. Nam quartus lapis Crystallus nominabatur, in quo erat sculptum nomen tribus Iudæ, & lapidi Carbunculo similabatur. Quintus uero lapis erat Prasinus, & super ipsum sculptum erat tribus Isachar, & lapidis Sapphyri color erat in eo. Et sextus uero lapidis sculptura erat tanquam Chrysoprassus esset, diuersis distinctionibus stigmatus, & ibi erat scripta tribus Zabulon, & lapis Iaspis assimilabatur ei. Nam septimi lapidis resplendens sculptura, ostendebat in se uelut infusum liquorem profundum, & ibi scriptum erat nomen tribus Dan, qui lapis assimilabatur lapidi Ligirio. Octauus lapis sculptus erat de Adamante, & ibi scriptum erat nomen tribus Nephtalim, & Amethysto lapidi assimilabatur. Et noni lapidis sculptura erat tenebrata ex monte Ophir, & ibi scripta tribus Gad, & lapis Achates assimilabatur ei. Et lapidis decimi sculptura excauata erat, & expressit similitudinem lapidis Theman, & ibi erat scripta tribus Aser, & lapis Chrysolithus assimilabatur ei. Et undecimus lapis electus de Libano, & ibi scriptum erat nomen tribus Ioseph, & lapis Beryllus similabatur ei. Et lapis duodecimus excisus de excisione, & super ipsum scripta erat tribus Beniamin, & lapis Onychinus similabatur ei. Et dixit deus ad Cenez: Accipe lapides istos, & pone eos in arca testamenti domini cum tabulis testamenti, quas dedi Moyssi in Oreb, & erunt ibi cum his, donec exurgat Iahel, qui ædificet domum in nomine meo, & tunc ea proponet ante me supra duo cherubin, & erunt in conspectu meo in memoria

Nomina tribuum insculpta lapidibus.

A moriam domus Israël. Et erit cum impleta fuerint peccata populi mei, & cœperint inimici potentari domui ipsorum, accipiam lapides istos, & illos priores unam cum tabulis, & reponam ea in locum unde ab initio prolata sunt, & erunt ibi quousque memor sim seculi, & uisitabo habitantes terram, & tunc accipiam & istos, & altos plures ualde meliores, ex eo quod oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit, quousque tale aliquid fieret in seculum, & non indigent iusti opera luminis solis, neque splendore lunæ, quoniam preciosissimorum lapidum lumen erit lumen eorum. Et surrexit Cenez, & dixit: Ecce quantum bonum fecit deus hominibus, & propter peccata eorum ab his omnibus defraudati sunt. Et nunc scio hodie quoniam genus hominum est, & uita eorum in nihilo deputabitur. Et his dictis accepit lapides de loco ubi erant positi, & cum tolleret eos, uelut lumen solis diffusum super illos, splendebat terra de lumine eorum. Et posuit eos Cenez in arca testamenti domini cum tabulis, sicut præceptum fuerat ei, & sunt usque in hodiernum diem. Et post hæc armauit de populo tria milia uirorum, & ascendit expugnare Amorreos, & percussit prima die octingenta milia uirorum. Et secunda die interemit quingenta milia. Et facta die tertia, male locuti sunt uiri plebis aduersus Cenez, dicentes: Ecce nunc solus Cenez operatus est cum muliere sua, & concubinis suis in domo sua, & nos mittet in pugnam, ut in conspectu inimicorum nostrorum conteratur. Et audientes hæc pueri Cenez, renuntiauerunt ei. Et præcepit quinquagenario, & adduxit ex his uiros triginta & septem, qui fuerunt detractores eius, & inclusit eos in carcerem. Quorum nomina hæc sunt: Lectuz, Betul, Aephal, Dealma, Anaph, Desac, Besac, Getel, Anaël, Anazim, Noac, Cehceboac, Obal, Iabat, Enaht, Beath, Zelut, Effor, Ecent, Dephap, Abidan, Esar, Moab, Duzal, Azat, Phelac, Igar, Zephal, Eliesor, Ecar, Zebat, Sebet, Nesach, Cere. Et cum inclusisset eos quinquagenarius secundum præceptum Cenez, dixit Cenez: Quando fecerit salutem dominus populo suo in manibus meis, tunc puniam uiros istos. Et his dictis iussit Cenez quinquagenario, dicens: Wade, & elige de pueris meis trecentos uiros, & equos tanto numero, & nullus sciat de populo horam in qua exiturus sum ad pugnam, tantum in qua hora tibi dixerero, præpara uiros, ut sint parati in nocte. Et misit Cenez nuntios speculatores, ut uiderent ubi esset multitudo castrorum Amorreorum. Et uenerunt nuntij, & speculantes uiderunt quia multitudo de castris Amorreorum in rupibus conuersabantur, cogitantes & hæc, ut uenientes pugnarent aduersus Israël. Et reuersi sunt nuntij, & renuntiauerunt ei iuxta uerbum hoc. Et surrexit Cenez ipse, & trecenti equites cum eo, noctu, & accipiens psalpingas in manu sua, cœpit descendere cum trecentis uiris. Et factum est, cum appropiasset castris Amorreorum, dixit pueris suis: Hic stete, ego autem solus descendam, ut uideam castra Amorreorum. Et erit ut psalpingauero descendatis: si non, ibi expectabitis me. Et descendit Cenez solus, & orauit antequam descenderet, & dixit: Domine deus patrum nostrorum, tu ostendisti seruo tuo mirabilia, quæ præparasti facere in testamento tuo in nouissimis diebus, & nunc unum de mirabilibus tuis mitte seruo tuo, & expugnabo inimicos tuos, ut sciât ipsi, & omnes gentes, & populus tuus, quoniam non in multitudine militiæ, neque in uirtute equitum liberat dominus, si cognouerint signum salutis, quod facies mecum hodie. Ecce ego euaginabo romphæam meam de theca sua, & resulgebit in castris Amorreorum, & erit si cognouerint Amorreorum

C quia ego sum Cenez, scio quoniam tradidisti eos in manus meas. Si autem non me cognouerint, & putauerint alium esse, scio quoniam non exaudisti me, sed tradidisti me inimicis meis. Nam & si traditus trador morti, scio quod propter delicta mea non exaudiuit me dominus, & tradidit me inimicis meis. Non autem perdet hereditatem suam in morte mea. Et profectus est postea quam orauit, & audiuit multitudinem Amorreorum dicentium: Surgentes expugnemus Israël: Scimus enim quoniam sanctæ nostræ Nymphæ ibi sunt cum eis, & tradent eos in manus nostras. Et surrexit Cenez, induit eum spiritus domini, & euaginauit romphæam suam. Et ut refulsit Amorreis splendor eius, sicut coruscus acutus, uidentes dixerunt: Nonne hæc est romphæa Cenez, quæ multiplicauit uulneratos nostros? Et directum est uerbum quod locuti sumus, dicentes: Quoniam tradiderunt eos sanctæ Nymphæ in manus nostras. Et ecce nunc in hodiernum diem epulatio Amorreis, cum traditus fuerit nobis inimicus noster. Nunc ergo surgite, & unusquisque præcingat se romphæa sua, & incipite pugnare. Et factum est ut audiuit Cenez uerba eorum, indutus spiritu uirtutis, & transmutatus in uirum alium, descendit in castra Amorreorum, & cepit percutere eos. Dominus autem misit ante faciem eius angelum in Gethel, superpositum occultis, & operantem inuisibiliter, angelum uirtutis cooperantem eum. Et percussit in Gethel cæcitate Amorreos, ita ut uidens unusquisque proximum suum, aestimarent aduersarios suos esse, & interficerent se alterutrum. Et Zeruel, qui præerat uirtuti, sustinebat brachia Cenez, ne considerarent eum. Et percussit Cenez de Amorreis quadragintaquinque milia uirorum. Ipsi autem percutientes se alterutrum, ceciderunt quadragintaquinque milia uirorum. Et dum interfecisset Cenez multitudinem magnam, uoluit dissoluere manum suam de romphæa, quoniam in dissolubilibiter astrictum fuerat manubrium romphææ, & assumpserat dextera eius uirtutem gladii. Et tunc qui derelicti fuerant de Amorreis, fugerunt in montana. Cenez autem quærens quemadmodum resolveret manum suam, & respiciens oculis suis uidit uirum Amorreorum fugientem, & comprehendit eum, & dixit ad illum: Scio quia Amorrei periti sunt, & nunc demonstra mihi, quomodo dissoluam manum meam de gladio isto, & dimittam te. Et dixit Amorreus: Vade, & accipe uirum de Hebræis, & interfice eum, & calente adhuc sanguine eius suppone manum tuam, excipiens sanguinem eius, exsoluetur manus tua. Et dixit Cenez: Viuit dominus, quia si dixisses, accipe uirum de Amorreis, accepissem unum ex his, & te saluassem: sed quoniam dixisti, de Hebræis, ut odium tuum ostenderes, os tuum erit super te, & secundum quod locutus es, ego faciam tibi. Et his dictis, interfecit eum Cenez, & dum caleret adhuc sanguis eius, supponens excepit eum in manum suam, & absoluta est. Et abiit Cenez, & exiit uestimenta sua, & mittens se in flumen, & lauit se, & iterum ascendens mutauit uestimenta sua, & reuersus est ad pueros suos. Dominus autem immisit in eos somnum grauem in nocte, & dormierunt, & non cognouerunt ex omnibus quæ egerat Cenez. Et uenit Cenez excitauit eos de somno, & intuentes illum oculis suis uiderunt, & ecce campus plenus erat corporibus, & stupentes mente intuebantur singuli quique proximum suum. Et dixit ad eos Cenez: Quid miramini? Nunquid sicut uia hominum uia domini sunt? Nam in hominibus multitudo ualet, in deo autem quod constituerit. Et ideo si deus uoluerit salutem facere populo huic per manus meas, quid miramini? Exurgentes surgite, & singuli quique accingimini

A accingimini romphæis uestris, & ibimus in domum ad fratres nostros. Et ut audiuit omnis Israël salutem factam per manus Cenez, exierunt uniuersi populi unanimes obuiam ei, & dixerunt: Benedictus est dominus, qui te constituit ducem in populo tuo, & ostendit quia fidelia erant quæ ibi locutus fuerat, & quæ nos audiebamus per uerbum, nunc uisu uidemus, apparente opere sermonis dei. Et dixit ad eos Cenez: Interrogate fratres uestros, & referant uobis quantum laborauerunt mecum in pugna. Et dixerunt uiri illi, qui fuerunt cum eo: Viuit dominus, quoniam nos non pugnauimus, sed nec sciebamus, nisi tantum cum expergefacti sumus, uidimus campum plenum corporibus. Et respondit populus: Nunc scimus quoniam constituerit dominus facere salutem populo tuo, NON INDIGET MULTITUDINE, SED SANCTIFICATIONE. Et dixit Cenez quinquagenario, qui incluserat uiros illos in carcerem: Produc huc uiros istos, & audiemus uerba eorum. Et cum produxisset eos, dixit ad illos Cenez: Dicite mihi, quid uidentes de me murmurabatis in populo? Qui dixerunt: Quod nos interrogas, quid nos interrogas? Nunc ergo præcipe igni nos comburi, quia non pro hoc peccato quod nunc locuti sumus moriemur, sed in illo priori de quo comprehensi sumus. Confessi sunt uiri, qui arserunt in peccatis suis, quia nos tunc confesimus peccatis eorum, dicentes: Fortasse populus non cognosceret nos, & tunc fugimus populum, sed recte transducti sumus in peccatis nostris, ut incideremus in detractionem tuam. Et dixit Cenez: Si ergo ipsi aduersus uos testificamini, in quo uobis miserebor? Iussit Cenez comburi eos igni, & misit cineres eorum ubi uisitat multitudinem peccantium in torrentem Phison. Et principatus est Cenez populo quinquaginta & septem annos, & timor erat super omnes inimicos eius, omnibus diebus suis. Et dum appropinquassent dies Cenez ut moreretur, misit & uocauit omnes, & Iabis & Phinees duos prophetas, & filium Eleazari sacerdotis, & dixit ad eos: Ecce nunc ostendit mihi dominus omnia mirabilia sua, quæ præparauit facere populo suo in nouissimis diebus. Et nunc ego disponam testamentum meum uobiscum hodie, ut non derelinquat dominum deum uestrum post discessum meum. Vos enim uidistis omnia mirabilia in eos qui peccauerunt, & quanta retulerint ipsi confitentes sponte peccata sua, aut quomodo consumauerit eos dominus deus noster, pro quo transgressi fuerant testamentum eius. Propter quod nunc parentes domesticis & filiis uestris, permanete in itineribus domini dei uestri, ne perdat dominus hereditatem suam. Et dixit Phinees filius Eleazari sacerdotis: Si præcipit Cenez dux, & propheta, & populus, & seniores, dicam uerbum quod audiui de patre meo cum moreretur, & non tacebo de mandato quod mandauit mihi, dum acciperetur anima eius. Et dixerunt Cenez dux, & propheta: dicit Phinees: Nunquid aliquis loquitur prior sacerdote, qui custodit mandata domini dei nostri, præsertim cum exeat de ore eius ueritas, & de corde eius lumen refulgens? Et tunc dixit Phinees: Pater meus dum moreretur mandauit mihi, dicens: Hæc dices filiis Israël, congregatis uobis in congregationem, dominus apparuit mihi ante triduum in somnis noctu, & dixit ad me: Ecce tu uidisti, sed pater tuus ante te, quantum laborauerim populo meo: Erit autem post obitum uestrum, exurget populus hic, & corrumpet uias suas, recedens a mandatis meis, & indignatus irascar eis, sed memor ero temporis eius quod fuit ante secula, in tempore quod non erat homo, & iniquitas non erat in eo, cum dixi ut fieret seculum, & laudarent me qui uenturi erant in eo, & plantabo uineam grandem, & de ea

Principatus
Cenez dura-
uit annis quin-
quaginta septem

C de ea eligam plantationem, & disponam eam, & nominabo eam nomine meo, & erit mea semper, cum ego fecerim omnia quæ dixi. Tamen plantatio mea quæ à me nominata est, non agnoscet me plantatorem suum, sed corrumpet fructum suum, & non reportabit mihi fructum eius. Hæc sunt quæ mandauit mihi pater meus, ut dicerem populo huic. Et leuauit Cenez uocem suam, & seniores, & omnis populus unanimiter, plorantes planctum magnum usque ad uesperam, & dixerunt: Nunquid in uano perdet pastor gregem suum, nisi peccauerit eis? Et non ipse est, qui parcat iuxta abundantiam misericordiam suam, quoniam ipse plus laborauit in nobis. Et dum sederent, insiluit spiritus sanctus, habitans in Cenez, & extulit sensum eius, & cepit prophetare, dicens: Ecce nunc uideo quæ non sperabam, & considero quæ non cognoscebam. Audite nunc, qui habitatis super terram: Sicut commorantes in ea prophetauerunt, ante me uidentes horam hanc, priusquam corrumpetur terra, ut cognoscatis prædestinatas prophetationes omnes uos qui habitatis in ea. Ecce nunc uideo flammam non ardentem, & audio uenas expergefatas de somno, quibus non est fundamentum, neque fastigia montium, nec suspensorium fundamenti considero, sed omnia in apparentia, & inuisibilia quibus locus non est in totum: & cum oculus meus non sciat quid uideat, cor meum adinueniet quæ dicat. De flamma autem quæ uideo, non ardentem uidi, & ecce scintilla ascendit, & quasi substrauit sibi subdium, & erat similitudo substrati eius tanquam aranea ortiens in modum scuti. Et dum factum esset fundamentum, uidi: de uena illa excitabatur quasi spuma ebulliens, & ecce dum mutauit se tanquam in aliud fundamentum, inter medium autem fundamentum superioris & inferioris de lumine inuisibilis loci, ad uenerunt quasi imagines hominum, & perambulabant, & ecce uox dicens: Hæc profundamento erunt hominibus, & habitantibus in eis annis VII. Et fundamentum inferius substratum erat, superius autem despumauerat, & qui processerunt de luce inuisibilis loci, hi erunt qui habitabunt * & nomen hominis illius * Et erit cum peccauerit mihi, & completum fuerit tempus, extinguetur scintilla, & pausabit uena, & sic mutabuntur. Et factum est cum locutus fuisset Cenez uerba hæc, expergefatus est, & reuersus est sensus eius in eum. Ipse autem nesciebat quæ locutus fuerat, neque quæ uiderat. Hoc autem solum dixit populo: Si sic est requies iustorum, postea quam defuncti fuerint, oportet eos mori corruptibili seculo, ut non uideant peccata. Et cum hæc dixisset Cenez, defunctus est, & dormiuit cum patribus suis. Et planxit eum populus triginta diebus. Et postea constituit super se populus ducem Zebul, qui in illo tempore congregauit populos, & dixit ad eos: Ecce nunc scimus omnem laborem quem laborauit nobiscum Cenez in diebus uitæ suæ, & nunc si filios habuisset, ipsi debuerant principari populo, & quia filia super sunt, accipiant partem ampliolem in populo, quoniam pater earum in uita sua contempsit dare eis, ne audiret auarus & cupidus. Et dixit populus: Facito omnia quæ sunt placita ante oculos tuos, Cenez autem erant tres filia, quarum nomina hæc sunt, Primogenita, Ethema, secunda, Pheila, tertia, Zelpha. Et dedit Zebul primogenitæ omnia quæ in gyro erant terræ Phœnicum, & secundæ dedit oliuetum Accaron, tertiæ autem dedit quæ circa Accaron erant cultiua. Et uiros eis dedit, id est, primogenitæ Elisephan, secundæ, Odihel, tertiæ autem, Doel. In diebus uero illis constituens Zebul thesaurum domino, & dixit populo: Ecce si quis uoluerit sanctificare domino aurum, & argentum, afferat in thesaurum domini in Silon, præterea ne aliquis habens de idolis rem, uelit sanctificare

Zebul sufficitur Cenez.

re thesauris

A re thesauris domini, quoniam non uult dominus abominamenta anathematum, ne conturbetis Synagogam domini: sufficit enim transacta iracundia. Et tulerunt omnes populi quod suggessit cor eorum, à uiris usque ad foeminas, aurum & argentum. Et omne quod allatum est, ponderatum, auri talenta XX. & argenti talenta CCL. Et iudicauit Zebul populum annis XX. & V. Et ut cōpleuit tempus suum, misit & cōuocauit omnes populos, & dixit: Ecce nunc ego proficiscor mori, uideretis testimonia quæ testati sunt præcessores nostri, & non sit cor uestrum simile fluctibus maris. Sed sicut fluctus maris non intelligit, nisi ea tantum quæ sunt in mari, sic et cor uestrum nihil aliud cogit, nisi ea tantum quæ sunt legis. Et obdormiuit Zebul cum patribus suis, & sepultus est in sepulchro patris sui. Tunc filii Israël non habuerunt quæ constitueret sibi iudicem, & declinauit cor eorum, & oblitum sunt sponsionem, & transgressi sunt uias quas mādauerat eis Moyses, & Iesus ministri dñi, et seducti sunt post filias Amorreorum, & seruerunt dijs eorum. Et iratus est eis dñs, & misit angelum suum, & dixit: Ecce unum populum elegeram ex omni tribu terræ, & dixi ut permaneret gloria mea in hoc seculo cum eo, & misi eis Moysen famulum meum, qui mandaret super excellentiam meam & iustitias, & transgressus est uias meas. Et nunc ecce ego suscitabo inimicos eius, & dominabuntur ei, & tunc dicent omnes populi, propter quod transgressimus uias dei, & patrum nostrorum, propter hoc uenerunt nobis hæc, & principabatur eis mulier, quæ illuminauit eos XL. annis. Et post hæc suscitauit eis dominus Iabel regem Asor, & cepit expugnare eos, & habebat Sisaram principem uirtutis suæ, cui erant VII. curus ferrei, & uenit in montem Effrem, & expugnabat plebem, & timuit eum Israël uehementer, & non potuit stare plebs per omnes dies Sisaræ. Et cum humilia-
B tus fuisset Israël ualde, collecti sunt in montem Iuda omnes filii Israël unanimes, & dixerunt: Dicebamus beatos nos esse præ cæteris gentibus, & nunc ecce humiliati sumus præ omnibus plebibus, ut non possimus habitare in terra nostra, & inimici nostri dominantur nobis, & nunc quis nobis fecit hæc omnia? Nonne iniquitates nostræ, quoniam dereliquimus dominum patrum nostrorum, & in his ambulauimus, quæ non proderant nobis? Et nunc uenite ieiunemus septem dies à uiro usque ad mulierem, & à minimo usque ad lactantem. Et quis scit si replacabitur deus hereditati suæ, ut non disperdat plantationem uinæ suæ? Et cum ieiunassent plebes VII. diebus in cilicio sedentes, misit eis dominus septima die Deborah, quæ dixit ad eos: Si potest occidenda ouis respondere in conspectu occidentis eam, cum & qui occidet, & qui occiditur taceat, cum alio quoties contristetur in eam? Et nunc uos nati estis in gregem, in conspectu domini nostri, & perduxit uos in altitudinem nubium, & angelos subiecit sub pedibus uestris, & disposuit uobis legem, & mandauit uobis per Prophetas, & castigauit uos per duces, & ostendit uobis mirabilia non pauca, & propter uos præcepit luminaribus, & steterunt in locis iustis, & cum uenirent super uos inimici uestri, lapides grandinis pluit super eos, & perdidit eos, & præcepit uobis Moyses, & Iesus, & Cenez, & Iebul, & non obaudistis eis: Nam uiuentibus illis ostendistis uos sicut seruitores deo uestro, mortuis autem his, mortuum est etiam & cor uestrum. Et facti estis similes ferro missio in ignem, quod conflatum per flammam, fiet tanquam aqua, & cum exierit de igne, reuertitur in duritiam suam, sic & uos, dum uos urunt hi qui uos monent, demonstratis factum, & postquam defuncti fuerint, obliuiscimini omnium. Et ecce nunc dominus reconciliabitur uobis in hodierna die, non pro uobis, sed pro testamento suo, quod disposuit patribus uestris, & iuramento quod iurauit ut non desereret uos, usque in finem. Scitote

Zebul XXXV annis cum præfuit populo Israëlito, mortuus est.

Iabel qui alias Iabis in Iudæis cum libris apellatur.

forte legenda est, à maximo usque ad lactentem. alias Delboram.

e tote

C tote autē, quoniā post discessū meū incipietis peccare in nouissimis uestris, Propter quod faciet in uos mirabilia dñs, et tradet in manus uestras inimicos uestros, quoniā patres uestri mortui sunt: Nam qui eis disposuit testamentū deus uita est, & misit Debborā, & uocauit Barach, et dixit ad eū: surge & præcinge lūbos tuos tanquā uir, & descende, & expugna Syfarā, quoniā uideo astra conturbari in dispositione sua, & parari in pugnam uobiscum. Video etiā & coruscationes immobiles in cursu suo, proficiscētes ad impediēda curruū eorū, qui gloriāntur in uirtute Syfarā, qui dicit: lens descendam in brachio uirtutis meæ expugnare Israël, & spolia eorum diuidā pueris meis, & speciosas mulieres accipiā mihi in cōcubinas. Et propter hoc locutus est de eo dñs, ut brachiū infirmæ mulieris expugnet eum, & spolia eius rapiant puellæ, & in manus mulieris incidat etiam et ipse. Et ut descendit Debbora & populus, & Barai in obuiā inimicorū, statim dñs conturbauit motū stellarum suarū, & dixit ad eos dicens: Festinate, & ite, incidunt eū inimici uestri in uos, & conturbate brachia eorū, & contemini uirtutē cordis eorum, quoniā ueni ut dominetur populus meus. Nam etsi populus meus peccauit, ego tamē misereor ei. Et his dictis, profecta sunt astra sicut præceptū fuerat eis, & incenderūt inimicos eorū. Et erat numerus cōgregatorū in una hora perempti, non agies nonaginta septē milia uirorū. Syfarā autē non dissipauerunt, quoniā sic præceptū fuerat eis. Et cū Syfara sedens equo fugisset, ut liberaret animā suā, lahel uxor Chinei ornauit se ornamento suo, & exiit obuiā ei. Mulier autē erat bonæ speciei ualde, & uidens eū dixit ad illū: Ingredere, & fume cibū, & dormiens ad uesperū, mittā tecum pueros meos: Scio eū, quoniam memor mei eris, & uicem reddes mihi. Et ingressus Syfara, ut uidit rosas sparsas in lecto, dixit: Si liberabor, ibo ad matrē meā lahel, & erit mihi mulier. Et post hæc sitiuit Syfara, & dixit ad lahel. Porrige mihi modicū aquæ, quoniam dissolutus sum, & uritur anima mea de flāma, quam uidi in astris. Et dixit ad eum lahel: Modicū requiesce, & sic bibes. Et cum obdormisset Syfara, lahel perrexit ad pecora, & mulsit ex eis lac. Et cū mulgeret, dicebat: Ecce nunc memor esto domine, quoniā quando diuidebas omnē tribum uel generationem terræ, nōne elegisti solum Israël, & non assimilasti eū animalibus, nisi uelut arietem præcedentē, & ducatorē gregis: Et ideo respice & uide, quia Syfara cogitauit dicens: Vadā & puniā gregē fortissimi. Et ecce ego accipiā de lacte pecorū istorum quibus assimilasti populū tuū, & iens potabo eum. Et cū biberit, dissoluetur, & post hæc occidā eū. Hoc autē signum erit quod facies mihi dñe, ut dormiente Syfara, cū ingressa fuero, si expergefactus petierit me continuo dicens: pota me aqua, scio quoniam exaudita est oratio mea. Et reuertens ut ingressa est lahel, expergefactus Syfara, dixit ad eā: Pota me, quoniā uror ualde, & exardescit anima mea. Et accipiens lahel uinū, miscuit lacte, & dedit ei bibere. Et ille bibens obdormiuit. lahel autē accipiens palum in sinistra manu sua, appropriauit ei dicens: Hoc signū si faciet mecū dñs, scio quoniā incidet in manus meas Syfara: Ecce iacto eū in terra de lecto in quo dormit, & erit ut si non senserit, scio quoniā traditus est. Et accipiens lahel Syfaram, impulit eū in terrā de lecto. Ille autē non sentiebat, quoniā ualde fuerat dissolutus. Et dixit lahel: Virtutifica in me dñe hodie brachiū meū, propter te, & propter populū tuum, & propter eos qui sperant in te. Et accepit lahel palū, & posuit eū super tempus eius, & percussit de malleo: & cū moreret, dixit Syfara ad lahel: Ecce dolor accepit me lahel, & morior tanquā mulier. Et dixit ad eū lahel: Vade gloriare apud patrē tuū in inferis, & dīcīto, quoniā incideris in manus mulieris. Et facies occidat

Clauum tabernaculi habet liber Iudicum cap. 4

lahel Syfarā occidit.

A occidit eū, & posuit corpus eius donec reuerteretur Barach. Mater autē Syfarā dicebatur Themec, quæ misit ad amicas suas, dicens: Venite, & exeamus simul in obuiam filio meo, & uidebitis filias Hebræorum, quas adducet filius meus sibi in concubinas. Barach autem reuersus à persecutione Syfarā, contristatus, ualde quod non inuenisset eum, cui exiens in obuiam lahel, dixit: Veni ingredi, benedictus à deo, & tradam tibi inimicū tuum, quem persequens non inuenisti. Et ingressus Barach inuenit Syfaram mortuā, & dixit: Benedictus dominus qui misit spiritum suū, & dixit: in manū mulieris tradetur Syfara. Et his dictis, abstulit caput Syfarā, & transmisit illud matri eius, & mandauit ei dicens: Accipe filium tuū quem sperabas uenire cū spolijs. Tunc Debbora & Barach filius Abino, & omnis populus unanimiter hymnū dixerunt domino in illa, dicens: Ecce de alto ostendit nobis dñs gloriā suā, sicut fecit superioribus locis, emittens uocē suā, ut confunderet linguas hominū, & elegit mentē nostrā, & eiecit de igne Abrahā patrē nostrū, & elegit eū pro omnibus fratribus suis, & custodiuit eū de igne, & liberauit eū de lateribus turrificationis, & dedit ei filium in nouissimo senectutis eius, & eiecit eū de metra sterili, & zelati sunt eū omnes angeli, & inuisi sunt ei cultores militiarū. Et factum est cum zelarent ei, dixit ad eum deus: Occide fructum uentris tui pro me, & offeres pro me sacrificiū quod donatū à me tibi. Et Abraham nō contradixit, & profectus est statim. Et cū proficisceretur, dixit ad filiū suū: Ecce nunc fili offero te holocaustata, & in manus te trado qui donauit te mihi. Filius autē dixit ad patrem: audi me pater: si agnus ex pecoribus acceptatur in oblationes domini in odorem suauitatis, & pro iniquitatibus hominū pecora constituta sunt in occisionem, homo autē positus est in hæreditatē seculi, & quomodo nunc dicis mihi: ueni, & hæreditare securā uitā, & immensurabile tēpus? Quid si non essem natus in seculo, ut offerer sacrificiū ei qui me fecit? Erit autē mea beatitudo super omnes homines, quia non erit aliud, & in me adnuntiabuntur generationes, & per me intelligent populi, quoniā dignificauit dominus animā hominis in sacrificiū: Et cū obtulisset pater filiū in arā, & ligasset ei pedes ut eū occideret, festinauit fortissimus, & misit de alto uocem suam dicens: Non interficias filium tuum, neq; disperdas fructū uentris tui: nunc enim manifestaui, ut apparem ignorantibus me, & clausi ora maledicentiū semper aduersus te. Erit autē memoria tua in conspectu meo in sempiternum, & erit nomen tuū, & huius, in generationē & generationem. Et dedit Isaac duos filios, etiam ipsos de metra conclusa. Et tunc mater eorum erat in tertio anno nuptiarum suarū, & non erit sic omni mulieri, nec gloriabitur sic quæcunq; fœmina. In tertio autē anno appropinquās, nati sunt ei duo filij, iacob, & Esau. Et dilexit deus iacob, Esau autem odio habuit propter opera eius. Et factū est in senectute patris eorum, benedixit Isaac iacob, & misit eū in Mesopotamiā, & genuit ibi duodecim filios, & descenderunt in Aegyptū, et habitauerunt ibi. Et cum malignati fuissent aduersus eos inimici eorum, exclamauit populus ad dñm, & exaudita est oratio illorū, & eduxit eos inde, & duxit in montem Syna, & protulit eis fundamentū intellectus, quod præparauit ex natiuitate seculi, & tunc cōmoto fundamento militiæ, festinauerunt fulgura in cursus suos, & uenti sonum reddiderunt de promptuarijs suis, & terra mota est de firmamento suo, & tremuerunt montes, & rupes in cōpaginibus suis, & nubes eleuauerunt fluctus suos contra flammam ignis, ut nō exurerent seculum. Tunc expergefactus est abyssus de uenis suis, & omnes fluctus maris cōuenerunt in unū: Tunc paradīsus red-

C dita in spiratione fructus sui, & cedri libani motæ sunt de radicibus suis, & bestia cãpi cõmotæ sunt in habitationibus sylvarũ, & oĩa opera eius cõuenerunt simul, ut uiderent testamentũ disponentẽ dominũ ad filios Israël. Et oĩa quæ dixit fortissimus, hæc custodiuit, habens testẽ Moysen dilectũ suũ. Et cũ moretetur, disposuit ei firmamentũ, & ostendit ei tunc quos nunc habemus testes, dicens: Sit testis inter me, & te, & populũ meũ, coelũ, in quo ingressus es, terra, in qua ambulasti usq; nunc: ministri em erũt uobis sol & luna & astra. Et cum exurgeret Iesus regere populũ, factum est ut die in qua expugnabat inimicos appropinquaret uespera, pugna adhuc superante, dixit Iesus soli & lunæ: Vos ministri, qui facti estis inter fortissimũ & filios eius, ecce nũc pugna adhuc superest, & uos derelinquitis officia uestra, state ergo hodie, et lucete filijs eius, et in tenebrificate inimicos ei⁹. Et fecerũt ita. Et nunc in diebus his insurrexerat Syfara seruificare nos, & exclamauim⁹ ad dñm nostrũ, & præcepit astris, & dixit: discedit de dispositionibus uestris, & incẽdit inimicos meos, ut sciant uirtutẽ meã. Et descenderũt astra, & expugnauerũt castra eorũ, & sine labore custodierunt nos. Propterea nõ cessam⁹ hymnizare, nec tacebit os nostrũ in narrando mirabilia eius, quoniã memoratus est et iuuenũ & antiquiorũ sponsonũ, & liberationẽ suã ostendit nobis. Et ideo in mulierib⁹ gloriã Iahel, quoniã sola dẽ rexib⁹ bonã uia per manus suas, occidens Syfarã, Vade terra, ite coeli, et fulgura, ite angeli militiã, ite & nuntiate patribus in promptuarijs animarũ eorũ, & dicite: Nõ est oblitus fortissimus sponsonũ minima, quas disposuit nobis dicẽs: multa faciã miracula cũ filijs uestris. Et nunc ex hodierna die sciet, quia quæ dixit deus hominibus, ut faceret, hæc & faciet. Etiam si morãt homo hymnizare deo, hymniza uel tu Debbora, & euigilet sancti spiritus gratia in te, & incipe laudare opa dñi, quoniã nõ resurget talis dies p quẽ astra annuntient, & expugnẽt inimicos Israël, sicut præceptũ est eis. Ex hac hora si incidat Israël in presura, inuocet testes istos, unã cum ministris, & legatione fungẽt ad altissimũ, & memor erit istius diei, & mittet liberationẽ testamenti sui. Et tu Debbora incipe loqui quæ uidisti in cãpo, quoniã populi securi ambulãtes pfecti sunt, astra pugnabant pro eis. Gratulare terra super habitantes in te, quoniã adest conscientia dñi quæ turrificat in te: Non em iniuste accepit deus de te costam Protoplasti, sciẽs quoniã de costa eius nascereẽt Israël. Erit em in testimoniũ plasmatio tua, quid fecerit dñs populo suo. Sustinere horã diei, & nolite festinare, ut exponamus quæ potest sensus noster pferre, quia nox futura est nobis. Erit similis nocti, cũ deus pcussit primogenita Aegyptiorũ, ppter primogenitum suũ. Et tunc pausabo de hymno meo, quia tẽpus pparabitur iustificationibus suis. Hymnizabo em ei in inuouatione creaturæ, et populus memor erit saluationis huius, & erit ei in testimoniũ. Et mare testis sit cũ abyssõ suo: quoniã nõ solũ siccauit eũ deus ante cõspectum patrũ nostrorũ, sed & castra de dispositionibus suis euertit, & expugnauit inimicos nostros. Et ut pausauit Debbora de uerbis suis, ascẽdit cũ populo unanimiter in Silon, & obtulerũt sacrificia & holocaustomata, et delatis psalpingis psallauerũt. Et cũ psallerẽt, oblatiẽs sacrificijs dixit Debbora: Erit hoc in testimoniũ psalpingũ, inter astra & dñm eorũ. Et descẽdit Debbora inde, et iudicauit Israël XL. annis. Et factũ est dũ ad ppinquarẽt dies mortis ei⁹, misit et cõgregauit oēs populos, & dixit ad eos: Audite nũc populi mei: Ecce ego moneo uos tanq; mulier dei, et illumino uos tanq; ex scemineo genere, & obaudite mihi quasi matri uestræ, & intendite uerbis meis, tanquam morituri & ipsi: Ecce ego proficiscor mori, uiam totius carnis, quõ uenietis & uos, tantũ cor uestrũ dirigite ad dominũ deum uestrũ in tẽpore uitæ

Debbora XL
annis præfuit
Israëlitico po
pulo.

A uita uestra, quoniã post mortẽ uestram, in his in quibus uiuistis poeniteri non poteritis. Signata est em iam tunc mors, & perfecta est, & mensura, & tẽpus, & anni reddiderunt depositũ suum. Nam si requiratis in inferno inique agere post mortẽ uestrã, non poteritis: quoniã pausabit cupiditas peccãdi, & plasmatio iniqua perdet potestãtẽ suã: quoniã & infernus accipiens sibi deposita, nõ restituet, nisi repositẽ ab eo q̄ deposuit ei. Nunc ergo filij mei uos obaudite uoci meæ, donec habeis tẽpus uitæ, & legis lumẽ, dirigite uias uestras. Et dum loqueret Debbora uerba hæc, leuauerunt oēs populi uocẽ unanimiter, & plorãtes dixerũt: Ecce nunc mater moreris, & relinquens filios tuos, cui cõmendas eos? Ora itaq; p nobis: & post recessum tuũ erit anima tua memor nostri in sepiternũ. Et respõdit Debbora, & dixit ad populũ: Adhuc uiuẽs homo potest orare p se & pro filijs suis, post finẽ aut nõ poterit exorare, nec memor esse alicuius. Propterea nolite sperare in patres uestros: nõ em pderũt, nisi similes inueniamini in eis. Erit aut uestra similitudo tunc tanq; sydera coeli, quæ nũc in uobis manifesta sunt. Et mortua est Debbora, & dormit cũ patribus suis, & sepulta est in ciuitate patrũ suorũ, & planxerũt eam populi LXX. dieb⁹. Et dum plãgerent eã, hæc uerba dixerũt: Ecce perit mater ex Israël, & sancta quærebat dũcatũ in domo Iacob, quæ obdurauit septem generationis suæ, & generatio eius reqret eã. Et post mortẽ eius quieuit terra annis VII. Et in illo tpe ascẽdit quidam Aod de sacris Madian, & hic erat maleficus, & dixit ad Israël, dicẽs: Vt quid intẽditis legi uestræ: uenite, ego ostendã uobis qualis nõ est lex uestra. Et dixit populus: Quid ostẽsurus es nobis, qd nõ habeat lex nostra? Et ille dixit ad populũ: Nunq̄ aliquãdo uidistis solẽ noctu? Et dixerũt, non. Et ille dixit: Quando uolueritis ostendã uobis, ut sciatis quoniã dñi nostri uirtutẽ habent, & non fallẽt eos qui seruiũt eis. Et illi dixerũt: ostẽde. Et abijt, & fecit magicis suis, præcipiẽs angelis qui præerãt maleficijs: quoniã immolabat eis multo tpe: in hoc em qd monstrabat ab angelis anteq; iudicaretur, & uellent pdere imensurabile seculũ, & quia trãsgressi sunt, factũ est ut angeli in potestate nõ essent. Quando em iudicati sunt, tunc ceteris nõ est data potestas, & in his operant qui ministrãt hoĩbus in maleficijs, usquequo ueniat imensurabile seculũ. Et tunc arte maleficij ostẽdit populo solẽ nocte. Et stupefacti populi dixerũt: Ecce quantũ possunt dñi Madianitũ, & nos nõ sciebamus. Et uolẽs deus tentare Israël, si adhuc esset, iniquitatibus permisit, et directũ est opus eorũ, & populus Israël implatus est, & coepit seruire dñs Madianitũ. Et dixit deus: Tradã eos in man⁹ Madianitũ, eõ q̄ implantati sunt ab his. Et tradidit eos in manus eorũ, & coeperunt Madianites in seruitutẽ redigere Israël. Gedeon aut erat filius Ioath, uir fortissimus inter oēs fratres suos. Et dum esset tẽpus æstiuũ, uenit habẽs manipulos ut excuteret eos in montẽ, & fugaret imminẽtes Madianitas, obuiauit ei angelus dñi, & dixit ad eũ: Vnde uenis, & ubi ingressus tuus? Dixit ei: Quid me interrogas unde ueniã, q̄a pressura circuiuit me: incidit em Israël in angustias, tradẽtes traditi sunt in man⁹ Madianitũ: Et ubi sunt mirabilia quæ narrauerũt nobis patres nostri, dicentes: Dñs elegit Israël singularẽ præ oĩbus populis terræ: Et ecce modo tradidit nos, & oblitus est spõsionũ, quas dixit patribus nostris. Malebamus em semel tradi morti, q̄ sic per tẽpus puniri populũ eius. Et dixit ad eũ angelus dñi: Non traditi estis in uanũ, sed ad inuẽtiones uestræ fecerũt uobis hæc: q̄a secundũ q̄ reliquistis spõsiones, quas accepistis à dño, uenerũt uobis mala hæc, & non fuistis memores mandatorũ dei, quæ mandauerũt uobis hi qui fuerunt ante uos, ideo uenistis in odiũ dei uestri, sed ipse miserebitur, si

C ut nemo miseret genus Israël, etiā nō propter uos, sed propter eos qui dormierunt. Et nūc ueni, mittā te, & liberabis Israël de manu Madianitū; quoniā hęc dicit dñs: Et si Israël nō est iustus, tamē q̄a Madianitæ peccatores sunt, p̄pter hoc cognoscēs iniquitatē populi mei remittā illis, & arguā eos postea, eō q̄ inique gesserint, in Madianitas autē in præsenti faciam uindictā. Et dixit Gedeon: Qui sum ego, & quæ est domus patris mei, ut uadā cōtra Madianitas ad pugnā? Et dixit ad eū angelus: Forsitan tu putas quēadmodū uia hoīm, sic uia sit dei. Homines em̄ intendūt in gloriā seculi, & diuitias; deus autē in directū bonū, & in mansuetudinē. Nunc ergo uade, & cinge lūbos tuos, & dñs erit tecum; Te em̄ elegit, ut uindictam facias de inimicis suis, sicut ecce præcepit tibi. Et dixit Gedeon ad eum: Non indignetur dñs meus, ut dicā uerbum; Ecce Moyses prim⁹ omnīū prophetarū petijt dñm signū, & datum est ei; Ego autē qui sum, nisi forte quia elegit me dominus, det mihi signū, ut sciam quoniā dirigor. Et dixit ad eū angelus dñs: Curre, & accipe mihi aquā de lacu illo, et funde super petrā istam, & dabo tibi signū. Et abiens accepit sicut præcepit ei. Et dixit ad eum angelus: Anteq̄ fundas super petram aquā, pete quid uelis fieri de ea, siue sanguinē, siue ignē, siue ut nusc̄ compareat. Et dixit Gedeon: Fiat mediū sanguis, & mediū ignis. Et effudit Gedeon aquā super petram, & factū est cum effudisset, ut fieret media pars flamma, media autē pars sanguis; & cōmixta sunt utraq̄, id est, ignis & sanguis, & non extinxit ignē sanguis, nec sanguinē ignis exussit; Et hęc uidens Gedeon petijt alia signa, et data sunt ei. Nōne hęc scripta sunt in libro Iudicū? Et accepit Gedeon CCC. uiros, & abiens uenit usq̄ ad extrema castrorū Madian, & audiuit unūquēq̄ loquentē ad pximū suū, dicētes: Videtis inastimabilē turbationē romphæ Gedeonis uenientē super nos, quia tradidit in manus eius deus castra Madianitū, & incipiet cōsummare nos, id est, matrē cum filijs, quoniā cōpleta sunt peccata nostra, sicuti & dij nostri ostendunt nobis, & nō credimus eis. Et nunc surgentes adiuuemus animas nostras, & fugiamus. Et Gedeon mox ut audiuit uerba hęc, induit spiritū dñi, & uirtutificatus dixit CCC. uiris: Exurgentes unusquisq̄ uestrū cingat se romphā suam, quoniā traditi sunt Madianites in manus nostras. Et descenderūt cū eo uiri; & accessit, & cœpit pugnare, & tubantes ululauerūt pariter, & dixerūt: Romphæ dñi super nos. Et occiderūt ex Madianitis quasi CXXM. uirorū. & fugerunt residui Madianitū. Et post hęc uenit Gedeon, & cōgregauit populū Israel, & dixit ad eos: Ecce misit me dñs pugnare pugnā uestrā, & abij secundū qd̄ præcepit mihi; Et nunc unā petitionē peto à uobis, ne auertatis faciē uestrā, & det mihi unusquisq̄ uestrū aurea dextralia, quæ habetis in manibus uestris. Et extendit Gedeon tunicā, et miserūt singuli quisq̄ dextrales suos, & p̄fata sunt oīa, & inuentū est pondus eorū talenta XII. Et accepit ea Gedeon, & fecit ex his idola, & adorabat ea. Et dixit deus: Vna uia posita est ut nō redarguā Gedeonem in uita sua, eō q̄ dissipauerat sacrariū Baal; q̄a dixerūt tunc oēs: uindictet se Baal. Erit nunc si castigauero eū propter quod inique gessit in me, dicit: nō deus castigauit eum, sed Baal, quoniā ante peccauit in eum. Et ideo nunc morietur Gedeon in bona senectute, ut quod loquan̄. Sed postea cū mortuus fu-

*videtur aliter
quid deesse.*

erit Gedeon, castigabo eum semel, eō quod deliquerit in me. Et mortuus est Gedeon in senectute bona, & sepultus est in ciuitate sua. Et filium de concubina habens, occidit fratres suos omnes, uolens esse dux populū. Tunc conuenerunt omnia ligna campi ad ficum, & dixerunt: Veni, regna super nos. Et dixit ficus: Nunquid in regno nata sum, aut in principatu lignorum? Aut ideo

A ideo plantata sum, ut regnem in uobis? Et ideo sicut ego uobis regnare nō possum, sic non accipiet Abimelech perseuerantiam principatus sui. Et postea conuenerunt ligna ad uineam, & dixerunt: Veni, regna super nos. Et dixit uitis: Ego plantata sum ad præstandam hominibus suauitatē, uenite & sustinete ortus mei fructum. Sed quemadmodū ego non possum regnare super uos, sic sanguis Abimelech exquiritur de uobis. Et deinceps uenerunt ligna ad malū, & dixerunt: Veni, regna super nos. Et dixit: Præceptum est mihi, præstare hominibus fructum odoris, ideo non possum regnare super uos; & Abimelech lapidibus morietur. Et tunc uenerunt ligna ad rubum, & dixerūt: Veni, regna super nos. Et dixit rubus: Nascente spina, ueritas in specie spinæ prælucebat; Et quādo iudicatus est protoplastus, mortis spinas, & tribulos iudicata est proferre terra. Et cum Moysen illuminabat ueritas, per senticetū illuminabat eū. Et nunc erit ut de me uobis ueritas audiatur: Et si in uero dixistis rubo, ut in ueritate regnaret super uos, sedete in umbra eius; Sin autem in hypocrisis, exeat ignis, & deuoret, & comedat ligna campi; quia malus facta est in castigatores, et ficus facta est in populū, & uinea facta est in præcessores. Et nunc erit uobis in hac hora, quēadmodū Abimelech, qui occidit fratres suos iniuste, & uult principari in uobis. Si dignus est Abimelech eorum quorum uult principatū, sit sicut rubus, quæ facta est redarguens imperitos populū. Et exiuit ignis de rubo, & comedit ligna quæ in campis sunt. Post hęc principatus est Abimelech populo anno uno, & mensibus sex, & mortuus est. Et dimittente muliere super eum medium fragmentum molæ, ædificauit sacrarium Baal, & seduxit populū, dicens: Omnis qui non sacrificauerit Baal, morietur. Et cum sacrificaret omnis populū, soli septem uiri noluerunt sacrificare; quorum nomina hęc sunt, Dephal, Abiesdrel, Getalibal, Selumī, Assur, Ionadali, Memihel: Qui responderunt dicentes Iair: Ecce nos memores præceptorum sumus, quæ præceperūt nobis præcessores nostri, & Debbora mater nostra, dicens: Videte ne declinetis cor uestrū ad dextrā, uel ad sinistram, sed legi domini intēdite die ac nocte. Et nunc quare corrumpis populū domini, & seducis eū, dicens: Deus est Baal, adoremus eum? Et nunc si deus est, sicut dicis, loquatur tanq̄ deus, & tunc sacrificabimus illi. Et dixit Iair: Comburite eos igni, quoniā blasphemauerunt Baal. Et acceperunt eos pueri eius, ut incenderent illos igni; Et cum imponerent eos super ignē, exiuit Nathaniel angelus qui præest igni, et extinxit ignē, & incendit pueros Iair; uiris autē septem fugā dedit, ita ut nemo eos uideret e populo, quoniā populū percusserat cecitate. Et ut uenit usq̄ ad locum Iair, incensus est igne, & anteq̄ eum cōbureret, dixit ad eum angelus dñi: Audi uerbū domini anteq̄ moriaris; & hęc dicit dominus: Leuaui te de terra Aegypti, & posui te ducem super populos meos, tu autē exurgens corrupisti testamentum meū, & seduxisti eos, & quasi isti flamma concremare seruos meos, eō q̄ castigarent te; qui incensi sunt igni corruptibili: nunc autē uiuificati sunt igne uiuo, & liberati sunt, tu autē morieris, dicit dñs, & in quo igne morieris, in eo habebis habitationē. Et postea incendit eam, & uenit usq̄ columnam Baal, quā demoliens, incendit Baal cum assistētibus populis, id est M. uiris. Et post hęc uenerunt filij Ammon, & cœperunt expugnare Israël, & acceperunt ciuitates eorū multas. Et dum coangustarent populū ualde, cōgregati sunt in Mafphath, dicētes singuli quisq̄ ad proximos suos: Ecce nunc uidemus pressuram quæ includit nos, & dominus recessit à nobis, & iam non est nobiscū, & inimici nostri rapuerūt ciuitates nostras, & dux nō est qui ingrediatur, & exeat ante conspectum

*Abimelech
princeps unius
us anni, mensis
sum sex.*

*Nathaniel an
gelus præest
ignis.*

Cōspectū nostrū. Nunc ergo uideamus quē ponamus super nos, ut pugnet pū
Ieptha Galadites. gnā nostrā. Iepthan autē Galadites erat potens in uirtute, cum zelaret fratres
 suos, qui eiecerant eū de terra sua, & ille iens sedit in terra Tobi. Et congregati
 ad eum uiri uagi, commorati sunt cum eo. Et factum est cum expugnaretur Is-
 raël, uenerunt in terram Tobi ad Iepthan, & dixerunt ad eum: Veni principā-
 re populo: Quis enim scit, si propterea seruatus es in dies istos, aut propterea
 liberatus es de manibus fratrum tuorum, ut principeris in tēpore hoc populo tuo?
Iudicum 11. Et dixit ad eos Iepthan: Sic post odium dilectio reuertitur, aut tempus omnia
 uincit, quoniam eiecistis me de terra mea, & de domo patris mei, & nunc uen-
 istis ad me, quando pressura facta est uobis. Et dixerunt ad eum: Si deus patrum
 nostrorum cum peccauissemus ei, & tradidisset nos in conspectum inimicorum
 nostrorum, & premeremur ab his, immemor fuit peccatorum nostrorum, & libe-
 rauit nos: & quid tu uis homo mortalis iniquitates quae acciderunt nobis me-
 morari, in tempore pressurae nostrae? Et ideo non ita sit coram te domine. Et di-
 xit Iepthan: Deus potest peccatorum nostrorum memor non esse, qui habet tem-
 pus & locum ubi requiescat à longanimitate sua tanquam deus, ego autē mor-
 talis, & de terra factus, in quam reuersurus sum, ubi pronciam iram meam, &
 iniuriam qua nocuistis me? Et dixit ad eum populus: Edoceat te columna, cui
 assimilatus est Israël, quia cum auferuntur ab ea filij eius, tamen de loco non re-
 cedit suo, & respuens iniuriā suam, obliuiscet uelut in profundo abyssi. Et sur-
 rexit Iepthan, & uenit cum eis, & collegit omnem populum, & dixit ad eum:
 Scitis quod dum uiuerent duces nostri, monuerunt nos ut sequeremur legem
 nostram: Et Amon, & filij eius auerterunt populum de uia sua, in qua ambula-
 bant, & seruiuerunt dijs alienis, qui eos perderent: Nunc ergo ponite corda uest-
 ra in lege domini dei uestri, & deprecemur eū unanimes, & sic pugnabimus
 aduersus inimicos nostros, confidentes & sperantes in domino, quoniam non
 trader nos usque in finem. Et si peccata nostra superabundent, misericordia ta-
 men eius implet terrā. Et orauit omnis populus unanimiter, uiri & mulieres,
 pueri lactentes: Et cum orarent, dicebant: Intende domine in populum quem
 elegisti, & non corrumpas uineam quam plantauit dextera tua, ut sit coram te
 in hereditate haec gens, quam habuisti ab initio, & quam praeuulisti semper, &
 pro qua fecisti habitabilia, & induxisti in terram quam iurasti: & ne tradas nos
 in conspectum odientium te domine. Et penituit deum irae suae, et confortauit
 spiritum Iepthae: Et misit nuntium ad Getal regem filiorum Ammon, & dixit:
 Quare importunus es terrae nostrae, & accepisti ciuitates meas, aut contrista-
 ris? Quare tibi non praecipit Israël, ut disperderes inhabitantes terrā? Et nunc
 redde mihi ciuitates meas, & pausabit iracundia mea à te: Si quod minus, scito
 quoniam ascendam ad te, & praeterita tibi reddam, & retribuam malicias tuas
 in caput tuum: Aut immemor sum, quoniam subdoli fuistis populo Israël in
 eremo: Et legati Iepthae dixerunt mandata haec regi filiorum Ammon. Et di-
 xit Getal: Putabat Israël in quantum acceperat terram Amorreorum? Et ideo
 dicite: Scitote, quia nunc residuas ciuitates accipiam à te, & reddam tibi mali-
 ciam, & uindicabo Amorreos quos nocuistis. Et adiecit Iepthan mandare regi
 filiorum Ammon, dicens: In ueritate didici, quia adduxit te deus ut disperdam
 te, nisi requiescas ab iniquitate qua uis nocere Israël. Et ideo ueniam ad te, &
 manifestabo me tibi: Non enim, sicut dicitis, sunt dii qui dederunt uobis here-
 ditatem quam possidetis, sed quia post lapides seducti estis, ueniet ignis post
 uos in uindictam. Et quia nolebat rex filiorum Ammon exaudire uocē Iepthae,
 surrexit

A surrexit Ieptha, & armauit omnem populum ut exiret, & in praecinctu pugna-
 ret, dicens: Cum traditi fuerint filij Ammon in manus meas, & reuersus fuero,
 omnis qui mihi primus obuiauerit, erit domino in holocaustum. Et iratus est
 dominus ira, & dixit: Ecce orauit Ieptha, ut offerret mihi omne quod primum
 obuiauerit ei, & nunc si canis primus obuiauerit Iepthae, nunquid canis offere-
 tur mihi? Et nunc fiat oratio Iepthae in primogenitum eius, id est, in fructū uen-
 tris ipsius, & petitio ipsius in unigenitam eius. Ego autem liberans liberabo po-
 pulum meum in isto tempore, non pro eo, sed pro oratione quam orauit Israël.
 Et uenit Ieptha, & expugnauit filios Ammon, & tradidit eos domino in ma-
 nus eius, & percussit ciuitates eorum sexaginta, & reuersus est Ieptha cum pa-
 ce. Et exierunt mulieres in obuiam ei in choris. Et erat ei unigenita filia, quae in
 choris exijt prima obuiam patri suo. Et uidens eam Ieptha, resolutus est, & di-
 xit: Iuste uocatus est nomen tuum Seila, ut offeraris in sacrificium. Et nunc quis
 dabit cor meum in statera, animam in pondere, & stabo, & uidebo, utrum epu-
 latio quae facta est, an tristitia quae contigit mihi? Et quia in cantico uotorum ape-
 rui os meum domino meo, nō possum reuocare illud. Et dixit ei Seila filia eius:
 Et quis est qui tristetur moriens, uidēs populum liberatum? Aut immemor es
 quae facta sunt in diebus patrum nostrorum, quando pater filium imponebat in
 holocaustum, & non contradixit ei, sed epulans cōsensit illi? Et erat qui offera-
 batur paratus, & qui offerebat gaudens. Et nunc omnia quae orasti non destru-
 as, sed fac unam & autē petitionem. Peto à te antequam moriar postulationem
 minimam, exoro priusquam reddam animam meam, ut uadam in montes, &
 permeem in collibus, & perambulem petras, ego & conuerginales meae, & ef-
 fundam in eis lachrymas meas, & referam tristitias iuuentutis meae, & plorabūt
 me ligna campi, & plangent me bestiae campestres, quia non sum tristis in hoc
 quod moriar, nec dolet mihi quae reddo animam meam, sed quoniam in oratio-
 ne praecipitatus est pater meus: & si spontanea me non obtulero in sacrificiū, tū
 meo ne nō sit acceptabilis mors mea, aut in uano perdam animam meam. Haec
 referam motibus, & post reuertar. Et dixit pater eius: Vade. Et profecta est Sei-
 la filia Iepthae, ipsa & conuerginales eius, & uenit, & narrauit sapientibus popu-
 li, & nemo potuit respondere ad uerbum eius. Et post uenit in montem Srelac,
 & dominus cogitauit super eam noctu, & dixit: Ecce nunc conclusi linguam sa-
 pientum populi mei in generationem istam, ut non possent respondere filiae Ie-
 pthae ad uerbum eius, ut compleretur uerbum meum, nec destrueretur consiliū
 meum quod cogitaueram, & ipsam uidi magis sapientem, quam patrem suum,
 & sensatam uirginem praeter omnibus, qui hic sunt sapientibus, & nūc detur ani-
 ma eius in petitione eius, & erit mors eius preciosa ante conspectum meum o-
 mni tempore. Et ut uenit filia Iepthae in montem Thelac, coepit plorare. Et hic
 trenus eius, in quo plangens plorauit se antequam recederet, & dixit: Audite mō-
 tes trenum meum, & intendite colles lachrymas oculorum meorum, & testes
 estote petrae in planctu animae meae. Ecce quomodo accusor, sed non in uano re-
 cipiatur anima mea. Proficiscantur uerba mea in caelis, & scribantur lachrymae
 meae ante conspectum firmamenti, ut pater non expugnet filiam quae deuouit
 sacrificare, ut princeps illius unigenitā audiat in sacrificio promissam. Ego au-
 tem non sum saturata thalamo meo, nec repleta sum coronis nuptiarum mea-
 rum: Nō enim uestita sum splendore sedens in genua mea, & nō sum usa & Moy-
 si odoris mei, nec froniuit anima mea oleo unctionis quod praeparatum est mi-
 hi. O mater in uano peperisti unigenitam tuam, quoniam factus est infernus tha-
 lamus

† ante forte le-
gendum est.

† legerim hic
citius mocho.

C lamus metis, & genuam meam super terram, & cōfectio omnis olei quod praeparasti mihi effundatur, & alba quam neuit mater mea tinea comedit eam, & corona quam intexuit nutritrix mea, in tempore marcescat, & stratoria quæ texturæ ingenuam meam de Hyacinthino & purpura, uermis ea corrumpet, & referentes de me conuergines meæ in gemitu per dies plangent me. Inclinate arbores ramos uestros, & plangite iuuentutem meam, uenite feræ sylvarum & conculate supra uirginitatem meam, quoniam abscisi sunt anni mei, & tempus uitæ meæ in tenebris inueterauit. Et his dictis, reuersa est Seila ad patrem suum, & fecit omnia quæcunq; orauit, & obtulit holocaustomata. Tunc omnes uirgines Israël conuenerunt, & sepelierunt filiam Iepthæ, & planxerunt eam, & fecerunt filij Israël planctum magnum, & constituerunt in eo mense quartadecima die mensis, ut conuenientes per singulos annos plangerent filiam Iepthæ per dies quatuor. Et fecerunt nomen sepulchri eius iuxta nomen eius Seila. Et iudicauit Iepthæ filios Israël annos decem, & mortuus est, & sepultus est cum patribus suis. Et post eum surrexit Moab: Iudex in Israël Addo filius Elech de prætore, & iudicauit & ipse filios Israël annis octo. Et in diebus ipsius misit rex Moab nuntios ad eum, dicens: Ecce nunc scies, quoniam ciuitates meas accepit Israël, & nunc redde eas in remissionem. Et dixit Addo: Nec docti estis in his quæ contigerunt filiis Ammon, nisi forte iam peccata Moab repleta sint? Et misit Addo, & accepit de populo **XXM.** uirorum, & uenit in Moab, & expugnauit eos, & interfecit de eis **XLVM.** uirorum, reliqui autem fugerunt ante conspectum eius. Et reuersus est Addo cum pace, & obtulit holocaustomata, & sacrificia domino suo, & mortuus est, & sepultus est in Euphrata ciuitate sua. Et in tempore eo elegit populus Elon, & constituit eum sibi iudicem, & iudicauit Israël **XX.** annis. Et in illis diebus expugnauerunt Allophilos, & acceperunt ab his duodecim ciuitates, & mortuus est Elon, & sepultus est in ciuitate sua. Filij autem Israël obliti sunt dominum deum suum, & seruiuerunt dijs habitantium terram, & propter hoc traditi sunt Allophilis, & seruiuerunt eis annis **XL.** Fuit autem uir de tribu Dan, cui nomen erat Manuc, filius Edoc, filij Odoñ, filij Eriden, filij Phadesur, filij Dema, filij Sufi, filij Dan, & erat ei mulier cui nomen Eluma, filia Remac, & hæc erat sterilis, & non pariebat ei. Cui cum diceret quotidie Manuc maritus eius: Ecce conclusit dominus metram tuam, ut non pareres, & nunc dimitte me, ut accipiam aliam mulierem, ne moriar sine fructu. Et dicebat illa: Non me conclusit dominus ut non parerem, sed te, ut non faciam fructum. Et ille dixit ad eam: Experimentum nostrum manifestat lex. Et cum altercarentur quotidie, & contristarentur ambo ualde, quia sine fructu erant, in nocte quadam ascendit mulier solarium, & orauit, dicens: Ecce tu domine deus totius carnis, utrum uiro meo, aut mihi non sit datum procreare filios, reuela mihi, uel cui prohibitum sit, aut cui concessum ut faciat fructum, ut cui prohibitum est, immescat in peccatis suis, quia manet sine fructu, uel si ambo fraudati sumus, & hoc reuela nobis, ut peccata nostra sustinentes, taceamus coram te. Et exaudiuit dominus uocem eius, & misit ei angelum suum mane, & dixit ad eam: Tu es sterilis, quæ non parturis, & tu es metra, quæ prohibita es non facere fructum. Sed nunc exaudiuit dominus uocem tuam, & intendit lachrymis tuis, & aperuit metram tuam. Et ecce concipies, & paries filium, & uocabis nomen eius Samson: hic enim erit sanctificatus domino tuo. Intende autem ne gustet ex omni fructu uinæ, & ne comedat omne immundum, quia sicut ipse, dixit, liberabit Israël de manu Allophilorum,

*Iudicum liber
habet annos VI.*

*Addo moritur
Elon.*

A philorum. Et cum locutus fuisset angelus domini uerba hæc, recessit ab ea. Et illa uenit ad uirum suum in domum, & dixit ad eum: Ecce ego appono manum meam super os meum, & ore tacens ante te omnes dies, propter quod gloriosa sum in uano, & non credidi uerbis tuis. Angelus enim domini uenit ad me hodie, & manifestauit mihi, dicens: Eluma tu es sterilis, sed concipies, & paries filium. Et non credidit Manuc mulieri suæ. Et confusus tristitia, ascendit & ipse in solarium, & orauit, & dixit: Ecce non sum dignus audire signa & prodigia quæ fecit in nobis deus, aut uidere faciem missi. Et factum est dum loqueretur uerba hæc, adiecit angelus domini uenire ad uxorem eius, ipsa autem erat in agro, & Manuc in domo sua. Et dixit ad eam angelus: Curre, & clama ad uirum tuum, quoniam dignatus est deus, ut uocem meam audiat. Et currens mulier clamauit uiro suo, & ille festinans uenit ad angelum in agro in animo, qui dixit ad eum: Ingredere ad mulierem tuam, & fac cito omnia uerba ista. At ille dixit ei: Sed uide tu domine, ut uerbum tuum fiat super puerum tuum. Et ille dixit: Fiat. Dixitq; ad eum Manuc: Si possem, persuaderem tibi, ut ingredereris in domum meam, & manducares apud me panem, & scires, ut cum uadas darem tibi dona quæ tecum ferres, ut offerres sacrificium domino deo tuo. Et dixit ei angelus: Non ingrediar tecum in domum tuam, nec manducabo panem tuum, nec dona tua accipiam. Si enim offeres sacrificium de his quæ sunt aliena, non possum gratificari tibi. Et ædificauit Manuc altarium super petram, & obtulit sacrificia, & holocaustomata. Et factum est dum concidisset carnes, & posuisset eas super sacraria, misit angelus, & tetigit ea de summitate sceptri sui, & exiuit ignis de petra, & deuorauit holocaustomata, & sacrificia. Et angelus ascendit ab eo cum flamma ignis. Manuc uero, & mulier eius uidentes hæc ceciderunt in faciem suam, & dixerunt: Morte moriemur, quia uidimus dominum facie ad faciem. Non sufficiebat quod uidi eum. Et adhuc interrogauit nomen eius, nec sciens quoniam minister dei esset. Angelus autem qui uenerat dicebatur Phadabel. Et factum est in tempore dierum ipsorum concepit Eluma, & peperit filium, & uocauit nomen eius Samson, & erat dominus cum eo. Et cum cœpisset crescere, & querere expugnare Allophilos, accepit sibi mulierem de Allophilis. Quam incenderunt Allophili in igne, quoniam humiliati erant de Samson ualde. Et postea iratus est Samson in Azotum, & incluserunt, & circuierunt ciuitatem, & dixerunt: Ecce nunc traditus est inimicus nostrus in manus nostras, & nunc congregemus, & adiuuemus alterutrum animas nostras. Et cum surrexisset Samson noctu, & uidisset ciuitatem clausam, dixit: Ecce nunc pulices isti incluserunt me in ciuitate sua. Et nunc erit dominus mecum, & egrediens per portas eorum expugnabo eos. Et ueniens supposuit sinistram manum suam sub plectro portæ, & concutiens deposuit portam muri, unam earum tenebat in dextera sua pro scuto, alteram posuit super scapulas suas, & auferens, quoniam non habebat gladium, persequabatur in ea Allophilos, & interfecit in ea uiginti quinque milia uirorum. Et leuauit omnia quæ erant portæ, & posuit ea in montem. De leone autem quem interfecit, & de maxilla asini in qua occidit Allophilos, & de uinculis uelut sponte disruptis de brachijs eius, & uulpibus, quas apprehendit, nonne hæc scripta sunt in libro Iudicum? Tunc descendit Samson in Geraram ciuitatem Allophilorum, & uidit ibi fornicariam, cui nomen erat Dalila, & seductus est post eam, & accepit eam sibi in uxorem. Et dixit deus: Ecce nunc Samson seductus est per oculos suos, & immemor fuit uirtutis quam feci cum eo, & commixtus est filiabus Allophilorum,

*Phadabel angelus.
Samson.*

*Dalila uxor
Samsonis.*

C philorum, & non intendit in Ioseph puerum meum, qui fuit in terra aliena, & factus est in coronam fratrum suorum, eo quod noluerit contristare semen suum. Et nunc erit Samson concupiscentia sua in scandalum, & commixtio eius in perditionem, & tradam eum inimicis eius, & excabunt eum, sed in hora mortis eius memorabor illius, & adhuc semel uindicabo eum in Allophilos. Et post haec, mulier eius cum importuna esset illi, dicebat ad eum: Indica mihi potentiam tuam, & in quo sit uirtus tua, & sic cognoscam quoniam amas me. Et cum sefellisset eam Samson ter, & illa importuna ei esset quotidie, manifestauit ei quarto cor suum. Et inebriauit eum illa, & soporato illo uocauit tonforem, & totondit septem crines capitis eius, & recessit uirtus eius ab eo, quoniam sic & ipse annuntiauerat. Et uocauit Allophilos, & percusserunt Samson, & excacauerunt eum, & miserunt illum in carcerem. Et factum est in die potationis eorum uocauerunt Samson, ut illuderent eum, & ille ligatus iuxta duas columnas, orauit, dicens: Domine deus patrum meorum, exaudi me adhuc semel, & conforta me, ut moriar cum Allophilis istis, quoniam uisus quem isti sustulerunt mihi, gratis mihi datus est a te. Et adiecit dicens Samson: Proficiscere anima mea, & noli contristari, morere corpus, & noli lugere te. Et apprehendit duas columnas domus, & iactauit eas, & cecidit domus, & omnia quae circa eam erant, & interfecit omnes qui in circuitu eius erant. Et fuit numerus eorum quadraginta milia uirorum ac mulierum. Et descenderunt fratres Samson, & omnis domus patris eius, & accipientes sepelierunt eum in sepulchro patris eius, ipse autem iudicauit Israel xx. annis. Et in diebus illis non erat dux in Israel, sed faciebat unusquisque quae placita erant ante conspectum eorum. Et in illo tempore surrexit Michas filius Dedila, matris Helii, & habebat mille dragmas auri, & quatuor tegulas conflatiles auri, & quadraginta didragmas argenti. Et dixit ad eum mater eius Dedila: Audi fili uocem meam, & facies tibi nomen ante mortem: accipe aurum istud, & conflat illud, & facies tibi idola, & erunt tibi in deos, & tu fere eis sacerdos. Et erit qui uoluerit interrogare per eos, qui ueniet ad te, & respondebis ei. Et erit in domo ara, & columna aedificata ex auro isto quod habes, comparabis tibi thus in incensum, & oves in sacrificium. Et erit quicumque uoluerit facere sacrificium, dabit pro ouibus septem didragmas, & pro thure si uoluerit incendere, dabit didragmam unam argenti & ponderis, & sacerdos nomen tuum erit, & diceris cultor deorum. Et dixit ad eam Michas: Bene mater consiliata es mihi ut uiuam, & nunc erit nomen tuum plus quam meum, & in nouissimis diebus omnia a te exquirentur. Et profectus est Michas, & fecit omnia quaecumque praeeperat ei mater sua. Et exclusit, & fecit sibi effigies tres puerorum, & uitulorum, & leonem, aquilam, & draconem, & columbam. Et factum est, ut omnes qui seducebantur, uenirent ad eum, & si quid uoluissent pro uxore interrogare, per columbam interrogarent eum. Si quis autem pro filiis, per effigies puerorum. Qui uero pro diuitijs, per speciem aquilae. Qui pro fortitudine, per leonis effigiem consulebant eum. Si autem pro pueris & pro puellis, per effigies uitulorum interrogabant: nam si pro longitudine dierum, per draconis effigiem interrogabatur. Et erat iniquitas eius multiformis, & irreligiositas eius astuta. Et nunc recedentibus filiis Israel a domino, dixit dominus: Ecce eradicabo terram, & perdam totum genus hominum, quoniam cum ponerem excelsa in monte Sina, ostendi me filiis Israel in procella, & dixi, ut non facerent idola, & consenserunt, ut non sculperent effigies deorum. Et constitui his, ut non acciperent nomen meum in uanum, & elegerunt hoc, ne acciperent

*Samson xx.
annis praefuit
Israëlitis.*

A acciperent sibi nomen meum in uanum. Et praecipui eis, ut custodirent diem sabbati, & consenserunt mihi ut sanctificarent se. Et dixi eis, ut honorificarent patrem & matrem, & promiserunt facturos se. Et constitui eis non furari, & consenserunt. Et iussi eos homicidium non facere, & acceptum habuerunt ut non facerent. Et praecipui eis ne moecharentur, & non negauerunt. Et constitui eis, ne falsum testimonium dicerent, & ne concupiscerent unusquisque uxorem proximi sui, neque domum, nec omnia quae eius sunt, & acceptauerunt ut non facerent idola, nec opera deorum eorum, qui nati sunt de corruptela in appellatione sculptili. Sed eos per quae facta sunt corrupta omnia, Fecerunt enim eam mortales homines, & ignis ministravit in conflatione eorum, ars hominis produxit eos, & manus operatae sunt illos, & sensus adinuenit eos. Quae accipientes acceptauerunt nomen meum in uanum, & nomen meum imposuerunt sculptilibus, & die sabbati, quem acceperunt ut custodirent, operati sunt abominamenta ab eo. Propter quod dixi eis, ut diligenter patrem & matrem, me inhonorificauerunt creatorem suum. Et quod dixi eis, ut non furarentur in sensu suo, furati sunt in sculptilibus. Et quod dixeram, ut non occiderent, occidunt quos seducunt. Et cum praecipissem eis non moechari, zelum suum moechati sunt. Et quod elegerunt ne falsum testimonium dicerent, falsum testimonium acceperunt ab eis quos exterminauerunt, & concupierunt mulieres alienas. Propterea ecce ego exhorresco genus hominum, & ut eradicem plasmata, multiplicabuntur morientes super numerum nascentium, eo quod uitiata est domus Iacob iniquitatibus, & multiplicata est impietas Israel, & non possum ex toto disperdere de tribu Beniamin: quoniam ipsi primi seducti sunt post Micham, & populus Israel non erit impunis, erit autem eis in scandalum sempiternum in memoriam generationis generationum. Micham autem tradam igni. Et erit mater eius in conspectu eius marcescens uiua super terram, & uermes exient de corpore eius. Et tunc loquentibus eis inter se ad inuicem, dixit illa tanquam mater castigans filium suum: Ecce quale operatus es peccatum? Et respondit ille, tanquam filius obaudiens matri, & astute agens, & tu maiorem fecisti iniquitatem. Et erit similitudo columbae quam fecit ad eiciendos oculos eius, & similitudo aquilae erit, ut praestet illis de pennis ignem, & effigies puerorum quas fecit, erunt ei ad radenda latera, & effigies leonis quam fecit, erit ei ut fortes sint torquentes eum. Et sic non hoc solummodo Micham faciam, sed omnibus qui peccant in me. Et nunc sciet genus hominum, quoniam non zelabunt me in adinventionibus quae faciunt, sed omni homini erit illa puniatio, ut in quo peccato peccauerit, in eo adiudicabitur. Et si mentiti fuerint ante conspectum meum, mandabo caelo, & mentietur eis pluiam. Et si uoluerit unusquisque concupiscere rem proximi sui, mandabo morti, & abnegabit eis fructum uentris eorum. Et si iudicabunt in nomine meo false, ego non exaudiam orationes eorum. Et cum discernitur anima a corpore, tunc dicent: Non contristemur in his quae passi sumus, sed quia quaecumque adinuenimus, haec & recipiemus. Et factum est in tempore illo uenit quidam de tribu Leui in Gabao, & cum uellet manere ibi, occidit sol. Et uolentem ibi ingredi, non permiserunt qui habitabant eam. Et ille dixit puero suo: Ambula, & duc mulum, & ueniemus in ciuitate Noba, forsitan permittet nos ingredi in eam. Et uenit illuc, & sedit in platea ciuitatis, & nullus dixit ei: Ingredere in domum meam. Erat autem ibi quidam leuites, cui nomen erat Bethac, hic cum uidisset eum, dixit ad illum: Num tu es Beel de tribu mea? Et ille dixit: Ego sum. Et dixit ad eum: Non scis malitiam habitantium in hac ciuitate? Et quis te persuasit ut

*Mentiri dixit
pro negare.*

C ingredereris huc: Vnde festinus exi hinc, & ingredi in domum meam in qua habito, & mane hodierna die, & dominus concludet cor eorum ante nos, sicut concludit Sodomitas ante conspectum Loth. Et ingressus civitatem, mansit ibi nocte illa, Et conuenerunt omnes inhabitantes civitatem, & dixerunt Bethac: Produc qui uenerunt ad te hodie: si quo minus, & te & illos igni cremabimus. Et ille exiit ad eos, & dixit illis: Nonne hi fratres nostri sunt, ne faciemus mala cum eis, ne peccata nostra multiplicentur in nos? Et illi responderunt: Numquam factum est, ut aduenire imperent in habitantibus. Et uim facientes ingressi sunt, & abstraxerunt eum & concubinam eius, & eiecerunt eum foras, & remisso uiro, usi sunt turpiter concubinam eius, usquequo moreretur, quoniam transgressa fuerat uirum suum quodam tempore, cum peccasset cum Amalechitis, & propterea tradidit eam dominus deus in manus peccatorum. Et facta mane exiit Bethac, & inueniens concubinam suam mortuam, imposuit eam super mulum, & festinans exiit, & uenit in Gades. Et accipiens corpus eius diuisit eam in partes, & misit eam per duodecim tribus, dicens: Hæc mihi facta sunt in Noba ciuitate. Et surrexerunt super me habitantes in ea, ut occiderent me, & acceperunt concubinam meam, in cluso me illam occiderunt. Et si placet hoc ante conspectum uestrum, ut taceatis, dominus autem iudicat: si autem uolueritis uindicare, dominus adiuuabit uobis. Et conturbati sunt omnes uiri duodecim tribus, & collecti in Seron, dixerunt unusquisque proximo suo: Si facta est talis iniquitas in Israël, pausabit Israël? Et dixit dominus ad Anteciminum: Vides quemadmodum conturbatus est populus insipiens? In terra in qua debuerant mori quam uersute gessit Michas, ut in istis seduceret populum, in columba & aquila, & in effigie hominum, & uitulorum, & leonis, & draconis? Et ideo quia non sunt tunc zelati, propterea sit eorum consilium in manu, & conturbabitur cor eorum, ut eum peccatores consumant, quam iniqua gerentes. Et ut factum est mane conturbati sunt populi Israël, & dixerunt: Ascendamus, & inquiramus peccatum quod factum est, ut auferatur iniquitas a nobis. Et hæc loquentes, dixerunt: Interrogemus primum dominum, & discamus, si tradet fratres nostros in manus nostras: sin minus, pausemus. Et dixit eis Phinees: Offeramus demonstrationem & ueritatem. Et respondit eis dominus, dicens: Ascendite, quoniam tradam eos in manus uestras. Ipse autem seduxit eos, ut compleret uerba sua, Et ascenderunt in pugnam, & uenerunt in ciuitatem Beniamin, & miserunt nuntios, dicentes: Mitte nobis uiros, qui fecerunt iniquitatem hanc, & parcemus uobis, reddentes unicuique malitiam suam. Et indurauit populus Beniamin cor suum, & dixerunt ad populum Israël: Quare tradamus uobis fratres uestros? Et si parcitis, non pugnabimus contra uos. Et exiit populus Beniamin in obuiam filiis Israël, & persecutus est eos. Et ceciderunt filii Israël in conspectu eius, & percussit in eis quadraginta quinque milia uirorum. Et factum est cor populorum conturbatum nimis, & uenerunt lugentes, & plorantes in Silon, & dixerunt: Ecce tradidit nos dominus in conspectu habitantium in Noba. Et nunc interrogemus dominum, quis in nobis peccauit. Et interrogauerunt dominum. Et dixit ad eos: Si uultis, ascendite, & pugnate, & tradentur in manus uestras, & tunc uobis dicetur propter quod cecidistis in conspectu eorum. Et ascenderunt alia die expugnare eos, & exierunt filii Beniamin, & persecuti sunt Israël, & percusserunt in eis quadraginta sex milia uirorum. Et dissolutum est cor populorum ualde, & dixerunt: Nunquid uoluit deus seducere populum suum? Aut nunquid ita constituit,

Strages Isra-
elitarum.

A constituit propter id quod factum est malum, ut æqualiter cadant, qui faciunt iniqua? Et hæc dicentes, ceciderunt in conspectu arce testamenti domini, & ruperunt uestimenta sua, & imposuerunt cinerem super capita sua, ipsi & Phinees filius Eleazari sacerdotis, qui orauit & dixit: Quæ est seductio hæc, qua seduxisti nos domine? Si iustum est ante conspectum tuum quæ fecerunt filii Beniamin, quare nobis non renuntiasti, ut incenderemus? Si autem non erat placitum in conspectu tuo, quare nos permisisti ut caderemus ante eos? Et adiecit dicere Phinees: Deus patrum nostrorum audi uocem meam, & renuntia seruo tuo hodie, si recte factum est ante conspectum tuum, aut forte peccauit populus, & uoluisti disperdere malefacta eorum, ut emendares etiam in nobis qui peccauerunt tibi. Ego enim memor sum in iuuentute mea, quando peccauit lambri in diebus Moyli famuli tui, & ingressus intraui ego, & zelatus sum animæ meæ, & ambos suspendi in romphæa mea, & uoluerunt insurgere aduersum me residui, & mortificare me, & misisti angelum tuum, & percussisti ex his **XXIIII** M. uirorum, & me liberaisti de manibus eorum. Et nunc uidecim tribus misisti, & adduxisti eis, dicens: Ite, & percutite eos. Et euntes, traditi sunt. Et nunc dicunt, quod manifestationes tuæ ueritatis mentiantur coram te. Et nunc domine deus patrum nostrorum, non absconde a seruo tuo, sed renuntia nobis propter quid fecisti in nos iniquitatem istam? Et uidens dominus quoniam attente orauerat Phinees in conspectu eius, dixit ad eum: Per me iurauit, dicit dominus, quoniam si non iurassem, memor tui non fuisset in eo quod dixisti, neque respondi uobis hodie. Et nunc dic populo: state, & audite uerbum domini: hæc dicit dominus: Erat quidam in media sylua potentior, cui commendauerunt omnes bestie syluam, sua potestate ut eam custodiret, ne forte aduenientes ceteræ feræ exterminarent eam. Et cum custodiret hæc leo, aduenere feræ agri de alia sylua, & comederunt omnes catulos ferarum, & exterminauerunt fructum uentris earum, & leo uidit, & tacuit. Et feræ bestiarum securæ erant, quoniam commendauerunt leoni syluam, non sentientes quia filii earum exterminati erant. Et post tempus, exurrexit minima fera ex his quæ commendauerunt leoni syluam, & comedit minimum catulum alterius feræ pessimæ: & ecce leo exclamauit, & conturbauit omnes feræ syluæ, & pugnaverunt inter se, & expugnaverunt unusquisque proximum suum. Et cum exterminarentur multæ feræ, uidit alius catulus leonem de alia sylua tanta, & dixit: Nonne tu exterminasti feras tantas? Quæ iniquitas hæc? ut cum exterminaretur ab initio tantæ feræ, aut filii earum iniuste ab alijs feris pessimis, & quando oportebat moueri feras omnes, ut se uindicarent, quando corruppebatur fructus earum in uano, tunc tacebas, & non loquebaris. Sed unus catulus nunc perijt feræ pessimæ, & exagitasti totam syluam, ut se comederent inuicem omnes feræ iniuste, ut minoretur sylua. Et nunc te oporteret exterminari primum, & sic constitueris residua. Et audierunt catuli ferarum, & interfecerunt leonem primum, & catulum proposuerunt pro eo, & sic ceteræ feræ in unum subiectæ sunt. Michas exurrexit, qui ditauit uos in his quæ commisit ipse & mater eius. Et fuerunt iniqua & pessima, quæ nullus adinuenit ante eos, sed in uersutia sua fecit sculptilia, quæ non sunt facta usque in hanc diem, & nullus zelauit, sed omnes seducti estis, & uidistis fructum uentris uestri corrumpi, & tacuistis sicut malus ille leo. Et nunc uidentes quemadmodum concubina huius iniqua gerens mortua est, & conturbati estis omnes, & uenistis ad me, dicentes: Si tradas in manus nostras filios Beniamin,

Apologus.

C min. Propterea uos fefelli, & dixi: Tradam uobis illos. Et nunc disperdidi eos qui tunc tacuerunt, & sic uindicabo in omnes qui ini que gesserunt. Et exurrexit omnis populus unanimiter, & abijt, & exierunt filij Beniamin obuiam eis, æstimantes ut sicut antea euicerant eos, & nesciebant quoniam completa erat malitia super eos. Et cum uenissent sicut primum, & persequerentur post eos, refugit populus à facie eorum, ut darent locum. Et tunc exurgentes ab insidijs, facti sunt filij Beniamin in medio eorū. Et conuersis his qui refugiebant, interfecti sunt uiri ciuitatis Noba, à uiro usq; ad mulierē, LXXXV. M uiro rum, & incenderunt ciuitatem filij Israël, & direpta spolia eorum perdiderunt omnia in ore gladij, & nemo supfuit de filijs Beniamin, nisi DC. uiri, qui fugerunt, & non sunt inuenti in pugna. Et reuersus est omnis populus in Silon, & Phinees filius Eleazari sacerdotis cum eis. Hi autem sunt qui derelicti sunt de genere Beniamin, principes tribus decem patriarum, quorum nomina hæc sunt. Primæ patriæ, Ezbaile, Ziebbalac, Reindebac, Belloch. Et secundæ patriæ, Nerach, Zenip, Phenoch, Deniech, Gerésaraz. Et tertiæ patriæ, Ierimuth, Veloth, Amibel, Genuth, Nephuth, Phienna. Et ex quarta ciuitate, Gemuph & Eliel, Gemet, Soleph, Raphaph, & Doffo. Et de quinta patria, Anuel, Code, Fretā, Remmō, Peccā, Nabath. Et sexta patria, Rephaz, Sephet, Araphaz, Metahc, Adhoc, Balinoc. Et de septima patria, Benimphiz, Araph, Ruimel, Belon, laal, Abac. Et decima patria, Enophlafa, Melec, Meturia, Meac, & cæteri qui super fuerunt principes tribus numero LX. Et in illo tempore reddidit dominus Micha & mater eius omnia quæ loquutus est. Et erat Micha dissolutus igne, & mater eius marcescēs, sicut loquutus fuerat dominus de eis. Et in tempore eo Phinees reclinauit se ut moreretur, & dixit ad eum dominus: Ecce transfisti CXX. annos, qui constituti erant omni homini, & nunc exurge, & uade hinc, & habita in Danaben in mōte, & inhabita ibi annis plurimis. Et mandabo ego aquilæ meæ, & nutriet te ibi, & nō descendes ad homines iam, quousque superueniat tempus, & proberis in tempore, & tu claudas coelum tunc, & in ore tuo aperietur, & postea eleuaberis in locū ubi eleuati sunt priores tui, & eris ibi quousq; memorabor seculi, & tunc adducam uos, & gustabitis quod est mortis. Et ascēdit Phinees, & fecit omnia quæ præcepit ei dominus. In diebus autem quibus constituit eum in sacerdotem, unxit eum in Selon. Nam in illo tempore cū ascenderet, tunc factum est, ut filij Israël facientes Pascha, præceperint filijs Beniamin, dicētes: Ascendite, & expugnite uobis mulieres, quoniam non poterimus uobis dare filias nostras. Iurauimus enim in tempore iræ nostræ, & nō fiat ut deleatur una tribus de Israël. Et ascenderūt filij Beniamin, & rapuerunt sibi mulieres, & ædificauerunt sibi Gabaon, & coeperunt inhabitare ibi. Et quiescentibus interim filijs Israël, dux non erat eis in diebus illis, & unusquisque faciebat quod placitum erat ante oculos eius. Hæc sunt mādāta, & iustitiæ, & testimonia, & manifestationes factæ in diebus Iudicum Israël, antequam regnaret in eis rex, & in tempore illo coeperunt filij Israël requirere à domino, & dixerūt: Sortiamur omnes nos, ut uideamus qui sit qui possit principari nobis sicut Cenez: forsitan enim inueniemus hominē, qui liberet nos de pressura nostra, quia inconueniens est, populum esse sine principe. Et miserūt fortem, & nullo inuento tristati sunt populi ualde, & dixerunt: Non fuit dignus populus exaudiri de domino, quia non respondit nobis. Et nunc sortiamur uel per tribus, si uel per multitudinem reconcilietur deus: Sciemus enim quia reconciliabitur dignis suis. Et miserunt per tribus, & in nulla tribu exiuit fors.

A fors. Et dixit Israël: Eligamus nobis ex ipsis positi in necessitate: Sciemus enim quoniam abominauit deus populum suum, & exhorruit nos anima eius. Et respondit quidam nomine Nerhez, & dixit populo: Non ipse nos odio habet, sed ipsi nos exosos fecimus, ut relinqueret nos deus. Et ideo etiam morientes non relinquamus eum, sed ad eum fugiamus, qui ambulantes in uirjs nostris iniquis, non sciimus eum qui creauit nos, & propterea erit noster cogitatus in uano. Scio enim quia non in fine nos abiciet deus, neq; in generatione odietur populum suū, & ideo uirtutificamini, & adhuc oremus, & mittamus fortē per ciuitates, si enim peccata nostra amplificata sunt, sed longanimitas eius nō deficiet. Et miserunt sortes per ciuitates, & sortitus est Armathem. Et dixit populus: Si iustificata est Armathem præ omnibus ciuitatibus Israël, quoniam sic eam elegit super omnes ciuitates: Et dixit unusquisque ad proximū suū: In ipsa ciuitate, quæ exiuit per sortem, per uiros mittamus sortem, & uideamus quem ex ea elegit dominus. Et miserunt per uiros, & neminem comprehendit præter Elchanan: Quia in eo superuolauit fors, accepit populus eum, & dixerunt: Veni, & esto nobis dux. Et dixit Elchana ad populum: ego non possum dux esse super populum istum, nec existimare quis possit esse uobis in ducem. Sed si peccata mea comprehenderunt me, ut superuolaret super me fors, ego me interficiam, ut non me contaminetis: Iustum est enim me pro peccatis meis tantummodo mori, quàm sustinere pondus populi. Et uidens populus quod nō esset uoluntas Elchana ut ducatum ageret super eum, orauit iterum ad dominum, dicens: Domine deus Israël, quare in uictoria inimicorū dereliquisti populum tuum, & in tempore angustia neglexisti hæreditatem tuā? Ecce & ipse qui comprehensus est in sorte, nō perfecit mandata tua, sed solū hoc est quod superuolauit super illū fors, & putauimus nos habere ducem. Et ecce etiā ipse factus est in sorte, si non repugnaret. Quem adhuc postulabimus, aut ad quem fugiemus, et ubi est locus quietionis nostræ? Si enim ueræ sunt dispositiones quas disposuisti patribus nostris, dicens: semen uestrum amplificabo, & hoc scient, tunc profuerat nobis dicere, abscido uestrum semen, quàm negligas radicem nostram. Et dixit ad eos deus: Si redderem secundū mala uestra, oportuerat me nec intendere ad genus uestrum. Et quid faciam, quoniam ueniet nomen meum ut inuocetur in uos. Et nunc scitote, quia Elchana super quem cecidit fors, non potest principari in uobis, sed magis filius eius qui nascetur ex eo, ipse principabitur in uobis, & prophetabit, & ex hoc non deficiet ex uobis princeps plurimis annis usq; ad annos multos. Et dixit populus: Ecce domine decem filios habet Elchana, & qui eorum principabitur aut prophetabit? Et dixit deus: Nullus de filijs Phenennæ poterit principari populo, sed natus de sterili quam dedi ei in uxorem, ipse erit Propheta in conspectu meo, & diligam eum quemadmodum dilexi Isaac, & erit nomē eius in cōspectu meo semper. Et dixit populus: Ecce nunc forsitan memor fuit nostri deus, ut liberet nos de manu odientium. Et in illa die fecerunt sacrificia pacifica, & epulati sunt in dispositionibus suis. Et cum essent Elchanæ dux mulieres, nomē unī Anna, & nomen alteræ Phenenna. Et quia Phenennæ erant filij, & Annæ non erant, impropertauerat ei Phenenna dicens: Quid tibi prodest quod te diligit Elchana uir tuus, tu uero es lignū siccum? Et ego scio quia dilecturus est me, delectatus in conspectu filiorum meorum, astantium in circuitu eius, tanquam plantatio oliueti. Et sic cum quotidie impropertaret ei, & Anna contristaretur ualde, & esset timens deum à iuuentute sua, factum est ut superueniente die bono paschæ

C paschæ, cū ascenderet uir eius ut sacrificaret, insultat Phenenna Annæ dicens: Non est dilectus mulieris, si diligat eā uir eius, aut pulchritudinē illius. Ne gloriatur in specie sua Anna, sed qui gloriatur, gloriatur cū uidet semen suū ante conspectū suum, & quando inter mulieres non ita fuerit fructus uentris eius, inuanum fiet dilectio. Quid enim profuit Rachel, quod dilexit eam Iacob? & nisi datus fuisset ei fructus uentris illius inuanum fuerat dilectio eius. Et cum audisset hæc Anna, dissoluta est anima eius, & cōfusa est lachrymis. Et uidit eā uir eius, & dixit: Quare tristis es, & quare non es, & ut quid concidit cor tuum in te? Nonne meliores sunt mores tui super decē filios Phenennæ? Et audiuit eum Anna, & surrexit postea quā comedit, & uenit in Silon in domum domini, ubi Heli sacerdos sedebat, quem proposuerat Phinees filius Eleazari sacerdotis, sicut præceptum ei fuerat. Et orauit Anna, & dixit: Nonne tu domine inspeculatus es cor omnium generationum antequam plasmares seculum? Quæ autem metra aperta nascitur, aut quæ clusa moritur, nisi uolueris? Et nūc ascendat oratio mea in conspectu tuo hodie, ne descendā inde uacua: quoniā tu scis cor meum, quomodo ambulauit in cōspectu tuo ex die iuuentutis meæ. Et noluit Anna orare clara uoce, sicut omnes homines. Tunc enim cogitauit dicens: Ne forte non sim digna exaudiri, & erit ut plus me zelans improperet mihi Phenenna, sicut quotidie dicit: ubi est deus tuus in quo confidis? Et ego scio, quia non quæ in filiis multiplicatur ditata est, quæq; minorata est eguit, sed quæ abundat, ditata est & in uoluntate dei. Nam qui scierint quod orauit, si cognouerint quod non exaudior in oratione mea, blasphemabunt: Et non soli mihi erit testis in anima mea, quia ministræ sunt orationum mearū lachrymæ meæ. Et dum oraret, uidens eam Heli sacerdos quoniam anxietur sensu, & uelut ebrīa ageret, dixit ad illam: Vade, & aufer uinum tuum aræ: Et illa dixit: Si siti in me exaudita est oratio mea, ut ebrīa audiam. Ego autem ebrīa sum dolore, & calicem bibi fletus mei. Et dixit ad eam Heli sacerdos: Renuntia mihi improprium tuum. Et illa dixit ad eum: Mulier sum Elchana, & quoniam concludens conclusit deus metram meam, orauit in conspectu eius, ut non eam ad eum sine fructu de seculo hoc, & non moriar non habens imaginem meam. Et dixit ad eam Heli sacerdos: Ambula, quoniam scis pro quibus oraueris, exaudita est oratio tua. Noluit autem ei dicere Heli sacerdos quis prænumeratus est ex ea Propheta: Ipse enim audiuit, cum dixit dominus pro eo. Et uenit Anna in domum suam, & mitificata est à dolore suo, nulli renuntians hoc quod orasset. Et in tempore dierum illorum concipiens peperit filium, & uocauit nomen eius Samuel, quod interpretatur fortis, secundum quod uocauit deus nomen illius cum prophetaret eum. Et fedit Anna, & lactauit infantem, quousque fieret duorum annorum. Et cum abstulisset eum de lacte, ascendit cum eo leuans munera in manibus suis, & erat puer speciosus ualde, & dominus erat cum eo. Et statuit Anna puerum ante conspectum Heli, & dixit ad eum: Hoc est desiderium quod desiderauit, & hæc est petitio quam petiui. Et dixit ad eam Heli: Non tu sola petisti, sed populus orauit pro hoc. Non est petitio tuæ solius, sed in tribus antea promissum erat, & per hunc iustificata est metra tua, ut statuas prophetiā populis, & lac mamillarum tuarum constituas in fontem duodecim tribuum. Et audiens hæc orauit Anna, & dixit: Venite in uoce mea omnes gentes, & intendite alloquutioni meæ omnia regna: quoniam apertum est mihi os ut loquar, & labijs præceptum est ut hymnizem domino, stillate mamillæ meæ, & renuntiate testimonio uestra,

Clara uoce
orantes.

Lachrymæ mi
nistræ sunt
orationum.

D

Samuel filius
Annae.

A nia uestra, quia præceptum est uobis lactare. Statuetur enim qui lactatur de uobis, & populus illuminabitur, aceruus eius & gentibus ostendet terminos, & exaltabit cornu eius ualde. Et ideo loquar aperte uerba mea, quoniā ex me exurget constitutio domini, & omnes homines inuenient ueritatem. Nolite festinare magna eloqui, nec eijcere de ore uestro uerba alta, sed delectamini in gloriationem, dum em exiet lumē ex quo nascetur sapientia, ut nō qui possident plurima, dicantur diuites, sed quæ pepererunt in abundantia mares, audient: sterilis enim saturata est, quæ autē multiplicata fuerat in filiis, euacuata est, quia dominus mortificat in iudicio, & uiuificat in misericordia: quoniam iniqui sunt in hoc seculo, uiuificat iustos cum uult, iniquos autem concludet in tenebris. Nam iustis conseruat lumen suum, & cum mortui fuerint iniqui, tunc peribunt, & cum dormierint iusti, tunc liberabuntur. Sic autem omne iudicium permanet, quousque reueletur qui tenet. Dico, dico Anna, & noli tacere, hymniza filia Batuel, in mirabilibus tuis quæ fecit deus tecum. Quæ est Anna, quoniam ex ea Propheta est: Aut quæ est filia Batuel, ut pareret lumen populis? Exurge & tu Elchana, & præcinge lumbos tuos, hymniza super signa domini, quoniam pro filio tuo prophetauit Asaph in eremo, dicens: Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos: Ecce perfectū est uerbum, & conuenit prophetia. Et hæc si manēt quousque dent cornu Christo suo, & adhæsit potentia thronis regis eius. Stet autē filius meus hic ministrans, quousque fiat lumen genti huic. Et abierunt inde, & profecti sunt cum iucunditate, gaudētes & exultantes corde, in omnē gloriam quam fecit cum eis deus. Populus autem descendit unanimiter in Silon cum tympanis & choris, cyneris & nablis, & uenerunt ad Heli sacerdotem, offerentes ei Samuel. Quæ stauerunt ante conspectum domini, unxerunt eum, & dixerunt: Viuat propheta in plebe, & in longo tempore sit lumen genti huic. Samuel autem erat infans ualde, & nihil horum sciebat. Et cum deseruisset in conspectu domini, & duo filij Heli ambulantes in uijs patrum suorum, cœperūt iniqua agere ad plebem, multiplicantes iniquitates suas. Et erant cōmorantes iuxta domum Bethac, & cum cōuenirent populi sacrificare, ueniebant Ophni & Phinees, & ad iracundiam prouocabant populū, rapientes sanctificata, antequam offerretur sancta domino. Et non placuit uerbum hoc domino, neque populo, neque patri eorum. Et sic dixit pater eorū ad eos: Quæ est auditio hæc, quam ego audio de uobis? Aut non scitis quoniā depositum de Phinees locū accepit? Et si exteramus acceptum, quid dicimus si iterum inquirat qui deposuit eū, & pro eo quod deposuit nocuerit nos? Et nūc dirigite uias uestras, & ambulate in uijs bonis, & permanebunt actus uestri. Si autē contra dixeritis, & ad inuentiones uestras pessimas non continueritis, uos ipsos perditis, & erit inuanum sacerdotium, & in nihilum deputabitur quod sanctificatum est, & tunc dicent: inuano orta est uirga Aaron, aut in nihilum descendit natus flos illius. Et ideo cū potestis adhuc, filij corrigite quod peccastis, & orabunt pro uobis uiri in quo peccastis: Si autē nolueritis, & permanseritis in iniquitatibus uestris, ego immunis ero, & non tantummodo delebo, ne forsitan audia diē mortis uestræ antequā moriar, sed & si hoc factū fuerit, uocabo culpā, & quamuis cōtrister ego, uos tamen perietis. Et non obaudierūt filij eius, quoniam dominus de eis dederat sententiā ut morerent, propter quod peccauerāt. Nam cū dixisset eis: poenitemini de uia uestra iniqua: Illi dicebāt: quando senuerimus, tunc poenitebimus. Et ppter hoc admonitis à patre suo non datum est ut poeniteretur, quia aduersantes semper

C fuerant, & iniuste egerant ualde, diripientes Israël. Indignatus est dñs ad Heli. Et Samuel erat deseruiens in conspectu dñi, nesciens adhuc quid esset eloquia dñi. Nec dum em audierat eloquia dñi, erat em annorū octo. Et cū memoraret deus Israël, uoluit reuelare Samueli sermones suos, & Samuel erat dormiēs in templo dñi. Et factū est cū clamaret deus ad eum, cogitauit primo, dicens: Ecce nunc Samuel iuuenis ut sit dilectus in conspectu meo, tamen quia adhuc uocē dñi non audierit, neq; loquutionē altissimi non est solidatus, tamen similis est Moyfi famulo meo octogenario. Loquutus sum Samuel octo annorum est, & Moyfes uidit ignē in primis, & expauit cor eius. Et si uiderit ignē Samuel modo, quemadmodū sustinebit? Et ideo nunc erit uox ad eum tanq̄ hominis, & non tanquā dei, & cū intellexerit, tunc loquar ad eum tanquā deus. Et in media nocte uocauit eum uox de caelo, & expergefactus Samuel, cognouit uelut uocē sacerdotis Heli, & cucurrit ad eum, & dixit dicens: Quare me excitasti pater? Ego enim timui, quoniam nunquam me clamaueras noctu. Et dixit Heli: heu me, nunquid spiritus immundus seduxit filium meū Samuel? Et dixit ad eum: Vade dormi, ego enim nō clamaui tibi. Tamē hoc mihi dic, si memor es, quoties qui uocauit te clamauit? Et ille dixit: Bis. Et dixit ad eum Heli: Dicitō eui⁹ uocē cognouisti fili mi? Qui dixit: Tuā, p̄pterea cucurri ad te. In te uideo hoc signum quod habebunt homines ab hodierna die, & usq; in seculū, quoniam si clamauerit bis, alter ad alterum per noctem uel in meridie, scient quoniam spiritus pessimus est. Si autē adiciat ter clamare, sciam quia angelus est. Et abiit Samuel, & dormiuit, & audiuit secundo uocem de caelo, & exurgens cucurrit ad Heli, & dixit ad eum: Quid me clamauit, quoniam audiui uocem patris mei Elchanā? Et tunc intellexit Heli, quod inciperet deus uocare eum. Dixit enim Heli: In duabus uocibus quibus clamauit ad te deus, assimilatus est patri, & magistro, nunc autē tertio deo. Et dixit ad eum: Aure tua dextra intende, sinistra tace. Phinees enim sacerdos praecepit nobis dicens: auris dextra audit dominum per noctem, sinistra autem angelū. Et ideo si in dextra audieris, dicitō; dic quid uis, quoniam audio, tu enim me plasmasti. Si autē in sinistra audieris, ueni & annuntia mihi. Et abiit Samuel, & dormiuit sicut praeceperat ei Heli. Et adiecit dominus tertio loqui, & repleta est Samueli dextra auris. Et ut sciuit quoniam patris sui eloquutio descenderat, conuersus Samuel in alio latere, dixit: si possibilis sum, loquere, quoniam tu plus de me nosti. Et dixit ad eum deus: Illuminans illuminauit domum Israël in Aegyptum, & elegi tunc mihi Prophetā Moyfen famulum meū, & feci per eum prodigia populo meo, & uindicauit de inimicis meis, sicuti uolebam, & adduxi populum meū in eremum, & illuminauit eos sicuti uiderunt. Et cum exurrexisset tribus contra tribum, dicentes: quare sacerdotes soli sancti sunt? ego nolui disperdere eos, & dixi ad eos: Date unusquisq; uirgam suam, & erit cuius uirga floruit, ipsum elegi in sacerdotium. Et cum omnes dedissent uirgas sicut praeceperam, tunc praecepi tertiae tabernaculi, ut floreret uirga Aaron, ut manifestaretur genus eius omnibus diebus. Et nunc qui floruerunt abominauerunt sancta mea. Propterea ecce dies ueniēt, & compescā flos quod tunc natū fuerat, & obuiabo eis, quia transfrediuntur uerbum quod mandauit Moyfi famulo meo, dicens: Si obuiaueris nidum, nō accipies matrē cum filijs, ideo cōtinget eis ut matres cum filijs moriantur, & patres cum filijs pereāt. Et cū audiuit Samuel uerba hęc, dissolutū est cor eius, & dixit: Si sic obuiauerit iuuentuti meae, ut prophetizem à perditione nutritoris mei, & nunc quomodo datus sum in petitione matri meae? Et q̄s me suscepit

Ter uocare aliquem.

Dextra aure audire deum.

Deut. 22

A suscepit? Quomodo me praecepit ut euangelizē mala? Et exurrexit Samuel mane, & noluit renuntiare Heli. Et dixit Heli ad eum: Audi nunc fili, ecce deus ante te nāsceris p̄misit in Israël, ut mitteret te eis, et prophetares. Et tunc adueniente matre tua & orante, quia ignorabat quod factū fuerat, dixi ad eam: Profici scere, quia quod nāscetur ex te filius erit mihi. Sic dixi matri tuae, & sic direxit dñs uiam tuā. Et si castiges nutritorē tuum, uiuit dñs, ne absconderis à me quae audisti. Tunc timuit Samuel, & renuntiavit ei omnia uerba quae audiuit. Et ille dixit: Si respondebit plasma ei qui eum plasmavit, ita ut non potero respondere cū uoluerit afferre quae tradidit fidelis dator sanctus qui prophetauit: Ego em sub potestate eius sum. Et illis diebus Allophilii collegerunt castra sua, ut expugnarent Israël, & exierunt filij Israël pugnare cum eis: Et persecutionem passi populus Israël in congressu primo, dixerunt: Leuemus arcam testamenti dñi, & forsitan pugnat nobiscū, quoniam in ea sunt testimonia dñi, quae disposuit patribus nostris in Oreb. Et ascendēs arca cum eis, cum aduenisset in castra, intonuit dñs, & dixit: Erit similitudo horae huius, sicuti facta est in eremo, quādo acceperūt arcam sine praecepto meo, & factum est eis exitium: Sic & in ista hora cadet populus, et arca capietur, ut finia inimicos populi mei propter arcā, & corripia plebes meas propter quod peccauerūt. Et cum uenisset arca in pugna, exierunt Allophilii in obuiā filijs Israël, & percusserunt eos: Et erat ibi Golia quidā Allophilus, & uenit usq; ad arcā, & tenebat arcam Ophni & Phinees filij Heli, & Saul filius Cis. Et apprehendēs Golia de manu sua sinistra interfecit Ophni & Phinees. Saul autē quia leuis pedibus erat, fugit à facie eius, & dirūpens uestimēta sua, imposuit cinerē in caput suū: Et uenit ad Heli sacerdotē, & dixit ad eum Heli: Renuntia mihi quid euenit in castris? Et dixit ad eū Saul: Quid me interrogas hęc? quia populus oppressus est, & deus recepit Israël. Sed & sacerdotes interfecti sunt in romphā, & arca tradita est Allophilis. Sed cum audisset Heli de captiuitate arcæ, dixit: Ecce de filijs meis, & de me prophetauit Samuel, ut moriamur simul, arcā autē tunc nō nominauit mihi. Et nunc tradita sunt testimonia inimicis, qd adhuc possum dicere? Ecce perit Israël de ueritate, eō q̄ ablata sunt iustitia ab eo. Et cum desperasset Heli ualde, cecidit de sella, & mortui sunt in die una Heli, & Ophni & Phinees, filij eius. Et mulier Heli sedebat pariens, quae audiuit hęc, resoluta sunt omnia uiscera eius. Et dixit ad eā obstetrix: Resume, & nō dissoluatur anima tua, quoniam natus est tibi filius. Et dixit ad eā mulier: Ecce nūc una anima nata est, & quatuor morimur, id est, pater, & duo filij, & nurus eius. Et uocauit nomen eius, ubi est gloria, dicens: Perit gloria dei in Israël, quoniam captiuata est arca dñi. Et cum dixisset hęc, amisit animā. Samuel autē in his omnibus nesciebat, quoniam ante tridū pugnā miserat eū deus, dicens ad illum: Vade, & inspicie locū Aromathae, ubi erit habitatio tua. Et audiēs Samuel quae contigerāt Israël, uenit, & orauit dñm dicens: Ecce nunc in uano ignoratur mihi intellectus, ut uiderē exercitū populi mei. Et nunc timeo, ne forte dies mei in malis ueterascant, & anni mei finiantur in dolore: Vbi enim arca domini non est mecū, quid adhuc mihi uiuere? Et dixit dominus ad eum: Noli tristis esse Samuel, quia ablata est arca, reducam eam, & qui abstulerunt eam euertam, & uindicabo plebem meam de inimicis meis. Et dixit Samuel: Ecce etiam si uindicas secundum longanimitatem tuā, nos tamen qui nunc morimur quid faciemus? Et dixit ad eū deus: Anteq̄ moriaris uidebis consummationem, quam adducam super inimicos meos, in quibus perient Allophilii extincti in scorpionibus, & omnibus reptilibus pessimis.

C simis. Et cum captiuatā arcam domini Allophili posuissent in templum Dagon dei sui, Et cum uenissent interrogare Dagon de exitu suo, inuenerunt eum cecidisse in faciem, & manus eius ac pedes ante arcam positos: Et exierunt in primo mane crucifigentes sacerdotes eius. Et alia die uenientes, inuenerunt sicut hesternā die, & multiplicabatur perditio in eis ualde. Congregati sunt Allophili in Acharon, & dixerunt singuli ad proximum suum: Ecce nunc uideamus, quoniam perditio amplificata est in nobis, & periet fructus uentris nostri, quoniam repentiā quæ missa sunt in nos, exterminabunt in utero habentes siue sugentes, & eas quæ lactant, & dixerunt: Videamus propter quid manus domini conualuit super nos, nunquid pro arca, quoniam inuenitur quotidie deus noster cadens in faciem ante conspectū arcæ, & sacerdotes in uanum perdidimus, semel & iterū. Et dixerunt sapientes Allophilorū: Ecce nunc de hoc scire possumus, si dominus misit in nos perditionē propter arcam suam, aut cōueniens dominatio superuenit nobis: Et nunc quia moriūtur omnes pregnantes & lactentes, & quæ lactant sine filijs efficiuntur, & qui lactētur pereunt, accipiemus & nos uaccas quæ lactant, & iungamus in currum nouum, & arcam ponamus in eo, & filios uaccarum includamus: Et erit si uaccæ proficiscendo profectæ fuerint, ita ut non se conuertant ad filios suos, sciemus quoniam propter arcam hæc passi sumus: Si autē noluerint proficisci, desiderantes filios suos, sciemus quoniam tempus ruinae uenit nobis. Et responderunt quidam de sapientibus & diuinis: Non hoc tantum tempus, sed initio trium uiarum quæ sunt circa Acharon ponamus uaccas. Media enim uia dirigite Acharon, & dextera in Iudæā: Et si sinistram uiam proficiscentes in Iudæam, sciemus quoniam uere deus Iudæorū exterminabit nos. Si autem per illas alias proficiscantur, sciemus quoniam ualidū nobis tempus accidit, ut nunc deos nostros negauimus. Et acceperunt Allophili uaccas quæ lactabant, & iunxerunt in currum nouū, & arcam imposuerunt in eo, & statuerunt in initio trium uiarū, & filios earum incluserunt apud se. Vaccæ autem quamuis mugirent, & quærerent filios suos, tamen proficiscēbatur in dexterā uiam, quæ dirigit in Iudæā. Et tunc scierunt, quoniam pro arca exterminabantur, & congregati sunt omnes Allophili, & reduxerunt arcam in Silon, cum tympanis, & tibijs, & choris: Et pro repentibus pessimis quæ exterminauerunt eos, fecerunt sedilia aurea, & sanctificauerunt arcā: Et factum est in ea exterminatio Allophilorū, numerus earū quæ in utero habentes mortuæ sunt LXXVM. & lactentes LXVM. & earū quæ lactabant LV M. & uirorum XXVM. Et quieuit terra septē annis. Et in tempore illo concupserunt filij Israël, petentes regē: Et congregati sunt ad Samuel, & dixerunt: Ecce nunc tu senuisti, & filij tui non ambulant in uijs domini, & nunc constitue super nos regem qui nos diiudicet, quoniam completū est uerbū quod dixit Moyses patribus nostris in eremo, dicens: Constituēdo cōstitue de fratribus tuis super nos principē. Et cum audisset Samuel uerba regni, cōtristatus est ualde in corde suo, & dixit: Ecce nunc uideo, quoniam nō est adhuc tēpus regnandī nobis in sempiterno, & ædificare domū dñi dei nostri, petentibus regem ante tēpus. Quod si totū uoluerit dñs, uideretur mihi quoniam rex nō disponitur. Et dixit ad eū dñs noctu: Noli contristari: mitrā em regē illis qui eos exterminabit, & ipse postea exterminabit. Qui autē uēturus est ad te crastino die, hora sexta, ipse est qui regnaturus est super eos. Et alia die Saul filius Cis ueniebat de mōte Effrem, quærens asinos patris sui. Et dum ueniret in Armathen, ingressus est, ut interrogaret Samuel pro asinis. Ille autē ambulabat iuxta Baam, et dixit

A dixit ad eū Saul: Vbi est qui uidet? Quoniam in illo tempore Propheta uocabatur *videns Pro-*
pheta. Videns. Et dixit ad eum Samuel: Resume te mecū hodie, et renuntiabo tibi mane, propter quod uenisti interrogare. Et dixit ad dominū Samuel: Dirige dominus populum tuū, & annuntia mihi quæ cogitasti de eo. Et resumpsit Saul cum Samuel in illa die, & surrexit mane, & dixit ad eum Samuel: Ecce scias, quoniam elegit te dominus in principē populo suo in tempore hoc, & erexit uias tuas, dirigitur tempus tuum. Et dixit Saul ad Samuel: Quis sum ego, & quæ est domus patris mei, ut dicat dominus meus ad me uerbum istud? Non enim intelligo quæ dicis, quoniam iuuenis sum. Et dixit Samuel ad Saul: Quis dabit uerbum tuum per se uenire usque ad finem ut longæuus sis? Tamen intende, quia assimilabuntur uerba tua uerbis Prophetæ, cui nomen erit Hieremias. Et abeunte Saule, in illa die uenerunt populi ad Samuel, dicentes: Da nobis regem, sicut promissisti nobis. Et dixit ad eos: Ecce rex uobis ueniet post triduum: Et ecce Saul uenit, & obuiauerunt ei omnia signa, quæ dixerat ei Samuel: Nonne hæc scripta sunt in libro Regum? Et misit Samuel, & congregauit omnem populū, & dixit ad eos: Ecce uos, & rex uester: Ego autem in medio uestri sum, sicut præceperat mihi deus. Et ideo dico uobis ante conspectum regis uestri, sicut dominus meus Moyses, famulus dei, dixit patribus uestris in eremo, quando synagoge Coræ surrexit aduersus eum: Scitis quia non accepistis nihil de uobis, nec nocui aliquem uestrum, & quoniam mentiti sunt tunc, & dixerunt: accepisti, deglutisti illos terra. Et nunc uos impuniti à domino, respondete in conspectu domini, & in conspectu Christi eius, si pro hoc petistis regem, eō quod ego male tractauerim uos, & dominus erit testis uobis. Si autē iam uerbum domini completum est, ego excusatus sum, & domus patris mei.

B Et responderunt populi: Nos serui tui sumus, & rex noster nobiscū, quia nos indigni sumus iudicari à Propheta: Nunc statue super nos regem, qui nos iudicet. Et omnes plorauerunt populi, & rex planctu magno, & dixerunt: uiuat propheta Samuel. Et constituente rege, attulerunt sacrificia domino. Et post pugnauit Saul cum Allophilis uno anno pugna expedientissima. Et in tempore illo dixit dominus ad Samuel: Vade, & dic ad Saul: Missus es ut disperdas Amalech, ut compleantur uerba quæ locutus est Moyses famulus meus, dicens: Disperdam nomen Amalech de terra qua locutus sum zelo meo. Et ne obliuiscaris quin perdas omnem animam ex eis, sicut præceptum est tibi. Et abiit Saul, & expugnauit Amalech, & uiuificauit Agag, regem Amalech, quoniam dixerat ei: Ostendam tibi thesauros abscondos. Et propter hoc parcens ei uiuificauit eum, & adduxit eum in Armathen. Et dixit deus ad Samuel: Vidisti quomodo in momento corruptus est rex argento, & uiuificauit regem Amalech, & mulierem eius? Et nunc permittite ei, ut conueniat Agag mulierem suam in nocte hac, & ipsum interficies in crastinum: Nam mulierem eius consuluerunt quousque pariat masculum, & tunc etiā ipsa morietur: & qui natus fuerit ex ea, fiet in scandalum Sauli. Tu autē exurge crastino, interficias Agag: quia peccatū Saul scribitur in cōspectu meo per omnes dies. Et cum surrexisset Samuel in crastinū, exiuit Saul obuiā ei, & dixit ad eum: Tradidit dñs inimicos nostros in manus nostras, sicut locutus est. Et dixit ad Saul Samuel: Quæ nocuit Israël, quoniam anteq̄ ueniret tempus ut regnaret rex super eum, postulauit te sibi in regem, & tu missus ut faceres uoluntatem domini, transgressus es, & ideo qui per te uiuificatus est morietur nunc, & quos dixit thesauros abscondos, non ostendet tibi, & qui nascetur ab eo, erit tibi in scandalū.

Et uenit

C Et uenit Samuel ad Agag, habens gladiū interfecit eum, & reuersus est in domum suam. Et dixit dominus ad eum: Vade, unge quem tibi dixero, quoniam completum est tempus, in quo aduenerit regnum eius. Et dixit Samuel: Ecce nunc delebis regnū Saul? Et dixit: Deleo. Et profectus est Samuel in Bethel, & sanctificauit presbyteros, & Iesse, & filios eius. Et uenit Eliab primogenitus Iesse, & dixit Samuel: Ecce nunc sanctus Christus domini. Et dixit ad eum dominus: Vbi est uisio tua? quam uidit cor tuū? Nōne tu es qui dixisti Saul: Ego sum qui uideo? Et quare nescis quem uncturus es? Et nunc sufficit tibi exprobratio, & require pastorē omnīū minimū, & hunc unge. Et dixit Samuel: Audi Iesse, mitte adhuc filium tuum de grege, quoniam eum elegit deus. Et misit Iesse, & adduxit Dauid, & unxit eum Samuel in medio fratru suorum, & erat dominus cum eo ex illo die. Tunc coepit psallere Dauid psalmum hunc, & dixit: In finibus terræ incipiam glorificari, & in dies seculi dicam hymnū: Abel imprimis quando pascebat pecora, acceptabilis fuit sacrificium eius, & fratris illius; & zelans eum frater eius occidit eum: me autem non sic, quia custodiuit me deus: & quoniam angelis suis tradidit me, & custodibus suis ut custodiant me, quoniam fratres mei zelauerunt me, & pater meus, & mater mea neglexerunt me, & cum ueniret Propheta, non clamauerunt ad me: & quādo nominatus est Christus domini, oblitī sunt mei. Deus autē dextera sua, & misericordia sua appropinquauit mihi: propterea nō cessabo hymnizare omnes dies uitæ meæ. Et cum adhuc Dauid loqueretur, ecce leo amarus de sylua, & ursā de monte rapuerunt tauros Dauid, & dixit Dauid: Ecce hoc signum erit mihi in fortissimū inītiū uictoriæ meæ in pugna. Et ex eo post eos, & liberabo quæ direpta sunt, & occido eos. Et exiens Dauid post eos, accepit lapides de sylua, & occidit illos. Et dixit ad eum deus: Ecce in lapidibus tradidī in conspectu tuo feras istas. Erit autem tibi in signum hoc, quoniam lapidibus interficies post inimicum populi mei. Et in tempore illo ablatus est spiritus domini à Saule, & præfocabat eum spiritus pessimus. Et misit Saul, & adduxit Dauid, & psallebat in cithara psalmum in nocte. Et hic psalmus quem psallebat in Saul, ut recederet ab eo spiritus iniquus: Tenebræ & silentium erant antequā fieret seculum, & locutum est silentium, & apparuerunt tenebræ, & factum est tunc nomen tuum in compaginatione extensionis, quod appellatū superius coelum, inferius uocatum est terra. Et præceptum est superiori, ut plueret secundum tempus eius: & inferiori præceptum est, ut crearet escam omnibus quæ facta sunt. Et post hæc facta est tribus spirituū uestrorum: Et nunc molesta esse noli tanquam secunda creatura, si comminus memoraret artari in quo ambulas. Aut non audire tibi sufficit, quoniam per ea quæ consonant in conspectu tuo multis psallo? Aut immemores, quoniam de resultatione in chaomatonata est uestra creatura? Arguet autem tempora noua unde natus sum, de quo nascitur post tempus de lateribus meis, qui uos donauit? Et cum hymnizaret Dauid, parcebat Saul spiritus. Et post hæc uenerunt Allophilī pugnare ad Israël: Et Dauid reuersus est in eremo ut pasceret oues, & obuauerunt ei Madianites, & uolebāt rapere oues eius, & descēdit ad eos, & expugnauit eos, & occidit de eis *XVM* uirorum. Hæc est prima pugna, quam pugnauit Dauid cum esset in eremo. Et exiuit uir de castris Allophilorum, nomine Golia, & intendit in Saul & in Israël, & dixit: Nōne tu es Israël, qui fugisti ante conspectum meum, quando abstulī à uobis arcam, & interfeci sacerdotes uestros, et nunc regnans descendes tanquam uir & rex, & expugnabis nos? Si minus, ego ueniam

Prima pugna
Dauid.

A ego ueniam ad te, & captiuare te faciam, & populum tuum seruire dijs nostris. Et audiens hæc Saul & Israël, timuerunt ualde. Et dixit Allophilus, iuxta numerum dierum in quibus epulatus est Israël, quando accipiebant legem in eremo, quadraginta diebus, ita ego improperebo eis, & post pugnabo cum illis. Et factum, cum completi fuissent quadraginta dies, & uenisset Dauid uidere pugnam fratrum suorum, audiuit uerba quæ locutus est Allophilus, & dixit: Si hoc est tempus quod dixit deus ad me, tradam in manus tuas in lapidibus inimicum populi mei? Et audiuit Saul uerba hæc, & misit, & accepit eum, & dixit: Quis erat sermo quem locutus est populus? Et dixit Dauid: Ne timeas rex, quoniam iam & expugnabo Allophilū, & auferet deus odia & obprobria ex Israël. Et profectus est Dauid, & accepit septem lapides, & scripsit nomina patrum suorum, Abraham, Isaac, & Jacob, Moyse, & Aaron, & suum, & fortissimi, & misit deus Ceruibel angelum præpositum super uirtutem. Et profectus est Dauid ad Goliath, & dixit ei: Audi uerbum antequam moriaris: Nōne sorores erant duæ mulieres, unde natus es tu, & ego? Et erat mater tua Orpha, & mater mea Ruht. Et elegit sibi Orpha duos Allophilorum, & abiit post eos, Ruht autem elegit sibi uias fortissimi, & ambulauit in eis. Et nunc nati sunt de Orpha tu, & fratres tui, & quia exurgēs hodie uenisti deuastare Israël, natus de cognatione tua, ecce ueni & ego uindicare populum meum. Nam & tres fratres tui post mortem tuam incident in manus meas, & tunc dicitis matri uestre, non pepercit nobis qui natus est de sorore tua. Et misit Dauid in fundibulo lapidem, & percussit Allophilum in fronte sua, & cucurrit super eum, & euaginauit romphæam eius, & caput eius tulit ab eo. Et dixit ei Golia, dum adhuc esset in eo anima eius: Festina, & interfice me, et exulta. Et dixit ei Dauid: Antequam moriaris aperi oculos tuos, & uide interfectorem tuum, qui te interfecit. Et respiciens Allophilus, uidit angelum, & dixit: Non solus occidisti me, sed qui tecum aderat, cuius species non est sicut species hominis. Et tunc Dauid abstulit caput eius ab eo. Angelus autem domini erexit faciem Dauid, & nemo agnoscebat eum. Et uidens Saul Dauid, interrogauit eum quis esset, & non erat qui cognosceret eum. Et post hæc zelauit Saul Dauid, & quærebat occidere eum. Dauid autem, & Ionathas filius Saul, disposuerunt testamentum simul. Et ut uidit Dauid quoniam quærebat eum Saul occidere, fugit in Armathen, & exiuit post eum. Et mansit spiritus in Saul, & prophetauit, dicens: Quid seduceris Saul, aut quem persequeris in uanum? Completum est tempus regni tui. Perge in locum tuum. Tu enim morieris, & Dauid regnabit. Nōne tu, & filius tuus simul moriemini? Et tunc apparebit Dauid regnum? Et abiit Saul, & non sciuit quæ prophetauit. Dauid autē uenit ad Ionathan, & dixit ad eum: Veni, & disponamus testamentum antequam separemur ab inuicem; Saul enim pater tuus quærit interficere iniuste. Et ex quo cognouit quoniam diligis me, non renuntiat tibi quæ cogitauerit de me. Propter hoc autem odit me, quoniam diligis me, & ne regnē pro eo. Et cum ego reddiderim illi bona, ille retribuit mihi mala: & cum ego Goliath occiderim in uerbo fortissimi, uide finem quem tribuit mihi, quia determinauit domum patris mei, ut disperderet eam. Atque utinam constituatur in pondere iudicium ueritatis, ut audiant determinationem multitudo prudentium. Et nunc timeo, ne interficiat me, ne perdat pro me uitam suam, sanguinē enim iustum nunquam effundet. Quare anima mea persecutionem patitur? Minimus enim inter fratres meos fui pasceus oues, & quare morte periclitor? Iustus enim sum, & iniquitatem non habeo, Et quare pater tuus odit me? Sed

h iustitia

C iustitia patris mei adiuuet me, ut in manus patris tui non incidam. Et cum sim iuuenis, & mollis dicrum, inuano Saul inuidet mihi. Si nocuisssem eum, rogarer ut donaret mihi peccata: quoniam si iniquitates deus donat, quanto magis pater tuus, qui est caro & sanguis? Ambulaui in domo eius in toto corde, etiam quasi leuis aquila prouectus sum ante conspectum eius. Posui manus meas in lancea, & benedixi eum in hymnis, at ille cogitauit interficere me, & tanquam passer qui fugit ante faciem accipitris, sic fugi ante faciem eius. Cui hæc dixi, aut cui annuntiaui quæ passus sum, nisi tibi, & Melchol forori tuæ? Ambo enim nos in ueritate eamus inuicem. Et melius erat frater, si in pugna occisus essem, quam incidere in manus patris tui: fuerunt enim in pugna oculi mei ubique uidentes, ut custodirem eum de inimicis eius. Frater meus Ionatha, audi uerba mea, & si est in me iniquitas, argue me. Et respondens Ionatha, dixit ad Dauid: Veni ad me frater meus Dauid, & dicam tibi iustitiam tuam. Tabeſcet anima mea in tristitia tua ualde, quoniam separamur modo ab inuicem. Et hoc coegerunt peccata nostra, ut separemur ab inuicem, sed memores simus dum uiuimus noctu & die inuicem; & si mors separat nos, scio quia animæ nostræ alterutrum se cognoscent. Tuum est enim regnum in hoc seculo, & ex te erit initium regni, adueniens in tempore. Et nunc tanquam infans qui auferetur à lacte matris suæ, sic erit separatio nostra. Testis esto cœlum, & testis esto terra, in his quæ locuti sumus inter nos. Et ploremus unusquisque ad proximum suum, & lachrymas nostras condamus in uas unum, & commendemus uas terræ, & erit nobis in testimonium. Et plorauerunt unusquisque ad proximum suum ualde, & osculati sunt se inuicem. Timuit autem Ionatha, & dixit ad Dauid: Memores sumus frater testamenti instituti inter nos, & iuramenti positi in corde nostro. Et si prior te obiero, et regnando regnaueris, sicut locutus est dominus, non memor sis iræ patris mei, sed testamenti tui, quod dispositum est inter me & te. Nec memor sis odij quo te odit pater meus inuano, sed dilectionis meæ qua te amaui. Nec memor sis, quod tibi ingratus fuit pater meus, sed memor esto mensæ in qua manducauimus simul. Nec retineas zelum quo te zelauit male, sed ueritatem quam habemus ego & tu. Nec cures mendacium quod mentitus est Saul, sed iuramenta quæ ad inuicem iurauimus. Et osculati sunt inuicem. Et post hæc abiit Dauid in eremum, & Ionatha ingressus est ciuitatem. In illo tempore sacerdotes, qui habitabant in Noba erant cõtaminantes sancta domini, & exprobrantes primitiua populis. Et indignatus est deus, & dixit: Ecce ego delebo habitantes in Noba, quoniam ambulat in uis filiorum Heli. Et in tempore illo uenit Doehc Syrus ad Saul, & dixit ei: Tunc scis quoniam facit consilia Abimelec sacerdos cum Dauid, & romphæam dedit ei, & misit eum in pace? Et misit Saul, & uocauit Abimelec, & dixit ad eum: Morte moriaris, quoniam consilium disposuisti cum inimico meo. Et interfecit Saul Abimelec, & domum patris eius, & nec unus quidem liberatus est ex tribu eius, nisi solus filius eius Abiathar. Qui abiens ad Dauid, renuntiavit ei omnia quæ contigerant illi. Et dixit ei: Ecce populus hic in anno quo coeperat regnare Saul, cum peccasset Ionatha, & uellet mortificare eum, exurrexit, & non permisit eum, & nunc interficerentur sacerdotes
 CCC
 LXXXV. uiri. Tacuit, & nihil dixit. Et propterea ecce dies uenient cito, & tradam eos in manus inimicorum eorum, & cadent uulnerati cum rege suo. Et ad Adohc Syrum hæc dixit dominus: Ecce dies uenient cito, & ascendet ueris igneus in linguam eius, & tabescere faciet eum, & erit habitatio eius cum
 lair

A lair in igne inextinguibili semper. Omnia quæ fecit Saul, & reliqua uerborum eius, & quomodo persecutus est Dauid, nonne scripta sunt in libro Regum Israel. Et post hæc Samuel mortuus est, & congregatus est omnis Israel, & planxit eum, & sepeliuit eum. Tunc Saul cogitauit, dicens: Auferens maleficos de terra Israel, memor mei erunt post discessum meum. Et disperſit Saul omnes maleficos de terra. Et dixit deus: Ecce Saul non propter timorem meum tulit maleficos de terra, sed ut sibi nomen faceret. Ecce quos disperſit ad eos uadat, & diuinationem consequatur ab illis, eò quod non habeat prophetas. Et tunc Allophili dixerunt unusquisque ad proximum suum: Ecce Samuel mortuus est propheta, & quis orat pro Israel? Et Dauid qui expugnauit pro eis inimicus est Saul, & non est cum eis. Et nunc exurgentes eamus, & pugnantes expugnemus eos, & uindicemus sanguinem patrum nostrorum. Et collecti sunt Allophili, & uenerunt ad pugnam. Et ut uidit Saul quoniam Samuel mortuus est, & Dauid non esset cum eo, resolutæ sunt manus eius. Et interrogauit per dominum, & non obaudiuit eum; & quæsiuit prophetas, & non apparuit ei ullus. Et dixit Saul ad populum: Quæremus aliquem diuinum, & interrogemus per eum quod cogito. Et respondit ei populus: Ecce nunc est mulier Sedeclanome, & hæc filia Debicũ dianitæ, qui seduxit populum Israel maleficijs. Et ecce hæc habitat in Ecdor. Et induit Saul uestimenta sua non bona, & abiit ad eam ipse & duo uiri cum eo noctu, & dixit ad eam: Eleua mihi Samuelẽ. Quæ dixit: Timeo regem Saulem. Et dixit ad eam Saul: Non noceris à Saule in hoc uerbo. Et dixit Saul intra se: Quando regnabam in Israel, etiamſi gentes non uidebant me, sciebant tamen quomodo Saul eram. Et interrogabat Saul mulierem, dicens: Si uidisti Saulem aliquando? Quæ dixit: Frequenter uidi. Exiuit Saul foras, & plorauit, & dixit: Ecce nunc scio quoniam species mea mutata est, & gloria regni mei transiuit à me. Et factum est cum uideret mulier Samuelem descendantem, & Saulem uidit cum eo, exclamauit, & dixit: Ecce tu es Saul, & quare illuſisti me? Et dixit ad eam: Noli timere, sed dic quid uidisti? Quæ dixit: Ecce quadraginta anni sunt ex quo eleuo mortuos Allophilis, sed hæc species non est uisa, sed nec postea uidebitur. Et dixit ad eam Saul: Quæ species eius? Quæ dixit: Interrogas me de dijs. Ecce enim species eius non est hominis. Ipse enim uestitur stolam albam superpositam deploidem, & duo angeli deducunt eum. Et memoratus est Saul deploidis quam diruperat Samuel dum uiueret, & percutiens manum eius proiecit eam in terram. Et dixit ad eum Samuel: Ut quid inquietasti, ut eleuares me? Putaui quod appropinquaret tempus reddendi merces operum meorum. Et ideo nolui gloriari rex, neque tu mulier: Vos enim non deduxistis me, sed ea traditio, in qua dixit mihi deus cum uiuerem, ut ueniens nuntiarem tibi, quod peccaueras iam secundo negligenter deo. Propterea post reditorem animæ meæ conturbata sunt ossa mea, ut dicerem tibi, mortuusque audirer uiuens. Nunc ergo craftino tu & filij tui mecum eritis, tradito populo in manus Allophilorum, & propter quod zelata sunt uiscera tua, accipietur de te quod est tuum. Et audiuit Saul uerba Samuelis, & dissolutus est, & dixit: Ecce ego uado cum filijs meis mori, si ruina mea exoratio est iniquitatum mearum. Et surrexit Saul, & abiit inde, & Allophili expugnabant Israel, & exiuit Saul in pugnam, & fugit Israel ante conspectum Allophilorum, & uidens Saul quoniam confortabatur pugna ualde, dixit in corde suo: Quid confortaris ad uitam, cum Samuel Euangelizauerit tibi mortem cum filijs tuis? Et dixit Saul ei, qui portabat uasa eius: Tolle
 h 2 romphæam

C romphæam tuam, & mortifica me, antequàm uenient Allophili, & abutantur me. Et noluit qui portabat uasa eius inijcere manus suas in eum. Ipse autem incubuit super romphæam suam, & non potuit mori, & respexit retro se, uidit uirum currentem, & clamauit ad eum, & dixit: Tolle machæram meam, & mortifica me, adhuc anima mea in me est. Et uenit, ut mortificaret eum, & dixit ad eum Saul: Antequàm mortifices me, nuntia mihi quis es. Et dixit ei ille: Ego sum Edab, filius Agag regis Amalechitarum. Et dixit Saul: Ecce nunc uenerunt super me uerba Samuelis, quomodo dixit: Qui natus fuerit de Agag erit tibi in scandalum. Vade autem, & dic Dauid: Ego occidi inimicum tuum, Et dices ei: Hæc dicit Saul: Non memor sis odij mei, neque iniustitiæ meæ.

PHILONIS IVDÆI BIBLICARVM ANTIQVITATVM LIBRI FINIS.

PHILONIS

A PHILONIS IVDÆI

QVAESTIONVM ET SOLVTIONVM
IN GENESIN LIBER.

VARE QVADRAGINTA ANNORVM erat Isaac cum nupsisset Rebeccam. Nuptiæ maturæ sapienti quadragenariæ sunt, bonum est enim prius exerceri, & concrefcere eruditionum directis spiculis, nullo altero desiderio occupatum: Vt enim amicum est amatori prudentiarum sua fruisere merita, eundem modum etiam nuptiarum carpitur affectus, imitabili ætatis testimonio, ut confirmetur etiam lex liberorum. In quadragenaria est, secundum quam etiam medici asserunt, tot diebus reconditum semen in uulua figuratur in masculinum, præsertim hæcenus non pro libidine prona, sed pro filiorum sincera progenie cultum dignum facientes, huius ætatis nuptias celebrant.

Vt quid Rebecca ait: Si sic futurum est mihi, ad quid mihi hoc? Studiofa & ingeniosa mens, hæc non fastidio potius quàm dolore affectabili prosequitur, ita enim recordata ait: Vt quid mihi hoc? Sub differentia esse tanquam superior compensatam æstaret, partim ex suspitione, partim à ueritate: ambiguitas enim mētis imperfecta & clauda. Et si oportet proprijs & reuocabilis cæca est. Vnde melius est oculos mentis instruere, & acutius semen reuentatem malo ac bono examinato, utriusque enim naturæ amplexus, qui uis & simplici mente ductus, unum appetit, alterum excusat.

Quid est: Perrexit interrogare à domino eloquium dei? Superbiam corripit pro eis, qui se dicunt aliquid nosse, quos nihil scientes pudet requirere, interrogare, scrutare. Hi etiam languorum imperitia, usq; in terminum uitæ ægrotautes, medicum non suscipiunt, à quo facillime curati sani fuissent. His uero quibus desiderium eruditionis, & prudentiarum cupido est, undiq; omnia doceri cura est, etsi ueteranæ sunt ætatis.

Vt quid interrogante ea audiuit: Duæ gentes in utero tuo sunt, & duo populi ex utero tuo dispergentur, & populus populum superabit, & maior seruiet minori? Quatuor titulos designat eloquium, quorum unum gloriose dictum, quod non duo infantes in utero dixit, sed pro infantibus, gentes. Certum est enim de infantibus nō dixisse, sed de nascendis & utriusq; designat, qui postmodum principes magnarum gentium fierent. Secundum uero propheticum & utilissimum, ne sit intermixtio, sed alterutri & distinctio. Non uniuscuiusque gentis, sed reuera sapientiam & modestiam, cuius gratia prius gentes commemorando, postmodum populos nominauit, quia multum interest uerbo & rationabilitati: horum enim disceptatio utilissima est, uno inertiam, altero iustitiam appetente. Tertia consideratio est, ne iusta iniusto aptentur, ideo dictum est, populum populi meliorem, dum necesse est unum superare alterum, præcellentem bonitate, dum iustus iniquum superat, & modestus luxuriosum. Sunt enim cœlestia salubria, terrena uero ineptiarum & tenebrarum simillima. Quarta consideratio, quod maior seruiat minori. Inueterata est enim malitia, quæ à prima ætate cōcreuit. Beniuentia uero iuuenior, quia in nouissimo oritur tempore, deficiente uitiorum pondere. Tunc enim incipit perpendere

C sensus principatum meliorem. Hæc tamen pro nobis dicta sunt. Quis enim ne sciat cælum nullius mali compotem, & qui morantur in eo angeli omnes boni, & in omnibus necessarijs perfectissimi? In mundum autem antiquior prudentia, & uetustiori iniquitatis ac insipientia, aliarumq; uirtutum sapientia singulari ita in genere humano e contrario habent sui; Bonum enim, ut dixi, serotinum & aduenticiū, prauitas a b infantia penè consistit, sed tamen regitur à iuueniore, non temporis lege, sed natura. Quare dixit: Completi sunt dies eius, ut pareret? Quia prudentium germina non sunt minus perfecta, nec diebus diminuta, sed plena & integra. Ex perfectis numeris dictum constat pro parte narrationis. Intellectus uero subtilis hoc sapit, cum studiosa anima saginata fuerit sapientia institutis quibus uice meridiani luminis totus animus illustratur. Tunc incipit generare contrarietates cogitationum, quibus ^{† sancta} profanis intersunt. Quid est: Erant gemini in utero eius? Dicitur oratoris patet, certum est; morali uero stylo non oportet ignorare, sicut ex una stirpe duo oriuntur rami, ita ex una mente melior & deterior species nascitur. Et quidem gemina sunt pro natura cunctante anima pro utrorumque obsequio: per absentiam enim unius obsecundat altero, simili uitio ualitudinis corporalis. Libido enim & dolor ex una radice, secundum Poëticum carmen. Agitante enim libidine, dolor cælatur. Porro si is tenuerit, illa subducitur. Ita omnes uirtutes contra malitiam habentur, e contra malitiarum momenta uirtutibus aduersantur. Cælatur enim pudicitia adueniente luxuria, & iustitia per iniquitatem, & audacia per trepidantiam. Vt quid primogenitus totus rubeus, & pilosus ut pellis? Densitas uice rabientis bestia ex ira. Rubescit enim in sanguinem uisum, & moribus insuauis ut pellis, & ed amplius densus ut grauatum ex altura petulantia, non ex natura, ideo facile capitur. Quanto enim sperat effugere prauus, tanto facilius capitur à prudentibus. Differt tamen primogenitus primitiuo, est enim ille sensus foemineus, alter uero masculinus principalis uirtutis, cui proprium est generare. Adeo primogenitus melior, prauus uero primitiuus fluxu materiali passibilis more sui nexu enixus. Vnde etiam in rebus certis incorporales uirtutes merito primogenita uocantur. Quas nonnulli figuras ac formas uocantes mensuras & normas rerum, sensibilia autem non ita. Sunt enim figura sine patre, inde materialem sensum facturum matrem appellant. Quare nomen illi imponitur Esau, qui interpretatur factura, uel rubor? Vtrunque mores insinuat malitia, fictionibus enim plenus & infidus, nec quicquam integrum exercendo, nec facile flectitur, tali ligno simillando, quod facile prius frangitur, quam curuatur.

Quare dixit: Post hæc exiuit frater eius? Germana sunt uirtus & malitia, unius animæ foetus. Dimicantur autem & litigant modo quodam adhaerentia, dissocietatem desiderant, separata uero & liberata distant.

Vt quid manus secundi apprehenderat calcaneum alterius? Quoniam studiosus animus captator est, & naturaliter strenuus, semper arcendo uitium, & minime ei fiduciam permittendo, ne quando erigatur. Tenere ergo calcaneum fortissimæ mentis est, & optimi luctatoris, non admittētis malū exacerbari. Quod uero teneretur, infirmum est. Hæc igitur si quis non auribus, sed mentis intuitu recordetur, inueniet facultates uirtutis idoneas. Præsidete enim animo & præua ^{† merito} lente, uitium uincitur & claudicat, hoc modo beniuolentia possidebit. Qui uero supplantator dicitur est. Jacob non considerauit, quod post CXX. annos Rebecca concipit, iam scriptura diuina præfagiente eorundem annos in peregrinatione

A grinatione moratur, unum è filijs pro necessitudine nuptiarum. Quare sexaginta annorum dicitur generasse Isaac? ^{† Sexagena} Sexagenaria ætas inexcusable ^{† a meta} fabilis & urgentissima est in mundo, est enim quinquagenarius in idipsum numero, nec non etiam ipsam quam habet elegantiam in unionibus sextilitas, hunc in denarijs sexagenitas, equidem sextili interstitio omnia creantur. Per sexagenitatem uero uir perfectus secundum seculi proximitatem. Sicut enim sexagenitas affinis sextilitatis, ita uir strenuus omni mundo propinquus, ideo in creatura mundana & immaculata cœlesti censura efferuntur. Caduca uero & infirma, quæ à philosophis sublunalia appellantur, pro terrenis; ac per hoc germina studiosi uiri discerni oportet à mortalitate, filiorum enim alter cœlestis, alter terrenus.

Quare Esau uenator & ruralis, Jacob uero simplex, per innocentiam habitans domum? Locus allegoria capax est. Prauus enim & captator, & rusticus, sicut enim uenantibus consuetudo est, canibus & bestijs cōuersari, ita prauus uitio malitiarum feris assimilatur, sine lenitate & temperantia mentem regendo. Etiam canibus comparatur, qui iusto plus satiati, ad rabiem & furorem erumpunt. Præterea ruralis exors ciuitatis, ut refuga legum ^{† & æque} atque popularitatis alienus, iugum iustitiæ uitando, nullo sequitur bono, mansuetudinis & beniuolentiæ inimicus, quibus fortunæ hominum consistere uidentur. Urbanus autem in utroque uiget, sine fictione domum habitando, infictum igitur insinuat pro simplicitate, sine blanditiæ, sine insidijs, sine illecebris, quæ sunt atrocitatis fomenta; ita ruralitas dissipat statum domesticum, ubi pater familias dispensabilis, ut ciuili albo conscriptus, & disciplinarum proximus abest, ac per hoc non fallitur, qui intelligit regimē ciuilitatis familiarem esse dispensationem, ita enim status domesticus stabilis habetur.

B Quare dicitur Isaac dilexisse Esau, Rebecca uero diligebat Jacob? Quis non miretur nominum positionem, tam recte & aptissime rebus consonantem? dicendo enim dilexit, transactum insinuat tempus; Quod uero diligitur adest utrique, & sempiternatur sine sine defectionis, & forsitan praua conuersatio licet floreat, temporalis, utpute diurna, non diuturna est. ^{† Reprobis} Respui uero mores immortales impoenitibiles.

Quare ab uno pro causa uenationis diligebatur. Mater uero sine causa? Sapientissime dictum est. Studiosus uero ex utraq; parte diligitur, adeo nonnulli imitantes Moysen, pro laude uirtutis emulantur uerbo tantummodo gloriam capere, inde huiusmodi uiri per occasionē diliguntur. Ait enim scriptura: Dilexit eū, quod uenatio illius esca fuit ei naturalis, suūmq; edictum est: Non enim quæ capiunt ab eo esca eius est, sed illius ipsius mali uenatio, dū superbia capis. Pascis enim sapientis animus melius cū poterit uenare malitiā, & contraria superare.

Quid est dictū: Coxit Jacob cocturam? Risus ne uidebit dictū? Scio in huiusmodi dicto insipientibus & fluxidolis, qui nullo momento uirtutes cernūt, seculū ^{† imprudētia} prudentiā suā diuinas lectiones pensitates, quæ tā caute præscriptæ sunt. Sicut enim cæci tactu tantum corpora tractant, non decus coloris, non formas, neq; figuras, uel quicquam aliud qualitatis testimonium probantes, ita minus docti, & inertis animæ oculi priuātur in sermone narrationis occupati, non scrutare nomina Hebraica, non barbara intrinsecus perpendere possunt ad considerandam altitudinem mentis, maxime cum ipsa narratio conscientiam arguit impunitatis, & medelam suggerit ex aperto. Quid enim pro friuola esca primitias minori cedit? Vt famulus uentris, uituperator, nullum continentia zelum

C lum sectando, ita altiori intellectu huius dicti ueritatis titulos commendat. Omne enim quod coquitur amissa uirtute quam prius habuit, dissolutum sit, quod poterat non ^{† contactum} coctum nullo subiacere improperio, sed tanquam continentiae statu permanere. Ita prudens concupiscentiae neruos, & fortitudinem uitiorum destruit. Quare dictum est: Venit Esau de campo deficiens. Apud quosdam defectio adiectio uocatur. Defecta enim mortalitate, immortalitas apponitur, prauus tamen pro inopia uirtutis, non penuria ciborum aut poculorum defectus dicitur. Quare dixit: Gustemus de hac coctura. Quia defectio, id est, amator uitiorum & inertissimus statim confitetur esum sem prudentiae, & extenuationem uirtutis, cuius gratia degustare uitium Aeuā festinat, qua tam esse coctorum fortitudinem pro illecebris suauitatis ^{† adiecta} allecta conditura pro colore sanguineo, & familiari uitiorum. Semper enim passiuus sequitur confusio, erubescitibus eis quod pessima bonis anteponat. Quare uocatum est nomen eius Edom, quod translatum Graece dicitur rutilum, siue terrenum. Proprium uocabulum luxuriosi moris minus coelestia appetentis, terrena uero & fluxidola petentis, & inreprehensibilem uitam ne quidem in somnis cogitantis, Coloribus uero & saporibus subiectum, quibus per omnem sensum opprimunt.

Quare dixit: Vende primitias tuas mihi. Hoc dictum, uidetur fraudem insinuare, dum minor iura maioris usurpat. Sed studiosus, & parsimoniae amicus non fraudatur, sed profectus eius in hoc inuenitur, sciens opes paruorum oportere succidi, ne amplius delictis suppeditantes decipiant animam, sed auferatur potius occasio omnis nostra malorum, & est utilissimus pro melioratione morum, ita non fraus, sed profectus acquiritur pro detrimento. Altiori sane intellectu scire oportet, sapientem non de animalibus, aut praedijs, uel pecunijs tractare, sed pro constantia animae, quamuis primitiae sint & antiquiores singularum uirtutum fontes, aquarum etiam prauus pro testimonio existimationis susurpat. Nullus enim ita insanus est, licet insipiens, ut palam profiteatur malitiam. Ait ergo illi subtiliter: Noli mentiri, ne tanquam in ^{† spectaculo} speculo ficta ueritate polluaris, sed confitere iam nunc alienam morum tuorum esse sapientiam, cuius extraneus iam factus es. Haec enim proxima, & propria est prudentibus uiris.

Quare ita respondit: Ecce ego pergam mori, & ad quid mihi primitiae istae? Eloquium dicti probatissimum est. Reuera enim uita praua ad mortem festinat per singulos dies. Nec enim meditando adeo non dixit: ad quid mihi primitiae? quae dirigunt ad uirtutem & beatitudinem, ut quid mihi, habeo enim praerogatiuam libidinis & luxuriae, & quaeque horum similia uidentur. Quid est, deprauauit Esau primitias suas? Diuinum responsum consonat priori. Derogat enim & prauus studiosum, ut solertiam strenuus prauorum spernere facta. Impossibile est enim consensum ^{† inueniri ex} inuenire, & intemperantiam, quare fit famis super terram, praefamem ante factam temporibus Abraham. Ut quid adiecit & dixit: Super terram? Digne scrutandum est. Vbi enim alibi contingere potest, dum nefas coelum dicere huiusmodi contagio laedi. Sed forsitan allegorico more loquitur. Terrenus enim sensus circa nos corpus est, cui cum pura & sobria mens penetrauerit, famem non ciborum, sed iniquitatis operatur. Perinde differentia est inter famem, & famem. Prior enim indocilitatis penuriam fecerat, promotus & perfectus per eruditionem & doctrinam uiro. Nouissima uero dissipauit ea quae minus apta uidebantur; naturaliter enim & sine doctrina uirtutes acquiruntur obediēte fortitudine. Ita utraque famis abundantiae & frugalitatis meliores ac ^{† lectiores.} latiores. Quid est: Perrexit Isaac ad Abimelech regem Philistin in Gerara?

A. rara: De dicto clarum est. Profectionis signum scrutatu autem diligentiori plus inuenitur, & amplius panditur nominibus interpretatis. Abimelech enim paternus rex est, Philistin alienigenae Gerara spes.

Quare ait illi eloquium diuinum: Ne descendas in Aegyptum? Pro tanto certo oratorio dicto, nihil obscurum uidetur. Morali tamen discussione ita sentimus. Aegyptus interpretatur deprimentes. Deprimunt autem, & occupant mentem concupiscentia, tristitia, metus. Perfectio igitur felicitati naturae pollicenti excellentiam suggessit sermo diuinus, ne in foueam uitiorum descendat, sed potius uegetat integritate mediocritatis suae contentum esse, quanquam sunt nonnulli in isto medio statu durantes pro impossibilitate fragilitati, qui aut excellent, paulatim ad summos uirtutum terminos accedunt, pro nihilo terrestria reputantes diriguntur in altum.

Vt quid dixit illi: Inhabita, inquam tibi dixero terram. Esto autem incola in hac terra? Incolarum & possessorum differentia insinuat, uerbo quidem, ut pote ciuitatis inhabitantium hominum; opere autem ipso animarum dicit affectum dissimili uita commorantium. Permittitur ergo sapienti incolatus pro spectaculo tantum & actu, inhabitare uero meliora sperare, quae tentorium nante sensus aliae nostrum corpus est, secundum immortalem in eo animam, quae sibi beniuolentiam sectatur, pro aduena habetur, memor matris ciuitatis in qua transmigratur, a foret etiam de qua diuinus spiritus decernit & hortatur firmius illic habitare. Quae est autem digna ciuitas solertissimi uiri, nisi ipsa uirtus secundum eloquentiae titulos murata?

Quid est ergo: Tecum ero, & benedicam te? Responsum diuinum subsiciam continet cohaerente consequentia. Dei enim comitium benedictionem & complacationem paratissime praestat: ita per absentiam maledictionem, quia malum magnum insipientia eloquentiae inimica.

Quid est: Constituum iuramentum meum, quod iuraui patri tuo? Vnum illud interim dicitur, quod dei uerba iuramentorum fortiora, uel in quem iura uisset deus nisi in se, dicitur tamen iurare post nostra infirmitate. Existimamus enim iuracula hominum fortiora esse uerborum. Deus uero beatus & propitius, non secundum suam magnitudinem iudicat, sed aduersus generis possibilitatem. Vult sane laudare filium paternae generositatis dignum. Ita enim confirmantur filio paternae foedens oracula, cum similis eius gestorum uirtus auctori commendatur. Cessate nunc generis nobilitatem laudantes diuinis literis, audita ueritate, poenitemini, instruimur non illos uocare generosos, qui ex bonis procreantur parentibus, sed aemulatores paternae pietatis. Iniustum est minus ultroneum bonum laudare, nec enim per cuiusdam consilium nascimur. Ita enim minus spontanea bonitas pro nihilo imputatur, quoniam spontaneum melioris actus testimonium est, & paterna imitatio.

Quid est: Multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli? Utraque hic promuntur, quibus natura uniuersitatis constat pro censu quantitatis atque qualitatis. Pro uno enim dictum est, multiplicabo; pro altero, sicut stellas caeli. Ita puras & splendidas, & insignem sortitas ordinem, & suo auctori immortalibili cursu uoluntus, promissit ^{† numerosum} numerosum semen filiorum, qui omnes per omnia caelipetas aethereos dum hos, aliasque regiones illustrantes.

Quid est: Dabo semini tuo omnem terram istam? Dictum declarat, utpote dei decreto pronuntiatum, quod solus ille ditissimus est sapiens, & omnia eius esse. Ad intellectum uero donabo tibi omnem censum terrenum, ut principatum

In utroque exēplari paris uertutis ita legatur, credo legendum, paterni foederis.

Ceipatum quendam subiectum; uolo enim te non ex hac opes flatare, uel foenora exigere, ex intemperantia uitiorum acquisita, sed loco imperatoris praesidentem uniuersa subiecta habere nemini subiectum.

Quid est; Benedicentur in nomine tuo omnes gentes terrarum? Pensa declaratione dicti, intellectus altior huiusmodi est: Omnes gentes figuras esse terreni corporis nostri, quorum per singulos sensus singula uitia nascuntur, meliorantur uero sobrium sortita praesidem, utraq; recte regentem, secundum Poëticum carmen; Rex beniuolus artifex est. Fiunt autem peiora, si princeps auditoris mali mores sectetur seuerissimi agitatoris, qui impetum equorum retunderet non praualens, uehementia uelocitatis suae obruitur.

Quare dixit; Pro eo quod audiuit pater tuus, & custodiuit praeccepta mea, & mandata mea, & iustificationes meas? Haec mea praecleara bona diuinae uirtutis domestica, illis destinatur hominibus paucis uel plurimis pro donis, qui plura disciplina sapientiam & iustitiam synceram sectantur, quorum spes praeponeitur in autorem peractis mandatis atq; praecceptis. Praecipit enim ut autor, his qui absq; timore non facilius obtemperant, mandat uero supplicibus suis ut amicus. Iustificationes uero & legitima hominibus destinantur nimiae prouidentiae plena. Legi uero naturali iustificationes pertinent, legitima uero adoptiua ita lex erit iustitiae, & iustitia legis.

† nanq;

Quare dixit; Incolaueritis, acincola Gerara? Gerara interpretatur maceris, quam per allegoriam dicimus esse factum eorum, quare circa corpus, & extra corpus uana & tigneas glorias figurantem huius maceriae habitator non sine arumna plurimis seruido discretis dominis, quorum minas tolerando, tanquam pecus infructuosa spe occupatus, quae nullius momenti sunt ut prima potire cogitatur. Incola uero spem sibi recondit futurae libertatis, contentus ad tenuis necessitati, cuius spem facillime effugiet cum illecebris eius.

† statum

† inanes

† potare

Qui sunt illi uiri, quos scriptura meminit? Singulare sumet animarum petes, cogitationes sunt quasi habitatores, utputa partem eloquentiae promeritis sapientiae uel insipientiae, partes iracundiae pro uirtute aut trepidantia, pars concupiscentiae pro pudicitia & luxuria, & quidem nutritorius panis cibus & potus exigitur; singuli quoque sensuum singula delectamenta requirunt. Maceriae tamen habet locus proprios habitatores suis consilijs inter peruersos pro spe corporis & extra corpus. Inde etiam uiolare conantur, puras & immaculatas mentes.

† alijs

† Singularum

† animarum par-

† tes.

† interpensos

Quid est; Factus est longaeuus illic. Incolare diuturno uidetur, pro diuturno interuallo, deo amabilis anima, & deo dedita. Quaeque aut sunt extra loca, & meliora sunt, & sine tempore. Locus enim & tempus germana sunt, & simul substituta, & pariter agitata; cuiusmodi lusus uidetur, quem prospiciens Abimelech de fenestra, uidit Isaac ludentem cum uxore sua Rebecca. Ex dicto quidem coitus insinuatur uiri ad uxorem. Per intelligentiam uero aestimamus non omnem iocum uituperabilem, est enim & necessarius pro auspicijs innocentiae, simplicitatis, & purae iucunditatis. Nec enim uexat astutia puerilem aetatem. Vnde etiam puerorum nominatio, & lusus similit in Graeco. Superueniente autem perfectorum delectatione facile transiguntur. Est etiam in ipsis iocositas, cuius elongantur malivoli mores, tristem uitam petentes & anxiam. Studiosi uero praeterea delectantur in bonis operibus semper, non tantum homines semoti malorum, sed etiam animae diuinctae corporibus, aut sine nodo corporis liberae, praecipue daemones, quos religiosus Moses angelos solet nominare. Ipsaeque stellae, in quibus intelligibiles & diuinae generantur, & immixtae, uel potius semota tristitiarum formae terrenae

latitiae

A latitiae a pace similiter & tomne coelum & mundus, quia animal est, & rationali le, & animal insigne, & philosophia plenu, ideoque sine tristitia, sine timore, plenum potius libertate. Dicitur quoque etiam pater, & creator uniuersitatis semper digno suo lusu delectari. Delectatur enim in splendore uirtutum, & creaturarum suarum uniuersitate. Inuisibili ergo exemplari, ex incorporalibus figuris constituto, merito mensurae uniuersorum in ipsius uisibiles sunt pro imitaculo uerae atque syncerae supernae imaginis. Quapropter sapiens sine perfectu aestimando, assimilare deo tunc capit nascibilem in nato coeuctum, festinat non deesse huius similitudinis & iucunditatis, cuius causa de re dicitur, cum firma & indeclinabili similitudine, cui nomen Rebecca est, seuerantia interpretata, aut pro sempiterna hilaritate anima delectatur. Hanc portionem nullus habebit malorum, non aptus fit nuptijs religiosae ac pie suauitatis, munus tamen tanquam de fenestra prospicit quidem, non tamen purum sentit utrorumque iugum, cuius mens dubitat scitius cernere meliora. Solet enim suam consuetudinem pro plenitudine laudis accipere.

† omni caelo; metuentus

† iocum

† acutius

Quid est; Seminauit in illo anno, & inuenit centesimarum hordeum? Anni tempus perfectum ex omnibus anniuersarijs momentis constat, cuius ex nomine intelligitur, apud se, & infra se omnia habere. Sanctus etenim numerus est centenarius, de decimatione composita uirtus, dicto perfecte testate, studiosum & in cultura, & in omni uita posse dirigi, semperque eius germina ampliantur plus quam pridem intelligentia subtilior. Hordeum hominibus & animalibus esca est, nobis autem mens, homo, sensus, anima. Cum ergo rerum frugalitas deerit, praeparat animam, utpote seges optima, & fit capax abundantiarum uirtutis, & germina bene uolentiae multiplicatur, deo palam proferente certa ex inuisibili suo thesauro, ut utraque res beneficia sentiat, prona uidelicet atque rationalis, per unam eandemque gratiam perfectae diuinitatis, quae est primitiua numeri sanctioris.

B

Quid est; Procedens maior fiebat, quousque maior factus est ualde? Certo existente oratorio dicto, intellectus ita examinatur. Certum est secundum similitudinem perfecti numeri, & omnia continentis, anni prudentiam crescere, primo interim gradu prouectam. Cum autem inceperis ampliare, iam non pro nascibilibus, sed pro incomparabilibus mente occupantur.

Vt quid haec quae foderunt pueri patris eius, dissipantes obstruunt Philistinenses? Geminam nuntiat causam lectio: Vna, qua prauis mos est, nullos titulos insignis memoriae relinquere, quod beniuoli pro capessenda gloria studet. Secunda, pro inuidia & liuore prosperitatis communem despicientibus utilitatem, malentes laedi potius quam sentire beneficia. Nemo uetabit fontem o stolidissimi hominum bonis prouisas in usu, quodque indigentiae uestrae proficientes pulsauit aliquis, pro his dicendo nullam extare inuidiosae defensionem rationalitatis, pro dispendio accipientibus optimorum uirorum gratias, sed altae mentis coniectura hoc exposcit, fossuras puteorum auspicias esse disciplinarum, quarum singulae, altaeque uiae finis sitiētibus potus est. Escarum ergo amatores, iniectione obstruunt, quae per ignorantiam accipitur, expurgant per obseruantiam institutorum. A deo perfectus, huiusmodi fossuras non facit: est enim plenus scientiae, sed pueri, quos dignos sui ministerij arbitrat. Sunt autem ij, qui modo eruditioni dantur, paulatim accedentes in altum, quousque attingant in finem. Hi quidem bonum desiderium prosequentes, dignum inueniunt fructum. Alienigenarum uero mens, pro inuidia prosperitatis decipere conatur oportunitatis, quibus doctrinae pro promptis gressibus crescunt, terram iniicientes, hoc est, terrenae concupiscentiae pondus, quibus grauata mens premitur, & sine philosophia remanet.

† Harum

C Quare Abimelech dixit ad Isaac: Perge à nobis, quia possibilior nobis factus es? Pessimum inuidiæ uirus, & uituperabile, ita prauus, utpote cæcus, dissi- gere conatur uirum prudẽtem uerbo quidem à ciuitate, ipsa autem redeanima sua cū clausula liuoris ingestæ. Ait enim: Possibilior factus es nobis, utpote in- firmitatẽ optãdo his qui dirigunt, cū possit cõgratulari melioribus, & in utrisq; p̄ficere, maxime philosophiæ titulis, quorũ omnes unanimes esse oportuerat.

Vt quid obstrusa putea rursus effodit? Spontanæ clementiæ & humilitatis prudens, nulla detentus sæua memoria, superare dignatur aduersarios: non mala pro malis, sed per beneficia, sensus tamen alterior hoc aduocat mens deo dedita, licet ad tẽpus decipiatur supradictis quibusdã molestiarũ ponderibus, coeni uice inquietantibus & occupantibus, exportare eas & reuelare nouit, ut in- terim possit pristinos sapientiæ splendores sine ullo impedimento recuperare.

Vt quid eadem uocabula posuit puteis, quæ etiam præter eius æmulus pater- næ pietatis honorem † sibi referēs, † per operis industria, & fossatim purgare sol- licitus est, ne omnino præualeat inuidia in terram eorum. Inde cõsequens erat, procedentem in operibus etiam nomina confirmare. Illud quoque dicitur, quod semetipsos amantibus studiosius, inimicus uidetur qui diligere solet me- rita digna iustitiarum & ueritatis, quas utraq; sectatur amator integritatis, ni- hil auferendo alienum, licet diu obolita ipse nimio sudore potuit inuenire. Ver- ritatem uero in omnibus imitando, & paternam operum constitutionem, no- minumque firmitatem, quibus etiam mens cautior nuntiatur: Proprietates enim nominum à sapientibus positæ, ipsarum rerum indices sunt, tanquam de speculo declarantes suarum formarum conditiones. Inde patri directa singulo- rum uocabula sufficere certus, præuidit ne † imitatis nominibus † imitationem

† mutatis
† imitatione

D res capiat, ut solet in Geometriæ figuris, quarum singulæ suis uocantur mo- mentis, quas si quis mutare uoluerit, mutatur etiam sensus natura.

Vt quid in ualle Geraræ putei esse dicuntur? Interpretatur Gerara incolatus. Hoc ausplicable dictum gemino sensu nanciscendum: Incola enim aut con- sentit habitatoribus, aut alienatur. Dum ergo consentit, obstrusio pares boni pectoris, Alienatio uero, purgationis insinuat auspiciũ, dum exhortatur ani- ma ex usitatis in altitudine disciplinarum ministrare. Ideo maceries incolato cõ- paratur, cõspirando enim consuetis locorum fallacijs, nouitio, humili, & uallo- so statu perdurat. Demigrare autem cupiens, erigitur ad titulos uirtutis, in qui- bus si sollicitus fuerit, iam quartum requirit titulum, pro his quæ desiderat, & derelicta ualle cum trinitate puteorũ, egreditur expeditissime, separatus ab in- sidia & ambiguitate. Reuera enim offendeat erumnis detentus miserrimis, ti- tulo infatigata & minus laboriosa libertatis.

Quare in primo dimicantur, secundo iudicantur, in tertio cessant. Et primũ uocatur iniuria, secundũ inimicitia, tertiu spatiofitas. Hæc pignora sunt indu- striæ, utpote aliquo in studiosam inducto disciplinã. Est enim dimicatio, dum amatores doctrinæ ad institutores conferunt, opposcentes magistros torpori ani- mæ. Cũ aut fuerit obstinatissima perseverantia, & studiosa exercitatio, iam non litigium, sed iudiciũ est, cessante læsura cõgrue rationis est altius examen requi- rere. Prouecto nãq; amatore disciplinarũ, infirmantur alienigenæ moris erudi- tionis, abdicato litigio atq; iudicio, ac per hoc merito prima momenta pro iniu- rijs accepta sunt: Patimur enim iniuriã desiderantes, amor obtinet firmitatẽ. In secundo autem inimicos sentimus eos, non præualentibus nocere alienigena- rum moribus, inanem exaggerantibus inimicitiam. Tertia igitur spatiofitas, & quia

A quia perfecta melioratio confusionem affert inimicis, inanis enim reuelata est & prauitas iniuriarum, & inimicitiarum insolentia.

Quid est: Ascendit inde ad puteũ, sed suspensum? Qui enim adhuc doceat, licet promouerit & creuerit, nihilominus religionis moras fortitur. Cũ aut per- sectis approximauerit, altiores facit cõmemoraciones. Ait enim: Puteus qua- terni numeri, & in ipso numero fallit. Puteus enim iuramenti filia septima est, quod Hebraice legitur Bersabace Bersilia Sabæ septima. Iam peruide quanta dem fuerit, to dicente Philone quarta in omnibus corporibus, & incorporalibus preciosa est, pro numero quidẽ qui accensus est decẽ. In figuris aut quod secũdũ eam fo- liditatis natura constat, post signũ & elogiũ, secũdũ Musicos uero omnes ar- monias cõtinet, quadralitate pertinacitate, in dimidialitate & per omnes in du- plicitate, & bis per omnes in quadruplicacione: hæc inquit in incorporalibus. Corporalibus uero elemẽta mundi quatuor totidem anni momẽta, debuit pri- us corporalita pandere, postmodũ incorporalia. Hic enim ipse pro incorporali- bus prosequendo, coitũ uiri & mulieris quatuor habere uices, quod turpissimũ est interpretare, ne forte quidã serui dei amatores esse eorũ existiment. Videĩ mihi Philo ritũ ludæorũ sectauisse, linguã imprauisse, Si enim septimũ cõposu- issent, uiginti & octo metas pacis inuenisset. Deniq; post momenta lamentatio- nis titulum pacis enixa est Bersabee. Quapropter inquit Moses, laudãdo quar- tum numerum, sanctum & gloriosum protestatur. Vt quid autem iuramentum dicitur, in opere ipso declarabo post modicũ in familiari capitulo, totus liber translatus nihil tale continuit, sed t̄coetus effugere conatur.

Verba sunt
interpretis
quisquis hic itã
dem fuerit.

† coactus

B Vt quid in nocte dominus uisitatus, & ait: Ego sum deus patris tui, ne timeas, tecũ enim sum? Familiarissimũ tẽpus animæ speculatiuæ, nox uagis erroribus meridianis, & uanis aspectibus liberata, ac p hoc nec metus pulsatur, nec uacillat cogitatus absente timore. Caret autẽ timore pacatissima mens, cum diuinitati peruigilat perseveratẽ. Habet tamen lectio necessarium modum, ne quis pro- cerum præsumat facile occasionibus, sed prioris acquirat meritũ, digne enim di- cendo: Ego sum deus patris tui, generis censuram declarauit. Tecum autẽ sum pro tua & ipsi uigilantia, cuius causa non indignatur uniuersorum pater indi- gnũ uisitare eum inuisibilis animarum medicus.

Quare dominus uisitatus ostendit semetipsum deũ? Dominus quidem, re- gni & dominatoris nomen est. Deus autem appellatur pro beneficijs, quibus certius manifestatur, quoniam sapientiam non inter subiectos ut rex, sed inter amicos benefaciendo dinumerat. Poterat Philo pluribus inuehere, nisi com- puto uteretur Mathematico.

Dominus deus

Quare dicendo benedixi te, adiecit, & multiplicabo semẽ tuũ propter patrem tuũ? Spontanæ disciplinæ titulus perfectus, ob nullã aliã causam diuinã p̄mer- retur gratiã, nisi pro se ac pro suauitate. Iuuenior aut moribus, & adhuc erudiẽs non propter se, sed pro meritũ prouectæ doctrinæ, cuius sapientia pro princi- pali exemplo discipulis præponitur, ad nanciscendam spem meliorum. Pos- sunt enim hac æmulatione parentibus simile.

Quare ædificãdo illic alteriũ, nõ obtulit sacrificiũ, sed inuocato noĩe domini fixit tabernaculũ suũ? Sacrificia præ omnibus bonis sine sanguine, & uictima animaliu pronorũ participatio sapientiæ alienarum esse credũt, qui puro pectore placere deo desiderant, cuius gratia sufficere credit inuocationis autoris uirtu- tem, qua princeps atq; dominator est uniuersitatis, nullius egens. Ita illic figere

i 3 dicitur

C dicitur tabernaculum suum, suam nempe uirtutem, in qua puritas illa animæ
^{inhabitare} in habita comoratur, firmiter sciens, dominum uniuersorum principem, sine ulla esse
^{commemora-} penuria. O pura credulitas, quæ factas pridem frugum centesimas excellit.

Quare post quartam putei fossuram à pueris factam, exiit Abimelech ad eum, &
^{† Achoza} Achozam thalami præpositus, & Phicho princeps militiæ. Videntur mihi explo-
 ratores potius, quam pro foedere amicitiarum aduenisse, in utroque parati ad præli-
 um, si infirmum uiderint; ad pacem, si potentior. Sensus tamem subtiliori intelligitur
 quartus, ut tamem in numeris insignis est, in quo constitutus studiosus pro omnem
 felicitatem prouehitur. Sequitur tamen etiam ualde perfecto contraria uirtus, præsto-
 lantia & obseruanti ad incurrendum. Et est huius fortitudo tres animæ partes:
^{† ergo} mentis acumen rationale, & animositas, & desiderium. Pro acumine & quidem
^{† parenter} esse prouisor, Ocholach quidem regna & parentur ex utraque manu stipatus, hinc
 atque hinc suo protectu prohibendus, obtinente enim iracundia ut princeps mi-
^{† Ocholach} litæ operatur, eò amplius pandimus dictum ex nominum translatione est Abi-
 melech & Alido, Phichol iracundia.

Quare dicentibus & nunc benedictus à domino facit cenam, & manduca-
 uerunt, & biberunt. Non pro laude sua hospitio rogat, nec nouit blandire stre-
 nuus, aut procacem medelam sapiens affectatur, sed propositis iracundijs, qui-
 bus exagitati præsidere terrena fortiti sunt, nunc confitetur unum uniuersitatis
 deum, benedictum eum confitentur, sed continuatione sermonis etiam præteri-
 tum æuam declarant, quoniam & nunc, & à principio ipse est sine immutatio-
 ne, uel diminutione benedictionis, quem nos ipsi suspectum habuimus, nunc
 uero absit omnis inuidia. Suscepta igitur eorum poenitentia, mensura partici-
 pantur dulcedines pro existimatione, pro ueritatis autem allegoriæ, pro hospiti-
^{† strenuos} o, quid ipse facit conuocando esse & trans uos, qui non perdurant in delictis,
 utpote propitialis & clementissimæ naturæ, hoc modo eos suscipiendo pro ci-
 bis & potis disciplina, atque sapientiæ spectaculis saginant, quarum esuriam & si-
 tim confessi, iam nunc frumiscuntur, ut qui destinati perrexerunt, cum salute
 uenerunt. Quidam aduersarij mores ad animam nocendam, sed ex contagio uir-
 tutis sine dispendio etiam profecerunt, unde cum salute liberatos, à plurimis uirtutum
 nexibus insinuat curatos, præcipue & uno medicamentorum remedio pietatis.

Quare pergentibus pueris Isaac, uenientes qui quartum puteum foderunt,
 dixerunt non inuenisse aquam. Quod & iuramentum uocat, & ciuitatem,
 puteum iuramenti fallit. Post iuramenta autoris, quicquid agit iustus, hoc fo-
 dere firmari sperat secundum quadrinitatis uirtutem. Unde etiam ualde ait se-
 uerissimam uocamus uirtutem, spectatissimam ad capeffendum intellectum;
 obscure autem sensualia occupantem, pro incertis eorum momentis, cunctan-
 tur enim, & immutationem capiunt uarijs conditionum nutibus. Nuntiat ita-
 que diuinus sermo post natiuitatem quarti filij, stabilitatem non sterilitatem in
 creatione maxime incorporalis & intelligibilis substantiæ; hæc etenim ad quar-
 tum usque tenditur. Sensualis uero, quinq; incipit, quam non sine mer-
 cede nominauit. Naturaliter itaque, quoniam finis incorporalium usque in
 quarto est, totius autem rei, & totius disciplinæ terminus hominum incer-
 tus est, deo autem manifestus, ideo in quarto puteo non inueniunt aquam.
 Sicut enim puteum fodientes aquam requirunt, ita etiam disciplinam se-
 ctantes, finem explorant, quod est impossibile hominibus reuelari. Et qui-
 dem superbi mentientes, solent affirmare se summos esse Musicos, sum-
 mos

A mos grammaticos, transisse uero & philosophiæ grumos, & sapientiæ, & totius
 disciplinæ & uirtutis metas. Astutus uero, & non sui cultor uel sui laudator, con-
 fitetur ex aperto quantum deest à fine, & iuratus tali foedere conscientiam com-
 mendat, quod nihil perfecte homo nosse potest. Hic aliena loquitur, qui tot ca-
 pitulis se existimat tantum scire, finis enim scientiæ, deo tantum recondita est.
 Quem etiam testem animæ uocat, quoniam pura conscientia confitetur suam
 ignorantiam. Sola enim nouit anima, quoniam nihil nouit firmiter. Iuramentum
 igitur nihil est aliud, testimonium dei fidele, atque solidissimum. Si fidele est, cer-
 tum est, nec placet illi incerta credulitas.

Quare Esau quadragenarius accepit uxorem Iudith filiam Beher Cethei,
 & Barhatnath filiam Elom Heuxai. Nulla quaestio requiritur ex dicto, relatio
 autem intelligibilis naturaliter continet. Primo, quod æquiparatus annorum nu-
 merus nuptijs aptus est, & in hoc festinat peruenire. Quis enim non optabit us-
 que ad uerbum uel ad quantum uidetur imitare potiora, ut ita similitudinem re-
 rum attingat, ita in hoc prauus, & cõmentis eruditus, subornatur insignium rerum
 titulis, cum sit denotationis non extraneus. Primus gradus ambitur per falla-
 ciam deferendo, & utpote ignorando insipiens lucem & tenebras, nigrum & splen-
 didum, bonum & malum, & alia huiusmodi æqua ipse per numerum, possibilitate
 uero non solum disparia, uerum etiam contraria. Et hæc quidem digna & zelo ^{† celo illo}
 tartareo. Inde putans prima sua commenta dirigi, & altera superducit consilia,
 quorum reatum uerborum suffragio cælat. Accipit ergo duas uxores, quas Chal-
 dæi uocant Iudith, & Basemath. Quarum una interpretatur laudatrix, secunda
 nominata. Vides quæ festinat uiri similitudo: se laudari atque nominari. Ego non

B negabo Hebraica lingua, & Syrorum loquela Basemath suauitatem interpretari.
 Nominata autem Sema dicitur, non Basemath. Hoc ergo prauus ambis, non ueritate,
 sed fictis elatus argumentis. Nigræ enim generationis est Cetheus, qui excelsus
 interpretatur, cuius merita sectando, nomine scilicet tantum & uanæ gloriæ,
 digno domicilio habetur bestiarum. Heuet enim serpens interpretatur, excelsus
 atque metis Cetheus & bestiarum merita figuræ sunt ferarum, quibus cari sunt
 famuli iracundiæ & concupiscentiæ, adeo aptissime interpretantur imas atque in-
 feriores fortibus concupiscentiæ regiones. Alterius autem uxoris nominatæ pa-
 ter Elom arietis est impetus, pro auspicio furis.

Quare has ipsas dixit cõtendere Isaac & Rebecca. Non utique ex consensu,
 nec enim consonat pondus figuræ & concupiscentiæ autori mentis. Veruntamen
 consistere conantur litigia aduersus bonorum perseverantiam, quæ est Rebecca,
 & turbelas & cõtentiones opponant, sciētes illorum regimē suā esse dissipatiōem.

Quid est: Postquam senuit Isaac caligati sunt oculi eius? Ad uidentum oratoriæ
 partem, examinantes asserunt pro quadam utilitate prouectum oculos habuisse in-
 firmos, postmodo enim sanatus aciem habuit luminum. Et cõtigit utiliter, ne bene-
 dictionis indignus accipiat, siquidem uerisimili ratione differunt. Non tamen hac
 usque scripturæ decus definitur, sed altioribus titulis allegoriam cautius extendi.
 Congruè enim dictum est, non quia senuit caligati sunt oculi eius, sed postquam sene-
 ctuti morauit, eò plus senuit omne corpus. Post senectutem ergo, hoc est, cum deci-
 dendo mutauerit. Tunc enim dei feratur anima sensibili obscure cernendo, intel-
 ligibilia uero acutissime intueat, si tamem etiam hoc edicere proprium est. Detentus enim
 ad prophetandum, non suis utitur consilijs, sed diuino spiritu subsona præfagit. Et
 propheta quidem pro organo, deus autem propheta, cuius organi plectrum uerbum est eius,
 percutietis per ualde aptissimam armoniam suam, per quam edicta nuntiantur superna.

Quare

C Quare dixit maiori filio: Accipe uas tuum, pharetram, & arcum? Dico de clarato allegoria talis est. Subsignat enim prauum nihil pacificum sentire, gaudere prælio, & paratura belli, natura quidem audacem, & plus timidum, uno enim loco uersatur contumacia & timiditas ut sorores, cuius causa non utitur armis aptis constantiæ uirtuti, sed sagittis pro inertia timiditatis; uno enim certamine deuitantes longiter ulciscere machinantur.

Quid est: Cape mihi uenationem, & fac mihi epulas sicut amo, & affer mihi ut manducem, quatenus benedicat te anima mea antequam moriar? Oratoria pars, ut mihi uideatur, huiusmodi intellectum suggerit: duobus existentibus filiis, uno beniuolo, altero noxio, noxium benedicere uult, non ante ponendo alterius, sed qui nouit illum etiam per semet benedictionis dignum; prauum uero suis moribus prohibendum, pro una tantum spe salutis oracula patris habentem, quæ nisi impetrauerit omnium foret infelicissimus. Altiori autem sensu dicitur, Primum illi det non animalia capere, sed uenare pessima & ferocissima uitia, uti more immanissimi animalis, ulciscatur illas, & perimat. Secundo, ut præualere possit, non ut ei mos est, sed ut patrem libet. Omnis enim esca prudenti optime per intellectus & sermones iterit renuas operas. Si ergo cœperit pessimorum uitiorum uoraginem, & pro esca suauiter mihi condas & offeras amabiliter mihi, demonstrando istam tuam operam, reficiat quidem ego tuis meliorationibus, atque successibus; optabit autem tibi bona non compositus ego homo, sed quod est in me augustissima sobrietas animæ.

Ut quid Rebecca his auditis ait ad Iacob filium suum: Audiui patrem tuum loquentem ad Esau fratrem tuum? Bene atque obseruantissime hunc quidem Iacob, filium autem suum minime, constantissimi enim & ornatissimi mores perseverantiæ, ne post merito uacatur, procax uero & iners nequaquam illum, itaque fors in pace fecundatur & requie, huius uero non ita, quamuis enim constantissimi & temerarij fratres sint, attamen possunt sibi esse contrarij.

Quid est: Nunc ergo filii audi me, & perge ad oues, & accipe mihi inde duos hædos molles & Aegyptios, & fac cito eos patri tuo escas ut amat, & manducabit, & benedicat te ante mortem? Vastitas corporis, & insita robustis certa est ex præparatione epularum, duos namque pingues hædos sumere pelorij corporis est, cum nimietate fortitudinis, quæ omnem palestricosibilitatē superat, & si in senectute duobus utitur hædis pro cibo, quotiens putas in iuuentute? Hoc non pro auiditate dictum, continens enim fuit, ut nemo alter, sed pro mira quadam structura dum oportet sectatores uirtutum, & tanti generis autores mirabile magnitudinis corpus habitare. Sed hæc transitoria uia dicitur, illud uero præcipue dicendum est: Sententiæ solertissimorum non dimicantur inter se, ut quidam putauerunt, horum enim armonia inseparabiliter sibi consonat, ad unum enim terminum festinat, uno consilio freti. Ideo desiderat mater sibi similem digna nanciscere, pater uero non uult dehonestari ex eomet natū, egestatem pessimi moris per misericordiam emendando. Hæc oratoricæ partis redditio eximio tamen sensu, ita anima cultrix pietatis habet quendam perseverantiæ affectum Hebraice dictum, Rebeccam habet palestricum suum quomodo natura Iacob, utpote ergo in concilio animæ morum suadet perseverantiā palestrico eundo ad pecora, hoc est ad lenes & puras auras, quibus censura laudabilis sua capit augmēta. Accipe mihi inde electos quos appellet hædos, unum pietatis amorem, alterum humanitatis. Secundum figuram hos ergo etiam patri tuo, qui est clementissimi pectoris, titulos libētissimos pronuntiabo, quibus

refectus

A refectus, te sibi similem faciat destinatione benedictionis.

Ut quid respondit Iacob: Est Esau frater meus uir pilosus, ego uero lenis. Timeo, ne forte palpauerit me pater, & inueniar in conspectu eius tanquam contemptor? Coniectura lectionis rationalis simul ac uerisimilis, quantum uero ad intellectum naturalissimam. Nam etsi quasdam uestitus species continetia tanquam in spectalōn temperantiæ fallere uideatur, contemnendo ueritatis factorem, solitum uice optimi medici aptissime scrutare membra, quibus sanitas & imbecillitas declaratur omnis. Igitur directis uocabulis summæ nuntiantur, sensus enim luxuriosus, incultus fordibus, agresti lūco similis, ut habitaculum ferarum. Continens uero, lenis, & tranquillius, & parsimoniæ socius. Pater uero non de palpatu, sed de scrutatu partiū animæ totam planam inueniendo, seruantissime dignatur eum non uti contemptorem respuere, nec enim, ait, possunt sobrii tali uitio maculari.

Ut quid dicente eo: Adducat super me maledictionē pro benedictione, mater ait: Super me maledictio tua fili? Dignum est hic maternum laudare fauorem, confitentem excipere maledictum pro eo filio, qui utriusque tuetur parentibus pro honore. Agitur enim gemina pietate, ne uideatur fallere patrem, usurpando priuilegium alterius, neue matri minus inueniatur obtemperasse. Adeo uerecunda pietate respondit, nō quod maledictum aliquod prolaturus est, sed ait nequando superducat maledictum, quamuis ille pro uisceribus pijs quiescit, ne forte conscientia mea pulsata, tale aliquid accipiat inculando memet, tanquam merita maledictio paretur.

Quare accepit Rebecca stolam Esau bonam, quæ erat apud ipsam in domo, & uestiuit Iacob? Scriptura clara est, dum per stolam, qui uidetur absens tanquam assistēs est. Vide intellectu uero subtili: Ita prauus alias stolas habet, ac plurima uestimenta, quibus ut callidus signa iniuriarum occulta habet, tamen ut unam bonam stolam sensibilem, & ostentatoriam censuram pro industria usque ad uerbum quam ex Musica disciplina imbutus placare festinat, & non unā naturam perfecte malus est, sed etiam contrarietatibus temperatus iustitiæ & iniquitatis, documētis infamiæ & beniuolentiæ, optimorum & malorum esse & uirorum, qui mediocrius delinquit, dum nullus sine peccato? Erupides quoque irreprehensibilem dixi, tamen quibusdam abundantur malitiarū fomenta turpia, iniqua, adeo prauis aduersantur strenui, quibusdam tamen ita altrifecus inest temperantia, ut nonnulli omnia pessima obtineant absque uno bono, non nulli omnia necessaria sine ullo malo. Quos solet philosophia summos uocare secundum malitiam & uirtutem. Videtur ergo de industria dixisse, & ex aperto: rurali uero stolam aptam non esse, ideo apud matrem fuit, necdum illi donata, sed iusto reseruata. Tu si unam habere speciem laudabilem quasi spectabilem aut prætextam, uel urbanam censuram ceteris omnibus uituperabilis constitutus. Fautrix uero mater animæ perseverantiā, decernens nequando inbrui de pereat, simul & unifaria cōtingat ruina, apud se reseruando, & custodiendo stolam asseueratur, qua accepta ornat palæstricum quæ sollicitate applicat ut patri. Et sicut est familiarissima res Musicæ cithara, gubernatori temonum retinaculum, & medico collyrium nō tempeloxij plenum, qui cupiunt etiam naues aureas habere, & medicamentorum horrea plena, ita certa censura est, & elegans pulchritudo, quasi non quidem proprium prædium alterius, sed proprium artificis digne & prospere utentes.

Quare pelles super brachia, & nuditatem colli posuit?

Dictum insinuat, cupletū erat qua legendum.

C qua possit latere, assistens patri ne uideretur quis sit. Sed absens frater circumdat brachia, & alia proxima membra ouili pellicula. Fuit nam ille denso capillo, subtili aut intellectu. Brachia, & terganea colla omnium sunt fortiora, lenia atque aperta ad ueritatem habet strenuus uir, sicut alias uirtutes, ita fortitudinem sectatur. Cum autem hanc obumbraverit densando, pro necessitate temporis & utilitate utitur, permanens in eodem statu, & precedenti uota non excedens. Pro secundis autem casibus immutatur, formam in alteram pro usitate uidentur: Hoc enim etiam medici solent obseruare, immutantes remedia laborantium, quam habuerunt ante languorem. Medicus autem circa uitam rerum pro statu temporum fit, sapienter gubernando insipientiam momenta, & uiriliter timiditatem & iusse iniquitatem dicebat, etiam mendosa minus mentitur, & fallat alienus fallacia, & detrahebat non derogando.

^{† Esau} Quid est: Dedit [†] Isaac & panes quos fecit in manibus Iacob? Complenti uitam, mauult perseverantiam non modo per ambitionem studij, sed etiam pro merito certatoris agere: est enim naturalium conditionum mater, quae porrigit in [†] manibus auspicia, parsimonia quidem panis, pro pura autem & abundantiori refectioe ceteras epulas.

Quare interrogante patre: Quis es tu fili? Dixit: Ego Esau primogenitus tuus, feci sicut locutus es mihi? Item fallax esse uidetur a bonis emotus prauitate negotiationum, namque pro uirtute acquisita solent calumniatores fallaciam nuncupare. Quid autem dispensabilius utilitati, quam optime studiosa turpissimi quoque & scrupulosa uitae homines, & optimi uiri exquirunt. Dicit enim & magister militiae, pacem uelle praelia parando, & pacis tempore arma renouando, ita demum etiam rex amictu subornatur priuati pro utilitate, si aliter non poterit euadere, expedit enim ut subiectis, ita & domesticorum conditionibus. Haec pro partibus orationis. Altius autem dicitur uniuscuiusque nostri anima plurimos habere infra se tanquam homines, pro uarietate accedentium rerum, ut puta in me est & Esau ille ligneus, nequaquam flexibilis, pilosus item, & obscurus ad captandas uirtutum fruges, & procax, in montibus passim procedens. In me etiam Iacob lenis, nec temere audax. In me & ueteranus, & iuuenis, & priuatus, & magistratus, in me & religiosus inquit, & profanus. Si enim studiosus fuero, differentia uirtutis ostentatoriae, & procaciter ego tantummodo quantum oculis placeres, sufficit sapientiae & iustitiae merita dissimulando. Dicendo itaque Iacob: Ego sum Esau, imploratione naturae non mentitur, dum anima secundum illius speciem mota est.

Quare dixit pater: Quid est hoc, quod tam cito inuenisti fili mi? Habet oratoria pars rationabilem redditionem, allegoria quoque tanto melius demeriti enim sufficientes moras uenationi, compendiosorem inuenit, & minus quam aestimauit, altior autem sensus ita poscit. Miratur prudens, si tam cito prauus eruditus sit repentino studio melioratus, ut non tantum assumeret industriae titulos, sed etiam per semetipsum inuenire potuisset celeriter, tam subito ex inertia ingeniosus, qui pridem ligneus esse putabatur.

Quare respondit, quod tradidit dominus in pectus meo? O sobriosa responsio, & apta religioso animi magistro, asserenti, nulli mortalium auxiliolum esse. Tradidit enim mihi disciplinarum pignora spectatissima sapientiae genitor, cuius gratia non tantum doctus, sed etiam possibilis factus sum ad inueniendum: Qui enim deo utitur praedicator, & proficit, & prodesse alteris idoneus est. Proficit uero instructus, prodest inueniendo notus, ac minime dissonantes.

A tes. Postmodum autem doctoris dignitatem assumit: Proxima mihi, & palpabo te fili, si tu es filius meus Esau. Et non incredulus primo casu studiosus [†] miratur, si tam ualde prauus incrementa habuit uirtutis olim surdus & tardus, modo strenuus effectus. Secundo, quod non solum quae dicit meminit, sed ipse plurimum [†] mirator sit rima acquisiuit, utpote de sterilitate foetosus. Tertio, quod titulos diuinitus largitos refert, & deum confitetur autorem, [†] qua pro miro pauore motus, ait: Proxima mihi, cupio enim nosse diligentius, si tu ille es, & non alter. Unde etiam palpando eum dicitur, aut potius manu quam intuitu examinando quae modo dicta atque gesta sunt, & conferendo ea cum antecedentibus uerbis atque operibus, inuenit in eis non magnam dissonantiam.

Quare post palpatum dicitur: Vox quidem uox Iacob, manus uero manus Esau. Voce nunc accipit non oris ac linguae pulsantis aërem, sed [†] pro casu uita dictam, & habentem differentiam pro suo [†] iudicio. Designatio enim pietatis testis spontanea figura, congrua [†] exercitoris moribus continentia, quibus beniuolentia & sanctitas oriuntur, huius gratia recuperauit sermonem, dicens: Vox quidem uox Iacob, manus uero manus Esau. Subnitendo, quod non uocem quam libet, sed eam laudat, quae professa est autoris esse emolumenta bonorum, quod erat alienum prauum, prauum uero continentiam studentis & exercitanti pro libidine doloris eligentis hanc uitam utiliore & preciosam credenti. Manus autem possunt esse indocti ad effecturam, multa enim in officiose tentant agere, non ex integritate cordis, aliquoties enim & religata sibi prauum resistunt, & senectuti deferunt, & amicitiae iura conseruant. Sed haec pro sua auaritia gerunt, ut captata oportunitate quosdam amplius decipiant. Ita falluntur minus sobrii modico testimonio seducti, & friuola mirantes. Cautus autem, & gerendorum causas, & consilia rerum requirit, uituperabilia reprehendendo, doctus & responsis diuinae scripturae, quae permittit iustitiarum titulos iuste sectari quam iniuste.

Quid est: Non cognouit eum, erant enim manus eius quasi manus Esau fratris eius? Quod paulo ante dictum est, eo amplius consignat, instruendo posse aliquoties similiter benefacere bonum & prauum, sed non ex uno ministerio, ille enim perfecte bonum, iste desponsando sibi fraudis momenta, nihil enim probatur insipientia agere, sed uorum nisi machinam fraudulentam quae nascitur a Mercurio, ut Tragicus ait. Ideo adiecit, quod similes sunt operibus, non tamen eadem qualitate amborum, litigant enim utrorumque consilia.

Quare ait: Benedixit eum, & dixit: Si tu es filius meus Esau? Iam resonat uox legis dei per eloquium sanctum, & ante particulares benedictiones quid sit benedictio, maxime cum ipsa reprobatur deum fuisse secrete benedicientem ante uerba dicentis. Illo enim necdum ori linimenta distinguente praescia uirtute culminis destinatur benedictiones, usque in finem paratissime pronuntiata. Unde etiam terminum designat responso diuino lex, prius declarando quoniam benedixit eum.

Quare cum manducasset, odoratus uestimenta dicitur benedixisse eum? Dicta huiusmodi nullam poscunt dubitationem. Pro mentis autem intuitu habet relationem necessariam. Vestis auspiciatur censuram spectabilem, quae est apud paucos probabilis. Existimatio est etiam altera pars minus uituperabilis, quam sectantur etiam minus perfecti, ita demum merito strenuus tutor huiusmodi prole ad fructum meliorem.

Quare sic incipit benedicere: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, quae benedixit deus? Plenus itaque ager serendorum, arborumque florentium frugiferis auspicijs, benedictionis quoque dignus, qui non tempore egestuosus a foecunditate sit, sed perenni fertilitate refertus. Est enim anima plena sapientiae, & ager partitissimus

C natissimus disciplinarum capax, fruges autem facit laudabiles ipsis operibus ue-
 ritatis, quarū singulæ † proprio pollentes odore benedicuntur, pro uigilantia pu-
 dicitia. De singulis enim uitales oriuntur uapores suauitatis in dicendis geren-
 disq; suos etiam approximantes delectant, quod melius est totius libaminis &
 hostiarum, & odoramentorum iucundius; pulsantes enim mentes incorporali-
 ter, exhortantur ampliare charitatem. Est enim pro integro titulo plenissime di-
 ctum, quod siquid benedicuntur, acceptabile est auctori domino uniuersorū, ipsa
 ueritate plenum agrum bonarum uirtutum in corde operantis. Res autem mi-
 nus perfectæ sunt & fluxidolæ, quæ elongantur à scientia dei.

Vt quid ait: Dabit tibi deus de rore cœli, & de pinguedine terræ? Summæ be-
 nedictionum ordo processit. Hūc enim habuit statum etiam † creatura mundi,
 eodem ipso profectu describente datas prærogatiuas cœlo secunda momenta
 terrenis instruendo; Quod uigilantissimo cœlestia pertinent, postmodum ter-
 rena & corruptibilia dignis. Illa quidem pro capite haberi ut superna, hæc basis
 & ultima etiā in hominē cōpensatur mens pro cœlo, rationalis enim in utro-
 que; sensus autem pro terra, quia minus rationales. Et secundum alterum pin-
 guescere sensum & rorificari mentem. Nunciatur autem pro rore sermo diuini-
 nus, cum mansuetudine, & asserūt ipsum cœlum animal esse inde credo Apol-
 linaristas incarnationis animam negasse indignam saluatoris existimasse. Me-
 rito ergo optauit magnificatori melioratum rationabilem, lenitate frequentius
 profuturus principatibus. Pinguedo uero copiosæ summistrationis sensua-
 litatis secundum continentiam gubernātem. Dixere etiam antiqui, diuitias, pa-
 renteles, amicitias, & dignitates, & alia huiusmodi extra corpus esse. Sanitatē
 uero, fortitudinem, & sensibilitatem in anima esse; Animā ergo mens protegit,

D & sensus mente stipatur. Vnde certum est deo omnia seruire, cum præcipuo or-
 dine inchoamus, quem ipsa mens sortita est.

Quare dixit: Seruient tibi gentes? Non sunt iniqua legis instituta, ut omni-
 no gentibus seruitutem pronūtiēt, † cum etiam mínimos in libertatem uocare
 consueuit. Nouit tamen non omnibus utilem esse securitatem, nec † acurent
 iura, per requiem diuaricantibus gentibus aduersus ea quæ expedit. Cuius rei
 gratia prodesse uitis studens, dominum eis instituit, utpote agnatorē, ut men-
 tis ingenio procax infrenaretur caterua. Per allegoriam tamen illud oporteret
 prosequi, gētes plurimas esse in animæ partibus singulis, minus rationalis ira-
 cundia, concupiscentia quibus expedit administrari † a uerbo, ipse enim na-
 turaliter eorum princeps & dominator est.

Quare dixit: Adorabunt te principes? Dilatauit ornatissime sermonem,
 prius priuatos subiiciendo, postmodum principes. Sunt enim principes secta-
 rum quarundam præidentes, quibus sollicitudo est, hæc curare quæ corpori ex-
 pediunt, & pro ludibrio accipiunt industriam, sapientiam, pudicitiam, conti-
 nentiam, patientiam, & horum similia.

Quid est: Esto dominus fratris tui? Copotissimum confirmat, & paulatim
 progrediendo augmentis declarat illic priuatos, hic principes, nūc proximum
 generis fratrem obligādo, putās ne magistrum humanitatis & mansuetudinis,
 tam iniquissimum titulum diuinis inseruisse scripturis? Quid enim huius inu-
 ritæ, uide quid loquitur sapiens huiusmodi peius quàm frater fratri subiectus sit.
 Hoc quidem nec suspicari, nec dicere fas est. Vt enim paulo ante dixeram, uti-
 lissimum enim non arbitratur, insipienti libertatem destinare, quem † iudicat
 dominum studiosum, & prudentem uirum, qui eum tanquam medicus bonus,
 ut

A ut his arceat infirmitates, curādo reficiat. Cæteras etiam animæ anxietates sana-
 re quamuis solent asseuerare nonnulli, germanas esse partes animæ rationali-
 tatis & minus rationalis, impetrare autem oportere, & dominare rationali-
 tatem, per iustissimam legis naturam deteriora subiicere; melior enim statū ob-
 tinebit, quandiu principatur ille. Porro si indignatur, ut populi rebellantis cal-
 lositas absente magisterio sentiat pœnas sauiiores. Excipiet etiam gubernator
 clades non apte regendo carinam, & auriga male agitando, & dux exercitum
 incaute struendo, & dispensator, & ciuilis seu magistratus male administran-
 do, quorum omnium peior est anima sine rectore.

Quid est: Qui te maledixerit, maledictus erit; & qui te benedixerit, benedi-
 ctionibus repleatur? Naturale arbitrium promit, maledicendo enim pruden-
 tem semet antecessu fauciat; & laudando, seipsum conlaudat. Reuera enim
 laus est beniuolis, quod ab odiosis odiuntur; & qui diligunt iustum, & semper di-
 liguntur. Ita non dixit, quod meretur maledictum maledicendo, & benedicen-
 do benedictionē, sed quod is semel maledictus est, ut est alter similiter laudabilis.

Quid est: Factum est cum exisset iacob a facie patris, uenit Esau frater eius?
 Parte oratoria sine ambiguitate constituta, auspicia naturalissima, & aptissimi
 tituli dicentur. De contrariis enim si alterum egreditur, superuenit aliud, utpu-
 ta exeunte penuria uel ignominia, diuitia & gloria superueniunt, absente lan-
 guore & infirmitate, adest sanitas & robustas. Hoc modo deficiente continen-
 tia uerbo, exerceuicante contumaces uitiorum intemperantia decurrit, cum
 suo defensore & propugnatore. Neque tamen longius tenditur interstitium,
 sed ad quantum duxerit momentum, quantum exierit, tantum ad inuicem sibi
 præstolatur arte quadam obseruatissima, ne punctum temporis cessant animæ
 uacuitatem relinquere, necesse enim capacem contrarietatum plenam esse su-
 peruenientium habitaturum.

Quid est: Fecit ipse escas, & obtulit patri? Vides pro iacob, testante elo-
 quio, fecisse eum epulas sicut amat pater, huic autem non ita, licet filetur de no-
 mine placentis; Equidem similia studiosis agere prauis machinantur, nihilomi-
 nus odio digna sunt, dum non puro consilio obsecundant. Quis enim ignorat
 commentatores uelle sapientium similes titulos prosequi, & amplius, & forti-
 us perorare, utpote uerborum arte munitos, sed illa omnia dissonantia curatis-
 sima tamen uidentur, nullo subsistente decore, propterea etiam interpretatorū
 moribus sunt indisciplinati. Hæc uero libentissima, & suauissima, de ipso fonte
 beniuolentiæ dulcedine mittunt.

Quare sic dicit: Exurgat pater meus, & māducet ex uenatione filij sui? Dis-
 similis huius sententia priori, ille enim ingrediendo recta uoce patrem nomina-
 uit, immanis autem & ferox, quasi de altero ad alterum; Surgat pater meus, &
 manducet. Inuitus † enim rem ipsam confitetur, à naturali necessitudine coa-
 ctus, quoniam copiosam filij uenationem, scilicet mansuetorum, alioquin gur-
 gite ferocitatis detento, insanabilis languor proueniet.

Quare interrogando eum: † Iste quis est? Vnum adiecit filij, quod dixerat
 priori. Hæc sunt suauitates, quas diuina scriptura condere dignatur; diuino ser-
 mone temperatus, corripit enim & tacere monet insipientem, alienantem se à
 recta sententia, nullo liberalitatis iudicio institutorum, nec aliquo digno so-
 brietatis titulo.

Quare dicente Esau: Ego sum primogenitus filius tuus, escas sumentis de-
 tentus est pater ualde uehementer? Incremēto sermonis extenso, lectio notū
 k a fecit,

C fecit, quod ultra modum compunctus est. Indignatur namque quod primo quidem filium se confiteri praeumpserat prauus, ne quidem famuli ordinem promerendo. Secundo, quod etiam primogenitum se dixit filium, primitiarum destructor pro friuola suauitate. Hæc utraq; sancire libet Prophetam secundum merita pignorum, quaritatem, quatinus & filius, & primogenitus probaretur. Alter uero ne permittitur similia postulare, pro petulantia & superbia fauciente ueritatem.

Quare dixit: Manducaui ex omnibus antequam tu uenires? Post insinuationem lectionis, hoc amplius intelligitur: Anima prudentis omnium fruitur bonorum, antequam superueniat extranea cogitatio non amica uirtutis, illa enim insolentius comente, uice uinolenti preconis placidum scholae conuiuium conturbat.

Quid est: Benedixit eum, & erit benedictus? Sic pro uerbum cuiusdam legimus, dicentis: Qui antecessu egerit, uenturi premia portando habet. Hic proprie dicitur de his, qui modo consistunt, inertissimus enim ille, per omnia iusta & optima procrastinando, & tardus, & hebes reuelatur: sed industrialium sectator tarditatem pro dispendio ponit, cuius gratia confirmat benedictiones eius aduersus praesumptionem inertis, spernendo difficultatem, & reuera hoc modo habetur effectus, quousque non irreperit aspectus alicuius abominandi, aut uerbum molestissimum, procedentibus benedictionibus paratur spaciousima uia ad proficiscendum, eo tamen molestante, quatinus anima pro odio malignitatis, lacessitur etiam zelo, plus exhortante iustitia ad benedicendum pro

firmiori infirmiori arbitrio, ut etiam in futuro ibidem ordo perseueret.

Quare cum audisset Esau, exclamauit uoce magna, & amara ualde, & dixit: Benedic etiam me pater? Lectio talis est: Pro necdum impetrata benedictione, aspernatur pro dignis fratri meritis, utpote enim fascinator curatissimam iudicat plus suam utilitatem pro alterius detrimento. Adeo magna & amara exclamatio innotuit, eo dicente: Benedic utique etiam me pater, Dicitur & altero sensu uersutia indocti ex utroque dolosa, & sibimet aduersa in negocijs, sententis, uerbis. Vides quid in uno benedictiones appetiuit, in idipsum inuidiose mortuus, attamen inuiso confirmat uota, asserens: Benedic etiam me pater, tanquam & illi iusta optando, quæ tamen ore tantummodo confitetur, rem autem ipsam sine compromisso subscripsit, suis moribus satisfaciens.

Quare dixit: Respondit sic. Veniens frater tuus cum dolo, accepit benedictionem tuam? Quod si cum dolo tulisset, nempe nonnullus dicat, non esse laudabile. Quid ergo adiecit: Benedictus erit? Videtur enim subsignare, quia non omnis dolus accipitur pro crimine, nec enim sine dolo latrones a uigilijs capiuntur, & aduersarios Magister militum non sine dolo capit, & praetoriarum huius sunt rationes, & exusti cum certamina, quibus etiam fallacia uidetur fortitudinis preciosior, qui enim ita deuicerit æmulos, brachijs & adoreis largius nominantur, haec non est reatus, uel doli inculatio, sed laus eius qui artificiosus est, in hoc enim studiosus omnia perficit.

Quid est quod dixit Esau: Iuste uocatum est nomen eius Jacob, supplantauit enim me iam altera uice, & primitias abstulit, & nunc accepit benedictionem meam? Utraque existimando, uera dicere mentitur, Nihil enim tulit, sed recepit & primitias, & benedictionem. Propria enim sortes sunt certatoris iam & successibus meliorato, quæ quauis aliquis insipientium usurpauerit ad demonstrandam quibusdam fictam beniuolentiam, nihilominus ut alienam, aut ultro spernit, aut inuitus soluit. Et hæc quidem non mendoso, illud sane quod insipiens adiecit, ex aperto mentis, ita asserendo, & nunc accepit benedictionem meam, Cui iuste ego respondebo,

non

A non tuam accepit benedictionem, sed sibi congruam. Tibi autem benedictio à terris oritur, illius de caelo: cui etiam tu pro famulo dicatus es, ille pro domino, & tua spes cultrum ad praelium, illi uero pax quidem amica, spes uero pacis merito fundit. Cur ergo in tanta differentia ausus es dicere, eum accepisse benedictionem tuam, cuius nulla portio tibi competit?

Quare sic interrogante: Non dereliquisti mihi benedictionem pater? Respondit: Si dominum illum feci tibi, & frumento, & uino confirmaui eum, tibi quid faciam filii? In ipsa substantia ait nullum uotorum titulum, quem dignum est carpere uere bonum pater, nisi enim tibi ad principatum aptus esse dominus ditissimus: insipiens uero, pauper, seruus, inops, & subiectus est. Dignum est autem considerare, quos fratres dixit Iacob. Unus est enim, qui & geminus, sed allegorice, inuitando non solum exclamat, quod non de hominibus nunc tractat, sed de moribus animæ, qui per partes animæ statuti sunt, per uisum, & auditum, & gustum, odoratum, & tactum, cum umbilicum libidinis & concupiscentiæ opprimunt, cum anxietate & timore propinqua sunt. Hæc animæ uicia & germina, Cum autem dicat eum filii, quod est in Græco dictum nate, non ut filio testimonium parentelæ perhibeat, sed tanquam paruuli insipientiam arguendo.

Quare dicendo: Num benedictio una est tibi pater? Benedic etiam me? Non uit etiam maximus inertiarum cultor, quoniam dei gratiarum copiosi sunt fontes, immo quod mens prudentis abundantiam habet bonorum. Quæ causa amplius efficitur conditionalis, quoniam uidendo laudabilia, amabilia, uituperabilia, cæco enim offendenti datur uenia, tanti autem acuminis uirum reprehendat qui uis merito pro lapsis, propria tamen interpretatur, quod & una est benedictio, & plures una, secundum genus plures, secundum species pro differentia interponendorum.

B Quid est: Compuncto Isaac, exclamauit uoce Esau, & plorauit? Non ut quidam opinantur, senectute compunctum: superuixit enim annis L. sed stimulo quidem pulsatus, quod tam inertissimus nouit optimarum rerum merita, utitur autem illis in aduersis. Quod autem praestigiati sumit meliorum, probatam fidem explorat, exposcendo optibilia, non à quolibet, sed à uero amabili deo. Scit bene nunc aduentibilem esse thesaurum, dicendo: Num benedictio una est tibi pater? Intuendo ergo strenuus indutum hæc omnia prosequentem, & in nullo prudentiarum conspirantem, fauciatur non leuiter pro spontanea eius imprudentia. Ego me confiteor legisse in Hebræo compunctionem & taciturnitatem ipsdem literis declaratam, & aliud incredibile in psalmo LXIII. Non habet tibi dicit hymnus, sed tibi silet hymnus deus in Sion. Et aliud mirum, non est dictum soli stare, sed tacere ipsdem aspiciibus, quibus etiam hymnus tacet. Vide quantam allegoriam compunctio requirit.

Quare exclamante, & post fletum Esau pater incipit benedicere? Nempe aliquis dicat lachrymas intuentem anima, passum pro dolore patrem pro filio: Qui hoc suscipiatur offendit: prudens enim misericordia utitur, sed dignis eam superfundit. Digni sunt miseri, uel infelices, non superbi, uel facinorosi. Mouit ergo obtuentem non misericordia, sed æstimatio poenitentiam ad meliora uenturum, & uidendo fletum, æstimauit ingemiscere, suspirantem pro suauitate infelicissima, felicitate simile huius patitur deprimetia Aegypti anima, & Israël mentis intuitu stibrium, qui cum ingemisset & exclamasset non regibili uoce, sed intelligibili, meruit salutem à deo, qui oportunas obsecrationes tacitis exclamationibus prauehit, pro beneficijs peccantium largiendo.

Quare

C Quare ita incipit benedicere? A pinguedine terræ erit inhabitatio tua, & de ro re cœli defursum? Vides quia superiora terrena cœlestiū arbitrandō, modus iste probatur, propitio autem & beneficiorum datori, omnis gratia non admittentis mentem sub uno desertum fieri, à meliori & beatorum specie priuatum, im mo in terreno corpore deductū in Acheronte & Pyriphlegethonte cōcupiscētiarum. Hī sunt enim tartarei domini, sed dedi illi fiduciam euolare aliquādo, & in cœlo respicientem iam deitūdinis degustare scintillas. Sunt enim, qui ex impuni luxuria diluuiū passi, uitijis immergunt, nequaquā se exinde erigētes.

Quid est: Super gladium uiues? Quam natus aliter declarauit, insipientis fortunā prælū esse imprædicabile. Iusti uero per altissima, gaudente enim segregatione, & constantia: Ille turbas & rapinas explorat quemlibet pati iniuriam & facere. Hæc mortuis congrua sunt, illa uiuentibus à deo. Non semel, sed ter miserrimum pronūtiabo eum, qui cum minima sensibilitate mortē sustineat.

† minima
† Hoc

Quid est: Fratri tuo seruius? † Ob iam proximo bono profecuti, contumaci dignum, ne laxamentū capiat, sine iugo enim degere, perniciosum est, dū seruitutis conditio utilissima, studiosum dominum sortita, & carina saluatorum obedientibus gubernatori ministris, & domus erigitur melius famulis uigilantibus pro imperio domini, & urbs erit beator, si plebs subiecta sit administranti, & iuuenes ueteranis debitum deferentes honorem, † Felices & indocti, sapientibus obsecundantes.

† Viles malim

Quid est: Erit ergo cum deposueris, & exoluas iugum tuum de collo tuo? Hoc inquit bonum, quod tu suspicaris esse malum seruitium, non quolibet casu aduocauit tibi, sed cum petulantiam & tumorem uanæ gloriæ deposueris, & cum dissoluas iugū uitiorū de temetipso, quousque enim sic occuparis, ualde te extollendo, indignum te suæ seruitutis probabit prudens: non ut relaxatum in libertatem, sed ut plurimos pro uno dominos habeas, infra te penetrāte, qui tuam animam incessanter exposcant.

D

Quid est: Dixit in corde, appropinquant dies lactus patris mei, ut occidā Iacob fratrem meum? Non in propatulo sœuit infestus, sed de corde, ut ait Poëta, Quod enim nō uoce † promittitur, sed sine uoce, & in corde consilij est externi & profundi. Talis est prauitas malignantium iracundia suppressa, scrupulosa, insidiosa, paraturas sibi impossibiles reseruando, nullo enim genere præualebit lædere congeries uitiorum impassibilitatis titulum, cui permittitur à natura decipientis animam & dissipare, & perimere. Didicit enim ex industria huiusmodi frater plantare & superare; non utiq; superari, dum † etiam uita uerissima ante oculos eius preciosa, at illi ediuerso mors quam excipiat consensualitate † minimam pro pessimo contagio & insanabili cruciatu.

† promittitur

† est

† minimam

Quare cum audisset mater minas, ait: Surgens fuge ad Laban fratrem meum in Charran? Dicitum palam designat prælagium matris, transmigracionem nuntiantis pro cautela dilecti. Mentis autem subtilitas hoc postulat, Laban interpretatur cæcidus, pro auspicio certi luminis. Charran, foramina, per quæ meratum sensualitatis designat oculis atq; naribus. Suadet ergo secrete anima sobria susceptis suis si obstinatissime uerissimam uitam sectando, atrocissimum & infestissimum uicinum patimini, enormissimam excipietis cladem. Sin uero uitatis eius colloquijs, ualere dixeritis, penitus separati tanquam incorporales, ne uictum quidem quotidianum habebitis. Sed potius mediā arripite uiam, nec unquam lædentes esurie corpus, neue rursus sumministrantes illi suauitatum uaria gustamina, sed simpliciter fruētes tutiores eritis. Quid enim simplicius

A cius candidi coloris, quod Chaldaei uocant Laban? ultra modum ergo meliora concidere possunt ad peiora, mediæ uero habent interuallum ad paraturam custodiæ, ne quid subito abominandū proueniat. Ante Christi aduentum, iustus illic morabatur, ubi signa cœli cognoscantur per nocturnam mundi sapientiā, quæ est inter uesperum & matutinum. Hunc statum primus transijt Abraham. Iam peruide uocabula Chaldaeorum, non est delirationis aut excessus nomen hoc, sed culpa deniq; acta in peccatores dicuntur Hebraice secundum sydera, licet Laban candor pro luminari indicio Harran foramina pro magnitudine stellarum, Ait tamē Abraham transitor, quem omnes fideles imitare possunt, & si nox occupauerit, non decipiuntur ad maternæ ecclesiæ uiscera reuocati.

Quid æstimando accipiam te inde, nequando orbitabor? At nobis lectione certa existente, per allegoriam differamus mediā hanc larem assidue habitare certatorem, mater inutile arbitratur, sed ad tempus ei prodesse quæ uult semotum esse cognatæ, uel † geminæ malitiæ, utpote in lucidiori quadam mentis regione exhibernātem, inde palestricon perfectum redeuntem iam minime decipiendum, utpote semipuerum, altero tamen per inopiam sobrietatis pro mortuo imputato, ueretur merito paternæ quibusdam casibus paulatim cedat simplicitas morum, superfluis & curiosis occupata, aut pro amatore regionis redire nequiuerit, intolerabile malum iniiciendo animæ, hoc est, † stabilitatem in signium titulorum sapientiæ.

† genuina

† sterilitatem

Quare dixit Rebecca Isaac: Fastidiata sum uitæ meæ; propter filias filiorum Chet? Manifestissimum est dictum: Aspernatur enim pro uxoribus prioris interaneis; & est amplius allegoricus ita Chet, excessus siue dolorationis nomen est. Filia autem huius intentabiles sunt incurfiones, quas clementissima anima pro odio habet, & destruit dignus uitij, quæ deferendo quæq; ordinem, cunctaq; censuram.

B

Quid est: Isaac cepit sibi Iacob uxorem ex hac terra? † Ut quid mihi uiueret clementissimi pectoris decus, nequando ille delitescat per contagium eius partitis, quod saluari præcipue possit, terreno matrimonio ante cœlestia copulato. Si enim acceperit, inquit, uxorem, qui iam studiosus est moribus inquinatissimis, & secundum has easdem libidines præuaricando cœlestia, quæ semper casta sunt concilia, ut quid mihi uiuere cernenti tam perniciosam transmigracionem uel excidium, utpote ciuitatis, hoc est, animæ obsidium. Naturalis nanque frater ultroneus inimicus, à principio detentus odio clementiæ, peruersas arripuit uias, directo itinere uitato, & mansuetudinis alienatus, ferocitatis extitit familiarissimus, inertiam uegetando, & totam mentem furij desideriorum iniquis † uenatus, se religauit astutijs.

† Aut

† uenenatus

Quare inquit pater illius: Surgens, fuge in Mesopotamiam in domū Bathuel patris matris meæ, & accipe tibi uxorem à filiabus Laban fratris matris tuæ? Pars orationis in utroq; permittit patrem filio dicit, mandantem ad copulandam uxorem proprii generis, intellectus auspicialis est relationis, cōcilium bonarum cogitationum suarum, cōuocando animas uadat meliori parti: Videns infestum aduersarium, nolī cūctare, sed exurgens dum adhuc firmis doloribus uteris, necdum certamine prolatam fortitudinem demonstrantes, nec ad retribuentem præualescentes festinanter recede. Si enim longius larem constitueris huius bestia, tibi melius erit. Hī quoq; furore & cōcupiscentiæ instinctu malitiarum euanescent, eris ergo in Mesopotamia, uerbi gratia in regione Chaldaeorum, & Babylonis. Quod est autem integrum uerum os malitiæ, atq; uirtutis,

† quotiq;

Ctis, quæ sunt meliorationis latera uia duntaxat † diligens aut beatitudine, licet † *dirigens* ipsa regio Mesopotamiæ inter duo flumina constat, Tigridis, & Euphratæ. Talis etiam in anima grumus est militiæ atq; uirtutis, quarum ferox Tigridi perri-
Bathuel. net, alter lenior Euphrates, hoc est iucunditatis successus, Bathuel uero interpre-
 tatur filia dei, secundo quodam gradu pro maribus substitutus, sicut in hæredita-
 tibus prærogatiuus titulus & subcisiuus, cui est anima locus ille, quem domum
 † *enim* sermo diuinus uocat utilissime, ex hac tamen permittit ducere uxorem, amatri-
 cem disciplinæ, nomen autem uxoris possessio pro filiis generis præclari, quod
 iam diximus Laban, Græce enim *δραχμή*. Sunt autem plurimi personis deferen-
 tes, quas aut cito laudant, aut cito uituperant. Nobis autem, qui per allegoricū
 examen ista requirimus, quia semota sunt à uisibilibus, expedit uigilantissime
 nomina scrutare, nec alicuius nuncupationis similitudine falli, quorum distin-
 ctio & discretio differentiam rerum declarat, sicut & modo candor, quem aiunt
 esse Laban, perfecta translatione lucidus uel splendens; sin uero secundum uisi-
 bilia transuleris, nomen candoris, hoc est albescentis coloris indicium, ut solēt
 pictores ex candore colorum faciem exprimere interno minio; ita etiam Isaac,
 qui dicitur risus, perfecta translatione serenus atq; lucidus intelligitur.

Quid est: Audiuit Jacob patrem & matrem, & perrexit in Mesopotamiæ?
 † *esse* Laudetur etiam oratoria pars, quæ continet filium † esse obedientem utrisque
 † *enim* parentibus, quidam † autem semiplenam & mancā exhibent deuotionem
 malis, nec ipsam quibus legislator interminatur mortem, inde merito certum
 est, uitam & immortalitatem prædicari, qui recto corde, & integra mente utro-
 rumque parentum pietatem suscipiunt. Pro intellectu tamen aliis speculan-
 tes, æstimamus hunc titulum esse laudabilem, cum studiosi sobrietas moribus
 † *peccatoris* synceri † pastori ornatur, & uerbo prædicantis defert pro paterna uirtute, & di-
Disciplinarum dignitati, fauens pro materna quoque clementia, quæ nutrit &
 diligit.

Quid est: Videns Esau filias Chanaan, quod malignæ in conspectu Isaac pa-
 tris, perrexit ad Ismahel, accepit Melchol sororem Nabeoth super uxores
 suas uxorem? Perpendere statim monemur differentiam prioris, & huius de
 † *enim* quo nunc sermo est. Ille † autem utrisque placebat parentibus hominibus, ut
 censura discipuli magistris: Hic autem neutri obsecundat, simulato autem fa-
 uore deferendo, matris quidem nec meminit unquam, patrem uero hucusque,
 nec ita demum infelicissimus saluat fictum obsequium, sed palam cum cogno-
 uisset, quod aspernatur intertaneas pater primas quidem non repulit, alteram
 autem superducit, augendo peccatum non ob soluto priori. Vnde profecto no-
 tas aduersus eum promendo, dixit eum non remisisse, sed superduxisse priori-
 bus uxoribus uxorem, non transitorie, sed pro testimonio fauoris, quem habu-
 it ad extraneas sapientiæ & pudicitie fœminas, quas pater malignas iudicat.
 Variabant hic exemplaria, se-
 cuti tamen su-
 mus Laurissa-
 num ut uictu-
 us.
 Nullius accipiendi personam, qualem tibi dicam, o infelicissime etiam tertiam
 illam desponsationem, de qua possit etiam priores emendare, absit, sed ut rur-
 sus acciperet, & præmuneraret eam, quæ uitam sine uita conficiunt, merito uo-
 catur apud Hebræos Mahel, quæ interpretatur ab initio, potentia utique libi-
 dinis, quæ ab origine mundi, uel primæ generationis coætanea, omni animali
 pro subcisiua innumerabilium malorum tam pessimam, tam noxiam prepara-
 uit etiam approximantibus perniciem. Ismahel pater est, auris contagio uisio-
 nis cæca est enim mens concupiscentiis dedita, nec potest intueri tam digna ad-
 considerandum spectacula, mundum uidelicet, & ea quæ in mundo sunt, ut
 ipsi

A ipsius sensinaturam, horum enim inuestigatio spectabilis est atque aman-
 tissima.

I N T E R P R E S,

Secundum consequentiam testimoniorum diuinæ scripturæ non exposuit
 PHILLO titulos allegoriæ, sed ea captare uoluit capitula,
 quæ uidentur intuitui mentis suæ
 succurrisse.

LIBER QVAESTIONVM ET SOLVTIO
 NVM IN GENESIN FINIT.

C PHILONIS IYDAEI

LIBER DE STATV ESSAEORVM, ID EST
MONACHORVM, QVI TEMPORI
BVS AGRIPPÆ REGIS
MONASTERIA
SIBI FE
CE
RVNT.

DE statu Essæorum disputaturus, qui actibus ipsis non uerbis æmulati sunt semper agere uitam, ne mediocrius adferam in plurimis partibus differētiore, statim etiam religionē ipsius rebus speculantes, integre indicabo, nihil de meo pro commendatione meliori inferendo, quod solet inopia bonorū poētis, omnibusq; causidicis contingere, sed sine arte circumplexus ueritatem, quam ualde etiam eloquentissimos uitare optime noui. Certandum est ergo, atq; deluctandum, ne magnitudo uirtutis eorum rea silentij existat, ijs qui omnem rem optimam ubiq; prædicari permittunt, dum beneuolētia philosophi de prima statim salutatione nominis cōprobatur. Cultores ergo & cultrices pietatis merito uocentur, plus quàm medicina remedia promittentes, oppidō enim corpora curat, hæc etiam animas reficit

D pessimis imbecillitatibus insanabiliter detentas, quas prouiderunt libidines, & amores, & tristitiarum trepidantia, usurpatione atq; insipientia, & iniquitate,

† At cæterorumq; uitiorum & malitiarum inexplicabilis congeries. † Ad quantum uero naturaliter, uel de sacris potius legibus sunt instructi, illud colere quod est etiam boni melior, & uno syncerior, & unionis præcipua fons est. His comparandus est, qui se nimium superstitiosos adserunt, aut nempe eis qui elementa honorificent terrena, aquam, aërem, ignem, quibus etiam pronomina posuere altera: Ignem quidem Vulcanum, pro accendendo puto uocantes, lunonem aërem pro leuādo uel suspendēdo: aquā uero Neptunum forsitan proputando, terrā uero Demetorem, ad quantum mater omnium esse putatur, plantatorū atque animalium. Et quidem nomina sophistarum sunt inuenticula, elementa uero materies siue anima, ab se immobili artificii subiecta, ad omnes figurarum & qualitātū species: altera uero quæ apothelismata uocant, solem, lunam, aliasq; stellas, planetas † autem minus planetarum usque cælum ac mundum, ne ipsa ab se facta sunt, sed à quodam creatore perfectissimæ disciplinæ. Certe semideos alij colentes, ignominia dignum: quoniam † autem modo & mortalis idem sit, & immortalis: omittam originem erroris puerilis inconstantia plenam, quam uisi sunt non sine perniciē sua obijcere beatis, diuinisq; uirtutibus, utpote mortalibus uxoribus immorantes conuenerant totius uitij infantes & felices. De lubrica quoq; & simulacra, quorum materia lapides & ligna, quæ ante paululū sine forma, ingenio artis incisa, quorum germina uel † patria lauacrum uso uel pedum lauandorum, alijsq; inhonestis uisibus, quæ tenebrarum non luminis ministerio cedunt. Aegyptiorum proinde portenta nec meminisse melius, qui

A qui muta animalia non modo mansueta, sed etiam immanissima pro deorum honore posuisse sublunariis auris. De arida quidem leonem: undarum uero inuicinissimum crocodilum, & de uolatilibus miluum, Aegyptiacam aucellam, ibin: Hæc intuentes substantiæ carentia & escæ egentia, & ad edendū rapacissima, & plena stercore, † uirulenta, atque homicidas uarijs subiecta morbis, nec tantum naturali morte, sed etiam negatio uenerantur mites homines immanissima, & rationabiles minus rationabilia, & quibus propinquitas est ad diuinitatem, ne monstris quidem comparandis ut principes & domini, obnoxia & † fabulosa suscipientes, sed hos quidem, qui non tantum eiusdem societatis, sed etiam proximantes sibi repleuerunt uerborum, sine medela permanere dignum est, intuitu mētis, qui præcipuus est sensuum portus obstrusi. Dico autem non corporales oculos, sed animæ quæ uerum & mendacium directō cognoscit. Genus igitur religiosum, semper cernere doctum substantialis culminis maiestatem, digne pietati admittitur commendari, sensibilem non osolem transgreditur, & mundi huius inordinantiam deserat, ut ita ad perfectam beatitudinem deducatur: ad uota namq; religionis commeantes, non ex uisitato, nec ex mandato cuiusquam, aut deprecatione, sed amore cœlesti rapiuntur, utpote debachantes, & more corybantum prælagantes, donec uideant quod desiderant. Hactenus pro amore immortalis, & beatissimæ uitæ iā se defunctos existimantes, ommissa temporali gleba dimisere substantias filijs, alijsq; cognatis, spontanea uoluntate ante tempus præhereditati, quibus autem parentelæ non sunt, proximis, uel amicis admittunt: oportuit enim oculatas diuitias diligētes cæcū relinquere sensum his qui adhuc mente caligant. Anaxagoram & Democritū Græci decantant, quod philosophiæ cupidine pulsati, pasturas ouium locupletes massas suas promiserunt. Miror huiusmodi uiros etiam ipsos pecuniarū meliores fuisse, sed quanto meliores, qui non pecudis possessiones dimiserunt, sed hominū penurijs subuenerunt, parentes, uel amicos ex inopia copiosos efficiētes, & illud quidem non integri consilij, ne furiosos dicam uiros, quos tota Græcia præfert. Attamen sobriū, cū sapientia superueniente moderatū, quid em amplius gerat aduersarij obsidentes? aut secant, aut excidunt cōtrariorū regiones, ut raritate necessariorū oppressi prosternantur. In hoc Democritiani suos læsere cōsanguineos, manu facta suis pauperiē confitentes, nō insidia utiq; sed ex improuiso contempserunt, quod alteris quanto meliores esse credamus, & mirabiliores, eos qui non minus philosophiæ integritatem superantes, munificentiam pro tarditate usi, misericordiam desideria præponentes, dimisere substantias, non ad dissipandū, ut & alijs prodesse illi pro copiositate, se uero pro expeditione † uana religionis, nec curæ prædiorū tempora consumant, nec pecuniarum sollicitudo dericiat. Tempori autem paruisse, quam optimū est, quoniā secundū medicū Hippocraten, uita quidē breuis, ars uero longa. Hoc mihi uidetur etiā Homerus insinuasse paucis carminibus tertiadecimæ rapsodiæ: *μυσῶντ' ἀρχεμάχωρ κού) ἀγαυῶν ἰππιημελεῶν γλακτοφάγων.* eosdēq; *ἀβίους* appellat, hoc est, sine uita, sollicitudo em domesticarū rerū iniurias parturire cōsueuit, ipsamq; iniquitatē generare solet. Iustitia uero ppositi melioris est, secundū naturales diuitiæ cōstant, omnē sensum uanarū gloriarū superantes, ommissis enim possessionibus, iā à nulla re decepti, recedunt impoenitibiliter relictis fratribus, uxore, parētibus, & omni pluriuaria propinquitate, & amicitiarū societates, ipsosq; lares, quanti sunt & uiri quarū cōsuetudo ponderosa atq; insidiosa est. Trāsmigrat ergo non in altera ciuitate † sursum, ut solent uenditionibus subiecti, serui infelicissimi,

C qui per immutationem dominij libertatem adipiscere † solent. Omnis enim ci-
† sperant uitas, etiam legibus perfoederata, perturbatio num fons est infinitis rea cōditio-
† unicellulis nibus, quas non sustinebit, qui semel amorī sapientia deditus euigilauerit. So-
lent aliqui etiam extra muros commorātes, in hortis uel † unī telluris casis soli-
tudinem imitari, non fastidio humani odij, sed pro disparalitate morum uitan-
† conuenit tes, dum inutiles eas & noxias esse cognoscunt. Plurimis itaq; locis orbis terra-
rum hoc inuenitur genus, † prouenit enim perfecti boni compotem esse non
Graciam, totumq; Romanum solum, sed etiam Barbaria partes. Abundat autē
in Aegypto per loca quae legum castella uocantur, & praesertim circa Alexan-
† molliora driam, undiq; optimi uiri aptissimos saltus elegerunt, ut patria † meliora loca
† regio compotentes immoratur, religionis est optima † religio altera, super stagnum
quod maria uocat, collis humilior is, spatiositas nimia pro cautela habitatiū, &
aeris temperantia prouisus, munitionem enim castella uicina faciunt, tempe-
† praeitant riem uero aurae stagni maritimo situ adhaerente, & uicino æquore † parciant: ita
gni enim spissiores, & pelagi leuiore, commixta sanabilem statum operantur.
Cellulae tamen uniuersis ualde humilissima, pro solis calore & aeris absconso-
ne, nec pxima sibi, ut mos est in oppidis molestus & fastidiosus. Amatores eti-
am maximae solitudinis desas habere uicinitates, nec tamē longius sibi pro uo-
to suae communionis, ut etiam si latronum impetus contingat, alterutro auxili-
entur. Singulis ergo habitaculum est religiosum, quod Semnium uocant, siue
potus illic, nec cibus inducitur, aut quodlibet pro corporis necessitudine, sed le-
gis & eloquia diuina per choros prophetarum dignis destinata praesagia, qui-
bus ad puritatem disciplinae, & integritatem pietatis animis erigunt, atque ma-
D gnificantur, incessabilem in se habentes dei commemorationem, ut etiam ipsis
uisionibus non aliud quicquam, nisi splendorē diuinarum uirtutum, coelesti-
um imagines speculentur. Plurimi etiam adhuc somno detenti, uerba profe-
runt religiosa, atque saluberrima sapientiae decreta. Singulis autem diebus bis
orare consueti, mane atque uespere: oriente quidem sole, eam sibi placationem
à deo dari precantur, quae possit mentes eorum coelesti luminis largitate sagina-
re. Hac causa uero, ut anima totius sensualitatis huius mundi libera, in sua se-
de atq; albo stabilita, ueritati copuletur. Inter matutinum & uespertinum tem-
pus, proprio uacant exercitio, diuinis interpellantes scripturis, scrutantes sapi-
entiae titulos, & differentes, scientes momenta oratoriae interpretationis pro
existimatione absconsa naturae declarari. Habent etiam tractatus uirorum an-
† deitatis tiquorum, qui huius concilij principes facti, quamplurima pignora diluenda-
rum lectionum demisere, quos utpote magistros imitantes, isdem moribus
gaudent. Voluntatis nō tantum † ueritatis figuras explorant legentes, sed eti-
am cantica, & hymnos in deum multimodis metris, & armoniae sonis magno-
pere describunt. Sex quidem diebus semoti singuli, apud se philosophantur,
nec limen cellulae transeunt, neque è longinquo respicientes perdurant. Se-
ptimis autem diebus conueniunt, pia concilij communicatione secundum aeta-
tes ordinanter confidentes, cum comperenti habitu dexteram calantes supra
† licro pectus & gremia colli; sinistram † ligero leniter lumbis remissam, hic praesides
unus senior sectarum peritissimus, mitiori aspectu, uoce cōstantissima sermocini-
natur, cum rationabilitate atq; sapientia, non tortuositate uerborum, ut solent
causidici, aut sophistarum fallacia disputare, sed ipsius intelligentiae inuesti-
gatam ueritatem, quae nō pinnis aurium resilit, sed per auditū in animā cautius
penetrando

A penetrante permanet. Silentio tamen alteri omnes auscultantes, suffragia non
uerbis, sed consensu mentis, aut uultus, aut capitis motu referunt. Hoc commu-
ne est monasterium, qua septimis adunantur diebus, duplici structura munitū,
una uirorum, altera mulierum: Coetu discernuntur, ex usu enim etiam foeminae
sectantur eiusdem praepositi fructum zelo deifico; medius autem utrarumq; cel-
lularum paries, tertio uel quarto cubito exaltatus, uice thoracis aedificatus, reli-
quam altitudinem usq; ad tectum apertum habet, durabus hoc causis, ut & pu-
dori foeminae sexus seruetur reuerentia, & auscultatio sit facillima, nullo offen-
dente tractatoris responsa. Abstinentiam praecipue pro fundamento cordis de-
dicantes, sequentes superaedificant uirtutes. Cibum aut potum nemo eorū ante
solis tangit occasum, lumine enim dijudicant philosophiae indaginem, tenebris
uero corporis necessitudinem admittunt adeo differētiora per diem, huic uero
modicum noctis tribuerunt, nonnulli tamen post triduum commonentur ad
escam, quibus maior disciplinae amor inhæsit. Alij uero usque adeo indeliciatur
sapientiae gremijs, atq; responsis locupletissimis, ut etiam duplum tempus susti-
nēt, deniq; uix post sex dies cibantur, ex more iam instituti, utpote † cicare quae
† eris haustus quibus fallor, quorū esurries praesonantia uocis lenitur. Festiuiss-
simam itaq; sacratissimam diem septimam credentes, praesentiori priuilegio re-
munerantur, in qua post animae diligentia, corpus reficiunt tanquam ouiculae,
superfluis laboribus relaxati; cibantur enim nihil exquisitum, sed panem ui-
† opulentij lissimū, & sales, † pro pulentis, & ditiores ad escam hyssopo cōdientes utuntur.
Potus eis aqua fontanea, quas enim imposuit miserabili uentri natura domina
humano generi. Esuriem, ac sitim omnino despiciunt, non pro blandimento
quicquam requirētes, nisi haec utilissima, quorū absq; uiuere non est. Ita ciba-
† colobio turne esurient, & bibunt ne sitiant. Satiētam pro insidia animae atq; corporis
aspnantur. Indumentorū tamen gemina species, una tegminis, altera per ami-
ctum sine ornamento; remissior enim & expedita uel paratissima ad hoc tantū
operata, dum simulat & amictus friuolus humilitatibus mansionis pro amph-
† emendant bilo pallium depelle hiberna grossiorem, astate uero † cobolio hoc modo sine
typo immorantur, per omnia scientes supercilium mendositatis initium, uirtu-
† moras tem uero simplicitatis amicā, manāt enim utraq; fontis uice; † emerdatio enim
† meraculo plurifarie malorū species, à ueritate uero diuitiae humanarum atq; diuinarum re-
rum. Velim etiam communes conuocationes eorum, & hilariores in conuiujs
† mirā culo satiati, edicere, è diuerso ponendo caetera conuiuia: illi enim assidue † moras
† meraculo culo satiati, quasi non uino epotato, sed incitamento furoris, aut quicquid
peius per excessum animi inusitatum ea aliquid crepitantes, ueluti canes indo-
† meraculo miti, exululant, & resurgunt aduersus se, moribus inuicem laniantes, aliquo-
ties & detondentes auriculas, & nares dentibus defecantes, degustant & digi-
† meraculo tos, aliqua membra comedūt, & reuera Cyclopis & Vlyssis fabulā uerā osten-
dūt, & siquid crudelius irrogantes. Illi enim inimicos uerendo ulciscabantur, si
amicos, & parentes, in ipso mensuram libamini nefando operātur, in inuicem
rabientes pro foedere, connubia infœderata gerentes, & omnem speciem ne-
† meraculo quitiarum irrogantes, & qui poterāt esse in melioribus † luctatores
† luctatores le certamen exhibent, illi nanq; pro corona adipiscenda spectiores gestitūt uide-
ri pro uictoriae & laude exercitij, ij uero usque ad tenebras.

C DIVI HIERONYMI

PRESBYTERI IN LIBRUM PHILO
NIS IVDÆI DE NOMINI
BUS HEBRAICIS PRÆ
FATIO.

PHILLO uir disertissimus Iudæorum, Origenis quoque testi-
monio comprobatur edidisse librum Hebræorum nominū,
eorumq; Etymologias iuxta ordinem literarum è latere copu-
lasse. Qui cum uulgo habeatur à Græcis, & bibliothecas orbis
impleuerit, studij mihi fuit in latinam eum linguam uertere.

Verum tam dissona inter se exemplaria reperi, & sic cōfufum
ordinem, ut tacere melius iudicauerim quàm reprehensione quid dignum scri-
bere. Itaq; hortatu fratrum Lupulī & Valeriani, qui me putant aliquid in He-
brææ linguæ notitia profecisse, & rei ipsius utilitate commotus, singula per or-
dinem scripturarū uolumina percucurrit; & uetus ædificium, noua cura instaurans,
fecisse me reor, quod à Græcis quoq; appetendum sit. Præterea & illud in
præfatione commoneo, ut si qua hic prætermiffa sint, alteri sciat lector operire
feruata. Libros enim Hebræicarum quæstionum nunc in manibus habeo, opus
nouum, & tam Græcis quàm Latinis usq; ad id locorum inauditum: non quod
studium meum insolenter extollam, sed quod sudoris conscius, ad lectionem
eorum prouocem nescientes. Si quis igitur & illos, & præsens uolumen, librū

D quoque locorum quem editurus sum habere uoluerit, paruipendet ructum &
nauseam Iudæorum. Ac ne forte consummato ædificio, quasi extrema deesset
manus, noui testamenti uerba & nomina interpretatus sum, imitari uolens ex
parte Origenem, quem post apostolos, ecclesiarum magistrum, nemo nisi im-
peritus negat. Inter cætera enim ingenij sui præclara monumenta, etiam in hoc
laborauit, ut qd PHILLO quasi Iudæus omiserat, hic ut Christianus imple-
ret.

Origenis laus

PHILONIS IVDÆI DE NOMINIBVS HEBRAI-
CIS NOVI ET VETERIS TESTAMEN-
TI LIBER, DIVO HIERONY-
MO INTERPRETE.

Non statim ubicunq; ex a litera, quæ apud Hebræos dicitur
aleph, ponuntur nomina, existimandum est ipsam solam esse
quæ ponitur. Nam interdum ex ain, sæpe ex he, nōnunquam
ex heth literis, quæ aspirationes suas uocesq; commutant, ha-
bet exordium. Sciendum igitur, quod tam in Genesi quàm in
cæteris libris ubi à uocali litera nomen incipit, apud Hebræos
à diuersis (ut supra diximus) inchoetur elementis. Sed quia apud nos non est
uocum tanta diuersitas, simplici sumus elatione contenti. Vnde accidit, ut ea-
dem uocabula quæ apud illos non similiter scripta sunt, nobis uideantur in in-
terpretatione uariari.

INTER/

A INTERPRETATIO NOMINVM DE GE- NESI IUXTA NUMERVM AL- PHABETI.

AETHIOPIAE, tenebræ, uel caliginis. Assyriorum, disti-
gentium. Adam, homo, siue terrenus, aut indigena, uel ter-
ra rubra. Abel, luctus, siue uanitas, aut uapor, siue miserabi-
lis. Ada, testimonium. Ararat, Armenia, siue mons uellita-
catus. Ascenez, ignis sic aspersus. Anuila, dolēs, siue para-
turiens. Archat, insidix. Assur, dirigens, uel beatus, aut
gradiens, siue arguens. Ananīm, respondentes aquæ. A-
morraū, amarum, uel loquentem. Arucheum, circumrodentem me. A-
senneum, leuantem me. Aradium, uindemiator meus sufficiens. Amathī, in-
dignatio mea. Adama, humus, uel terra, siue terrena. Arfaxar, sanans depopu-
lationem. Aram, excelsus. Asarmoth, atrium mortis. Adoram, generatio
excelsa. Ahizel, pergens. Abimaël, pater meus à deo. Abrā, pater excelsus.
Aran, riscus, arca uel capsula. Aegyptus, tribulatio coangustans. Aggea, quæ-
stio, uel festiuitas. Amraphel, dixit ut caderet. Arioch, ebrius, uel ebrietas.
Astaroth, ouilia, uel faciunt exploratores. Amalec, populus lambens, uel lin-
gens. Aner, lumen, uel illuminatio, uel lucerna, uel ciuitas, uel oculus homi-
nis. Agar, aduersa, uel cōuersa. Abraham, pater uidens populum. Ammon,
filius populi mei, uel populus mœroris. Abimelec, pater meus rex. Azia, ui-
dens. Arbee, quarta, uel quatuor. Asurim, nemus. Apher, humilis, siue pul-
uis. Abidahe, pater meus sciens. Ader, grex. Afer, beatitudo, siue beatus.
BAna, responsio, siue respondens. Aluham, despiciens. Ahia, umbraculum.
Abdan, desyderabilis. Achan, necessitas, uel labor eorum. Aran, iracundus,
uel decus. Adad, præcipuus, uel patruelis. Auith, iniqua. Achobor, mures.
Adollamitem, testificantem, siue testimonium aquæ. Aunan, mœror eorum,
uel labores. Asenec, ruina. Aod, inclytus. Amul, parcens. Aggi, festiuitas
mea. Aheri, declinans. Arohedi, uindemiator sufficiens. Arieli, leo dei mei.
Achi, frater meus. Arad, descendens. Asom, festinantes. Adad, testimoni-
um, uel ramnus.

Babylon, uel Babel, cōfusio. Bethel, domus dei. Bara, in malitia, siue crea-
tura. Bale, præcipitans, siue deuorans. Barat, grando. Bersabee, puteus
satiatis, uel puteus septimus. Buz, despiciens, siue contemnens. Bathuel,
uirgo dei. Beerī, puteus meus, siue putei mei. Basemoth, in nominibus, siue
delinquens, uel ueniens, aut posita. Bala, inueterata. Benoni, filius doloris
mei. Beniamin, filius dexteræ. Balaam, sine populo, uel absq; substantia eo-
rū, siue in eis. Beor, impelle. Bosra, in tribulatione, uel angustia. Badad, præ-
cipuus. Balaannan, habens gratiam. Beria, in clamore eius. Bechor, primo-
genitus, uel in clutellis, aut ingressus est angustus.

CAin, possessio, uel acquisitio. Cainan, lamentatio, uel possessio eorum.
Cithi, amentes, uel stupentes. Carnaim, cornua. Cades, sancta, siue mu-
tata. Cinei, possidentes. Ceni, nidus meus, uel possessio. Cenez, zelotypus,
uel sessio eius. Cedmonei, antiqua tristitia, uel oriētales. Camuel, resurrectio
dei, uel statio dei. Cedar, tenebræ, uel mœror. Cedma, orientalis, uel antecederens,
Chore, caluicium. Caath, molares dentes, siue patientia. Hucusque

m per

C per simplicem c literam lecta sint nomina: ex in aspiratione addita, id est per χ Græcum legenda. Cherubim, scientia multiplicata, uel quasi plures. Cham, calidus. Sed sciendum, quod in Hebræo χ literam non habeat: scribitur autem per η, quæ duplici aspiratione profertur. Chethim, contracti. Chus, Aethiops. Canaan, *σάλας*, hoc est motus eorum, uel negociator, aut humilis. Channe, consummatio futura, siue omnes nos. Chalec, quasi uiride. Chesluim, contacta regio eorum. Chaptarim, manus exploratorum, siue tortorum, sed melius Cappadoces. Chethus, mentis excessus, siue fixus, uel abscisus. Sed hoc nomen in Hebraico non incipit à consonanti litera, uerum ab η heth, de qua iam supra diximus. Chaldæi, quasi dæmonia, uel quasi ubera, aut feroces. Charran, foramina, siue ira, uel fodiens eos. Sed & hoc nomen à η Hebraico incipit. Chebron, coniugium, siue incantator, aut uisio sempiterna: & hoc η heth in principio habet. Chodorlaomor, quasi generatio manipuli, siue quasi decorum manipuli. Chorræi, de foraminibus, quos uocant Troglodytas. Choba, condemnatio. Chafed, quasi populâtes. Sunt autem Chaldæi. Chet, percutiens. Chettura, thymiana offerens, uel copulata, aut iuncta. Choadad, præcipuum. Chabratha, quasi electum, siue graue. Chorri, siue Chorræus, farina, aut farinatus, seu post me, uel foramen meum. Chazbi, mendacium. Charmi, uinea mea, uel cognatio mea. Chaber, coniunctio, uel incantator: sed & hoc per η heth literam scribitur.

D Odanim, patruelis: in propinquos uertitur & cognatos. Dedan, solitarii, siue fratruelis eorum. Dalem, frenum. Decla, subtile, siue palmata. Damafus, sanguinis potus, siue sanguinis osculum, uel sanguinis facci. Dadan, iudicans. Dedan, grande iudicium. Dan, iudicium, aut iudicans. Duma, tacens. Dina, iudicium istud. Debbora, apsis siue eloquentia. Dison, fortis papilla, siue calcabit eam: sed hoc Syro sermone dicitur: cæterum Hebraice, pinguedo interpretatur, aut cinis, id est, fauilla holocaustorum. Disan, similiter ut supra: licet quidam putent fortem elephantem interpretari. Dennaba, iudicium afferens. Dothaim, pabulum, uel uiride eorum, aut sufficientem defectionem.

E Den, uoluptas, siue deliciae, uel ornatus. Euila, dolens, siue parturiens. Euphrates, frugifer, siue crescens. Eua, calamitas, aut uæ, uel uita. Enoch, dedicatio. Enos, homo, siue desperatus, uel uiolentus. Euxum, ferum, siue pessimum. Eber, transitor. Elmodad, ad matrem eius præcipuam, siue dei mensuram. Ellasar, dei declinatio, siue hanc separans. Efrom, iacula gregum. Escol, botrus, siue ignis omnis: Ephron, puluis mœroris, uel puluis inutilis, siue puluis eorum. Eldaa, ad scientiam, siue de scientia. Etheus, formidans, siue stupens. Edom, rufus, siue terrenus. Emor, asinus. Ephrata, ubertas, siue puluerulenta. Efer, fictus, id est, plasmatus. Esban, ignis in eis. Efraim, frugifer, siue crescens. Efron, sagittam uidens. Esbel, ignis uanus, siue uetus. Hucusque per breuem literam e, nunc per productam nominum sunt legenda principia. Elifa, deus meus, uel eius salus, uel ad insulam, uel dei mei saluatio. Elam, seculi uel orbis. Emim, horribiles. Eliezer, dei auxilium. Epha, dissolutus, siue mensura. Esau, factura, siue rubeus, uel aceruus lapidum, seu uanus, aut frustra. Elom, regio campestris, aut quercus, uel roboreus. Eliphaz, dei mei aurum. Emam, calor eorum. Ebal, uallis uetus aut aceruus lapidum. Ela, rebinthus. Er, uigiliae, siue pollicens, aut resurrectio, uel effusio. Enaim, oculi, siue fontes. Eron, id est, Eroim, in facie eorum, siue uigiliae dolorum.

Fison

A Fison, os pupillæ, siue oris mutatio. Fut, Libya, siue oris declinatio. Petrusim, dissolvens mensuram. Filistim, cadentes, siue ruina poculi, aut cadentes potione. Fara, dissipans, siue discooperiens eum. Faleg, diuidens. Ferezei, separantes, siue disseminati, uel fructificantes. Fara, ferocitas eorum. Fichol, os omnium: ab ore, non ab ossè. Filistim, ruina duplex. Faldas, ruina paupertatis, siue cadens germen. Fau, nihil, aut subito. Fiennon, ori eorum, aut ori uincto. Futifar, os inclinans ad dissecandum. Farez, diuisio. Fetrese, Libycus uitulus, siue discooperiens, uel certe diuisio, aut os declinans. Fallui, mirabilis. Fua, hic, aduerbium loci, siue rubrum. Fanuel, facies dei.

G Eon, pectus, siue præruptum. Gomer, assumptio, siue consummatio, uel perfectio. Gergeseus, colonum efficiens, siue aduenam propinquantem. Gerara, ruminationem uidit, seu maceria. Sed sciendum, quod Gerara interpretatur, incolatus: Geder uero maceria siue sepes. Gaza, fortitudo eius. Gommorra, populitumor, siue seditio. Sciendum, quod g literam in Hebraico non habet, sed scribitur per uocalem y ain. Geter, torcular uidens, siue accola explorationis. Gegal, præruptio, siue uallis uetus. Geraris, aduenæ propinquantis, siue cornuopera eorum. Gaam, uallis æstus. Gad, tentatio, siue latrunculus, uel fortuna. Galaad, aceruus testimonij, siue transmigratio testimonij. De hoc in libris Hebraicorum quæstionum plenius diximus. Gathan, tangens risit. Gesen, appropinquans palpationi eorum, siue uicinitas. Gersam, aduenam ibi, aut adiectio eorum. Gera, ruminatio, uel incolatus. Guni, elatio mea, siue hortus meus.

I Obel, dimittens, aut mutatus, siue defluet. Iubal, delatus, siue dimittens. Iareth, descendens, siue roborans. Iapheth, latitudo. Iauan, est & non est, siue columba: sed Syrum est. Iebusam, calcatum, siue præsepe eorum. Iectan, paruulus. Iaree, luna. Iobab, mago patre, siue distillans. Iescha, tabernaculum, uel unctio eius. Ismael, auditio dei. Isaac, risus, uel gaudium. Iedlaph, manum tollens, uel manum ad os. Iexan, durus, siue duricies. Iesboch, est cinis, siue tactus. Iethur, uersus, aut ordinatus. Iudith, laudans, aut confitens, aut Iudæa. Iacob, supplantator. Iuda, laudatio, siue confessio. Issachar, est merces. Ioseph, augmentum. Iordanis, descensio eorum. Ior, riuus. Iaboch, harena, siue lucida. Ieus, parcens, aut faciens, aut commotus. Ieglam, despiciens. Iectran, superfluis eorum. Ietheth, dans. Irad, ciuitatis dissensio. Iram, ciuitas eorum. Iras, uidit fratrem meum, siue fratris mei uisio. Iamuel, dies eius deus. Iamin, dextera. Iachin, præparans. Iob, magus. Ioalel, uita dei, siue exordium dei, uel præstolans deum. Iemna, marina, siue numerabilis. Iesua, planicies, siue est desiderium meum, aut certe Saluator. Iessul, est dolore. Iasiel, dimidium dei. Iesar, signum, siue tribulatio.

L Amech, humiliatus, aut percutiens, siue percussus. Ludim, nati, siue pro sunt fortiter. Laabim, deusti, siue flammantes. Lefa, in salutem. Luth, utilis. Lot, uinctus, siue declinatio. Laban, candidus. Lathusim, malleator. Laommim, tribus, siue matres. Lia, laboriosa. Leui, additus, siue assumptus. Lotam, uinculum eorum, siue ipse conclusus.

M Auael, quis est dominus deus: uel ex uita deus. Malaleel, laudans deum. Mathusale, mortis concussio, uel mortuus est, & interrogauit. Magog, quod *μαγος*, id est tectum, uel de domate, hoc est, de tecto. Madai, mensura, siue quam sufficere. Mosoch, prolongatio, siue defectio, aut certe compressus. Mesraim, hostes eorum, siue mensura. Sed sciendum, quod Mesraim, Aegyptus appellatur.

C appellatur. Mesa, aqua rara, uel euado. Melcha, regina eius. Mamre, ditissio, siue perspicuum. Mafech, potum dans, siue propinans. Moab de patre. Macha, frangens, siue contracta. Madan, metiens, siue respondens. Madian, de iudicio, siue de causa. Mabran, de iucunditatibus. Masma, exaudientē. Masfa, leuans, siue pondus, aut onus. Mahelethi, chorus, seu à principio. Meza, existo. Maneeth, requiescens, siue donanti. Masreca, uectigal uanum, siue libans, uel trahens. Meezabel, quā bonus deus. Matred, percussio, siue uirga descendens. Mizaab, aquam hauriens, siue aqua fluens. Mabzar, munita. Magdiel, de repromissione dei, siue turris dei, uel magnificat me deus. Madiar nāi, uel Madianitæ, diiudicantes. Manasse, oblitus, uel necessitas. Merari, amarus, uel amaritudines. Melchiel, rex meus deus. Machir, uendens. Memphon, de ore eorum. Melchisedec, rex iustus.

N Aid, motus, siue fluctuatio. Noëmina, decus, siue uoluptas, uel fides. Noë, requies. Nemrod, tyrannus, uel profugus, aut transgressor. Niniue, pulchra, uel germen pulchritudinis. Nephthim, scalpentes, siue aperientes. Nachor, requies luminis, uel requiescenti luce, uel obsecratio nouissima. Nabaioth, prophetans. Nabdeel, seruiens deo, uel ursus dei. Nephis, refrigerium, uel anima. Neptalim, conseruauit me, uel dilatauit me, uel certe implicuit me. Naath, requiescens. Noëman, fidelis, uel motus eorum.

O Beth, longitudo. Ochozath, tenens. Oolibama, tabernaculum meum in aliquo, uel tabernaculi altitudo. Odollamites, cōtestans aliquem, uel testimonium in aqua. Ophim, thalami. Hucusq; cum per o breuem literam legerimus; exin per extensum pronunciemus elementum. Ophir siue Aphir, quod per aleph literam scribitur; interpretatur, irritum, uel herbosum. Ox, uolentem. Omar, populus, uel amarus. Onan, mœror eorum.

D **R** Iphat, uidens buccellam, siue uidens bona. Rodij, quod Hebraice dicitur, Rodim, interpretantur, descendentes, aut patruus iudicans, uel uisio iudicij. Rechema, tonans, uel excelsa. Rohoboth, inclinatio, uel platea. Ragau, ægrotans, uel pascens. Raphaim, gigantes. Rebecca, multa patientia, uel multum accepit, siue patientia. Remma, uel Ruma, uidens aliquid, uel excelsa. Rachel, ouis, uel uidens principium, aut uisio sceleris, siue uidens deū. Hoc autem secundum accentuum & literarum euenit diuersitatem; ut tam in contrarias significationes nomina commutentur. Ruben, uidens filius, uel uidens in medio. Ragucl, pastor dei, uel pabulum eius deus. Ros, caput. Rameffe, pabulum, uel tineas, siue malicia de tineas. Quod in principio dixeramus in uocalibus literis obseruandum; eò quod apud nos interdum una sit litera, & apud Hebræos uarijs uocibus proferatur; hoc nunc quoq; in s, litera sciendum est. Si quidem apud Hebræos tres s, sunt literæ; una quæ dicitur samech, & simpliciter legitur, quasi per s, nostram literam describatur; alia w sin, in qua stridor quidam non nostri sermonis interstrepit; tertia r zade, quam nostræ aures penitus reformidant. Sic ubi ergo euenierit, ut eadem nomina aliter atq; aliter interpretentur, illud in causa est, quod diuersis scripta sunt literis. Hoc autem quod in Genesi diximus, in omnibus libris similiter obseruandum.

S Ela, umbra eius. Seth, positio, uel positus, aut poculum siue gramen, aut semen, seu resurrectio. Sem, nomen, uel nominatus. Saba, captus, siue captiuitas, uel certe conuertens. Sabatha, gyrans, siue circuiens. Sabathacha, circuiens te, siue circumfessio tua, uel sedes tua. Sennaar, excussio dentium, siue foetor eorum. Sidona, uenatio mœroris. Samareum, lanam meam, siue con-

iunctum

A iunctum meum, sed melius custos. Sodoma, pecus silens, uel cæcitas, uel similitudo eorum. Seboim, caprearum uel Damularum, siue statio eius, mare, aut statio maris. Saleph, missa. Sephar, narratio, siue liber. Serug, corrigia, siue perfectus. Sarai, princeps mea. Sichem, humeri, uel labor. Seor, parua, uel meridiana. Sennaab, dentis parer, siue foetor patris. Semeber, nomē perditionis, siue ibi perditio. Segor, parua; ipsa est, quæ & supra Seor. Sed sciendū; quia literam g in medio non habeat, scribaturq; apud Hebræos per uocalem y ain. Sau, siue Sauhe, digne, uel eleuatio. Seir, pilosus, uel hispidus. Saraa, princeps. Sur, murus, uel directus, aut continens. Saba, conuersio, siue rete. Sue, loquēs, siue cantilena. Symeon, exauditio, uel nomen habitaculi. Sale, pax, uel rediens. Sichimorum, humeri; ipsa est quæ & Sichem. Sed in Latinum & Græcū sonum uertitur. Sebeon, stante iniquitate. Sophar, speculator eius, uel buccina. Samma, perditio. Saphon, speculator. Sobal, uana uetustas, uel uectes ad portandum. Salama, uestimentum, uel pacifica. Saul, expetitus, uel abutens. Saua, eloquentia, uel clamor. Sela, ut eius, uel dimissio eius, aut petitio. Somtonphanec, corrupte dicitur; nam in Hebræo legimus, Zaphanethphane, quod interpretatur, asconditorū repertor. Porro ab Ægyptijs didicimus, quod in lingua eorum resonet, saluator mundi. Semrom, nomē uidens, aut custos. Sared, ut descenderet. Sephion, egressum est os tristitiæ. Suni, pupilla mea, uel secundus meus. Sare, maliciosus, uel sibilans. Syria, sublimis, siue humecta. Satalam, radicans.

T Aeth, occidens. Tacho, silens. Talam, ros. Hucusq; cum per literam t simplicem legerimus, nunc aspiratione addita, legendum est. Thobel, siue Thubal, ductus ad luctum, uel conuersus ad uniuersa. Thiras, timens, siue rediens ad superfluum. Thogorma, incolatus quispiam, aut interpres. Thares, exploratores latitiæ, siue gaudium. Thara, exploratores odoris, siue exploratio ascensionis, uel pastio. Thargal, sciens iugum, uel explorator. Thamar, palma, siue amaritudo, uel commutans. Theman, auster, uel africanus. Thāna, uetans, uel deficiens. Thamath, perfecta pars, siue cōsummatio data. Thola, uermiculus, uel coccinum. Thesbon, festinus ad intelligendum. Vs, consiliator. Vl, dolens, siue parturiens. Vsam, festinus eorum.

Z Amram, cantio eorum, uel tempus ostendens. Zelphan, ambulans os; Zab ore, non ab osse; uel fluens os. Zabulon, habitaculum eorum, uel iurandum eius, aut habitaculum fortitudinis, uel fluxus noctis. Zara, oriens, uel ortus. Zauan, motus, uel fluctuatio eorū. Zohomim, preparati in acie, uel quæ hæc est aqua.

INTERPRETATIONES DE EXODO:

A Ser, beatus. Aaron, mons fortitudinis, siue mons fortis. Aheberim, Hebræorū, uel transeuntium. Apherezai, separati, siue absque muro. Anacim, humilitas uana, siue humiles uanos, uel humiles cōsurgētes, aut responsio uana, aut monile colli. Aod, gloriosus. Amram, populus excelsus. Aminadab, populus meus spontaneus. Abiu, pater meus est, siue pater ipse. Asir, uinctus. Abiasar, patris mei collectio. Amalech, populus brutus, siue populus lingens. Abiud, patris robur, siue pater eorum. Accherubim, cognosce & intellige, siue scientiæ multitudo. Achisamech, fratrem meum roborans. Beseleel, in umbra dei. Beelsephon, habens speculam.

m 3

Caath,

C Aath, patientia, uel molares dentes, siue dolans aut componens. Cades, sancta. Chanani, negotiatores, siue hic pauperculus, aut preparati, uel humilitas. Charmi, uinea mea, uel agnitio aquæ. Cherubim, scientiæ multitudi, aut scientia & intellectus.

D An, iudicium, uel iudicans. Ebreorum, transeuntium. Ebrioth, transitus. Ethí, timuerunt, siue obstupuerunt. Emori, mater lux mea. Eui, ferales, uel feroces. Enoch, dedicauit. Emorraum, loquentem, siue amaricantē. Elrom, sagittam uidentem, siue atrium tristiciæ, uel fortis. Ebron, participatio tristitiæ siue fortitudinis, uel augmentum sempiternum. Eleazar, deus meus adiutor, siue dei adiutorium. Edom, rufus. Hucusq; per e breuem literam legimus: ex in per extensum legamus elementum. Elisapham, dei mei specula, uel deus meus abscondens. Elisabei, dei mei saturitas, uel dei mei iuramentum, aut dei mei septimus. Elcana, dei possessio. Ethan, consummatus, siue suscipiens nauigationem. Elim, aries. Epha, mensura. Eliezer, deus meus adiutor. Eliab, deus meus pater.

F Arao, dissipans, siue discooperuit eum. Fitom, os abyssi, uel subito. Fua, hic, aduerbium loci, siue apparebo, sed melius rubrum. Fallu, mirabilis. Futiel, hic declinans deum; aduerbium loci, nō pronomen; uel declinans deus, siue oris declinatio dei. Finees, ori parcens, uel ore requieuit, aut oris auguriū. Filistim, ceciderunt duo. Fafech, transgressus, siue transcensio.

G Ad, tentatio, siue accinctus, uel latrunculus. Gersam, aduena ibi. Gersom, eiectio eorum, siue aduena ibi, aut aduena pupillæ. Gadíel, accinctio mea deus. Gadi, hœdus, siue tentatio mea. Gamaliel, reddidit mihi deus. Goël, propinquus, siue redimens. Galaad, aceruus testis. Super hoc in libris Hebraicarum quæstionum plenius diximus. Guni, horti, siue arrogancia mea. Gabua, sublimitas. Gomor, mensura atticorum cœnicum trium.

D

I Sraël, est uidere deum, siue uir, aut mens uidentem deū. Et de hoc in libris Hebraicarum quæstionum plenius diximus. Ietro, superfluus huius. Iesubar, calcatus, siue præsepe meum. Iamuel, dies eius deus. Iamin, dextera. Iachin, preparans. Iessar, est meridiæ, siue meridianus, aut unctio mea, uel metaphoricos, oleum. Iochabed, ubi est gloria, siue est grauis, aut domini gloria. Ithamar, ubi amarus, uel ubi palma, uel est amarus, siue insula palmæ. Iesus, saluator. In, mensura liquentis materiæ.

Leui, additus. Lobeni, filio meo, uel cor ego, aut candor.

M Esraim, hostes eorum, uel Aegyptus. Moyses uel Moses, attractans, uel palpans, aut sumptus ex aqua, siue assumptio. Madian, de iudicio. Merari, amara, siue amaritudines. Mooli, de infirmitate, siue chorus meus, aut ab initio. Mofi, attractator, siue palpator meus. Misaël, tactus dei, siue quis interrogauit. Magdolon, quis grandis, uel turris. Moab, de patre. Maria, illuminatrix mea, uel illuminans eos, aut smirna maris, uel stella maris. Mara, uel merara, amaritudo. Marath, amara. Manhu, quid est hoc?

N Ephtalim, latitudo. Naphec, pruna, uel carbo, siue seductio. Naasson, augurans, uel augur fortis. Nadab, spontaneus. Naue, semen, germen, uel pulchritudo.

O Ziel, fortitudo mea deus. Omer, crispans, siue manipulus. Oliab, protectio mea pater. Oephi, triū modiorū mensura. Nomina quatuor, quæ sequuntur, per extensam legenda sunt literam. Oreb, ardor, siue siccitas, aut coruus, uel solitudo. Ori, lux mea. On, labor, uel dolor. Or, iracundia.

Ruben,

A R Vben, uidentem filium, uel uidentem filium. Ramesses, in tonuit latus, siue malicia de tinea. Raguel, passio dei, siue amicus eius deus. Raphidim, laxæ manus, uel sanitas iudicij, aut uisio oris sufficiens eis.

S Ymeon, audiuit tristitiam, uel nomen habitaculi. Sephra, adhæsit uel placens. Sephora, auis eius, uel pulchritudo, siue placens. Sor, meridianus. Soriel, coangustans deus, uel robustus deus. Salu, tentatio respiciens. Saul, expetitus siue abutens. Semei, audi, uel auditio mea. Setri, exactor meus, uel abscessio mea. Sochoth, tabernacula. Sur, murus, aut robustus, siue angustia. Sin, amphora, uel tentatio, siue rubus. Sinaí, rubus, amphora mea, siue mensura mea, uel mandatum. Sabbata, requies. Sethim, spinarum.

T Heman, auster. Thelame, riuus aquarum, uel ager aquarum. Thola, uermiculus, aut coccinum. Theth, subter.

Vr, ignis, aut lumen, uel luminosus.

Zabulon, habitaculum fortitudinis. Zecri, memoria mea.

Finunt interpretationes Hebraicorum nominum libri Exodi, inter quas & quæstiones de Leuitico potes inuenire, exceptis quatuor, quas subnectere curauimus.

Badrifath, κλίμα, id est, plaga; uerbi gratia, quod dicimus plaga septentrionalis, uel meridiana. Melcho, rege. Salumith, retributio, uel pacifica.

INTERPRETATIONES DE NUMERIS.

A Aron, mons fortis. Aminadab, populus meus spontaneus. Amiuth, populus meus inclutus. Abidan, pater meus iudex. Aggelaoni, annunciat iniquitatem meam. Ahiezer, frater meus adiutor. Amifaddai, populus meus sufficiens. Achran, turbauit eos. Ahira, fratris mei amicus. Anam, nubes. Abia, pater meus iustus, uel patris mei abundantia. Aferoth, atrium angustiae, siue beatitudinis. Amiel, populus meus dei. Amath, indignatio, uel uter. Ahiman, frater meus quis. Anachim, monile collo sublimi. Aethi, obstupesciens, siue perterrens. Abiram, pater meus excelsus. Aunan, nō est, uel inutile. Arrad, suscitauit descendens, uel suscitauit descensionem. Atarum, exploratorum. Aei, quam Græci λιθολόγημα uocant. Arnon, aceruus tristitiæ, siue laus. Ar, suscitauit, uel uigilia. Ammon, populus mœroris. Aggag, ἄγμα, id est, tectum. Asur, beatitudo, siue gressus. Aggi, festiuitas, siue solennis. Arodí, maledictio sufficiens, siue maledictus. Arieli, leo deus meus. Ammon, pepercit. Ascreel, beatus deus. Apher, fodit, siue humus. Agla, solennitas ista, siue uitulus. Achiram, fratris mei sublimitas. Arad, descendit. Aber, cōmisit, uel certamen inijt, aut particeps. Araboth, humilem, planam, atq; campestrē. Abarim, in transitu: quod significantius Græce περᾶν dicitur. Atharoth, coronæ. Aroër, subleuans, uel uacuefactio, uigilis, aut myrica. Abiroth, scalptum. Alas, fermenta, siue commisce; quod Græce dicitur φύσασον. Arada, obstupuit, admiratus est. Asmona, festinus, siue festinans, aut numera. Aggedgad, annuncia, siue accinctus, uel latrunculus. Achiam, umbraculum, siue prærupta. Alamon, super multitudinem, aut despectio. Abetfatim, luctus littorum uel riparū. Achrabim, scorpiones, uel decentem. Adar, sublimis, uel pallium. Asmona, os eius; ab osse, non ab ore. Asmo, nouissimum eius. Arebla, insidiatrix. Ain, fons. Azan, fortitudo eorum. Achidod, fratris mei gloria.

Beniamin

C Beniamin, filius dexteræ. Bamot, in morte, siue excelsa. Bafan, bruchus, siue pinguedo. Nam quod interpretari solet ignominia, uel confusio, Bafa dicitur. Balach, lingens, uel elidens, aut inuoluens. Balaam, uanus populus, siue præcipitans eos, uel sine populo. Beor, impelle. Baal, habens, siue uir. Beelphegor, habens os pellicæ. Bechor, in sagmate, uel ingressus est agnus. Bale, præcipitauit, siue absorbit. Baria, in malis, siue in commutatione eius. Beelsephon, habens aquilonem, siue speculam. Baon, in iniquitate. Bamech, electa commotio. Bethanamra, domus bardorum, siue domus amaritudinis. Beelsephon, ascensio speculæ. Betharan, domus arcæ uel montium, aut ascensus humilium. Baalmeon, habens habitaculum. Benachan, filius necessitatis. Bacî, luctus, siue in uomitu, aut uetus.

C Ades commutatus, siue sanctus. Ceni, ararius meus, siue nidus meus, aut possessio. Citus, stupentibus, siue mirantibus. Canat, æmulatio, siue zeiotypia. Calaath, ecclesia uenit, uel uoces. Cadasbarne, commutatus, electus, uel mutabilis. Cariathaim, uilla, uel oppidum eorum. Core, caluicium. Camuel, resurrectio dei, aut stabit deus. Hucusque per **c** literam simplicem legerimus; ex in aspiratione addita, nominum sunt legenda principia. Chanagan, reuersus est, siue quasi respondentes, aut quasi mouentes. Chaleb, quasi cor, aut omne cor, uel canis. Chamos, cõgregatus, uel quasi attractio. Chozbi, calix in me, siue immola mihi. Cheneroth, cithararum signum, aut quasi lucernæ. Chaslon, scelerata tristitia, uel quasi protectio. Cherubim, quasi plures, aut uermiculata pictura, uel scientiæ multitudo.

D Vel, agnoscant deum. Dathan, donum eorum, siue sufficiens donum.

D Dibon, sufficiens ad intellectum, uel abundanter intelligens. Dibongad, sufficienter intelligens tentationem. Depheca, adhæsit, siue remissio. Deblaim, lateres, siue massas, quæ de recentibus ficis compingi solent; quas Hebræi deblatan, Græci *παλάτας* nuncupant. Itaq; in præsentî loco, nomen quod proposuimus, interpretatur, palatæ eorum.

E Phraim, crescens, siue frugifer. Eldad, ad solum, siue solitarium, uel ad unum. Erma, anathema eius. Efebon, cogitatio, siue cingulum mœroris. Edraim, descensio pastorum. Elcan, pars eorum, siue testimonium eorum. Esbel, ignis uetus siue uanus. Eui, desiderauit. Elade, ad ascensum. Ebrona, transgressus, siue transgressio. Eniel, gratia mea deus. Ephod, superindumentum, uel superhumeralis. Escol, botrus, siue ignis omnis. Hucusque per **e** breuem literam legerimus; ex in per extensum legamus elementum. Elisar, pater meus fortis, siue pater meus coangustans. Eliab, deus meus pater, uel deus pater. Elon, exercitus fortitudo. Elisame, deus meus audiuit. Elisama, deus meus audiens. Elisaphath, deus cõgregauit, uel dei mei protectio, siue absconditio. Enan, nubes. Edrai, inundatio pascet me. Er, uigilans, aut confurgens, uel pollicens. Elon, quercus, siue aulon; de quo in libro locorum plenius diximus. Eran, uacue fecit. Ethan, fortem. Esaun, uoluntas mœroris, siue fortitudinis. Enon, fons tristitiæ. Elidad, de⁹ meus patruelis, uel deus meus patruus.

F Adassur, redemptio fortis, siue uallata. Fegiel, occurre mihi deus, uel occursio dei. Faran, ferus eorum, uel frugifer. Falecti, saluator meus. Faleth, ruina, uel defectio. Fasga, abscessus, uel dolatus, aut os multum; ab ore, nõ ab osse. Fethora, oris exploratio, siue buccella luminis, uel os turturis. Fagur, oris pellis, uel haurit. Finees, os requieuit, uel silet, uel ori pepercit. Farez, diuisio. Finoni, os meum nepotum. Farnac, uitulys faginatus, aut discelsio mea.

A sio mea. Gedeon, tentatio iniquitatis, uel tentatio iniquitatis meæ. Garizim, diuisio, siue præcisio.

I Fanne, inuuit, uel inuens. Iegal, propinquus, uel redimens. Iesu, saluator. Iazer, adiutum. Iarden, descensio eorum, uel uide iudicium. Iassa, dimidia, uel factum mandatum. Iaboch, lucra, uel puluis. Iarib, odor eius, uel luxna. Iasub, conuersio. Ialel, expectauit deum. Iamna, mare, uel dextera eius. Iesui, quod est desiderauit, uel æqualis meus. Iaael, dimidiauit deus. Ieser, plasmavit, hoc est finxit, uel fictum. Iair, illuminans. Ietebata, bonitates, siue declinauit ut ueniat. Ilimoth, adducet mortem. Iegali, redimens me, uel propinquus meus.

Laël, in deum, uel deo. Lomna, alba, uel candida.

M Anasses, obliuiosus, uel quod oblitus est. Madian, contradictio, uel responsio. Medad, mensus est. Michaël, quis ut deus. Machi, quid. Matana, donum. Medaba, aquæ eminentes. Machir, restituet, siue uenundabit, uel de infirmitate. Maala, chorus, uel infirmitas. Melcho, rex eius. Malchiel, rex meus deus. Macheloth, ecclesia. Macha, dulcedo, uel saturitas. Maseroth, exclusiones, uel uincula, aut successiones, siue disciplinæ, quod in nostris codicibus mazuroth legitur.

N Athanaël, deus meus, uel donum dei. Naabi, abscondit, uel requieuit in me. Nefe, sufflans, uel suspirans. Namuel, dormiuit deus, siue in quo deus. Noa, motus, quem Græci significantius *σάλορ* uocant. Neeman, decus, siue motus eorum. Namra, pardus, siue amaritudines. Nabau, ueniemus, uel in conclusione. Nobe, latrans. Naalon, serpentinus, uel augurium.

O Thotham, signum eorum. Ozin, auris. Ofan, maritima eorum, uel thalamus eorum. Ofir, ignominia. Sed apud Hebræos per beth literam scribitur. Hucusque per **o** breuem literam legerimus, ex in per extensum legamus elementum. Obab, dilectus, siue amplexus, aut sepes. Ori, coquens, uel claudens me, uel apprehendens. Osee, saluator, aut saluans. Onam, dolor, uel tristitia eorum, aut inuassitatio, uel murmuratio. Or, lumen. Obat, magus, uel pythionissa, quam Græci *εγρασμυδορ* uocant. Og, coaceruans, siue absconditus. Oni, dolor meus.

R Afao, sanans, aut medicans. Rahob, platea, siue latitudo. Recem, uarietas, siue pictura. Rebe, quatuor, sed per ain literam scribitur. Ratma, uisio consummata, siue iuniperus, uel sonitus. Remmonfarez, malignanti, diuisio, siue sublimium diuisio. Reefa, frenum.

S Addefor, uberum eorum lux, uel uberum lumen. Salamiel, retribuens mihi deus, uel pax mea deus. Surisaddai, continens mea ubera, uel fortis meus dominus. Suriel, continens me deus, uel fortis meus deus. Scar, pusillus. Samoë, audiens. Saphat, iudicauit. Sodi, arcanum meum, uel exclusit me. Sufi, equus meus. Sethur, absconditus, siue diuertens. Sifai, longæuus meus. Soontanis, urbs Aegypti. Seon, germen quod non est, uel germen inutile, uel alioquium inutile, aut calor, siue tentatio lacescens. Sefor, auis. Sethim, spinæ. Satan, contrarius. Seth, positio, siue posuit. Seir, pilosus, uel hircus. Salu, tentatio respiciens; sed melius *ευδαιμον*; quem fortunatum, uel uegetum possumus appellare. Sefion, absconditus, uel egredere os, uel mœroris, aut specula eorū. Soni, coccus, uel pupilla mea. Sela, petitio, uel petens. Semron, nomen uidit, uel custos eius. Sichem, humerus. Semidahe, nomen meum scientia. Salpha ad, umbra formidinis, siue umbra in idipsum, id est, pariter. Sutala, poculum mi-

Cxtum, siue spina uiridis, uel madida. Sufan, atterens, siue ad umbraculum rastro-
rum, quod Hebraice dicitur sufasim. Sofar, tuba. Sarahe, uelamē, siue prin-
ceps fratris. Siche, ebrietas. Salim, redde. Sabama, conuersio quæpiam, siue
leua in eis, uel tolle altitudinē. Safan, labium, uel hericius, aut lepus. Sochoth,
tabernacula. Salmona, umbra portionis, siue umbra numerauit, aut imago ei.
Sin, sitiens. Senna, uoluntas, siue mandatum eius. Sedada, ex latere eius. Sa-
fan, labium, siue barba superioris labij, quam Græci μύστακα uocant. Safatam,
iudicans populum. Samuel, nomen eius deus. Salomi, pax mea.

THola, uermiculus, uel coccinum. Thersa, complacens sibi, quod Græce
melius dicitur εὐδοκῶσα. Thena, castra, uel donata. Theth, subter. Tha-
re, exploratio, uel pastura, siue nequitia. Hæc omnia quæ ex litera hæc posui-
mus, cum aspiratione in suis legenda sunt principijs. Vapsi, finis meus. Za-
chur, memor. Zarad, alienus, uel descensio. Zoob, aurum. Zemer, iste exa-
cerbans, siue amaricans. Zare, ortus est. Zefer, hoc os uidistis; ab ore, non ab
osse. Zamri, psalmus, uel canticum meum.

DE DEUTERONOMIO.

AStaroth, caula, præsepia, ouilia, uel atria. Aza, fortitudo eius. A-
raba, occidens, siue uespera. Argob, maledicta sublimitas. Aui,
feri. Auothiair, gloria luminis, uel uita luminis, ita tamen ut pro-
nunciatur anathiair. Acan, necessitas. Aferoth, atria, siue uesti-
bula, si tamen per heth, & zade literam scribatur. Si uero per aleph
& sin, beatitudines sonat. Amora, populi illuminatio, siue populus eius. Ada-
ma, humus. Beelfegor, habens os pellis, siue superior pellis. Basar, angustia,
siue in angustia, uel infantia. Bofor, in angustia. Beroth, putei. Barne, filius
mutationis. Balaā, uanus populus. Cademoth, a principio mortis, siue prin-
cipium mortis. Triā nomina hæc quæ sequuntur ex c, per aspirationem legen-
da sunt. Chorreus, iracundus, siue de foramine, quæ Græci τρύγλα uocant. Ca-
phthurim, manus tortorū, siue exploratorū. Chaptor, Cappadocia. Edraim,
inundatio malorū, uel natiuitas pessimorū, siue descensio pastorū. Erma, ana-
thema. Euim, iniqui. Ermon, anathema tristitia. Efdod, effusio. Emmim po-
puli. Quatuor nomina quæ sequuntur, per extensam uocalē legēda sunt. Esar,
aceruus lapidum, siue collectio lapidū, quod dicitur λιθολόγημα, uel frustra, aut
factura, id est, ποιησις. Elath, terebinthus, uel aulones. Emim, terribiles. Ebal,
uorago uetus. Fasga, abscisa, uel dolata, siue os delicti. Faras, auctus, siue suc-
crescens. Fennador, conuersio generationis. Gaza, fortitudo. Sed sciēdum,
quod apud Hebræos non habeat in principio literam consonantem; uerū inci-
piat à uocali ain, & dicatur aza. Gefuri, iuxta lumen, uel uicinia luminis. Go-
lan, transmigratio eorū, uel uolutabrū eorū. Gergeseum, colonū applica. Gau-
lon, uolutatio eius. Gorizim, diuisio, siue aduena. Galgal, rota, uel reuelatio.
Gai, uorago. Gebal, uorago uetus, siue λιθολόγημα. I literam & L idcirco præ-
termisimus, quia eadē nomina in cæteris libris interpretantur: & superfluum est
dicta, uel dicenda repetere. H autē à plerisque aspiratio putatur esse, nō litera. De
K superfluum est facere mentionem, cū etiā apud Latinos exceptis Kalendis, su-
perflua iudicetur. Igitur obseruandū, quod eadē nomina quæ hic uel alibi præ-
termissa sunt, in alijs libris possumus inuenire. Misfor, directū, quod Græce dicitur
εὐθύ, uel plana atq; campestris. Maachati, fracti sunt mihi, aut uenter per-
cussus

Acussus. Mosera, eruditio, uel disciplina eius. Mamoazer, de longe, siue aliena-
tus. Oraim, cōceptus, siue cōprehēsiō. Rafaim, medici, uel gigātes. Rabbath,
multitudo, uel gradis. Rubeni, uisio filij mei, uel uidete inter me. Ramoth, ex-
celsum signū, siue uidit mortē, uel excelsa. Sidon, uenatio tristitia, siue inutili-
tatis. Sareon, princeps mœroris. Sanir, leua nouitatem, siue dens lucernæ. Sa-
lacha, leuans ueni, uel tollens uenit. Sethim, spina. Seboim, caprea, uel dama-
ma, aut statio eius. Sames, mandatum humile. Sina, tentatio, siue rubus, si ta-
men per famech literam scribatur. Thebel, infulitas. Zozomim, hæc cogita-
tiones, siue quæ est hæc aqua, uel in acie præparati.

QUAESTIONES IN LIBRVM IESV NAVE.

In, quæstio, uel chaos. Adonibezech, dominus meus fulgurans,
uel dominus contemptus uani. Si uero per fade literam scribatur,
interpretari potest, dominus meus iustus. Azeca, fortitudo, siue
decipula. Ailon, quem supra aulonem diximus, quod si æglon le-
gere uoluerimus, interpretatur uacca eorū. Afer, sagitta luminis.

Araph, medicamentū, quod si legere uoluerimus ara, interpretatur furibunda.
Araboth, humilia, plana, atq; cæpēstria. Alac, pars mea, siue lubricū. Aermon,
anathema mœroris, uel tristitia. Anaba, uua, uel humilitas mea. Afdod, disso-
lutio, uel effusio, siue incendiū. Arnon, lumen eorū, aut maledictio eorū. Aro-
er, suffusio uigilia, siue exurgens uigilia, sed melius myricæ. Ader, grex. Ama-
non, mons Cilicia, qui & thuris; inde Aman, inquietus, turbulentus, uel dens
uigiliarū. Adrā, cōgregatio eorū. Afec, continuit, siue cōtinentia. Adraim,
inundatio pessimorū. Accaron, eruditio tristitia, uel sterilitas. Amas, indigna-
tio, uel furor. Azotus, id est, asdodij, gens patruī mei, uel incēdia. Ascalon, ap-
pena, uel ignis infamis. Asaar, mane, diluculū. Achabbim, scorpiones. A-
dar, magnificus, siue palliū. Asamona, os eius; ab osse, nō ab ore. Achor, tur-
batio, uel tumultus. Adomim, rubra. Anacā, humilis, exurgens. Ahimā, fra-
ter eius. Acla, claudicans, uel factura, id est, ποιησις. Atoniel, tēpus eius dei, uel
responsio dei. Adada, usq; ad testimoniū. Afergadda, atriū accinctionis eius.
Asmona, celeriter numera. Aitū, acerui lapidū, id est, λιθολόγημα. Ain, fons, uel
oculus. Ain, chaos. Aingannim, fons, aut oculus hortorū. Adollamim, con-
gregatio eorū. Adasa, noua. Aathar, deprecatio. Achazib, mendacium, siue
stultitia. Ani, pauper. Arab, insidia. Ammeta, luctus. Accen, nidus. Alala,
laxitas. Araba, multa, uel insidia occidens, siue aspera. Ataroth, corona. As-
reel, beatus deus. Agla, festiuitas eius. Afer, beatus; si per aleph & sin literam
scribatur; sin autē per heth & fade, atriū interpretatur. Amathim, indignatio, id
est bilis eorū. Anem, circuli, uel coronæ, siue præcinens. Aërim, aceruus lapi-
dum, id est, λιθολόγημα. Aphara, uitululus, uel taurus. Afara, humus eius; alijs quis-
pe literis scribitur. Ammona, populus eius. Afani, uolans ego. Aalee, mille.
Asarsualim, atriū uulpiū. Afom, os; ab osse, nō ab ore. Afan, fumus. Afarim,
fodiens mare. Ames, robustus. Amad, populus adhuc. Acharan, turbās eos.
Ammon, populus mœroris. Amma, populus eius. Annaceb, cognomentū.
Aseph, atriū, siue uestibulū. Adame, cruores, siue sanguines; numero plurali.
Aialon, cāpi, uel aulones. Anathoth, obediēs, uel respondens signū. Abdo, ser-
uus eius. Ammador, populus generationis. Alax, laxitudo, quæ Græci χαλνότης
uocant, siue leuitas, per extensam primā syllabam. Astarten, facturā superfluā,
id est, ποιησις περιττή. Astaroth, factura, id est, ποιησις, exploratorum.

C Bethaven, domus inutilis. Babylon, confusio. Betharan, domus iræ, uel domus montium. Balagad, habuit accinctum, uel uir accinctus, aut uir pirata, uel fortunatus. Bethasimoth, domus desertæ, uel domus adducens mortem. Bamoth, excelsa. Baal, habens. Baalmeon, habens domicilium. Bethfeor, domus oris pellium. Begumim, fabri cementarij. Betharam, domus sublimium, siue montium. Bethanamra, domus pardorum, siue amaritudinum. Bethaglam, domus festiuitatis eorū. Betharaba, domus humilis, uel uesperæ. Boon, pollex, uel in medio. Baala, habens eam, uel supra. Bala, habens eam, uel uir eius, siue uenit hæc. Baaloth, in ascensu, uel ascensus, numero plurali. Bethafeth, domus salutis. Bazeora, despectio, siue contemptus. Baal, uetustas. Bafecoth, adeps, uel defecatio. Bethdagon, domus tritici. Bethafue, domus mali; non à malitia, sed ab arbore intelligendū. Bethsur, domus robusti. Bethanoth, domus præcinentium. Betharaba, domus multa, uel grandis. Bénennam, in eis, uel in medio eorum. Bethagla, domus festiuitatis eius. Beroth, putei. Bertula, uirgo. Bethmarcboth, domus quadrigarum. Bethlabaot, domus uenientium. Balathad, habitus; ab habendo, nō habitu, id est cultu uestis. Beram, puteus altitudinis. Bethfese, domus oris florentis. Bethsamis, domus solis. Berthen, uenter. Bethemec, domus uallis. Benaël, ædificatio dei, Bethanab, domus humilitatis, uel domus respondens. Belathala, habitatio genere foemino, ab habendo: participium est, non uerbum imperatiuum. Benebarach, filius fulguris. Balac, elidens.

C Ariathiarim, ciuitas, uel uilla sylvarum. Cadesbarne, commutata, electæ, siue sanat electe. Cades, sanctitudo, uel sancta, siue mutata. Cariatham, ciuitas eorum, uel uocatio perfecta. Cain, lamentatio. Ceila, ad fundam iacta, siue suscitans eam, aut tollens sibimet. Carmelus, mollis, siue cognitio circuncisionis. Cariathbaal, ciuitatem habuit, siue ciuitas habita. Cane, calamus. Notandum, quod latinum canna, de lingua Hebræa sumptum est. Casim, summitas, uel principium. Cathat, siue caath, morsus, uel cōgregati. Cafeon, duri fortitudine. Cafabam, congregatio eorum. Cartham, uocationem perfecit. Cedemoth, prius, uel orientalis. Hucusque per c simplicem literam legerimus, exin aspiratione addita legendum est. Chidon, scutum, uel clypeus. Chifara, catulus eius, uel manus dissipata, siue expiatio. Quod autem diximus, catulus eius, leonem significat, quem Greci uocant σκίμνος. Chermel, molle, uel tenebrum, siue cognitio circuncisionis. Melius autem si interpretetur, agnus tener. Chellon, reuelatio eorum. Chisil, robustus. Chabon, quasi intelligens. Cheloth, uidisti signum. Chisiloth, stulti signum. Chabul, quasi germen.

D Abir, loquens, uel loquela, aut ursum timens. Dar, generatio. Dibon, abundanter, uel satis intelligens. Dabira, loquens, uel eloquentia, uel ursum timens. Dimona, satis numerans, uel sublimitas. Dalam, egens pauper. Daleam, egestas eorum. Duma, silentium, siue gaudium. Dana, causa, uel iudicium eius. Dabath, clunis. Dabrath, loquela. Dedara, generatio eius. Damma, silentium.

E Llom, uitululus mœroris, uel festiuitas eorum. Efdod, effusio, uel incendiū, siue ignis patruelis. Euzus, lapides colligens, quod Græce dicitur λιθολογος. Eui, desyderans, siue est. Efrom, irascens, uel sagitta uisionis. Eneam, ecce ista, uel ecce sunt. Emmam, mater eorum. Elthoeth, ad natiuitatem. Ermon, anathema, siue damnatio. Eschaol, ignis parturitionis. Esna, *δευτερωστε*, quam nos à secundo numero dicere possumus secundantem, uel ignis, uel ediffertio. Eschamina,

A Eschamina, concitatio. Eglon, uacca eorum. Esaan, innitor, siue confirmo. Elthechem, protulit. Emec, uallis. Eglon, festiuitas ista, uel uitululus mœroris, uel iuuenca. Elec, portio. Emecasis, uallis concisionis. Erma, anathema eius. Ennathon, gratiam dantes. Enarad, ecce concepit. Elcath, portiunculam. Elamelech, ad regem. Estamoë, mulier uentris. Elthaci, nequaquam uomentem. Hucusque per e breuem literam legerimus, exin per extensum legamus elementum. Elo, exercitus eius, pro *επιποσια* enim semper in Hebræo, aut turmæ militū describuntur, aut opes. Engaddi, fons hœdi. Endor, fons generationis. Engannim, fons hortorum. Ennadda, fons exacutus. Edroi, inundatio pascens me. Eram, uita sublimis. Fesga, dolata, siue præcisa, aut oris multi. Falecti, saluans me.

G Azer, præcissio, siue diuisio, uel constrictio. Gosnam, iuxta eam, uel applicatam. Gaza, fortis, ab ain litera incipiens, non à cōsonante, gimel. Geth, torcular. Gessor, applicans lumen, uel applicans dirigentem. Galiloth, reuelationis, uel transmirationis. Gazeo, robusto. Getheo, torculari. Gadera, serpes eius. Gaderoth, maceria, uel sepes. Galioth, colles. Gabaon, collis mœroris. Getthaaser, torcular eius humi, uel fossum. Gabathon, sublimitas eorū, uel collis mœroris. Gethremmon, torcular excelsum, uel torcular sublimium. Golam, transmigratio eorum. Galim, loca palustria, uel acerui. Galgalis, uolutabrum. Gabaath, collis patruelis.

I Erimoth, timens mortem, uel altitudo mortis. Iasie, est os; ab ore, non ab ose. Iabin, intelligens, uel intelligentia, uel sensus, uel prudentia. Iecmam, possedit populum. Iazer, auxiliū. Iarim, saltuum, uel syluarū. Iebneel, ædificatio dei. Iagur, colonus, uel aduena. Ietan, mercedes, Ietraël, honestas dei. Iepte, aperiens, uel apertus. Ianum, dormitans. Iecta, extenderūt. Iezraël, semē dei. Ierdom, incubuit populus. Ianua, requies. Ieblaam, desipiscens populus. Ierphal, dimisit deus. Iecnaam, possessio populi. Iasie, adaperitio, uel ostensio, siue superficies. Iepheel, aperiet deus. Iedala, manus, maledictio. Iaiel, requies dei. Ieraon, timebunt. Ierachon, aurugo, quam Græci *ιπτερος* uocant. Iesson, ne, nudus, uel conuersio. Ieta, inclinatio. Iezel, fortitudo, uel adiutorium.

L Achis, interest, uel sibimet uiri. Lobna, candor, uel lateres. Labo, ingressus, siue uenientes. Laamas, ad iniquitatem. Luza, amygdalon, licet quidam interpretentur *κλοιον*, torquem uidelicet damnatorum; quam uulgo bloia uocant. Potest autem interpretari & hic ipse. Labec, acceptabilis. Lacum, ad confurgendum. Lesem, ad nomen. Lesendam, nominis iudicium.

M Eceda, exustio, siue orientalis, uel inantecessum, id est prius. Madon, cōtradictio, siue habitatio. Masepha, specula, siue de specula. Masphat, speculatio, uel contemplatio, uel intentio, uel locus iudicij. Marom, sublimis, siue de excelsis. Masarphoth, incendia, siue de tribulatione rostrorum. Maachati, uenter cæsus, siue fracta est mihi. Marom, aliter amara tristitia. Mageddo, pomorum eius, siue cœnacula eius. Medab, aquarum fames. Mephaat, aquarū impetus, siue ab eis tempora. Manaim, castra. Mephat, iudicium. Maabeel, cōgregatio dei. Modaba, natiuitas. Medabena, de oneribus. Magdalgad, turris pirata, uel turris accincti. Maresa, à capite. Maon, habitaculum. Maaroth, spelunca. Meddin, iudicium. Maala, chorus. Melch, regina. Melfa, rixa, uel azyma. Marala, amara consensio. Maalaph, de mille, siue de doctrina. Magdaliel, turris mea deus. Masadda, requirentem, siue retinentem. Misor, directa, siue campestris, uel de tribulatione.

C Napheddor, cōuersio generationis. Nephtoē, dissoluti, siue deceptio. Nasib, titulus, uel statio. Naabsan, uel nasab, exiccata. Naal, ascensio. Noa, mouens, siue commotio. Naalal, laudent.

O Ziph, germinatio. Orchiataroth, longitudo coronæ. Oli, infirmitas. Ozanoth, quasi signum, uel forte signum. Hucusq; per o breuem literam legerimus, nunc per extensam legendum est. Oam, uæ populo, siue insaniens. Oram, uæ excelsio, uel iracundia. Osa, spes. Othoniel, responsio dei, uel reuelatio dei, uel tempus mei dei, uel signū dei. Ocet, diligens, siue perscrutans. Oga, inclutus, uel gloriosus. Ono, dolor eius. Qliterā, quā neq; Græci resonāt, nec Hebræi, & exceptis Latinis nulla alia lingua habet, à nobis hic penitus præ

Raal, latitudo, uel fames, siue impetus. Recem, uarietas, siue (termiffa est. Ruacuefactio. Rebe, quartus, uel ordinatus. Ramoth, uisio mortis. Ragal, res, uel deorsum ferens. Raphaïm, gigantes, uel resolutæ matris. Remmon, sublimitas. Rama, excelsa. Rabboth, multi. Ramath, excelsa hæc. Roob, late. Raahat, maxillæ, siue buccæ.

SArathan, tribulatio eorum. Semro, custos eius, uel nomen uidit. Salacha, stulit sibimet, uel tentatio itineris. Saron, princeps tristitiæ. Semron maron, custos amari mœroris. Sabama, leua excelsam, siue conuersio quadā. Sart, uinculum, siue angustia eius. Sin, egrediens. Sechrona, ebrj, uel tabernacula. Sifai, longæuus. Seme, auditio. Sualim, uulpes. Sicileg, defecatio uocis adductæ, siue effundit sextarium. Senefanna, tollens rubrum, uel tentationes. Saloim, emersiones, uel emissiones. Saraa, carbones, siue angustia malorum. Socha, tabernaculū, uel umbraculū. Saarim, portæ. Sanam, abundans, siue egressus eorum. Samer, custodia. Sior, paruulum, siue turbulentum. Sabacha, reticulum. Selom, auulsio, uel dimissio, siue ubi est ipse. Semdah, nominis scientia. Samari, lana mea. Selam, latus: à latere, non à latitudine. Sabe, septem, uel septies. Sarith, reliquæ. Sonim, coccinum. Seon, semini eius. Saasim, incubit egrediens. Sala, tollens. Sames, sol. Salabim, aggrauans intellectum.

D Talā, ros eorū, siue irrorata. Tyrus, quæ Hebraice dicitur Zor, & interpretatur tribulatio, siue angustia, uel fortitudo. Hucusq; per t simplicē literā legerimus, ex in aspiratione addita legendū est. Thaphue, malū: ab arbore, nō à malicia intelligendū, siue tympanū apertū. Thaanac, respondens, siue humilitas. Therfa, cōplacitio, quæ significantius Græce dicitur ἐὺδ'ορία. Thalme, sulcus, uel dependens. Thamna, numerus, uel fidelis, siue numerata, aut consummatio eorū. Thennat, ficus. Therela, uidisti terebinthū. Thabor, ueniens lumen. Thalla, ager eius, uel appensio. Thaphnathfare, numerus, operimēti noui. Vr, arariū, siue ad iracundiā prouocans. Zebbi, dotis mex. Zabdi, fluxus uehemens, siue abundans. Ziph, germinās. Zanoē, repulit, uel iste requieuit.

DE LIBRO IVDICVM.

A Donibezech, dominus fulminis, siue dominus contemptus uani. Achiman, frater meus quis. Axa, claudicans, uel irascens. Athaniel, tempus meum dei. Arrad, cōsurrectio descensionis, aut testimoniū descendens. Accho, usque huc, aut hamus, uel humilitas eius. Alabiac, uel lactea. Achrabim, scorpiones. Astaroth, ouilia, uel factura, id est exploratorum Anatha, responsio. Araft, artifex. Abinoem, patris mei decor. Abel, luctus, uel committens. Abelmeola, luctus parturientis. Ares, sol. Abiezer, patris mei adiutorium. Abed, seruus. Armon, anathema

A anathema mœroris, uel imago tristitiæ. Auoth, cōmoratio, uel sedes, aut uinculum, siue incunabula, quod Græce dicitur ἐπαυλιε. Abgā, pater fordis. Abdon, seruus mœroris. Allel, laus. Aoth, laus. Aminadab, populus meus spontaneus.

B Ezech, fulgur, uel cōtemptus uanus, siue micans. Baalmesur, habens, uel uir ex principe. Barach, fulgurans. Bachal, iugum. Bara, creatura, siue lectus. Baraënnim, creatura nidorum, siue tribuli. Baalberith, habens pactum. Bera, puteus. Berith, pactum. Baalthamar, habens palmam. Booz, in fortitudine, siue in quo uirtus.

C Enez, possessio contemptibilis, uel spretio. Cethrom, tenebræ eorum, uel thymiana. Cifon, impegunt, siue duritia eorum, uel lætitia. Carcar, inuestigatio. Camon, resurrectio inutilis. Quatuor nomina quæ sequuntur ex c litera, aspiratione addita sunt legenda. Chetim, insaniens, uel formidans, siue signata. Chusam, Aethiopia eorū. Chamos, quasi atrectans, uel cōgregaris. Chelon, consummatio, siue omnis dolor, uel ab initio. Debbora, apis, uel loquax. Dalila, pauperula, uel situla. Dagon, piscis tristitiæ. Enach, humilis cōfurgēs, uel humilitas inanis. Elohe, deus. Eglon, rotatus, uel orbita, uel iuuentia, uel festiuitas ista, uel uitulus mœroris. Ezri, auxiliū meū. Ephod, superindumentum, quod Græce dicitur ἐπέσθιμα, siue ἐπωμίδα. Ephrata, frugifera, siue de cinere ueniens, aut puluerulenta. Et super hoc quid nobis uideatur, in libris Hebraicarū quæstionū plenius diximus. Ephrathites, humus aut puluis eorū, siue frugifer. Duo nomina quæ sequuntur, per extensum legamus elemētum. Eud, accipiens gloriā. Eatā, auis eorū. Fura, laguncula, uel frugifer. Fanuel, facies dei. Fua, operarius, uel sonitus, aut euidens. Farez, diuidēs, uel uiolentus, siue diuisio. Gasar, cōmotio. Gera, ruminatio. Gedeon, circūiens in utero, uel inutile, siue tentatio iniquitatis eorū. Gabatha, collis, siue sublimitas. Garizim, accola, siue aduena eius. Gaala, abijciens, siue reuelatio. Gaza, fortitudo eius. Gadam, tentatio, uel accinctio populi. Iezbaam, defluens, uel desipiscens populus. Iabin, intelligens, uel sapiens, uel sensus, uel prudentia. Iaël, cerua, uel coniugium ceruale, siue incipiens. Ioas, sperans, siue temporalis, uel domini robor. Ierobaal, iudicet Baal, uel iudicet habens, aut superior, siue iurgium habens. Iebaze, torcular lupi. Iecha, torcular. Iephone, conuersio. Ioathā, est perfectus. Iair, est illuminans. Ionathan, columbæ donū, uel columbæ dedit, aut domini donum. Iabes, exiccata, uel siccitas.

CANTICVM DEBBORÆ.

L Aphidoth, lampas, siue quasi os cultri: ab ore, non ab osse. Laïs, leo, uel sibimet uir. Meroz, aquæ sacramentorum. Maaz, robustus, fortis. Mere, manifestus, uel illuminans, aut apertus. Mello, plenus. Manne, requies. Micha, quis hic: aduerbiū loci, uel quis est iste. Nahellel, laus, hymnus. Nabe, latratus. Tria nomina quæ ex o subiicimus, per extensam legenda sunt literam. Obed, seruiens. Othoniel, responsio dei, uel reuelatio dei. Obab, dilectio. Othoniel, tempus mei dei, uel signū dei. Oreb, coruus, aut siccitas. Racab, ascensio, siue conscendens. Rasathaim, impietas eorum. Safai, longæuus, uel senarius. Sepheth, specula. Salabbim, salus cordiū. Syria, sublimitas. Saïrath, capra. Semegar, nomē aduena: siue ibi colonus. Sifara, gaudij exclusio, siue tollens recedentem, uel equi uisio. Sectha, spinæ. Saratha, uinciens uenit, siue tribulatio. Suroëb, saxū corui. Salmana, umbra prohibendi, uel umbra cōmotio nis. Samir, uepres, uel incultum. Seon, tentatio calens, uel germen quod non est.

C est. Semanath, nomen humile. Samson, sol eorum, uel solis fortitudo. Sorec, electa, optima. Salma, sentiens, uel perfecta, siue pacifica. Tabath, bona. Excepto hoc nomine, cetera quæ sequuntur huius literæ per aspirationem legenda sunt. Thalmal, suspensio, uel sulcus. Thamathares, enumeratio solis. Thana, humilitas, uel respondebit tibi. Thebes, conuersio, siue fieri oua. Zeb, lupus. Zebul, habitaculum. Zabulonites, habitaculum eius.

I N R V T H.

B Ooz, in fortitudine. Elimelech, deus meus rex. Iesse, insulæ libamen. Maallon, de fenestra, siue à principio, uel consummatio. Noëmi, pulchra. Orpha, ceruix eius. Ruth, uidentis, uel festinans, siue deficiens.

DE PRIMO LIBRO REGVM.

A Nna, gratia eius. Aphec, furor nouus, aut continenter. Aminadab, pater meus spontaneus, uel urbanus. Abia, pater dominus, uel pater fuit. Abiel, pater meus deus. Ammoni, comprimens, uel coangustans me. Afor, sagitta luminis. Ahias, frater alius, uel frater eius. Achitob, frater meus bonus. Achinaam, fratris decor. Abenner, pater meus lucerna, uel pater lucernæ. Agag, ἄγας, id est, tectum. Armathaim, altitudo eorum. Azecha, fortitudo, siue decipula. Adreel, greges domini. Azel, abiens, pergens. Achis, ueruntamen uir, siue frater meus, aut frater uir. Achimelech, frater meus rex. Auilath, dolens siue parturiens. Arch, mora. Abiathar, pater superfluus. Achela, suscipiens eam. Abigal, pater exultationis, siue pater erroris. Abisai, patris mei incensum, uel sacrificium. Aendor, oculus, aut fons generationis. Abigail, patris mei exultatio. Afan, fumans. Aathach, tempore suo. Baalim, habentes, siue ascendentes, uel superiores. Bethchar, domus agnitionis, uel domus agni. Bochorach, primogenitus tuus. Bezech, egestas. Badan, solus, uel in iudicio. Befes, in ipso floruit, uel abscisio. Bama, in quo. Barita, Pythonissa, quam Græci ἐγασπίου βοῦ uocant. Bosori, annunciatio, uel caro. Bersabee, puteus satietatis, uel puteus septimus. Cariathiarim, ciuitas sylvarum. Cus, durus, uel uomitus uiri, siue uomens uir. Quæ sequuntur, aspiratione addita sunt legenda. Cherubim, multitudo scientiæ. Chetti, infantes, uel metuentes. Chereti, interficientes, qui significantius Græce dicuntur ἐξολοθρευόντες. Chateb, quasi cor, aut omne cor, siue canis. Dauid, fortis manu, siue desiderabilis. Damaïm, sanguinum. Doëch, motus, siue sollicitus, quod Græce dicitur ἀγώνιστος. Eleazar, adiutorium, siue dei adiutorium. Escabod, cecidit gloria, uel uæ gloria. Et de hoc quid nobis uideatur, in libris Hebraicarum quaestionum plenius disputatum est. Euilath, à principio. Ebrai, transitores. Ethî, mecum. Eschamoë, cogitans. Tria nomina quæ sequuntur, per extensam literam proferenda sunt. Elchana, dei possessio. Eliu, deus meus iste. Eliab, deus meus pater. Finees, os requie uir, siue os mutum, uel silens. Fenenna, conuersio. Falti, saluatori meo. Gabaa, collis. Galgala, uolutatio, siue reuelatio. Goliath, reuelatus, siue transmigrans. Gallim, transmigrantes, siue reuelati. Gesuri, iuxta lumen meum, uel applicantes è lumine meo. Garizim, abscisiones. Gelboë, uolutatio, siue decursus, uel aceruus pluens. Iedori, applicans, siue accedens, Ieroboam, misericors.

A ritors, Iosue, saluator. Iechonia, præparatio dei. Ioël, incipiens, uel fuit dei. Iabes, exiccata. Ierobaal, iudicium Baal, siue iurgium superioris aut habentis. Iesau, id est desiderauit. Iessai, insulæ sacrificium, siue incensum. Ioab, inimicus, uel est pater. Ierameeli, misericordia dei mei. Matar, pluuia, uel compluto me. Machemas, humilitas, siue attritata. Mageddon, tentans. Melchisue, rex meus salus, siue rex meus tyrannus. Merob, de multitudine. Michol, aqua omnis, uel ex omnibus. Meolati, à parturiente me, siue à dolente me. Maon, habitaculum. Maoch, euiratus, quem Græci δλασιπ uocant. Ner, lucerna. Nuath, pulchritudo. Nobe, latratus. Nabal, insipiens, quod si legere uolueris nebel, mensuræ nomen est, siue psalterij. Ophni, discalciatus, siue insania conuersionis. Odollam, testimonium eorum. Ramathaim, excelsa eorum. Rachal, negociatio. Rachel uero interpretatur ouis, uidentis deum. Sophim, specula, uel scopulus. Saupha, speculator, aut supereffundens. Sabaoth, exercituum, siue uirtutum. Samuel, nomen eius deus. Semsi, sol meus. Saror, coangustans, siue indutus. Saul, petitis, uel habitans, uel abutens, uel abusuum eorum. Salisa, tertia, uel uitula triennialis, uel ui consternans. Salim, uulpes: sed melius si legatur sualim. Suph, specula, uel effundens. Sena tollens, uel angustia, siue dens. Soba, madata in ea. Sur, rectus, uel fortis, uel inuincibilis. Sama, ubi, uel audiens. Sochor, ramus, uel humilitas. Sethui, fatuus, Sarua, uinctus, siue angustia. Sonaïm, coccinea, uel subsistens eis. Sephamoth, labium mortis. Thou, amens, uel errans. Ziphei, germinantes, siue florentes.

DE SECVNDO LIBRO REGVM.

B Suri, atrium meum. Abisa, patris incendium, siue sacrificium, uel holocaustum; quod significantius Græce κάπρωμα dicitur. Asaë, factura, id est ποιημα. Amman, cubitus mensura, non brachium. Amon, matris fletus. Abessalon, pater pacis. Adonia, dominator dominus. Aggia, festus, siue solennis. Abithal, pater meus ros. Agla, iuuenula, uel uitula. Aia, uultur. Adrezer, decorum auxilium. Achereth, disperdens, siue dissipans. Amiel, populus meus dei. Anon, dolens. Abisai, pater sacrificij. Ammiad, populus meus gloriosus. Ahitophel, frater meus cadens, siue irruens, uel frater meus cogitans, siue tractans. Arachi, longitudo mea. Amesa, populum tulit. Apelethi, mirabilis. Adoniram, dominus excelsus. Adoram, generatio excelsa. Ahiloth, frater inclutus. Armoni, illuminans me, uel anathema, siue cellarium meum, aut domus mea. Adino, tennellus, uel delicatus. Ahesani, uoluntatis, siue consilio egeo. Ahoi, spinarum. Aga, meditans, siue loquens. Ararites, montanus. Adollam, congregatio eorum. Ariel, leo dei. Asaël, factura dei, id est ποιημα. Aradius, obstupescens, uel admirans. Aras, elatus. Alab, lac. Abiezri, dei mei auxilium. Anathothites, respondens signum. Adai, robustus, siue sufficiens. Abialbon, pater meus superintelligens. Azmath, fortis morte. Ahiem, frater matris. Aserai, atrium meum, Arunas, illuminati. Baurim, electi. Berothi, putei. Baana, uenit respodens. Bega, excelsa. Banaia, cementarius, id est ædificator domini. Bethroob, domus platearum. Bethsabee, filia saturitatis: ita tamen ut prima correpta sit syllaba; alioquin ubi producitur, semper domus interpretatur. Balasor, habes sagittam luminis, uel ascensio atrij. Bethchar, domus agni. Baurim, electi, ut supra, uel iuuenes. Berzellai,

C zellai, ferrum meum. Bochori, primogenitus meus. Bethmacha, domus humilis, uel fori, uel tributi. Baana, uenit respondens. Bareumi, fugit eum quispiam. Bethoro, domus iræ. Casir, messis. Cabseel, congregatio dei. Tria nomina quæ sequuntur, aspiratione addita legenda sunt. Calamach, omnem fortitudinem. Chusi, Aethiopia. Chorethi, dissipans, siue disperdens. Eliaba, nequaquam absconditus. Excepto hoc nomine, cætera quæ ex e littera sequuntur per extensam primam syllabam legēda sunt. Elisue, dei mei salus. Elisame, deus meus audiens. Elidahe, deus meus scit. Eliphaleth, deus meus saluans. Elianan, domino donante. Feletthe, mirabilis, siue excludens. Faraothoni, auolantis tristitiæ meæ. Farai, hi ante me. Gio, lucta, siue luctari. Gelo, migra, uel transmigranti. Gera, ruminans. Gom, fouea. Gob, lacus. Gaas, commotus. Gelonites, transmigrates. Garab, scabiosus. Hirā, uiuens excelle. Histob, uir bonus. Hiras, uigilās. Hisbosfer, uir cōfusionis. Idcirco eū aspiratione hæc nomina posuimus, q̄a & apud Græcos & apud Hebræos per diphthongū scribuntur. Iezraël, seminauit deus. Iethraam, superfluous populus. Iebgar, elegit. Iaphie, illuminat, uel ostendit. Ioram, qui est sublimis, uel manus sublimis, uel manus sublimium. Ieroboseth, iudicans confusionem, id est ignominiam. Ididia, amabilis domino. Ionadab, domini spontaneus. Ioadahc, ipse cognoscens. Iosaphat, ipse iudicat. Iodahe, sciens, siue cognoscens. Iesbi, est in me. Iaare, saltus. Ioiadahe, domini cognitio, siue ipso cognoscente. Iasan, uetus. Jagaal, propinquus. Iazazer, auxiliabitur. Ietan, respondens. Lodabar, ipse uerbum. Lasabi, sperauit in me. Manaim, consolatio, siue requies. Maacha, molitus, siue contractus. Miphiboseth, de ore ignominia. Maana, requies. Maaria, domus mea, uel amara, siue ex uisione. Maachati, subactus, id est molitus meus. Nephce, applicans ori, uel lyncurius, nomen est lapidis. Naas, serpens. Nethophathi, inclusus. Neele, scala, uel torrens. Naalia, torrentes. Orchathi, æstimatio mea. Odsi, mensis meus. Tria nomina quæ sequuntur per extensam litteram proferenda sunt. Obedadam, seruiens humo. Ohlada, ipse cognoscit. Oren, ira. Respha, *ῥῆσφοτα*, siue cursus. Rachab, quadriga. Roboam, latitudo populi. Ragal, tristes, uel deorsum. Ragalim, pedes. Rapha, sanitas. Ribai, iudicantes. Saphati, iudicans me. Sion, specula, uel speculator, siue scopulus. Samoë, auditio. Sobab, conuertens. Soba, secta, à secando, non à sectando. Susacim, gaudium cilicij. Siba, egressus uenit. Saraia, princeps dominus. Sobach, conuertens te. Sunem, coccineum, siue eleuans. Saibe, saturitas. Sadoch, iustus. Sia, indigentes, siue dormitantes. Subochai, condensum, siue fructetum. Et super hoc quid nobis uideatur, in libris Hebraicarū quæstionum plenius diximus. Samai, ubi mihi, siue audiens. Salmon, umbra uirtutis. Sarai, princeps mea. Salech, egrediens. Thebes, fuerunt in ea, siue facta mea. Thalme, sulci. Thecue, clangor, uel tuba, siue percussio. Thecuites, tuba canēs, siue buccinator. Theetim, inferiores, uel subter. Hæc nomina quæ posuimus per litteram t aspiratione addita sunt legenda. Vria, lux mea dei. Vsi, festinans. Vrchii, longitudo mea. Vfathi, festinante me.

DE TERTIO LIBRO REGVM.

Bisai, pater meus superfluous, siue patris mei rugitus. Accherethi, interficiens, siue dissipans, uel demoliens. Amasa, populum tollens, siue leuans. Azor, atrium. Azaria, auxilium domini. Ahia, frater eius, uel ubi hæc? Ahisar, frater meus princeps. Adonirā, dominus meus

A meus excelsus. Aelam, ante fores, siue uestibulum. Adadezer, decorum auxiliium. Adoram, generatio excelsa, siue decōr excelsi. Ano, dolor eorum. Asa, tollens, siue sustollens. Auā, subuertit eos, siue mouens eos, uel fons. Auachim, non est innocens. Anani, gratificatus mihi, siue donatus mihi. Ahab, frater patris. Azuba, relicta, uel deserta. Bethabee, filia iuramēti, per breuem primam syllabam legendum est. Benur, filius aërius, siue filius ignis. Bethames, domus solis. Bethanan, domus gratiæ, aut doni. Basamath, delinquens. Baaloth, ascendentes. Bul, germinis. Booz, in fortitudine. Barasa, in egestate, siue ueniens ad faciendum, uel hauriens. Cane, pœnitentia, siue clangor tubæ. Carmelus, tenellus, aut mollis, siue scientia circuncisionis. Hucusq̄ per simplicem litteram legerimus; ex in aspiratione addita legendum est. Chalachad, pascens, siue nutriens. Chamos, congregatio, siue quasi attrēctanti, uel palpanti. Charith, diuisio, siue cognitio. Chanaan, erubescens, siue negociator. Dachar, compungentes. Dardahe, generatio cognitionis. Dabir, oraculum. Dui, pulchritudo. Damascus, sanguinem bibens, uel propinans. Esda, misericordia. Ezraël, semen dei. Emori, amaricantis, uel loquentis. Esrai, indigena, uel orientalis. Ezazon, uisio. Hucusq̄ per e breuem litteram, ex in per extensam legamus. Eli, deus meus, siue scandēs, siue scindens. Elioreb, dei hyems. Eri, uigil meus. Elon, aulon, de quo plenius in uolumine locorum diximus. Ethan, robustus, siue ascensus. Eman, accipiens, uel formido eorū. Ethanim, robustorum. Esiongaber, uoluntas, siue consilium tristitiæ cōfortatæ, uel iuuenilis. Ela, maledicta, uel ipsi. Esaion, uoluntas, siue consilium moeroris. Elias, deus dominus. Elisaë, dei mei salus. Felethi, admirabiliter. Fadaia, redemptio domini. Gaber, aut uir, aut iuuenis, uel fortis, siue uiriliter. Goneabath, furtū filia. Gonath, arrogantia tua, uel hortus tuus. Gezi, praruptum uidens, uel uallis uisio. Gir, diuisio, uel præcisio. Gozan, tonsio eorum, uel fortitudo eorum. Gabe, collis. Godolia, magnificus domini. Iezabel, cohabitatrix, siue est fluxus uanus. Ieconiam, ulciscitur populum. Iair, illuminauit. Iacon, præparatio. Ietoboam, diiudicans populum, uel diiudicans super nos. Iessi, in sulcæ sacrificium, uel holocaustum. Iosia, cuius est sacrificium domino, uel salus domini, uel fortitudo domini. Ieu, ipse, uel est. Ioram, qui est excelsus. Iosaphat, domini iudicium. Iemla, plenitudo, uel circuncisio. Leben, ædificatio, uel candida. Mageddo, cœnacula eius. Maacha, percutiens, siue percussa. Macces, de sine. Maol, chorus, uel de plenitudine. Malachra, despiciens, siue diuisio. Mechonoth, fulcra, quæ Graci bases uocant, id est *ῥῆσφοτα*. Melloth, plenitudo siue adimpleta. Machaia, quid hic, aduerbium loci, siue quis dominabitur. Mose, saluificator, siue à saluatore. Naphaddor, dispersa generatio. Netna, imago. Neisoth, statio. Naboth, conspicuus, uel sessio, siue exclusio. Nadab, sponte. Naama, decor. Naaman, decor domini mei. Nesib, stans. Namsi, tangens, uel attrēctans, siue palpans. Omri, crispās meus, uel manipulus meus. Oza, robustus domini. Olda, destructio, siue diuerticulum. Tria nomina, quæ sequuntur, per extensam litteram proferēda sunt. Og, congregans. Ophir, infirmans. Obedia, seruiēs domino. Rei, pastor meus. Ramoth, uisio mortis. Razon, mysticus, uel sacratus. Rabaam, impetus populi, uel latitudo populi. Sunamitis, quicūq̄ morietur, siue mortificata. Sifa, tentatio, siue farinaceus. Saalabim, agrauans intellectu. Soca, ramus. Sarthan, tribulatio eorum, siue demolitorū, aut coangustantium. Sion, specula, uel mandatum, siue inuium. Saba, captiua. Sathan, contrarius, siue aduersarius. Suba, incensa, siue conuertens. Sadala, la-

Ctus eius: à latere, non à latitudine. Sabua, lepra. Sefac, byssus cilicij. Sichina, humerus. Semeia, audiens dominum. Somer, custos. Salí, missa. Sophar, dissipare, uel diuidere. Sigab, supertollere. Sarepitha, incēdium, siue tribulatio panis. Sidonia, uenatio inutilis. Saphar, iudicās. Sedechia, iustus dominus. Taphath, paruulus uenit. Thabremmon, bonus ad uidendum, siue bona sublimitas, uel bona uisio eorum. Hucusq; per t simplicem literam legerimus, exin aspiratione addita legendum est. Thanath, respondet tibi. Thermad, exploratio redemptionis. Thafisa, claudicatio, siue remissio uitæ. Thegor, paxillus. Themor, zmirna. Tharsis, exploratio gaudij. Thaphnes, cooperte signum, quod significantius Græce *σήμερον* dicitur. Therfa, placēs. Thebni, palea mea. Thesbi, captiuans, siue cōuertens. Zoëlet, tractum, siue protractum. Zabad, fluens torris, quem uulgo titionem uocant. Zamri, iste laceffens, uel amaricans: proprie enim nomen ab amaritudine figuratum est. Zaba, iniquitas. Zabaoia, dotata domini.

DE LIBRIS REGVM.

A Hiel, uiuens deo, uel uidens deum. Abiram, patri excelsio. Azael, uisus deo. Adad, patruus, uel patruelis, aut testis. Azaia, apprehendens deum, uel fortitudo domini, siue fortitudo eius. Abana, lapides eius. Athalia, tempus domini, uel tempus eius, siue temporalis domini. Aramathai, deiciens eum. Arnon, lux eorum, uel arca mœroris. Amasia, robustus domini, uel populus elatus. Affee, continebit, uel apprehendet. Amia, robustus domini, uel populus domini. Amathi, ueritas mea. Azaria, adiutor dominus. Affith, libertas. Argob, maledicēs excelsum. Ariel, leo dei. Azor, sagitta luminis. Aaz, continens, aut apprehendens. Ala, infirmitas. Abur, liuor, aut uulnus. Azama, delictum. Adramelech, stola regis, uel decor regis. Anamelech, respondente regi. Abisa, uoluntas mea in ea. Azaph, colligens. Arphath, sanans, aut sanatus. Anei, nūquid commotus est. Amos, robustus. Ararat, armenia, uel mons conuulsus. Asaradon, uincens, uel exacutus. Arus, incisa, uel aureus. Adaia, testimonium domini. Achicam, frater meus surgens. Asaia, facienti domino. Achabor, mus. Ares, sol. Amital, calefactus ros. Auil, stultus, insipiens.

B Aalzebub, deuorans muscam. Baalsalifa, habens tertium. Badachar, uenit cōpungi. Bethagan, domus hortii. Bethcacon, domus sculpturæ. Basan, confusio, siue pinguedo, uel siccitas. Bedech, instauratio. Banada, filius decorus. Baladan, uenit sibimet iudicans, uel uanitas pro semetipso. Bafecat, adpem. Bethim, domibus.

C Abalaam, præcipitauit. Cadesim, commutati, siue effœminati. Caree, caluus. Hucusq; per c simplicem literã, exin aspiratione addita proferendū est. Chabratha, electio: super hoc in libris Hebraicarū quæstionum plenius cōsputatum est. Charith, concisio. Charan, ira, uel foramen. Chomarim, aditui.

E Zer, separatus, sanctificatus. Elciau, pars domini. Ebsiba, uoluntas mea in eo. Eseliau, prope dominum est. Enam, ecce hæc sunt. Ennathan, ad dantem, siue deo dante. Quatuor nomina quæ sequuntur, per extensam literã proferamus. Eloth, arietis signum, uel arietatio. Elam, dei populus, uel proforibus. Elia, dei domini. Eliachim, dei resurrectio. Esaia, salus domini.

F Arfar, fodientes, siue dissipationes, uel talpæ. Ful, ruina, uel cadēs. Facria, aperiente domino, uel oris assumptio. Falazar, cadens princeps, uel cadentem

A tem principem. Farurim, conscissio. Fafee, transcensus, siue transgressus. Fadaí, redemptio domini.

I Eblaam, absorbet. Iofabe, ubi est saturitas, uel domini saturitas. Ioiade, domini cognitio. Iozacar, domini memoria, uel qui est memor. Iozabad, domini dos, uel qui est dotatus. Ioaz, ubi est retinere, uel domini retentio. Ioadina, domini delicata, siue quæ est delicata, uel tenella. Iactel, coetus dei, uel auxiliium dei. Iona, columba, uel ubi est donatus, siue dolēs. Iachalia, fortitudo domini. Ioatham, consummatus, siue perfectus. Iezechia, apprehendens dominum, uel fortitudo domini. Ioæ, ubi est frater, uel domini frater, siue factura fratris. Iothaba, peccantes in ea. Ididia, amabilis domini, uel amabilis eius. Ieremiahu, excelsus domini. Iezania, audiens, uel auscultans dominum. Ioiacim, domini resurrectio, uel suscitatio, siue qui est consurgens.

M Assa onus, siue assumptio. Mattham, donata, uel donans. Manaem, cōsolans. Manaa, consolatio, siue munus, aut sacrificium. Medon, aquæ eorum. Mocotha, plagæ eius. Mocoth, plagæ. Marodas, amara arrogantia, siue contritio. Messalem, reddens, uel reddita. Mazaroth, *ἰσχυρὸς*, quæ duodecim signa Mathematici asserunt. Moloc, rex. Mesti, uarietas. Mageddo, de tentatione. Mathania, donum dei. Mechonoth, futura, quas bases, uel hypothemata, id est suppositiones possumus dicere. Massaphat, speculatio, siue contemplatio. Marodach, amaritudinem immittens. Mamzamaroth, tridentes, uel fuscinulæ, quas Græci *ἀναλύματα* uocant.

N Aboë, propheta, uel prophetans. Naaman, decus, siue commotio eorū. Nergal, lucerna acerui. Naazab, prophetauit tunc, siue sessionis initium. Noësthan, as eorum. Niniue, foeta, siue germen pulchritudinis, uel speciosa.

B Nesrath, fugitiuus tener, uel tentatio tenera. Nechotha, styracem eius, uel aromata. Necho, percussit. Nabuchodonosor, prophetia lagunculæ angustæ, siue prophetans, istiusmodi signum, siue sessio in agnitione angustæ. Naoita, as eius. Nabuzardan, prophetauit palas, quæ uentilabra uulgo nuncupant, siue prophetia alieni iudicij. Nathanã, donante domino.

R Achab, ascensio, siue excelsa. Ramalia, excelsus domini. Raason, cursus, uel complacitio, siue complacencia, quam significantius Græci *εὐδοκία* uocant. Rabfari, princeps eunuchus, siue magister, aut maior eunuchus. Rabface, princeps deosculans, siue multus osculo. Rafes, uolucres, siue cursus oris. Rablai, multum hæc, siue multa. Ruma, excelsa. Roblath, multam istam, siue multitudo.

S Vnem, dentes, uel coccineum, siue uarietas. Samariam, custoditam. Sath, requies, uel intermissio. Sir, lebes, uel aula, quam uulgo ollam uocant. Saderoth, *πύργοι*, mœnia, uel porticus publicæ. Sabia, caprea, uel dama. Sela, semper. Semath, audiens. Saulum, reddens. Salmanassar, perfectus uinculo, uel ad uinciendum. Sapharuahim, libri, uel literæ. Sochothanoth, tabernacula, uel umbracula filiarum. Sennacherib, tollens, uel leuans deserta. Sobnas, sedens, uel reuertens. Saësdema, pestilens aër, quem Græci *ἀνεμοφθώρα* uocant. Sarafar, princeps tribulationis. Safau, labium eius. Sademoth, arua, uel regiones. Saraia, uinctus. Safania, abscondit dominus, uel domini protectio. Omnia nomina quæ per t literam subdita sunt, aspiratione addita sunt proferenda.

T Hapse, indignans, siue sessio offendiculi. Theglat, transmigrans, actiua si gnificatione intelligēdū, qd Græce dicitur *ἀποικισμός*, id est alios transferēs.

C Thartach, subuersio, quam melius Græci ἀνατροπήν uocant. Thartan, turturē dedit, uel superfluus, uel elongans. Thalasar, appensus princeps. Thasar, diuitiā. Thecum, patientia. Therac, elongatus, siue ut nomen proprium figuremus, Proculus. Thof, protectio oris, siue gehenna. Theraphim, incendia, sed melius imagines, uel figuræ, quas Græci μορφώματα uocant. Thanameth, consolator.

DE PSALTERIO.

Bessalon, pater pacis. Afaph, congregans. Aleph, mille, siue doctrina. Ain, fons, siue oculus. Beelphegor, habens hiauit, siue habens os pellis, uel pelliceum. Beth, domus. Babylon, confusio. Cades, immutata, uel sancta. Coph, uocatio, uel auis; sed melius excussio, quam Græci ἐκκρουα uocāt. Cedar, tenebræ, uel mœror. Chusi, æthiops. Caph, manus, palma, uel uola. Deleth, pauper, uel tabula, uel ianua. Ezraitēs, semen dei. Ermon, anathema eius, uel anathema mœroris. Ephrata, frugifera, siue equidem uides. He, ipsa, uel ista, siue suscipiens. Heth, uita, uel uiuacitas. Fe, os; ab ore non ab ossē; siue laqueus, siue decipula. Gebal, definiens, siue determinans. Gimel, retributio, uel plenitudo. Iemini, dextera mea. Idithun, transfiliens eos, siue saliens eos. Iod, principium, uel scientia, aut dominator. Lamech, doctrina, siue disciplina. Mem, ex quo; uel ex ipsis, siue à qua. Nun, foetus, uel piscis, siue sempiternum. Res, caput. Selmon, umbra offendiculi, uel sentiens, siue imago fortitudinis. Samech, firmamentum; quidam erectionem, uel adiutorium, siue futuram putant. Sade, regio, siue iustitia, uel ueneratio. Sin, dentes. Teth, bonum. Quatuor reliqua quæ sequuntur, aspiratione addita proferenda sunt. Thabor, ueniens lumen, uel ueniat lux. Thaur, signum, uel subter. Thalasar, appendit principem. Thobel, offerre. Vau, & ipse. Zebeth, uictima, siue hostia. Zai, oliua, uel fornicatio, siue hæc. De alphabeto Hebræorum plenius in ea epistola, quam super centesimo decimo octauo psalmo, ad sanctam Paulam scripsi, existimo disputatum.

DE ESAIA PROPHETA.

It, condemnatio. Aelamite, despicientes, siue comparati. Afaph, congregans. Aiath, mos. Arran, ira, uel irascens. Ane, nunquid commotus est. Aua, iniquitas. Adremelech, decorum regnum, uel decorus rex. Asserdan, uinculum cutis, siue iudicij, uel exacutus. Achor, turbatio, uel tumultus, siue peruersio. Barachia, benedictus dominus, uel benedicens dominus. Bosra, in tribulatione. Baladan, ueniens eam iudicare. Bel, uetustas, siue absq̄. Citiorum, concisorum, siue plagæ con summationis. Carthaginis, scrutationis. Ciro, hæreditas. Duo nomina quæ sequuntur, per aspirationem legenda sunt, Chalanne, omnes. Chelcian, pars mea dominus est. Dimaon, sufficit eis mœror. Desech, calcatio, uel unctio. Dodanim, patruelis; uertitur etiam in propinquos. Emmanuel, nobiscum deus. Eleale, ad ascensum, siue consensum. Eglaim, uituli, uel iuuenæ. Ezao, uisio. Tria nomina quæ sequuntur, per extensam proferenda sunt literam. Elamite, ἐλαμίτιον eorum, siue comparati, aut despicientes. Elim, aries, siue deficiens. Efa, resolutus, uel effundens. Facee, aperiens. Fut, induite. Gebim, fossæ. Gazon, nux eorum. Iasub, reuertens. Iaas, dimidium,

A dimidium, uel fuit. Ioach, cuius est frater, sed melius confitens, siue glorificans. Ierusalem, uisio pacis. Laifa, leo. Luit, maxillæ, siue genæ. Luth, utilis, uel declinans, siue utinam. Madian, iniquitas. Magro, gutturi, uel de fauce. Margmas, uile tributum, siue de tactu. Madebena, à saltu eius. Memphis, ab ore. Marodac, amara, contritio, siue procacitas. Mosoc, capientes. Nabao, prophetia, uel uenientes. Nerid, pardorum, siue apostatarum. Niniue, facta, uel germen pulchritudinis, aut speciosa. Nasaram, germen molle, uel tenerum. Nabbo, sessio, uel superueniens. Ozia, fortitudo domini. Oronaim, foramen mœroris. Romelia, excelsus domini. Refef, λίστρα. Rappa, multa, uel multitudo. Sorec, ultima, uel electa. Sicerca, ebrietas. Seraphim, ardentis, uel incendentes. Sion, specula. Siloa, missus. Sabaoth exercituum, siue uirtutum, uel militiarum. Samariam, custodia eorum. Sufir, irritum. Sabama, tollens altitudinem. Sargon, princeps horti. Sobnam, sedens, uel reuertens. Sifaim, egrediens. Saron, princeps mœroris, uel cantans tristitiam. Seraphar, princeps tribulationis, siue elatio. Sabaim, captiui. Saba, captiuitas. Tabeel, bonus deus. Tanis, mandans humilia. Zacharia, memor domini.

DE OSEE.

B Eeri, puteus meus, uel in lumine. Baalim, in superioribus, superiores, uel habentes, aut uiri. Bethaben, domus inutilis, uel domus idoli. Debelaim, palata. Gomer, consummata, atque perfecta. Ioran, domini consummatio, siue perfectio. Iezraël, semen dei. Iarib, dijudicans, uel ulciscens. Ierebeel, iudicium dei, uel dijudicans superior. Mahamad, desyderabile. Osee, saluans, uel saluatus, aut saluator. On, inutilitas, uel dolor, aut labor, siue iniquitas. Salmana, umbra commotionis, uel consummatus, siue perfectus. Seboim, statio, siue stantes.

DE AMOS.

Mos, fortis, siue robustus, uel populus auulsus, siue populū auel lens. Accaron, gregis pascua, siue in pascuis, quod Græce dicitur ἐρωμαίνουσα. Amasia, populus domini, uel fortis domini, uel populum leuans. Gaza, fortitudo eius. Gog, ὄμμα, id est tectum. Melchon, rex noster. Rephan, factura uestra, uel requies uestra. Theman, auster. Thecue, tuba, uel buccina, siue percussio, quam Græci κρησμός uocant.

DE MICHAË.

A Chaz, apprehendens, uel tenens. Anachim, humilitas renuens. Michza, quis hic, aduerbium loci, uel quis iste? Morasthi, hæres meus.

DE IOHELE ET ABDIA.

N Emrod, apostata. Fatuel, latitudo dei, uel aperiens deus. Ioël, incipiens, uel est deus, uel dei. Abdia, seruus domini. Amathi, ueritas mea, uel fidelis meus.

C

Iona, columba, uel dolens. Ioppe, pulchritudo. Elcefei, aduocati. Niniue, speciosa. Nahum, consolator. Senam, abundantia. Sarfaad, incendium.

DE HABACVC ET SOPHONIA.

Habacuc, amplexans. Amaria, dicente domino, uel uerbum domini. Gofdolia, magnificatus dominus, uel magnificus. Sophonia, abscondens eum.

DE AGGEO.

Aggeus, festus, siue solenis. Iosedech, domini iustus, siue iustificatus. Salatiel, petens domini, uel petitio domini. Sabbath, sceptrum, uel uirga. Zorobabel, princeps, uel magister Babylonis, siue aliena translatio, uel ortus in Babylone.

DE ZACHARIA ET MALACHIA.

Addo, seruus, siue testis eius, uel fortitudo eius. Afael, factura dei. Ananel, gratia dei. Chafeleu, spes eius. Ragom, hyems, siue multum delictum. Rama, excelsa. Sedrac, decorus meus. Elia, deus dominus. Malachia, angelus domini, uel meus. Thesbites, captiuans.

DE HIEREMIA.

D

Nathot, responsio, siue respondens, signum, uel obedientia. Amon, fidelis, uel nutriens, siue onus. Achobor, mus. Anania, gratia dissipata, siue gratia dei. Azor, adiutus. Amasia, factura dei. Ananeel, cui donauit deus. Asedemoc, arua, uel suburbana. Ananeel, gratia dei. Anan, gratia. Ania, gratia domini, uel donans dominus. Abdiel, seruiens deo. Abdemelech, seruus regis. Afa, factura. Afree, furor alienus, siue uita dissipata, atq; discissa. Azau, fortitudo eius. Aroer, suffossa, sed melius myrica. Alafa, triplex, uel conternata. Ahi, questio, uel uallis, siue uiuit. Arfath, sanas. Aschenez, ignis ita aspersus. Amiathal, calefactus ros. Auil, stultus, insipientes. **B**Vz, despectus, siue contemptus. Baruch, benedictus. Baalis, habens uirum. Baafa, ueniente factura. Bofor, tribulatio. Bel, uetustas. Aethulia, dolens domus dei.

Cariathiarim, ciuitas saltuum, siue syluarum. Colaia, uox facta. Cedron, tristis, moeror, siue dolor. Cariatham, ciuitas, uel oppidum eorum. Carioth, occurus igni. Hucusq; per e simplicem literam legerimus, exin aspiratione addita proferendum est. Chelcia, pars domini. Chabomim, manus, uel aceruus spinarum, sed melius preparationis, licet pleriq; Hebræorum libam, uel crustulam significari putent. Chamoam, similis eis. Charmamos, agnus congregatus, siue agnitio, quasi sarmentum. Chamos, congregatus. Dedan, hoc iudicium, siue tale iudicium. Dalaia, hauriens dominus, uel pauperculus domini. Dibon, satis intelligens. Deblathaim, palata eorum. Ennom, ecce hæc, siue sunt. Elnathan, ad dantem, siue addentem, uel donum dei. Elasa, ad faciendum. Ezriel, adiutus a deo. Esebon, cogitatio moeroris. Hucusq; per ebreuem

A ebreuem literam legerimus: exin per extensum legamus elemētum. Elam, oppositi, siue abiecti, uel compositi. Elisama, deus meus audiens. Esai, defectio mea. Elisame, deo meo audiente. Elon, exercitus fortitudinis. Fefor, os nigredinis. Fathures, deceptus, calcatus, siue buccella confirmata. Farao Nechao, dissipans preparata. Gamaria, retribuens dominus, siue consummans dominus. Garab, scabies, siue incolatus multus. Gamuel, retributio dei. Ieremia, excelsus domini. Iechonia, preparatio domini, uel sic factus domino. Iezonia, auscultans dominum. Iegdaliau, magnificus domini. Ioachal, robustus & fortis. Ieraia, timens dominum. Ionathan, domini donum, uel columbam dedit. Iuchal, potens. Ioanam, erat donans, uel domini donum. Iazer, auxiliatus. Maseia, factura domini. Morethi, hæres meus. Moloch, rex. Matthama, munus & donum. Melchia, rex meus. Masefa, speculatio, siue contemplatio. Magdalo, magnificentia, siue turri. Meseat, aqua impetus. Maon, habitaculum. Melcha, rex eorum. Marodac, amara contritio, siue impudentia. Medon, metientes. Neleamitis, hæreditas cuiusdam. Neria, lucerna domini. Nathania, donum domini, uel dedit dominus. Nergel, lucerna acerui. Nabufabaru, calcatum tempus. Nechao, paratus iste. Holofernes, uitelus saginatus. Omre, uerbum. Excepto hoc nomine, quatuor quæ sequuntur, per extensam uocalem legenda sunt. Ofaz, obrizum. Est autem genus auri, quod Græci χρυσός uocant. Oiaide, eius scientia, siue ipse cognouit, uel domini scientia. Osai, saluabit me. Oronaim, foramen moeroris. Rechab, quadriga, uel ascendens. Rabsaris, princeps eunuchus. Rabmag, princeps cibi. Rablata, multa hæc, siue multum iste. Sedechia, iustus domini. Sior, firmamentum nouum, uel turbidum. Sor, fortis, uel petra, siue tyrus. Sefac, byssus facceus, siue manus facci. Selom, translatus, siue restitutus. Samaia, audiens dominum. Safane, labium eius. Salom, retribuens, siue pacificus. Sefela, humilis, siue campestris. Selemia, reddente domino. Saraia, princeps fuit. Safathia, iudicat dominus. Sarafar, princeps tribulationis. Samagar, nomen aduenæ. Sarfachim, princeps cadaueris, uel ruinæ. Safan, Cherogryllus, Iepus, uel hericius, siue labium eorum. Sabama, attollens excelsum. Segon, Ioquela inuertilis. Tafnas, insanum os serpentis, siue opertum signum. Duo nomina quæ per e literam sequuntur, aspiratione addita sunt legenda. Thof, gehenna, uel operculum oris. Thaamath, dedit indignationem, siue bilem.

DE DANIELE.

Affanez, equorum domitor. Anania, gratia dei. Abdenago, seruiens taceo. Amalasar, dixit princeps. Arioth, ad solitudinem rediens. Asuerus, atrium eius, uel beatitudo. Astiages, uoluntas, uel consilium festiuitatis. Habacuk, amplexans eos, siue suscipiens eos. Artaxerxis, lumen silentio tentans. Balthasar, capillus capitis. Bari, in comutando, siue putei, uel in uentre. Bel, uetustas. Dura, loquens. Elam, secula, uel sempiterna. Forthommim, diuisio perfecta populi gloriosi. Et de hoc quid nobis uideatur, in libris Hebraicarum questionum plenius diximus. Ioachim, cuius est preparatio, uel domini preparatio. Iezechiel, fortis dei, uel apprehendens deum. Iezania, auris eius, uel auscultante domino. Iobab, inimicus, siue est pater. Isimoth, adducet mortem. Isar, immutata, uel paruula. Iezahel, est iter. In, fuit, uel mensura. Misael, quæ palus domini. Misac, qui risus, uel de gaudio. Mane, numerauit. Michaël, quis ut deus. Persæ, tentantes. Susanna, liliū,

Cna, liliū, uel gratia eius. Sennaar, dentis uacuefactio. Sidrac, decorus meus. Sufis, equitatio, uel reuertens. Vlai palus, à palude, non à palo, siue dolor fœmoris, aut umbraculi.

DE EZECHIELE.

Zur, adiutus. Accerethi, interficiens, siue demoliēs. Assurim, ignis illuminationum. Aram, ira, uel iracundus. Aun, inutilis, siue idolū. Ainagallim, fons, uel oculus uituli. Azara, crepido. Auran, iracundia. Ariel, leo dei. Aser, beatitudo. Arsemel, silentium circuncisionis. Achal, omnia. Aradi, deponentes. Aelamite, appositi, siue collati, aut obiecti. Buzi, despectus, siue cōtemptus. Banaia, ædificium domini. Berota, putei eius. Baalmeon, descensio humilis. Bagazin, in excelsio contemptus. Bubaustus, os, uel labium exprimentī. Bath, filia, uel mensura. Cariathim, ciuitas eorū. Cedar, tristis, uel tenebræ. Cades, mutata, uel mutatus. Cur, gelu. Hucusq; per simplicem literam legerimus; ex in aspiratione addita proferendū est. Chobar, grauitudo, uel grauitas, siue iuxta electum. Chodchod, Carthaginenses. Channa, fundum, uel preparatio. Chalamad, consummauit, siue mensus est. Chaldaei, quasi ubera, uel quasi feri, aut quasi dæmones. Cherethim, disponentes, pro quo melius in Græco διατιθέμενοι. Chēnor, agnitio luminis, uel cætera. Cherchoro, cognita ablatio. Chelbon, lactei. Chalamar, omnis amaritudo. Chomor, laceffiones. Deblata, palata. Diospolis, abnuēs, sed melius Græce Iouis ciuitas. Esemel, electrū. Elisa, ad insulam, siue deus saluator. Elbon, robustus fortitudine, siue dei fortitudo. Ethalon, incunabula mœroris. Ezer, fortitudo, uel auxiliū. Emmer, sermo, uel uerbum. Eschani, habitantes contemptum. Elisee, dei est hæc, uel dei salus. Hucusq; per e breuiem literam legerimus; ex in per extensum legamus elementum. Enagallim, fons, uel oculus uitulorum. Elam, sempiternum, uel seculum, uel λιδολόγιον eorum. Esi, mensura. Engaddi, oculus, uel fons hœdi. Enom, fons fortitudinis. Felechia, salus domini. Fut, Libya. Fennag, nutus. Fares, dissipans. Facud, uisitatus, uel uisitans. Gaze, gazophylacium, siue fortitudo eius. Gog, tectum. Gomor, consummatio, siue perfectio, uel uenundatio. Galali, uolutabra. Galilæa uolubilis, siue trāsmigratio facta. Iezechiel, fortitudo dei. Iezania, auris eius. In, mensura. Iob, ociosus. Ir, uigil. Lidi, nati. Maalmeon, habuerunt habitationem, siue de habitatione. Mofoch, amentes, siue trahentes. Magog, quod tectum, uel de tecto. Megia, despectio. Machalaïm, cōsummatio eorum. Magdol, magnitudo, uel turris. Magalim, transmigrations, siue colonia. Manaïm, de requie. Noë, requies, uel commotio. Oolla, tabernaculum meum in ea. Oefa, æstus. Hucusq; per o breuiem literam legerimus; ex in per extensam legendum. Ozan, abiit. Oram, irati. Ofar, uolātes. Ofia, salus domini. On, dolor, uel mœror. Rabbath, multitudo. Raama, tonitrus. Rodij, uisio iudicij. Ramoth, uisio mortis. Regma, malitia quæpiam. Semel, idolum. Et notandum, quod Latinus sermo sit in Hebræis uoluminibus à similitudine, unde & simulacra dicuntur. Safan, hericius, uel lepus, siue labium eius. Semoth, nomina. Sela, umbraculum eius. Sanir, tolle nouitatem, uel dens lucernæ. Soene, gyros eius, uel expecta. Seim, exeuntes. Sodada, latus eius, à latere, non à latitudine intelligendum. Sabarim, circumire montes. Saphirus, speciosus, egregius. Sua, saluatoris. Sais, tentatio. Sataim, libri, uel historici. Sonam, pecus eorū, uel dentes eorum. Tanis, mandatum humile. Tafnas, stupens os serpentis: ab ore,

non ab

A non ab offe intelligendum. Exceptis his duobus nominibus, cætera eiusdem litteræ per aspirationem proferenda sunt. Thelabim, dispersi. Et super hoc in libris Hebraicarum quæstionum quid nobis uideatur plenius diximus. Thammutz, consummantes, siue contemptus; & super hoc in libris illis plenissime dicitur. Terasim, figuræ. Thuba, deferens, uel deferetur, siue delatus. Thogorma, auellens, uel incolatus cuiusdam. Tafnes, opertum signum. Thicon, merdiam. Thau, consummatio. Tafos, specula. Thobel, uniuersa, uel uanitas. Themora, consummatio amaritudinis. Sarda, abalienatus ualde.

DE IOB.

Vitidi, conciliatrici. Et super hoc quid nobis uideatur, in libris Hebraicarum quæstionum diximus. Afom, silens, uel offeus. Adad, patruelis, uel testis. Baldad, uetustas sola. Barachiel, benedictio dei. Buzites, contemptibilis. Barad, grando. Barachel, benedixit deū. Buzi, contempsit me. Dennaba, iudicium ferens. Eliphaz, dei contemptus. Eliu, deus meus iste, uel deus domini. Gabis, altitudo cōfussionis, siue πῆρεσθαι. Getham, applicuerunt eos. Iob, dolens. Leuiathan, additamentum eorū. Mazuroth, ἰσθμὸς, id est signa horoscopi. Naamatites, mouens mortē. Naamath, decor. Oofar, uolās. Ophir, infirmitas. Raam, uisio, uel multum. Raphaim, gigantes, uel medici. Rathamim, iuniperi. Ram, excelsus. Saucacorum, cantilena. Sofar, speculæ dissipatio, uel speculatorem dissipans, siue speculatorem uidebo. Saba, conuersio, uel captiuitas. Sechē, uarietas. Satan, aduersarius. Sin, loquens. Senec, cymbalum. Topzium, bonum.

E

DE EVANGELIO MATTHAEI.

Braham, pater uidens populum. Aminadab, populus meus uoluntarius. Abia, pater dominus. Asa, tollens, aut attollens. Aazia, apprehendens dominum, aut robur domini, uel fortitudo eius. Aaz, apprehendens. Amon, fidelis, uel nutricius, si tamē ab aleph littera exordium habeat: quod si ex ain scribitur, onustus interpretat. Abiu, pater meus iste, uel pater meus est. Azor, adiutor. Archelaus, agnoscens leo. Amen, uere, siue fideliter. Andreas, decorus, uel respondens pabulo. Alpheus, fugitiuus, sed melius millesimus, uel doctus. Amora, populus scitatus, uel populi illuminatio. Abel, luctus, aut uapor, siue uanitas. Acheldemach, ager sanguinis, Syrum est, non Hebræum. Booz, in quo robur, uel in ipso fortitudo, sed melius in fortitudine. Bartholomæus, filius suspendentis aquas, uel me, Syrum est nomen, non Hebræum. Bethzaida, domus frugum, uel domus uenatorum. Bariona, filius columbæ, Syrum est pariter & Hebræum. Bar, quippe lingua Syra filius, & iona columba, utroq; sermone dicitur. Bethphage, domus oris uallium, uel domus buccæ; Syrum est, non Hebræum, quidam purant domus maxillarum uocari. Bethania, domus afflictionis eius, uel domus obedientiæ. Barachia, uel benedictus domini, uel benedictio domini. Barabban, filium magistrorum, Syrum est, non Hebræum. Caïphas, inuestigator, uel sagax, sed melius uomens ore. Cadantes, caligo, uel tenebræ, quem nos per q litteram quadrantem dicimus. Corbana, oblatio. Cananæus, possidens, siue possessio. Hucusq; per simplicem c litteram scripta sunt nomina, quæ

C Græci per κ efferunt; ex in aspiratione addita legendum, quam illi litteram $\epsilon\eta\iota$, uocant. Chanani, negociator, uel motabilis, aut ipse pauperculus. Chorozain, hoc mysterium meum. Cananæ, negociatores. Diabolus, defluens. Græce uere dicitur criminator. Dauid, desiderabilis, aut fortis manu. Daniel, iudicium dei, uel iudicat me deus. Efrom, sagittam uidit, siue atrium eorum. Essai, in suæ libatio, sed melius incensum. Hucusque per e breuem litteram legerimus; ex in per extensum legamus elementum. Eliacim, dei resurrectio, uel deus resuscitans, aut deus resuscitauit. Eliu, deus meus iste, uel dei mei istius. Eliezer, deus meus adiutor. Elia, deus dominus. Eli eli lamma azabthani, deus meus, deus meus, quare dereliquisti me. Farez, diuisio. Farisæi, diuidentes, siue diuisi. Gennesar, ortus principum. Gehenna, de ualle sunt, siue uallis gratuita. Getsemani, uallis pinguedinum. Golgotha, caluaria, Syrum est, non Hebraum. Iesus, saluator, uel saluatorus. Vt i litteræ seruemus ordinem, aspirationem h in plerisque omisimus; licet eam grammatici non putent litteræ loco habendam. Isaac, risus, siue gaudium. Iacob, supplantator, siue supplantans. Iudas, confitens siue glorificans. Iosaphat, ipse iudicans, sed melius dominus iudicauit. Ioram, ubi est, aut qui est excelsus, sed melius sublimabitur. Ioatham, consummatus, siue perfectus. Iezechia, fortis domini, uel confortauit dominus. Iosia, ubi est incensum domini, uel salus domini; potest & fortitudo domini dici. Iechonias, preparas, uel preparatio domini. Ioachim, ubi est preparatio, uel domini preparatio. Ioacim, domini resurrectio, siue dominus suscitans. Ioseph, apposuit, siue apponens. Ierusalem, uisio pacis, uel timebit perfecte. Ieremias, excelsus domini. Iohanna, cui est gratia, uel domini gratia. Isai, salus domini. Iscarioth, memoriale domini; quod si uoluerimus legere Isacharioth, interpretatur, est merces. Potest autem dici & memoria mortis. Iericho, odor eius, siue luna. **D** K litteram nos superfluum habemus exceptis kalendis, per c uniuersa exprimimus, unde consequenter hic prætermissa est. Lebbæus, figuratum nomē a corde, quod nos diminutiue corculum possumus appellare. Manasses, obliuiosus. Mathan, donum, siue donatus. Mariam plerique æstimant interpretari illuminant me isti, uel illuminatrix, uel zmyrna maris, sed mihi nequaquam uidentur. Melius autem est, ut dicamus sonare eam stellam maris, siue amarum mare; sciendumque, quod Maria sermone Syro domina nuncupatur. Mathæus, donatus quondam. Magedda, poma eius, uel nuncia. Magdalene, turris, sed melius sicut à monte montanus; ita turrensis, à turri dicatur. Naafon, quidam putant requietum fontem interpretari, sed melius est augurans, siue serpens eorum. Nazareth, flos, aut uirgultum eius, uel mundiciæ, aut separata, aut custodia. Scribitur autem non per z litteram, sed per Hebraum sade, quod nec s, nec z litteram sonat. Nazaræus, mundus. Nepralim, discretus, siue seiunctus, uel conuertit, siue conuoluit me. Obed, seruiens. Ofanna, saluifica, quod Græce dicitur $\omega\varsigma\ \delta\epsilon\ \nu\epsilon\alpha$. Vtrunque autem nomen per extensam litteram legendum. Raab, lata, siue dilatata. Rachab, ascendens, uel concita, siue uidens. Ruth, festinans. Roboam, imperus populi. Rachel, ouis, uel uidens deum. Rama, excelsa, siue exaltata. Racha, uanus. Rabbi, magister meus, Syrum est. Ramatham, excelsa eorum, uel sublime eis. Salman, sensibilis, siue sensus. Solomon, pacificus, siue pacatus erit. Salathiel, petitio mea deus. Hæc tria nomina per sin litteram scribuntur; reliqua duo sade in exordio habent. Sadoch, iustificatus, siue iustus. Sidon, uenatio. Thamar, palma, uel amara. Thomas, abyssus, uel geminus, unde & Græce didymus appellatur. Thareî, pascens, siue pastura. Zara, oriens,

A ens, siue ortus est. Zorobabel, ipse magister Babylonis, id est confusionis. Zabolon, habitaculum; potest & habitaculi substantia nuncupari. Zebedæus, dotatus, siue fluens iste. Zacharia, memoria domini, uel memor domini. Zachæus, iustificatus, aut iustus, uel iustificandus, Syrum est, non Hebraum.

DE MARCO.

A Bba pater, Syrum est, non Hebraum. Arimathia, altitudo eius, uel exaltatus est ipse. Idumæa, rufa, siue terrena. Israël, uir uidens deum, sed melius rectus domini. Chenna, zelotes, unde in alio loco Cananæus, in alio zelotes dicitur. Salome, pacifica. Tyro, angustia. Tyrus quippe lingua Hebræa Zor dicitur, quod in nostrum sermonem transfertur angustia. Tiberius, uisio eius, siue bonitas eius. Tabita cumi, puella surge, Syrum est. Traconitis, negociatio tristitiæ.

DE LUCA.

A Epheta, adaperire. Augusti, solenniter stantis, aut solennitatem additam. Abiline, lugentes. Aaron, mons eorum. Anna, gratia eius. Aser, beatus, aut beatus erit. Amos, onerans, aut onerauit. Aggeus, solennitas. Addai, robustus, uiolenter figuratum nomen ab eo quod dicitur Saddai. Arfaxath, sanans de populatio nem. Adam, homo, aut terrenus, siue indigena. Ammaus, populus abiectus. Cæsar, possessio principalis. Cirinus, hæres, qui apud nos melius effertur, & uerius per q litteram, ut dicatur Quirinus. Cosam, diuinans. Cainam, luctus, aut lugens. Capharnaum, ager, uel uilla consolationis. Eseli, uicinus meus. Eber, transitus. Enoch, dedicatio. Enos, homo. Hucusque per e breuem litteram legerimus, ex in per extensum legamus elementum. Erodes, pelliceus, gloriosus. Elisabeth, dei mei faturitas, uel dei mei iuramentum, aut septimus. Eli, ascendens. Elmadadi, dei mei mensura. Er, uigilans, aut uigilia. Enam, oculus eorum. Elifeus, dei mei salus. Fanuel, facies dei. Fase, transitus, siue transgressio, pro quo nostri pascha legunt. Falech, diuidens, aut diuisit. Filippus, os lampadis, uel os manuum. Gabriel, confortauit me deus, aut fortitudo dei, uel uirtus mea deus. Galilæa, uolubilis, aut transmigratio perpetrata, uel rota. Gerasenorum, suburbana, aut coloni ibidem. Itureæ, montanæ, Syrum est. Iordanis, descensus eorum, aut apprehensio eorum, uel uidens iudicium. Ione, columba mea. Iannai, preparatus. Ioiarim, dominus exaltans, uel est exaltans. Iared, descendens, siue continens, quod Græce dicitur $\epsilon\pi\iota\kappa\epsilon\alpha\tau\epsilon\rho\iota$. Ioanna, dominus gratia eius, uel dominus misericors. Iairus, illuminans, aut illuminatus. Lisania, natiuitas tentationis, sed nimium uiolenter. Leui, appositus. Lamech, humilis; quidam putant percutientem, siue percussum posse resonare. Lazarus, adiutus. Lot, ligatus, aut declinans, uel uacans. Moyses, assumptus, uel palpans, siue contrectans, aut uergens, sed melius est, ex aqua. Matthia, donum dei, aut aliquando. Melchi, rex meus. Matusale, mortuus est, & misit. Maallelel, laudatus dei, uel laudans deum. Martha, iritans, prouocans; sermone autem Syro, domina interpretatur, uel dominans. Naafon, augurans. Nahum, consolatio, siue consolator. Neri, lucerna mea. Nathan, dedit, uel dantes. Nachor, requieuit lux. Noë, requiescit, aut requieuit. Naa, pulchra,

C Niniūtā, natiuitas pulchritudinis, aut speciosi. Petrus, agnoscens. Pontius, declinans consilium. Pilatus, os malleatoris. Sed sciendum est, quod apud Hebræos p litera non habetur, nec ullum nomen est, quod hoc elementum sonet. Abusiue igitur accipienda, quasi per fliterā scripta sint. Ros, caput. Ram, sublimis. Reu, pascens, aut pastus est. Sicera, ebrietas. Omne enim quod inebriari potest, apud Hebræos Sicera dicitur. Symeon, audiens, uel audiuit tristitiam. Sedi, ex latere meo. Semī, audiens. Salathiel, petitio mea deus. Salman, pax. Seruch, lorum, siue corrigia, uel dependens, siue perfectio. Salem, misit. Sem, nomen. Seth, positus, aut ponens, uel posuit, aut poculum, siue germen, uel resurrectio. Saraphtha, incensa, siue angustia panis, nomen ex Hebræo, Syroq; compositum. Simon, pone mœrorem, uel audi tristitiam. Susanna, lilium, aut gratia eius, sed melius, si sceminum nomē figuretur à lilio. Samaritæ, custodes. Sodoma, passio silens, uel declinatio eorum, aut fulua. Satan, aduersarius, siue transgressor. Saba, captiuitas. Sadducæi, iustificati.

DE IOHANNĒ.

A Enon, oculus, aut fons eorum. Anani, donauit mihi. Panereem, filij tonitruī, quod corrupte Boanerges, usus obtinuit. Barsemia, filius cæcus, quod & ipsum corrupte quidam Bartimeum legunt. Beelzebub, habens muscas, aut uir muscarum. In fine ergo nominis b litera legenda est, non l; musca enim zebub uocatur. Barrabbas, filius patris. Cephas, Petrus, Syrum est. Cana, possessio, siue possidet. Epraim, fertilis siue auctus, quem nos possumus ab augendo augmentum dicere. Messias, unctus, id est Christus. Manna, quid est. Nazareth, flos mundiciæ. Salim, pugilli, siue uolæ, aut ortus aquarum, quod breuius Græce dicitur, *ἑλίουπτερον*. Sichar, conclusio, siue ramus. Corrupte autem pro Sichem quæ transfertur in humeros, ut Sichus legeretur usus obtinuit. Siloë, missus.

DE ACTIS APOSTOLORVM.

A ndreas, decus in statione, uel respondens pabulo, sed hoc uiolentum. Melius autem est, ut secundum Græcam etymologiam *ἀπὸ τοῦ ἀνδρός*, hoc est à uiro uiriliter appelletur. Alphæus, millisimus, siue super os; ab ore, non ab ossē. Acheldemach, ager sanguinis, Syrum est. Aegyptus, tenebræ, siue tribulatio. Arabes, humiles, siue campetres. Annas, donans. Alexander, auferens angustiam tenebrarum, sed & hoc uiolentum. Ananias, gratia domini. Amos, potens, uel fortis, si tamen ab aleph litera incipiat, & finiatur in sade; quod si exordium sumit ab ain, & consummatur in num, in populum transfertur. Azotus Hebraice uocatur Esdod, & secundum pristinum nomen etymologiam habet ignis patruelis. Ascalon, ignis insanus, aut ignis ignobilis. Aeneas, respondens, aut pauper, siue miseria. Agabus, nuncius tribulationis, sed & hoc uiolentū. Atalia, tempus eius, melius declinatio domini. Amphipolis, populus ore corruens. Apollonia, disciplina, uel synagoga eorum, sed & hoc uiolentum. Athenienses, exploratores, aut respondentes, uel humiles, siue tempore dissipati, sed & hoc uiolentum. Areopagus, primitiua solennitas, sed & hoc uiolentum est, cum Atheniensis curiæ nomen sit, quæ à Marte nomen

A men accepit. Aquila, dolens, siue parturiens. Achaia, soror laborans. Appelles, congregans eos, sed uiolentum. Arthemis, id est Diana, suscitans ægrotationes, uiolentum est. Aristarchus, suscitans coronam. Antipatridem, donantis laudationem, uiolentum est. Agrippa, congregans subito. Adrumetina, diuidens sublimiter, uiolentum est. Adria, continens mala, siue locus malorum, uiolentum est. Appij, forum, libera, uel fortis ubertas. Bartholomæus, filius spendentis aquas uelut supra. Barsaban, filium reuertentem, uel filium quietis, ex Syro & Hebræo sermone nomen compositum. Barnabas, filius prophetæ, uel filius uenientis, aut ut pleriq; putant, filius consolationis. Blastum; habentem lucrum. Berieus, maleficum, siue in malo; nonnulli Bariesu corrupte legunt. Bithynia, filia speciosa, siue inutilis. Beroëa, filius eius, Syrum est. Bernice, eleganter, uel electe commota, uel filius innocens ex Syro, Hebræoq; compositum. Cappadocia, manu redempta domino, uiolentum est. Cirenæ, hæres. Creta, uocationes, aut uocata, inter Syrum & Hebræum, Caiphæ, inuestigator, aut sagax, uel uomens ore. Cyprius, tristis, aut mœror. Cirenenses, hæreses. Cilicia, coetus, aut luctus, uel assumptio, aut uomitus eius. Cæsarea, possessio principalis. Candacis, commutata. Cornelius, intelligens circumcissionem. Claudius, spes tranquillitatis. Cis, uomens uir, aut durus. Colonia, reuelatione eorum, aut uocem eorum. Corinthum, conuersationem eorum, quam Græci significantius *κοινωνία* uocant, hoc est administrationem reipublicæ. Crispus, sciens, uel cognoscens. Co, excussio, siue præstolatio. Cinereas, possidens sectatores. Cos, mentis excessus. Cauden, recursus, aut retentionem, siue clangorem. Exceptis paucis nominibus, omnia penè ex c litera uiolenter interpretata sunt. Dauid, desyderabilis, siue manu fortis. Damascus, sanguinis poculum. Derben, generationis filium, siue loquentem. Dionysius, dijudicatus, siue uehementer fugiens. Damaris, silens caput. Demetrius, uehementer innectens, siue nimium persequens. Derbeus, loquax, siue ut supra. Drusilla, generis pacifici. Dioscori, pulchri ad tegendum, sunt autem gemini castores. Eleonis, id est montis Osiuetti, quod interpretatur diuinitas, uel allaborantes. Eleamitæ, obiecti, oppositi, siue despecti. Ebræi, transitores. Emor, alinus, si per heth literam scribatur; quod si per aleph, loquax dicitur. Elimas, ad transgressionem, siue transgredi faciens. Ermes, anathema mœroris. Erastus, frater meus uidens, satis absurde uocabulum figuratum. Elada, ad scientiam, uel ad ascensum, siue dei scientia, Syra uero lingua dicitur super hanc. Ellenon, id est Græcorum, ad ascendentes, siue scientia dei. Ephesum, uoluntas mea in ea, siue finis eorum. Eutyches, amens. Porro Græce dicitur fortunatus. Ebraice, transitorie. Eurielion, commiscens, siue deorsum ducens. Quæ sequuntur duo nomina per extensam e literam sunt legenda. Erodas, pellis gloria. Esaias, salus domini. Verum apud Hebræos ab i litera sumit exordium. Filippus, os lampadarum. Frygio, scissio pectorum. Farisæi, diuisi. Faraos, denudas eum, siue dissipator eius. Foenicis, annuerunt, siue nutus. Fisdiam, os sonitus, quia, ut supra dixi, p literam non habent, propterea Fisdiam per fesserunt. Felicem, ruinam facturæ, siue timorem eius, Latinum nomen est. Festum, ore multorum, & hoc Latinum nomen uiolenter Hebraice figuratur. Galilæi, uolubiles, siue rotabiles. Gamaliel, retributio dei. Gaza, fortitudo eius, g litera addita est, siquidem Hebraice p ain scribitur. Galionis, transferētis. Galatia, magnificā, siue trālatā. Gaiū, cōmotū, sed melius uallēsēm. Ierosolyma, uisio pacis. Iohānes, in q̄ est gratia, uel domini gratia. Ioseph, auctus. Iustus, parcēs, siue ipse alleuat. Ioël,

- C** Ioël, incipiente deo, siue est deus. Ionatha, columba dans, siue columba ueniens. Ioppe, pulchritudo. Italica, mētis excessus. Iesar, insulæ oblatio. Iasonis, desyderantis, siue qui mandatū fecerit. Iulium, incipiētem. Iconiū, preparatio, aut consolatio. Libyam, uenientes, siue introitus, numero plurali. Leuites, ad ditus. Libertinorū, facientium paleas. Lydda, utilitas. Lucius, ipse fuscitans. Lycaonia, ad fuscitandum. Lystra, generans decorem. Lydia, quā nos possumus dicere prædificatam. Porro Græce melius appellatur *ὀφληθεῖσα*. Lysias, generatus. Lycie, lachrymantis. Laifa, in salutem. Omnia penē ex littera nomina uiolenter usurpata sunt. Matthæum, donatū. Maria, illuminata, uel ut supra. Medi, mensurantes, siue mēsurati. Mesopotamia, eleuata uocatione quadam, sed melius à Græco etymologiā possidet, quod duobus fluuijs, Euphrate ambiatur, & Tigri. Madian, in iudicio, uel ex iudicio. Moloch, rex uester, quem & Melchom solent dicere. Marcus, excelsus mādato. Manaēm, castrū. Moësia, atrectatio, siue palpatio. Macedo, quem nos orientālē possumus dicere, figuratum nomen ab eo, quod Hebraice legitur Meccedem, Mytilene, declinans, siue transmigrans. Miletum, generantē. Mnaonem, consolantem, siue quiescentem. Myrra, amara. Milutine, de infirmitate, siue mādātū humilitatis. Nazaræum, mundū, sanctum, siue abiunctum. Nicanorē, stantem lucernā. Nicolaum, stultum ecclesiæ languentis. Niger, ascendens. Neapolim, cōmotio nem mirabilem. Nasson, angurans. Petrus, agnoscens, siue dissolvens. Parthi, diuidentes perfecte. Pontus, inclinans. Pamphylia, conuersi à ruina, siue diuisio cadens. Pontius, declinans consiliū. Pilatus, os malleatoris. Procorū, fructus, cōgregantem. Parmenam, diuidentem plenitudinē. Pascha, transcensus, siue transgressio. Pafum, redemptionē cadentem. Parion, discooperientē.
- D** Perge, uoraginem. Phytona, os abyssi. Priscilla, agnoscens. Pirrhus, dissolvens. Patara, separans. Ptolemais, deducens ad mensuram. Portiū, diuidentē duritiā eorū. Publius, tabernaculum eius. Puteoli, declinantes. Hæc omnia Græca nomina, uel Latina, quā uiolenter secundū linguam Hebraicā interpretata sint, perspicuū puto esse lectori. Romani, sublimes, uel tonantes. Rafaim, facturæ uestre, uel laxitati eorum. Rhode, uidens, uel fortis. Rhodem, uisionem, aut dissensionem. Regium, pascua eorum. Romam, sublimem, siue tonitruum. Samaria, custos. Simonis, obedientis, siue ponentis tristitiā, aut audientis mœrorem. Solomon, pacificus. Samuel, nomen eius deus. Sadducæi, iustificati. Sapphiram narrantem, siue literatā, aut librariā, uel certe Syro sermone, formosa. Stephanum, normam uestram, uel *σκοπὸν* uestrū, quo ueru & iacula diriguntur. Sicheu, humeri. Sinai, sentis, aut secundus interpretatur, aut mandatū mensuræ eius, uel certe tentatio. Saulus, tentatio respicientis, uel saturitas. Sarona, cantans tristitiā. Sidonij, uenatores. Seleuciam, tollentem semetipsam, siue experimentū itineris, uel exeuntem ad uocationem. Salaminā, umbra commotionis, aut fluctus, uel salutationem iudicij. Sergio, principū ualilis, siue hortuli. Saul, petitio, siue expetitus dicitur. Silam, missus. Syria, sublimes iuxta Hebræam etymologiam, nam Syria Hebraice Aran. Samothracia, auditio reuelationis, siue responsionis. Sosthenes, saluanti eos, siue gaudium da mihi. Scæua, uulpecula clamans, uel loquens. Sospater, narrans. Secundus, eleuans. Samus, auditus. Sicariorum, ebriosorum. Sebaſte, gyro, siue gyranti, ita tamen ut à famech littera exordium habeat. Salmonem, nomen habitaculi. Syrtim, angustiam, siue tribulationem, melius autem Salustius à tractu ait nomen impolitum. Syracuse, murus, siue maceria lætitiæ. Timonem, numerantem

- A** merantem sitim, siue pinguedinem. Tabita, damma, uel caprea. Tyrin, coangustati, ut supra diximus, ab Hebraico Zor nomine declinatum. Troadem, requiem. Tyranni, continentis eos, siue confortantis eos. Tertullus, placens stercore, uel aggere eorum. Tabernæ, uisiones eorum, siue bona uisio. Hucusque per simplicem litteram τ, nunc per θ Græcum legenda sunt. Theophile, sursum ferens, siue conuertens, sed melius Græca etymologia, ab eo quod amatus sit deo. Thomas, didymus, id est geminus, uel abyssus. Theudas, laudatio, siue capiens, aut signum. Tharsensis, explorator lætitiæ. Thyatira, illuminata. Theſſalonicensium, festinantium umbram roborare, siue firmare.

DE EPISTOLA IACOBI APOSTOLI.

- A** Braham, patris uidentis multitudinem. Elia, dei domini. Elia, salus domini. Iob, magus. Iunia, incipiens. Iason, factus in mandato. Raab, dilatata. Sabaoth, uirtutum, siue exercituum.

DE PRIMA EPISTOLA PETRI APOSTOLI.

- A** Sia, eleuans. Bithynia, uirguncula, aut filia domini. Babylon, confusio, siue translatio. Cappadocia, manus redempta domino. Galatia, transmigrans, siue trāsata. Marcus, sublimis mādato. Sara, princeps. Siluanus, missus.

DE SECUNDA EPISTOLA PETRI.

- B** Alaa, uanus populus, aut deuoratio eius. Bofor, in tribulatione, aut carneus, siue pelliceus. Cappadocia, manus redimens domino. Electe, ascendentes. Galatia, transmigrata. Gomorra, populi timor, siue cæcitas, g in principio additum est, alioquin ex ain describitur. Lot, declinans, siue uinctus. Marcus, sublimis mandato, siue defricatus, aut amarus. Noë, requies. Pontius, declinans. Paulus, mirabilis. Sara, princeps. Simon, audiens. Sodomis, fuluis, aut tacentibus. Siluanus, missus.

DE PRIMA EPISTOLA IOANNIS.

- Diotrephes, speciosus, infulsus, siue decor infaniens.

DE TERTIA EPISTOLA IOANNIS.

- Demetrius, fortis ad perfequendum, siue fortis uirga deijcere. Gaius, mobilis.

DE EPISTOLA IVDÆI.

- Egyptus, tenebræ, siue tribulatio. Adam, homo. Balaam, uanus populus. Cain, possessio. Core, caluicies, aut glacies. Diabolo, defluenti, siue clauſo in ergastulis. Enoch, dedicatio. Gomorra, populi timor, aut cæcitas. Michaël, quis ut deus. Moses, palpās, siue leniens. Sodoma, pecus tacens.

C DE EPISTOLA PAULI AD ROMANOS.

Braham, pater uicens populum. Adam, homo, siue terrigena. Abba, pater, Syru est. Achaia, frater quis, aut frater eius, uel frater domini, uel frater meus dominus. Aquila, dolens, siue parturiens. Asia, eleuata, siue gradiens. Andronicus, decorus ad stadium, aut respondens, siue cogitans passionem. Ampliatus, populus maleator. Apelles, congregans eos. Aristobulus, suscitans dolore germen. Asyncritum, dirigens thuribulum. Beniamin, filius dexteræ. Baal, habens, siue deuorans. Cenchreis, possidens sectatores. Dauid, desiderabilis. Epineton, superindutum. Ermon, anathematizans moerorem. Ermam, auferentem, siue anathema nostrum. Erastus, frater meus uicens, aut uigilans. Tria nomina quæ sequuntur, per h literam sunt legenda. Hefaias, salutare domini. Helias, deus dominus, aut fortis dominus. Herodionem, formidinem. Fara, discoperiens eum. Feben, ore ædificantem, aut oris filium. Flegon, dissecans, siue diuidens. Filologum, ore præcipuum, uel os meum ei in hortu. Gomorra, populi timor, uel cæcitas. Gaius, mobilis, siue uallensis. Iuda, confitens, siue glorificans. Iesus, saluator. Israël, uir uicens deum. Isaac, risus. Iesse, insula libamen. Illyricus, aduena, aut elementum, uel certe secundu uersus. Ierusalem, uisio pacis. Lucius, ipse eleuans, siue cõsurgens. Moses, atrectans, siue leniens. Macedonia, orientalis. Maria, illuminans, aut illuminata. Narcissus, ascensus latitiæ, siue lucerna scindens, aut colligens. Nereus, lucerna domini. Osee, saluator. Olympam, parturientem thalamos. Paulus, mirabilis, siue electus. Priscus, agnoscens. Persidam, tentantem, siue disluentem latera sua. Patrobam, disluentem eum, siue uidentem eum. Quartus, plangens, siue superflue. Rebecca, multa patientia, siue quæ multum acceperit. Rufum, sanantem nos, uel reficietem nos. Sara, princeps. Sabaorth, uirtutum, siue exercituum. Sodoma, pecus tacens, siue fulua, uel sterilis. Sion, specula. Spania, expeditio, siue accinctio, sed rectius Hispania scribitur. Stracchin, facientem cantilenas. Satanus, *παράβατης*, siue contrarius. Solipatrus, saluans dispersos. Trifenam, inuentem, siue reuertentem. Trifossam, perspicuam. Timotheus, beneficus. Tertius, adiungens, id est applicans se. Urbanus, luce gaudens.

AD CORINTHIOS I.

Pollo, miraculum, siue congregans eos. Achaia, frater meus quispiam, uel frater meus dominus. Aquila, parturiens, siue dolens. Barnabas, filius consolationis. Corinthum, ciues, siue decuriones eorū. Cephas, Petrus, Syrum est. Crispum, scientem. Chloës, inuestigantes, siue omnes, sed melius conclusio, siue consummatio. Damascus, sanguinis potus. Epheso, uoluntas mea in ea, siue anima mea in ea. Eua, uita, siue calamitas. Ebrai, transitores. Gaium, commotum. Galatia, magnifica, siue translatio. Iudæis, confitentibus, siue laudantibus. Iacobo, supplantatori. Ierusalem, uisio pacis. Moses, palpans, siue leniens. Macedonia, orientalis. Maranatha, dominus noster uenit, Syrum est. Prisca, cognoscens. Sosthenes, saluans in tempore. Stephana, regulam uestram, uel speculatorem uestrum, siue iudicantem uos. Siluanus, missus. Satanus, aduersarius. Sabbatum, requies.

AD

A

AD CORINTHIOS II.

Sia auferens, siue pergens. Abraham, pater uicens multitudinem. Areta, stupor, siue descensio. Beluir, cæca angustia, siue cæcum lumen, uel filius præuaricationis, sed rectius Belial dicitur. Damascus, sanguinis potus. Eua, calamitas, siue uita. Ebrai, transitores. Israëlita, uiri uidentes deum. Siluanus, missus. Satanus, transgressor, siue aduersarius. Troadem, requiem, siue latitudinem. Titum, quærentem, siue bonum, sed melius mutatum.

AD GALATAS.

Abraham, humilem, siue occidentalem. Antiochiam, paupertatis silentium. Abraham, ut supra. Abba, pater, Syrum est. Agar, aduena, siue conuertens. Cilicia, assumptio, siue uocatio lamentabilis. Damascus, ut supra. Iudaismum, confessionem. Ierosolyma, uisio pacis. Iacobo, supplantatori. Iohannes, domini gratia, siue cui donatum est. Isaac, risus. Israël, uir uicens deum. Petrus, dissolvens, siue discalcians. Syria, sublimis. Syra, mensura eius, siue tentatio.

AD EPHESIOS.

Beniamin, filius dexteræ. Clemens, ecclesiastes, siue concionator. Epafroditem, frugiferum. Ebraus, transitor. Eucodiam, apprehendentem dominum.

AD PHILIPPENSES.

Philippenses, os lampadarum. Phariseus, diuisus. Philippus, os manuum, siue lampadarum. Syntychan, loquelam, siue *ἰσολογία*, quam nos dicere possumus cantilenam. Thessalonicam, festinans umbram itatuere.

AD COLOSSENSIS.

Ristarchus, mons factura superflua. Archippus, longitudo operis, siue insidia oris, uel insidia dilatati. Barnabas, filius consolationis. Colossis, uoce facta. Demas, silens. Epaphra, frugifer, uel equidem uicens. Iesus, saluator. Iustus, parcens, siue ipse elatus. Ierapoli, iudicio superiori. Laodicia, tribus amata domini, sed melius natiuitas expectata. Lucas, ipse cõsurgens, aut ipse eleuans. Marcus, sublimis mandato, siue amarus, uel certe attritus atque limatus. Nympham, applicitam ori eorum. Onesimo, decore, siue respondentem. Tychicus, tacens.

AD THESSALONICENSIS.

Achaia, frater meus quis, siue frater meus dominus. Athenæ, in tempore dissipata. Siluanus, missus. Satanus, aduersarius, siue transgressor.

q 2 AD

C

AD HEBRÆOS.

Braham, pater uidens multitudinem. Aegyptus, tenebræ, siue angustia. Aaron, mons fortitudinis. Abel luctus. Barac, fulgurans. Cain, possessio. Dauid, desyderabilis, siue fortis manu. Enoch, dedicatio. Esau, rubeus, siue aceruus lapidum. Ebraus, transitor. Farao, nudauit eum, siue dissipauit eum. Fafe, transcensus, quod interpretatur pascha. Gedeon, experimentum iniquitatis. Iesus, salus, siue saluator. Iuda, confitens, uel laudator. Isaac, risus. Iacob, supplanzator. Ioseph, addens, siue augmentum. Iericho, luna, siue odor eius. Iepthe, aperuit, siue aperientes. Leui, additus. Moses, palpans, uel leniens. Melchisedek, rex iustus. Manna, quidnam est istud? Noë, requies, siue requiescens. Raab, si per aïn mediam literam scribatur, famem significat; si per he, impetum; si per beth, latitudinem. Sabbata, requies. Salem, pax. Sara, princeps. Sampson, sol eorum. Sion, specula. Samuel, nomen eius deus.

DE TIMOTHEO.

Alexander, leuans angustiam tenebrarum. Adam, homo. Galatia, translatio. Gallia, transferens. Diabolum, defluentem, siue clausum in latunijis. Ephesum, uoluntas eius. Eua, calamitas, aut uita, siue uix. Iamnes, marinus, siue ubi est signum. Iambres, mare pelliceum, siue mare in capite. Onesiphorus, respondens narrationem. Pontius, inclinans consilium. Pilatus, ore malleator, siue ore contundens. Satanus, aduersarius. Ymeneus, dormitans.

D

DE TIMOTHEO. II.

Sia, eleuatio. Archippus, longitudo operis. Aristarchus, mons facturæ superflux. Antiochia, paupertatis silentium. Aquila, dolens, siue parturiens. Crescens, tenebrosus. Carpum, scientem perspicue. Corinthus, oritur ipse. Claudia, spes tranquillitatis. Dauid, desyderabilis, uel fortis manu. Demas, silens, siue terrenus, uel sanguineus. Dalmatiam, paupertatem grandem. Eunice, ornans. Euchodiam, apprehendentem dominum. Ermogenes, uomens eos in ualle, sed melius mos scrutatus. Epheso, uoluntas eius. Erastus, frater uidens. Eubulus, cohabitator. Fygelus, occurrens, siue aduersarius. Filonem, faciem dei. Filethus, declinans, siue os meum. Galatia, magnifica, siue translatio. Iconium, uocatam, siue duram, sed melius ubi est calamus. Loide, *ὀφελωδισμῆ*, id est, quæ consecuta est utilitatem. Lystris, utilitas angustia, uel tribulationis. Lucas, ipse consurgens, aut ipse eleuans. Linus, candidus, siue tibicen. Moses palpans, siue contrectans. Membranas, apertas, siue manifestas. Mileto, generare, siue qui est eius. Priscam, agnoscenrem. Pudens, indutus consilio. Roma, excelsa, siue tonitruum. Troadi, seruientis. Trophimum, dissoluentem thalamos.

DE TITO.

ARteman, anathematizantem, siue conturbantem. Apollo, mirabilem. Cretam, uocationem consummatam. Nicopoli, germen protectionis mex.

A mex. Zenam, commotionem eius, siue comouens eum, uel ipse requiescens.

DE PHILEMONE.

APphia, continens, siue continentia, uel libera. Archippo, longitudo operis. Demas, silens. Epaphran, quem nos crescentem, siue augmentum possumus dicere. Filemoni, mire donato, uel certe os panis eorum. Onesimum, respondentem.

DE APOCALYPSI IOHANNIS APOSTOLI.

Sia, elatio. Amen, uere, siue fideliter. Aser, beatitudo, siue beatus. Aegyptus, tribulatio. Armageddon, consurrectio tecti, siue consurrectio in priora, sed melius mons è latrunculis, uel mos globosus. Alleluia, laudate dominum. Balaam, uanus populus. Balac, elidens. Benjamin, filius dexteræ. Babylon, confusio, siue translatio. Diabolus, deorsum fluens. Dauid, desyderabilis. Ephesus, uoluntas mea, siue consilium meum. Euphrate, frugifero. Fidelity, saluans hærentem domino. Gad, tentatio. Gog, *גוג*, id est tectum. Iezabel, fluxus sanguinis, uel fluens sanguine, sed melius ubi est sterquilinum. Isachar, est merces. Iesus, saluator. Ioseph, adaugens. Laodicia, tribus amabilis domino, siue fuerunt in uomitu. Leui, additus. Labbaddon, perdens pro eo quod est interficiens, sed melius solitarius eorum. Manna, quid est hoc? Manasses, oblitiosus, siue obstupescens. Michaël, quis ut deus. Magog, de domate, hoc est de tecto, siue quod est tectum. Nicolaitarum, effusio, siue ecclesia languens, uel stultitia ecclesie languentis. Neptali, conuersantis. Paulo, ori eorum, siue ori tubæ. Pergamo, diuidenti cornua eorum, uel dissecanti uallem. Ruben, uidete filium, siue uidere in medio. Smirna, cantico eorum. Sardis, principii pulchritudinis. Satanæ, transgressori, siue aduersario. Symeon, audientis tristitias. Sodoma, pecori taceti. Zabulon, habitaculum pulchritudinis.

DE EPISTOLA BARNABAE.

ABraham, pater uidens populum. Adam, homo. Amalech, populus linguagens, siue populus brutus. Dauid, desyderabilis. Eua, calamitas, siue uix, aut certe uita. Ephraim, frugifer, siue ubertas. Manasse, oblitus. Nahum, germen. Rebecca, patientia. Sabbata, requies. Sion, specula. Sina, mensura, mandatum, uel tentatio. Satan, aduersarius, siue prauaricator.

PHILONIS IVDÆI DE NOMINIBVS
HEBRAICIS FINIS.

PHILLO, quisquis hic fuit, qui librum de mūdo scripsit: nam inclytum illum PHILONEM, qui Platonem facundia æquauisse dicitur, nequaquam eum fuisse mihi persuadeo, disserendo de mundo, deq; eius interitu, aut æternitate constituta, non tam Hebraicæ philosophiæ alumnus, mea quidem sententia, quàm Græcorum affectator esse, uideriq; meditatusest. Scita enim amplexus est, non tam scholæ circumscripæ congruentia, quàm religionis oraculari solutæ ac liberæ. Huius autem librum è uulgatis tantum exemplaribus uerti, ut qui manu scriptum nullum unquam uiderim, id quod uenire emerendæ gratia testandum existimaui, si id in eam partem aliquatenus ualiturum est. Veritus sum enim, ne si in mendis deploratoribus, aut si in loco uno, aut altero mutilato sensus non cohæreat: iniqua conditione alienam culpam præstare ideo mihi contingat, quod periclitari, ut aiunt, quàm extra telorum iactus conuiescere malui. In quo tamen instituto, non minus inertis præsidium, patrociniumq; parata sunt, quàm industriæ inconsultæ, gestienti q; dedecus & conuicium. Verum hos libellos cum edere mihi uisum esset, serotinam fortasse foeturam, nec satis iam uiuidam, ne rationi quidem meæ institutoq; consentaneam, sed tamen edere eos ueterno excutiendo, animiq; causa cum statu issem, amicitia, quæ tibi mecum intercedit, ut dicarem cupide appositeq; feci, tuoq; sub nomine publicandos tradidi: quippe quo omnium hominum ordinis nostri familiarissime iam uti coeperim, in eo quidē negotio, quod mihi adhuc reliquum est cum cultu literarum elegantium. Nullus certe usque adeo mihi commentandi in eo genere usum, aliquot iam annorum inertis uacatione languentem, & penè intermortuum, uisendi, adhortandi, admonendi officio exuscitauit. Quocirca cui libentius Philologia, ut ita dicam, pristina nostræ delicias penitiores, mihiq; sanctiores patefacere, quales sunt illæcunq; hominem habui adhuc neminem, inspiciendas etiam ociose permitterem, arbitrandasq; pro potestate. Idq; merito me fecisse confido, non doctrinæ modo tuæ merito, singularis & ingenue, mihiq; exploratæ, sed etiam acris, peruigilis, constantisq; studij, quod publice fructuosum esse, futurumq; sentio, mihi eò amplius priuatim iucundum & opportunum. Va-

le, Calend. Aprilis. Anno

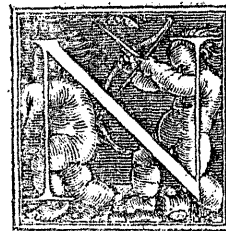
M. D. XXVI.

PHILONIS

A PHILONIS IVDÆI

LIBER DE MUNDO, GVLIELMO BVDÆO INTERPRETE.

NIHIL IN RERVM NATVRA PRODIGIUM est deo æquiperandum. Vnus est enim ipse princeps, dux, & rex, cui pro imperio regere uniuersa, administrareq; ius est. Nam illud Homericum:

Non bona multiplici dominatu condita res est

Publica, rex unus, dominator & unicus esto.

Non de ciuitatibus magis & hominibus, quàm de mundo, deq; deo dictū, par est ut intelligamus. Vnius em̄ mūdi fictorem esse unum, dominumq; unum necesse est. Hoc igitur confesso ac posito, deinceps nobis attendenda, quæ ei sunt consentaneæ: quæ cuiusmodi sint ipsa, hinc iam consideremus. Vnus ipse deus cum sit, duas habet supremas potestates, per quas mundus ille coagmentatus est intelligibilis, atq; incorporeus. Qui huius mundi conspicui exemplar est primogenium, formis ille quidem cæcis conditisq; constitutus, ut hic qui oculis cernitur. Quo euenit, ut nonnulli mortales mundi utriusque naturam ad stuporem usq; suspicientes, non totos illos solum uelut deos, sed etiam eorum partes pulcherrimas consecrarint. Solem, inquam, & lunam, uniuersumq; cœlū, quæ nihil illi ueriti sunt, quo minus deos appellarent. Quorum animi sensa Moses perspicens: Domine, inquit, deorum rex. Significare il-

Moses.

B

le quidem uolens præstantiam principis præsubditis. Ille etiam Iudæorum gentis autor antiquissimus, Chaldæorum gente oriundus fuit Astronomo parente, eorumq; uno, qui artium Mathematicarum studio incubuerunt, quicq; deos esse stellas arbitrati sunt, ut uniuersum cœlum mundumq; eorū ui quod recte, quodq; secus contingit, euenire ipsi censentes: utpote qui nullam esse causam extra ea existimarent, quæ sensu percipi possunt. At hoc quidnam esse foedius, quidnam conuincere & demonstrare potest luculentius ignauiam degeneris animi: per scientiam multorum, & secūdorū, & genitorū, ad inscitiam tendētis unius, uetustissimi, ingeniti, omniumq; fictoris, atq; eam ob rem optimi, propterq; alias sexcentas, quæ magnitudine sua excedūt humanæ ratiocinationis modum. Quem Chaldæus ille mente conceptum, cū ut deum suspicere cepisset, religioniq; habere, solum quidem ipse patriū uerterè instituit, genusq; suum ac larem paternum pro derelicto habere. Probe enim nouerat, quod sibi illuc manētī fallacis opinionis occursum, quæ deorum multitudinem astruit, notionem incommodam attulissent ad unius dei inuentionem, qui solus est æternus, aliorum omnium parens, intelligibilium iuxta sensibilibumq;: sin inde migrare institisset, emigraturam quoq; ab se intelligebat rationis imposturā. Hac ille ratione uanitatem opinionis uerit in ueritatem, cum eo quoq; quod oracula cœlitus ipsi edita denuo desiderium in ipso exuscitarunt, quo suapte sponte flagrabat, cognoscendi id quod esse dicitur. Quibus ille oraculis deductus, in unius uestigationem ibat studio quam accuratissimo. Neque uero eius contentionis quicquam ipse ante remisit, quàm mente ipse concepit speciem clariorem: non illam quidem naturæ eius & essentiæ (Etenim hoc maius est, quàm ut id assequi quisquam possit) sed substantiæ atque prouidentia. Quamobrem princeps ille credidisse deo dicē, quando princeps ipse stabilē & exquisitā opinionem

C opinionem habuit, supremam unam esse causam, mundi eorumque quae in mundo sunt providentem. Cum enim rerum substantiam confusam & permixtam, ex incondita illa cōgerie in ordinem, atque ex indiscreta confusione in discrimē redigere uolens mundi fictor, digerere eam, atque ordine constituere coepisset, terram quidem & aquam in medio fibris suis constabiluit: aëris uero ignisque stirpes sublimes è media regione sustulit: aethereum locum in ambitu cōmuniens, limitemque eorum faciens quae intus sunt, & tanquam praesidiū. Quare ^{δύο} ^{ἰδός}, id est cœlum, ab ^{ἰδός}, id est termino, nomen deductum uideri potest. Atque hæc quidem ueluti propagines quaedam integræ sunt, uiuæ radicesque uniuersi. Prae grandis uero stirpes, atque fecundissimus est hic mundus, cuius uelut soboles ad fruticans, germina illa sunt à nobis supradicta. Vbinam igitur radices egerit, & quænam sit eius basis considerandum, super qua basi statuat in modum affirmatus est mundus. Est autem simile ueri, corpus nullum erraticum extra esse relictum, cum deus uniuersi materiam opificio concinnatam ordine digesserit, cōsentaneumque fuit maximo opifici omnium operum maximū omnibus numeris absolutum fingere. Atqui absolutissimum esse non potuit, ut non absolutis quoque partibus compleretur. Quocirca, si ita hic mundus compactus est, ut uniuersæ materię nihil, ne tantulum quidem extra relinquatur, necesse utique uel inane extra, uel nihil esse. Quod si inane, quo tandem modo plenum mundū & densum, omniumque rerum grauiissimum, libratum esse in inani compertum est, solidoque nullo nixum? Certe uiso ludificanti simile id uideri possit, quærente semper cogitatione sedimentum aliquod corporeum: cuiusmodi cum omne quod mouetur habere rationi est consonum, tum mūdum præcipue, quod corpus omnium corporum maximum est: quippe quod aliorum corporum cōgeriem in sinu suo tanquam proprias partes gerit. Quare si cui effugere propositum est identidem recurrens huius quæstionis difficultates, ne uereatur ille dicere & asserere, nihil ita ualidum esse, duntaxat eorum quæ in materia sita sunt, ut mundum gestare queat: Esse uero ille dicat sempiterni dei legem æternam, futuram firmissimam uniuersorum, & certissimam. Hæc lex à medijs ad extrema, & à summis ad media protensa, in uictum naturæ curriculum quasi Circes se peragit, coagmentans omnes mundi partes & astringens. Etenim uinculum infractum uniuersi eam fecit ipse parens qui genuit. Proinde consentaneū est dicere, nec terram omnem dissolutum iri ab aqua quam intra sinus ipsa suos cōcepit, nec ab aëre ignem extinctum iri, nec uero aërem ab igne conflagaturū: utique lege diuina pro confinio aëre collocato. Hac igitur ratione stirps illa fertilissima suis cum radicibus condita, actis ipsis radicibus affirmata est. At uero singularum stirpium partim transitu mouentur, partim citra transitionem condita sunt, ut eodem in loco mansistantia. Et quæ transitiuo quidem motu utuntur, quæ nos animantia dicimus, ea amplioribus uniuersi partibus accessionis uice cesserunt: terræ quidem terrestria, aquæ natalitia, aëri uolucra, denique cœlo stellæ. Enim uero in terra, in aqua, in aëre, fictor ipse duplicia finxit genera, ut in aëre uolatilia, aliasque potestates sensu quidem illas nusquam nulloque pacto comprehensas. Animarum illic conuentus est corpore uacuarum, ordinibus non huiusmodi descriptarum. Quippe alias earum corpora subire mortalia, rursusque stantis quibusdam temporum circuitibus inde decedere ferunt: alias constitutionem diuinioem sortitas ab omni terrestri situ cogitatione abhorre. At quæ sint earum purissimæ, eas uero opinio est excelssimo in loco, apud aetherē ipsum stationem habere. Quas qui in Græcia philosophari instituerunt, Heroas appellauerunt.

Vranos.

Basis mundi.

Animantia.

Animarum conuentus.

Heroës.

A uere. At Moses apposito nomine usus, Nuncios appellauit, legatione utique sunt citantes atque internuncios: subditis quidem bonorum à principe manantium indices. Principi uero ipsi regique, operarum commode sibi ab illis nauatarum, Illas porro corporibus concretas, perinde in corpus ut in flumen delapsas, interdum fluctuantis aquæ uortice rapi & absorberi: interdum impetū illum eluctatas, indeque existentes, retro deinde subuolare, unde erant profectæ. Atque hæc quidem eorum animæ sunt, qui philosophiæ olim studio constanter indulerunt: à principio quidem illæ ad finem commentatæ de uita eam ob rem corpore defungenda, uitam ut adipiscantur incorpoream interitusque nesciam, apud eum qui interitus ipse nescius est & ingenitus. At uero illæ demersæ, eorum sunt hominum, qui sapientiæ rationem nullam habentes, semetipsos fluxis rebus, fortuitisque dederunt. Quarum rerum nihil est quod ad mentem pertineat, aut animam, omnia uero ad emortuum illum nostrum referantur, qui cum coalescimus, corpus inquam, ad eaque insuper quæ in animatoria sunt ipso, ad gloriam inquam, ad opes, ad magistratus atque honores. Quæque alia ipsi opinione fallaci circumuenti imaginantur & pingunt, quibus haud unquam contigit ipsis ea cernere, quæ ad normam ueritatis pulchra sunt & honesta. Animas igitur & Larres, siue Genios, & Nuncios (sic Dæmonas & Angelos appellant) nomine differentes, cæterum unum tute, idemque subiectum esse animaduertens, grauiissimum onus deposueris, quam superstitionem uocamus. Quemadmodum enim bonos Genios, malosque uulgos appellat, & animas itidem bonas, malasque: sic angelorum quoque alios uaticinio & prædictione dignos, quosdam uelut Legatos hominum ad deum, deique rursus ad homines, sacrosanctos tu quidem excubitores existimans, propter hæc ipsam innocentem honestissimamque muneris functionem, alios rursus eorum profanos iudicans, uaticinioque indignos: non sane perperam ipse iudicaueris. Huic meæ sententiæ hymnorum autor ille astipulatur, dicens: Emisit in eos iram excandescentiæ suæ per nuncios prauos. Porro autem in aqua mundi opifex tum animantia finxit natalitia, tum ea quæ Zoophyta quasi plantanima uocant, ab natura inter animalia plantamque ambigua. In terra uero animantes finxit terrestres cum stirpibus. Verum stirpes in caput mersas fecit, earumque capita in imo terræ defixit. At animantium brutorum capita ab humo retracta, in ceruicesque oblongas protenta, ita cum ceruicibus ipsis compegit, ut pedes anteriores scansionis uicem obtineant. Præstanti uero atque eximia constitutione homo ab eo donatus est. Siquidem cum aliorum animalium facies ita circumegisset, deorsum ut uergentes in humum procumberent, uersa ille uice humanam faciem rectam uoluit esse, ut cœlum suspiceret: stirps ille quidem exiteas, non terrena, sed cœlestis, ut est uetusto dicto proditum. Enim uero cæteri naturæ aethere partem mentem esse nostram dictitantes, cognationem homini cum aethere copulauerunt. Magnus uero Moses, formam rationalis animæ nulli eorum quæ genita sunt similiter nūcupauit, ut qui animam esse numinis imaginem, deique illius dixerit, qui oculorum ipse obtutu nullum admittit: signum Dei probum quo imago expressa est, ex eo ille quidem esse ratus, quod eius signi forma est atque nota sempiterna, ratio. Inspirauit, inquit, Deus in faciem eius inspirationem uitæ. Atqui eum qui admittit, ad exemplar affingi necesse est emittentis. Quo fit, ut hominem factum ad imaginem dei aiant, non etiam ad alicuius eorum quæ genita sunt. Age iam hunc denuo sermonem explanationis gratia ita exordiamur, ut corpora quædam habitum, quædam

Angeli.

Anima philosophorum.

Corpus.

Angeli et Dæmones.

Superstitio.

Zoophyta.

Homo.

Mens.

Anima dei imago.

Triplex corpus.

r quædam

C quædam naturam induisse, quædam animam dicamus, quædam denique animam rationalem. Lapidum igitur & lignorum, quæ abstracta sunt à coalitu, uinculū *Habitus.* ualidissimum Deus fecit habitum, qui spiritus est, conuersa reflectens in seipsum. Incipiens enim à medijs in extrema tenditur: cumque supremam attigerit superficiem, reflectitur rursus, quoad eodem loci peruenerit, unde primum profectus erat. Atque hic est circularis cursus habitus. Naturam autem Deus ijs attribuit, quæ radicibus hærent, eamque attribuit cum è plurimis facultatibus attempertatam, tum uero altrice uel & genitrice. Animam etiam fictor ipse tribus rebus finxit à natura differentem, sensu, uiso (sic phantasiam uocant) impetu. Etenim cum stirpes earum rerum exortes sint, unum quodque animans frequenter *Sensus.* ijs afficitur. Sensus porro, ut nomen ipsum indicat Græcum, illatio quædam est in mentem eorum quæ apparent & uidentur. At uisus impressio est in anima. Si *ὁ θεός τῆς οὐ-* mul enim atque sensus aduentitium quippiam sigillatim importauerit, uisum continuo annuli modo aut signi, notam suam imprimi, impressamque effigiem asseruat penes sese, quoadusque obliuio memorie aduersaria, formam ipsam uel *Visum.* imaginem insculpsit, interdum animam proprie, interdum alio quodam modo afficit. Quæ animæ affectio imperus appellatur, uel animi appetitio, ὁρμή Græce dicitur. Quam qui finire uolunt, primum animi motum esse dicunt. His tot rebus animalia præstant ijs, quæ radicibus hærent. Age uero, uideamus quinam *Impetus.* præstat homo cæteris animantibus: nimirum eximio munere, quam mentem appellamus, qua mente omnium ipse naturas comprehendere solet, tum corporum, tum rerum. Quemadmodum enim in corpore uisus est longe omnium princeps (id quod in uniuerso natura luminis obtinuit) ita eorum quæ in nobis sunt animus imprimis bonitate censetur. Quippe qui animæ fit oculus, proprijs ille quidem splendoribus circumfusus, queis multa caligo, altaque discutitur, quam rerum ignorantia offudit. Hæc animæ forma, elementis non ipsidem *Animæ materia.* ficta est, è quibus cætera quoque perfecta sunt: puriorem uero, potiorēque sortita est ipsa materia, ex qua scilicet nature diuinæ procreate sunt. Quam obrem solus ipse in nobis animus, interitus immunitate merito donatus esse uisus est. Quippe quem solum parens eius, & sator libertate dignatus sit, necessitatisque uinculis remissis, liberum esse, nexuque solutum siuerit: donato illi pignore, tum decentissimo, tum maxime accommodato, liberi scilicet arbitrij, ea sorte *Libertum arbitrium.* quam ille admittere poterat & capere. Siquidem alia animalia, quorum in animis non est animus in libertatem assertus, & uehiculis illa quidem iuncta, & frenis cohibita, ad obsequium hominibus mancipata sunt, ut seruitia dominis. Homo uero sensum mentis sortitus, arbitrij sui prerogatiua ac sua sponte præditum actionibusque fungens à proposito proprio manantibus: non immerito male audit ob ea, quæ sciens prudensque secus agit, ut bene uiceuersa, ob ea quæ recte, atque ordine facit. Nam qui uoluntarium motum diuinitus accepit, eoque nomine assimilis Deo factus est, è grauis ipse, & perquam molestæ dominæ iure ac mancipio uindicatus in libertatem: Huic nimirum par est uisio ut uertatur, cum assertorem suum non colit & obseruat, dignumque eum quiuis merito iudicari, qui in fraudem incidat, quæ aduersus ingratos libertos prodita est, summo moto omnium deprecatore. Eaque de causa corpus humanum arrecta facie conformatum, oculos attollit in cælum, & intendit quæ pars lucidissima est uniuersi, ut eo quod oculis præceptum est, atque animaduersum, id quoque non dubie

A dubie comprehendatur, quod oculis subductum est. Quando quidem autem fieri nequit, ut mentis humanæ sequacitas erga id quod est, nisi ab ijs demum uideatur, qui ad illud ipsi feruntur (siquidem quo quisque modo afficiatur, ipse imprimis nouit qui afficitur) idcirco euidens simulachrum oculi inaspectabilis oculum corporis Deus finxit, qui potest æthera contueri. Namque oculi cum è materia interitura compacti, eoque sursum tollantur, ut à situ terreno ad celestem locum excursent tanto interstitio à nobis abscedentem, eiusque fines attingant, cuius tandem esse modi oculorum animæ cursum existimare debemus, qui præ ingenti ipsi desiderio perspicue cernendi, illud unum quasi alites facti, non ad æthera modo summum contendunt, sed uel infra se utcumque relinquentes uniuersi mundi extrema, ad illud ingenitum pernici cursum feruntur. Itaque cum super præcipuis mundi stirpibus commentari instituerimus, uideamus nunc quonam modo Deus omnifaria sapientia cumulatus, suas etiam hominis (qui minor est mundus) arbores molitus est. Iam primum igitur in corpore nostro tanquam in agro quodam soli fecundi, sic ipse sensus nostros finxit, quasi quædam humoris conceptacula: deinde uelut plantas singulas mansuetas, & fructuosas singulis imposuit: auditum in auribus, uisum in oculis, olfactum in naribus, aliosque itidem sensus in locis cognatis atque accommodatis. Cuius rei testem laudare diuinum illum uirum promptum est, qui in psalmis ita inquit: Num qui aurem serit, non audit? qui oculum fingit, non inspicit? Quin & cunctas partes ad crura usque manusque pertinentes, aliasque partes corporis, generosas esse contigit propagines, atque uiuadices. Quibus ex ipsis præstantiores illæ, atque perfectiores, principatui affibratas adnexuit, qui medius est ipse, longeque fructuosissimus omnium. Hæc autem sunt intelligentia, comprehensio, conueniendi rectitudo, commentationes, memorie, habitus, affectiones, artium genera multiplicia, certitudo scientiarum, apprehensio speculaminum uniuersæ uirtutis, quam delere obliuio non potest. Horum omnium ullum alius nemo potest intus instar plantæ pangere, aut serere: unus uero omnium simul artifex ingenitus, qui non solum olim hæc finxit plantaria, sed quotidie etiam fingit, simul ut singuli oriuntur homines. His consentanea sunt ea quæ de Paradisi consitione monumentis literarum prodita sunt. Conditus est, inquit ille, Paradisus in Edem ad ortum Solis, collocauitque ibi Deus hominem ab se factum. Quod si uites, olearumque, & malorum, & punicarum stirpes, atque alias huiusmodi illic fuisse exaudias, multa hæc sit utique deplorataque stultitia. Ne quis uero arbitraretur fictorem ipsum cuiuspiam eorum, quæ fingebantur usum desiderare, Moses necessariò exclamauit: Dominus seculorum regnator, & in secula porroque. Deus enim, & pater, & opifex, curatorque reuera est rerum omnium quæ in cælo, quæque in orbe terrarum sunt. Porro autem futura umbra posteritatis temporis occuluntur, breui interdum, interdum longinquo interuallo. At opifex temporis Deus, ut qui parens sit eius patris: siquidem mundus parens est temporis, cuius motum Deus temporis ortum esse statuit. Ita nihil apud Deum futurum est, utpote qui temporum fines redegerit in suam potestatem. Neque uero ipse tempus est, sed primogenia forma temporis, atque exemplar. At in æter non nihil nec præterit, nec uenturum est: extitit uero tantum, atque in natura rerum est. Verum cum his de rebus satis explicatum sit: uidentum iam de mundi conditione immuni ab interitu. Qua de re tres opiniones apud studiosos philosophiæ extiterunt, alijs perpetuum esse mundum statuentibus, ortusque

*Oculus.**Homo minor mundus. Sensus.**Principatus animi, & ei ad hærentia.**Paradisus.**Deus pater est mundi, & mundus temporis.**Tres philosophorum opiniones de mundi ortu & interitu.*

- C** exortem & obitus, alijs contra genitum esse opinantibus, atque interiturū. Fuerunt etiam, qui utrorumque opinionem ita exciperent, ut ab his natalem mundi, æternitatem ab illis mutuarentur, indeque ueluti cinnam temperatum ex utroque, scitumque mixtum relinquerent, genitum esse mundum, non item occasurum. Et Democritus quidem Epicurusque, ac pleraque Stoicorum multitudo, genituram mundi interitumque prodiderunt; tamen non similiter. Eorum enim partim compluris mundos deliniantes, ipsorum ortum attribuunt corpulentis indiuiduis inuicem offensantibus, in occursumque implicitis. Interitum autem statuunt, cum mundi concretū & sic enati, collisi inter se fuerint occursum, & conflictati. At Stoici mundum unum ponentes, ortus eius autorem faciunt deum atque causam, non item interitus. Cæterum uim quandam in rebus existentem interitus causam esse uolunt, ab his rebus oriundam, quæ labori non cedunt, longinquis temporum circuitibus omnia ad se colligentem, ex qua rursus instauratum mundi natalem consistere artificis prouidentia, Aristoteles perpetuum mundum, ingentumque esse censuit, nefariaque impietatis eos esse insimulandos existimat, qui his contraria disseruere, ut qui tantum opus Dei nihilo præstare censuerint operibus manufactis. Opinio est autem à Platone in Timæo, mundum esse genitum planè significari. Sunt rursus, qui cautiore disputent mundum Platonis opinione ita esse genitum; non ut ortus ille quidem auspiciatum acceperit; quatenus uero ita est coagmentatus, ut non aliam utique compagem accepturus fuerit, si contigisset eum nasci, genitum esse dictum, aut quia in ortu & commutatione partes eius uideantur. Cæterum fatius & uerius est priori sententiæ assentiri, idque non ideo tantum, quod in toto ille opere parentem, fabrum, opificem, diuinum illum fictorem; hunc autem mundum concinnum, affabrefactum, & oriundum uocat, ab exemplari primigenio intelligibili sensibilem effigiem, omnia quæ in illo sunt intellectu percepta, in seipso sensu comprehensa continentem, absolutissimum ad mentis perfectionem, simulachrum expressum ad sensum; sed etiam quod Aristoteles hoc de Platone testificatur; qui cum esset philosophiæ reuerentiā imbutus, nequaquam commisisset, ut uanitatis crimine se obstringeret. Huius uero decreti Platonici parentem nonnulli Hesiodum poetam esse putant; ab eoque arbitrantur genitum mundum esse dictum, nec tandem occasurum. Et genitum quidem dictum ob id putant, quod ita scripserit:
- Principium rerum genitum chaos, edita tellus:
Qui situs est cunctis certissimus, aptus in æuum.
- Nō occasurum uero idcirco, quoniam dissolutionem eius & corruptionem non indicauit. Cæterum Chaos Aristoteles locum ideo esse censuit, quia locum in rerum naturam prius editum esse quam corpus necesse est. Mundum igitur genitum esse apud Hesiodum clarissime patefactum est. Multis autem ætatibus ante Moses apud Iudæos legum conditor, dixit in sacris scriptis genitum esse mundum, interitusque immunem. Sunt enim quinque numero libri, quorum primum Genesim nominauit, quem ita exorsus est. In principio creauit deus cælum & terram.
- Verum eam disputationem, quæ mundum ortus & interitus exortem astruit, fatius est ut loco primo commemoremus, consentaneo ipsi exordio utentes & coherenti. Omnibus igitur quæ corruptionem admittunt, duas internicionis causas imminere suppositum est, alteram intestinam, extrinsecus alteram aduenientem.

- A** aduenientem. Etenim ferrum, æs, alias eiusmodi naturas compertum habemus sua ipsas sponte exolescere, cum scilicet ærugo gliscens exest ipsa instar morbi serpentis: Ab externis autem causis, cum uel ædes, uel urbem flagrantem dissolui contingit ignis incubitu uolento. Sicut animantibus quoque mors aduenit: morbis quidem è semetipsis, extrinsecus autem cum aut iugulantur, aut lapidatione obruuntur, aut exuruntur, aut suspensio intereunt fœdo genere mortis. Quamobrem si mundus necessitati interitus non exemptus est, aut ab aliqua externa uis interbit, aut ab aliqua intus existente. At utrumque eiusmodi est, causam ut comminisci eius nequeas. Siquidem extra mundum nihil est, cum omnia ad complementum eius in unum coierint; sic enim euenit, ut unus esset, & totus, nec senectutem sentiens. Unus & totus, propter causam iam dictam, Nec senectutem, nec morbum sentiens, idcirco, quod ea corpora, quæ morbis & senio corripuntur, caloribus & frigidibus, alijsque noxis euertuntur, quæ extrinsecus uehementer incumbunt. Atqui nullius earum incubitum mundus sentit foras se proripientis, mundumque ambientis, cum nulla pars mundi ab eius compage desciscat, integraque intus omnia cohibeantur. Quod si est aliquid foris, prorsus id aut inane sit necesse est, aut natura quædam quæ affici non possit, quæque nec actum, nec passionem admittat. Nec uero ab ulla causarum dissoluetur, quas intra se continet; alioqui pars maior esset, & ualidior toto, quod est absurdissimum. Namque mundus cum uis insuperabili præditus sit, ducit secum omnes partes, à nullaque ducitur. Et hæc ratio prima. Deinde cum duæ sint causæ internicionis rerum, una intestina, altera extraria, quæcunque unam earum ferre possunt, ea alteram etiam admittere prorsus apta sunt. Cuius rei argumentum esse potest huiuscemodi: Bos enim, equus, homo, & alia eiusdem modi; quoniam natura ita comparata sunt, ut ferro interimantur, morbo item ipsa consequens est ut pereant. Quando quidem igitur nulla ab causa extraria mundum peremptum iri demonstratum est, cum nihil foris sit reliquum, nec ab ulla quidem utique interna perimetur; obstat enim antecedens demonstratio, qua collectum est nobis, id demum esse obnoxium alterutrius causæ interitus, quod naturæ constitutione capax est alterius. Accedunt etiam argumenta eiusmodi è Timæo Platonis, ut ægrotationis mundum, corruptionisque expertem credere debeamus. Principiorum quatuor unum quodque totum coagmentatio mundi concepit; quippe quæ ex igne omni, aqua, omni Aëre, & denique omni terra ita sit coagmentata à conditore; nulla ut pars ullius, nulla uis extra relicta sit ab illo. Id quod eo consilio agere instituit. Primum, ut animal illud totum quammaxime perfectum perfectis è partibus esset. Deinde, ut unum esset, nullis scilicet reliquis superantibusque principijs, è quibus aliud tale nasci posset. Denique, ut senectutis & morbi expertis esset: Probe enim ille intelligebat, quæcunque corpore calido & frigido sunt, quæcunque uires habent ualidas, ea omnia extrinsecus circumfusa, & intempestiue incumbentia, atque incidentia, & lædere solere, & morbis senectute in generandis ad tabem perducere. Eam ob causam, eoque consilio Deus totum è totis consummatum fabricatus est mundum, simul senectutis, simul morbi immunem. Hoc igitur ex Platone elogium de indissolubili compage mundi mutuandum uisum est. At uero ingentum quoque mundum esse, à ueritate naturali defendere quis possit: Nam ut geniti comes est dissolutio, sic ingentis perpetuitas; nec ab re trimentum illud compositum est:

C Quaecumque nasci contigit, mori quoque.

Hoc enim modo continet dissolutionis consequentiam.

Alterum est item argumentum, quo id astrui potest. Quicquid concretum perimitur, id in ea ipsa soluitur è quibus compositum est. Vnde fit, nihil ut aliud sit dissolutio, quam regressus in id cuiusque, quod secundum naturam erat. Quare in contrarium id quoque ualet, ut concretio uiolenta sit rerum coagmentatio in aliquid coeuntium, quod praeter naturam est propriam. Idque sane uidetur esse uerissimum. Siquidem quatuor ab elementis, quae tota sunt uniuersi, coelo, terra, aere, & igne particulas homines mutuati, tum demum hac temperatura constituuntur. Quae uero mixtura concreuerunt, naturali ea situ fraudata esse contingit. Quippe ut superno situ calor, sic inferno natura terrena fraudatur: quae cum ipsa libramento praedita sit, tamen subleuata supernum locum arripit.

Capit. Namque quod in homine in primis terrenum est, id sibi caput obtinet. At qui de terrimus est nexus, quem uiolentia astringit, qui ut uiolentus est ipse, ita tenorem asseruare diuturnum non potest. Citius enim rumpitur, utique rebus sic uinctis renitentibus, contumaciterque reluctanterque praedeliderio quo affectae sunt ad motum naturae suae congruum, quem ad ipsum cum propense ipsae ferrentur, migrare inde coactae sunt. Atque ut est scriptum apud Poetam autorem tragediae:

Terris profecta rursus in terras eunt,
Quae germinant ab aetheris celso situ,
Rursum poli petunt situm soluta; Nec
Quicquam perijt, ut editum semel fuit.

D Diremptum uero aliud ab alio, demum formam peculiarem accipit. Estque lex illa intereuntibus rebus omnibus sanctioque perscripta. Ut enim cum unum quodque in rerum naturam primum extitit, quae in eius concretione coierunt, ab ordine illa quidem naturae suae accommodato ad habitum transeunt inordinatum, id quod tum denique fit, cum in loca discedunt contraria, ita ut modo quodam peregre esse more hospitem, diuersarique uideantur. Ita cum diducuntur interitu, ad propriam eam naturae suae sortem reuerti constitutum est. At mundus huiusmodi conditionis indigestae expers est, id quod hac ratione, si placet, in promptu est ut cognoscamus. Esto igitur mundum interire, ut contigerit; nimirum partes eius in loca naturae cuiusque dissentanea digestas esse, necesse erit tute actutum ut fateare, idque ita futurum existimare non degeneris est intellectus.

Optimum porro situm, continuamque digestionem, & coherentem partes mundi sortitae sunt; id adeo, ut unaquaeque pars loco suo ut patria acquiescens, mutationem in melius non exposcat. Quam ob causam medius exacte locus attributus est terrae, super qua terrena cuncta sunt collocata; adeo si quippiam terrenum sursum eiacularis, id continuo terram uersus feretur. Hocque argumentum est, eum esse situm è natura terrenorum. Etenim ubi quid nulla uel delatum subsistit & quiescit; ibi locum proprium id ipsum utique sortitum est. Iam uero Aqua secundo loco à terra affusa est in terram, Aer & ignis è medio sublimia abierunt. Et aer quidem, aquae, ignisque confinem locum sortitus est, ignis autem locum excelsissimum. Quo euenit, ut si succensam facem deorsum in terram demiseris, nihilosecius flamma reluctans sursum illico resiliat; nimirum seipsam arrigens ad naturalem ignis motum. Quapropter si internicionis causam motio praeter naturam in alijs animantibus affert, in mundo autem singulae partes naturae suae congruenter, ordineque

A ordineque descriptae sunt, regionesque sibi familiares sortitae, profecto corruptionis immanis merito mundus dicitur.

Iam cuius id manifestum, quod unaquaeque natura eorum asseruationi studet, atque incolumitati, quorum ipsa natura est, atque si fieri posset, immortalitatem ascitam ipsi cuperet, ut arborea natura arbores seruatas cupit, & natura animalis unum quodque animans. In singulis uero sempiternam efficere stabilitatem non ualet, repugnante necessitate, paruaque iuxta magnaque senectutis immunita conseruare. Siquidem uel penuria, uel flamma, uel rigor, uel aliud quippiam (qualia coire sexcenta in rerum necem solent) decumbentia, discutunt, ac dissolunt, ac denique abrumpunt uinculum, quod concreta coercent ac cohibet. Quare mundi etiam naturam necesse est incolumitatem uniuersi uelle & concupere. Nisi uero ipsa naturis deterior est singularum mundi partium, & ut fugax, & stationis suae, ordinisue desertrix, pro sanitate morbum, pro incolumitate plena & absoluta machinari internicionem conatur. Immo uero, ut uerbis utar Poetae:

Et facie & ceruice alias supereminet omnes
Conspicua in primis, sint pulchrae quamlibet illae.

Atqui, si hoc uerum est, corruptionem mundus haudquaquam admissurus est. Quid ita? Nempe, quod cohibetrix ipsius natura multifariam inuicta est uiroribus indomiti, omnibus ipsa praualens uiolentijs, quae noxam allaturae fuerant ei interiturae. Quam ob causam Plato: Nihil, inquit, accedere unde cunque illi potest. Sibi met enim ipse tanquam alimentum naturam suam praebet, omniaque cum in seipso, tum uero à seipso & facit, & patitur, arte praestantissima conditus. Ipsum adeo sufficientem sibi suppeditantemque omnia coagmentator

B eius molitus est, talem utique praestantiorum esse ratus, quam si aliquo deficeret.

Est autem & illa argumentatio huic demonstrationi aptissima, ob quam me non latet gloriari quamplurimos, seseque ea uenditare tanquam numeris omnibus exquisita, irrefutabilique in primis, argumentarique illos hunc in modum percontabundos. Nam qua tandem de causa, inquit, Deus mundum disturbandum statuerit? nempe aut nullum postea mundum, aut ut alterum ab integro moliat. At illud prius alienum à deo est, ut cui conueniat inconditum rerum statum digerere in ordinem; nec uice uersa res ordine concinneque constructas, ad congeriem indiscretam, inconditamque reducere. Deinde si ita fecerit, iam erit ipse obnoxius poenitentiae, & poenitentia morbus est animae, atque agrotatio. Certe quidem aut mundum ordiri prorsus non oportebat, aut quando censebat dignum se opus esse, in absoluto quoque opere acquiescere. Alterum illud longiusculam disceptationem exposcit, Etenim si alterum mundum Deus pro hoc qui nunc est, constructurus est; qui construet, aut deterior, aut praestantior, aut huic similis erit. At horum quod elegeris cunque, non carebit reprehensione. Quippe, si deterior mundus futurus, & deterior quoque opifex eius. At Dei opificia omni reprehensione & Momo quoque maiora, & simul emendationem respicientia, ut quae ad numeros omnes artificij ac scientiae confecta sint & exacta. Siquidem deo decorum, atque congruum cum informia conformare, tum rebus deformissimis formas uisendas, decorasque accommodare. Sin erit ille mundus futurus huic similis; nimirum Deus opifex eius nihilo iam praestiterit pueris infantulis, qui circa littora interdum ludibundi arenam cumulat altiuscule, subindeque manibus non nihil arenam subducetes, cumulos hoc pacto excitatos disturbat. Longe enim

C enim satius esset, nihil nec adimentem, nec addentem, nec in melius, peiusve commutatam, cum qui nunc creatus est eodem in statu semel esse sinere, quam alterum similem hoc everso adstruere. Quod si præstantiorem mundum facturus est, continuo fuerit etiam præstantior opifex. Ex quo sequetur illud, ut cum priorem conficeret, & artificio ipse & ingenio imperfectior fuerit, id quod uel suspicari nefas. Adde, quod quemadmodum conuenit nos mortaleis opera quoque mortalia facere; ita Dei immortalis opificia erunt utique interitus expertia. Et rationi congruit, opera fabrefacta naturæ opificum similitudinem referre. Ad hoc uero probandum Boëthius demonstrationibus usus est quàm appositissimis, quas dicendas iam habemus. Neque uero mundus, inquit ille, genitus est, atque interiturus; & non ex eo quod non est fiet aliquid, id quod Stoicis absurdissimum uidetur. Quid igitur tandem dicat aliquis; quia scilicet nullam quiscquam comminisci causam queat tabificam, nec internam, nec externam, quæ mundum peremptura sit. Nam extra mundum nihil est, nisi sicubi forsan uacuum, cum elementa prorsus in eum resoluantur ex suo concremento. Intus autem nulla talis est ægrotatio, quæ dissolutionis causam afferre tantæ coagmentationi possit. Quod si citra causam ullam mundus perimi potest, liquebit iam, ex eo quod in rerum natura nequaquam est, corruptionis causam enasci, id quod ne concipi quidem cogitatione potest. Et corruptionis quidem modos tres aiunt esse in uniuersum: unum per diuisionem, alterum per peremptionem qualitatis res obtinentis; alium per confusionem. Quæ igitur è diremptis rebus constant, ut sunt greges, armenta, exercitus, chori, aut rursus quæ corpore coagmentato coacta sunt, ea diductione soluuntur, atque diuisione. Peremptiuus autem qualitatis modus est, cum ita sit habitus immutatio, ut ne diuersa quidem forma faciem quandam præbeat. Per confusionem fit corruptio, ut in medicamento quod tetrapharmacum dicitur. In quo uires eorum, quæ collata sunt exolecentes in unius facultatis genituram emoriuntur. Agedum quoniam istorum modorum conuenit, ut mundum interire existimemus, Vtrum eo quæ fieri per diuisionem docuimus? At mundus nec ex diductis est conditus, ita ut partes eius dissipandæ sint; nec è corporibus compactis, ita ut dissoluendæ, nec ut nostra corpora itidem unitus est. Quippe quæ natura sua fluxa potentia cecidunt rerum innumerarum, unde noxa ipsa afficiuntur; at mundi robur indomitum, præ multa abundantia omnibus rebus præualens. Num igitur potissimum integra qualitatis peremptione corruptum iri mundum dicemus? tamen eum modum interitus concipere nemo potest: quippe cum eorum sententia, qui contraria de mundi interitu sentiunt, mansura sit qualitas ipsa coagmenti, in minorem substantiam contracta, in conflagratione mundi. Age uero, superioribus modis interire mundus non potest, confusionis modo potest. Absit, ut hoc posse interire censeamus. Alioqui reuoluemur eodem, ut admittendum nobis sit, interitum mundi perinde futurum, atque si nihil in rerum natura sit. Quo tandem istuc modo? Quia si unaquæque partium mundi uicissim interiret, alia mutari in aliam potuisset; cum uero omnia simul interire uniuersa dicunt, necesse est in intellectum id admittere quod fieri non potest. Est uero operæ precium querere, qua ratione altera erit generatio mundi, cum omnia in ignem resoluta fuerint. Siquidem exhausta ab igne rerum natura, necesse erit ignem quoque extingui alimento defectum. Qui si permaneret incolumis, esset utique ratio seminalis coagmentationis mundi. Igne uero resoluta, illico una cum eo illa quoque

Boëthi demonstrationes.

Corruptionis modis tres.

Tetrapharmacum.

A quoque ratio consequens est ut perimatur. Atqui nefarium est geminataque impietatis, non tantum mundum capitis crimine arcessere, sed etiam (si dijs placet) natalem eius instauratitium tollere. Quasi uero inertia Deus & incondita rerum nece, omnibusque perperam factis gaudeat.

Proinde hanc disputationem in hunc modum exquisitius explicandam habemus. Ignis genus est triplex, carbo, flamma, & splendor. Carbo ignis est in terreno, Hocque modo spiritalis habitudinis tanquam in specu latet ignis, & quasi locum insidet, usquequaque intentus, & ad extrema usque pertingens. Flamma est id, quod ab alimento sublime tollitur. Splendor est, qui à flamma emittitur, oculis subseruiens, & præluces ad res spectabiles apprehendendas. Medium autem locum carbonis & splendoris flamma obtinet: utpote quæ & extincta desinat in carbonem, & excitata lumen habeat, quod uel uisua cum deficit, fulget. Quocirca, si resolutum iri mundum deflagratione censuerimus, haudquaquam carbo fiet: quippe in quo terreni permultum reliquum esset, ubi ignem comprehensum esse contingit. At placet caterorum corporum nullam iam tum in rerum esse naturam, terramque, aquam, aërem, in ignem merum resolui. Nec uero flammam mansuram esse placet, ut quæ sit ignei alimenti elatio in sublime. Ita cum relictum nihil fuerit, utique ipsa tabescens protinus extinguetur. Quibus etiam ipsis hoc consequens est, ut ne splendor quidem inde existat, qui suapte ipse natura solus subsistere nequit, à prioribusque illis manat, flamma scilicet & carbone; ab hoc quidem ille minor, à flamma uero multus. At illa à conflagratione mundi non futura sunt, ut probatum est, ita ne splendor quidem erit postea. Quo fit, omnino ratio ut iniri non possit mundi denuo nasci, cum seminalis nulla ratio confoueat intus. Atque ex his planum factum est, ingenitum mundum permanere, & incorruptum.

B Quin absque his etiam sic explicatis foret, & hoc argumento quis uti posset ad huius ipsius rei fidem, idoneo quidem ipso, & utique huiusmodi quod omne in eam opinionem adduceret, duntaxat qui esse ipsi pertinaces præter modum non obstinassent. Eorum igitur, quæ coniugati contraria sunt inter se, ut hoc sit, illud non sit, omnino fieri nequit. Nam si album sit, & nigrum esse necesse est, & magno existente, paruum erit, & impari par, & dulci amarum, & denique die existente nox erit, & quæcunque sunt alia huiusmodi. Atqui si mundi inflammationem fore dederimus, inde futurum sequetur, quod fieri per rerum naturam nequit, eritque coniugatorum alterutrum cum alterum iam non sit. Id quod licebit hoc pacto ut cognoscamus. Omnibus in ignem resolutis, leue quidem, & rarum erunt, & calidum, cum ignis sint propria; graue uero non erit, non densum, non frigidum, quæ tamen è regione sunt illorum. Quo modo autem potius inhibere quis possit mundi prorsus non futuri consequentiam, quæ in mundi deflagratione sanè implicita est, si quidem ea detur, quàm si ea quæ natura una esse comparata sunt, hoc ille pacto demonstrarit è sua coniugatione dirimi? At hoc posito coniugationis diremptio eousque progreditur, ut his æternum esse non negent, illis esse omnino negent.

Iam uero quod sequitur, non longe à proposito, quasi que scopulo abscedere uideatur eorum qui uerum uestigare instituerunt. Mundus si interiturus est, aut à causa quadam interibit, aut diuinitus. At uero aliunde dissolutionem nullo modo admittit; quippe qui nihil non contineat, ipse & cohibeat, & quod continetur debilius est utique continente, cum ab eo coërceatur ut præualente. A deo non posse.

s porro

Ignis.

Carbo.

Flamma.

Splendor.

Oppositorum

alterum non esse

se sine altero.

Mundum à

Deo destrui

non posse.

C porro destrui mundum dicere, sceleratum est in primis, & nefarium. Siquidem deum non ordinis dissoluti, non inconditæ rerum rationis, non internicionis autorem, sed ordinis potius, & compositæ rationis, denique uitæ atque omnis boni causam esse, apud eos in confesso est, qui uere de rebus opinati sunt.

At uero eorum, qui sempiternum mundum esse censuerunt, sunt qui argumentationi ambitiosæ, artificiosæq; indulgentes, insuper etiam hac disputatione utuntur ad astruendam opinionem suam. Quatuor esse modos internicionis rerum summa diuisione conuenit, additionem, ademptionem, transpositionem, mutationem. Binarius igitur accessione trinitatis in ternarium interit, cum iam binarius non sit. At quaternarius unitatis decessione, in ternarium. Transpositione autem interit Z elementum in H, cum lineæ quidem obliquæ & paralelæ subrectæ ad rectos angulos fuerint; linea autem ad utranque protenta & pertinens, in transversum deflexa, ipsas ad rectos angulos attigerit & copularit. Immutatione fit corruptio, cum uinum in acetum uertitur. Nullus autem modorum qui enumerati sunt, mundum attingit prorsus. Nam quid hic comminisci quisquam eorum possit; additum iri quippiam mundo ad eius demolitionem; quonam tandem id modo; si nihil est extra mundum, quod non idem pars sit mundi totius? Quicquid enim id est, cohibetur ab eo, & edomatur. Quid igitur ablatum iri? Primum, si id fateare; quicquid erit quod auferetur, id denuo mundus erit hoc mundo minor. Deinde non est inire rationem, qua corpus aliquod ab uniuersa coalescentia diremptum usquam dispergi possit. Age, nunquid partes mundi transponendas comminifcemur ad mundi corruptionem? Atqui in simili permanebunt locos non permutantes. Neque enim unquam futurum est, ut omnis terra inuehatur aqua, nec ut aqua aëre, & hic igne.

D Sed quæ in terra naturæ grauis sunt aqua; medium locum obtinebunt; ita ut terra fundamenti uice fulciat, illi; aqua innatet; at aër, ignisq; quæ natura leui sunt, superiorem locum teneant.

Neque uero existimandum est eo modo interiturum mundum, alius ut ex alio fiat. Nam que elementorum immutatio æque pollet per omnia, & quod æque pollet, id firmitudinis in declinabilis causa est, atque illabefactabilis per mansionis, cum nullo exuberantiore inferus sit. Quam ob causam refundendarum uirium rependendarumq; uicissitudo, regulis illa quidem adæquata proportionis, artifex est sanitatis atq; incolumitatis in æuum pertinacis. Vnde fit demonstrabile, mundum esse sempiternum.

Porro autem Theophrastus eos, qui ortum mundo interitumq; obijciunt, quatuor rebus falsos esse existimauit, terræ inæquabilitate, maris recessu, singularum partium uniuersi dissolutione, terrestrium denique internicione generatim per animantia grassante. Primum sic astruitur: Nisi terra principium ortus cepisset, nulla pars eius altius insurgens conspiceretur; complanati uero montes omnes fuissent, collesq; ad æquilibrium redacti cum planicie camporum. Si quidem tot imbribus quotannis ab æuo labentibus, locorum in altum editorum alia torrentibus abrupta fuissent (ut simile ueri est) alia suo prope nutu subsidentia pessum iuissent, omniaq; iam usquequaque perplanata diffunderentur. Nunc uero crebræ salebræ, permultorumq; montium iuga in altum exurgunt, indicia sunt terræ minime ab æterno editæ. Alioquin iam olim, ut dictum est, in tempore infinito imbrum uel terra à fronte, ut dicitur, ad calcem, ad uia uehicularis æquabilitatem complanata uideretur. Et est ea uis aquæ præsertim superne castantis,

Theophrastus in eos qui mundum sempiternum esse negant. Terræ inæquabilitas.

A tantis, ut quædam ui extrudat, quædam cõninenti stillicidio caua reddat: solum etiam ut prædurum ac glareosum fossorum more subigat.

Quin & mare ipsum, inquit, imminutum est. Indices sunt insulæ celeberrimæ Rhodos & Delos. Quæ cum olim mari summersæ & obrutæ non cernerentur, temporis interuallo existere sensim cœperunt & conspici, utiq; mari sensim itidem subsidente, ut quidem uetustis proditum est historijs, quæ de ipsis conscriptæ sunt. Ingentes etiam sinus maris altissimosq; exaruisse aiunt, contentiq; accessisse: simul tractus adiacentes in apertum protulisse, partibus illos quidem luculentis, nec sterilibus, ut apparuit cum seminari cœpti essent, arbutisq; conferi. His etiam accedunt indicia maris è prisca proluuie retroacti, id quod scrupi & conchulæ marinæ in sicco destitutæ ostendunt, aliæq; eiusdem modi, quæ mari æstuate expui solita sunt. Quod si mare imminuitur, minuetur & terra, longisq; annorum circuitibus prorsus utrunque elementum resoluatur; & uniuersus uero aër exhaurietur, ad imminutionem sensim uergens; omniaq; è suo concremento in unam naturam ignis liquefcent. Ad tertij autem capituli structuram hoc argumento utuntur. Id, inquit, omnino periturum est, cuius partes obrutæ & expositæ interitui, at mundi partes tales sunt, igitur mundus huiuscemodi. Nunc agitandum, quod huc digrediendo reieceramus.

Quænam igitur terræ pars, ut ab eodem auspiciemur, uel maior, uel minor tempore, non dissoluetur? Quid lapides firmissimi: nonne tumore putris affecti putrescunt tandem, atque ab habitus infirmitate (qui tenor est spiritalis, uinumq; fracturæ non immune, tamen ægre est solubile) fragiles & fluxi in tenuem primum puluerem soluti, deinde consumpti, tum demum prorsus euandiant abeunt? Aqua uero quid ipsa: nonne si immota manserit, nec flatu diuentiletur, quiete enecatur: certe quidem mutari eam constat, graueolentiaq; infici, more animantium, quæ anima priuatæ sunt. Enim uero aëris corruptiones nulli non apparent manifesto, & ægrotare enim aër, & tabescere, & modo quodam emori è sua naturali constitutione potest. Quod si animi intentionem ad indagandam rerum ueritatem potius, quam ad nominum appellationumq; decorum cõtuleris, quidnam aliud dixeris pestem esse quam aëris mortem: qui non

B xam qua afficitur in omnium necem effundit, quibus quidem ipsis participibus animæ esse contingit. Iam de igne quid opus est uerbosius disputare: qui si mul alimento defectus est, tabescit & extinguitur. Quare si unamquamque mundi partium suam manet exitium, nimirum mundus ipse, qui ex his compositus est, exitij non erit expers.

Quartam illi eandemq; ultimam rationem exquisitius hunc in modum prosequuntur. Si mundus (aiunt ipsi) sempiternus esset, essent etiam animalia sempiterna, eoq; magis genus hominum tale esset, quo reliquis est præstantius. At sero genitos homines apparebit, his qui rerum naturas institerint perscrutari. Est enim uerisimile, atq; adeo necessarium, simul cum hominibus in naturam rerum editis, artes quoque extitisse, ut æquales hominibus. Nec id modo eam ob rem, quod naturæ rationali ea sunt accommodata, quæ artificio constant, sed etiam quod si absque his artibus esset, uita non procederet. Id ex fabulis uideri possumus, si singularum tempora recensamus, quas dijs Poëtæ singulis affictas decantauerunt. Caterum nisi homo æternus sit, nullum aliud animal æternum erit. Ita ne loca quidem æterna erunt, quæ ipsa excipiunt animalia, terra, aqua, & aër. Ex quo sequitur, ut sit manifestum, mundum esse exitio obnoxium.

§ 2. Hic

Maris imminutio.

Partium mundi dissolutio.

Habitus.

Pestis.

Animantium condicio mortalis.

Locus hic mundus tilatus est.

C Hic enim uero cum istis hominibus, qui uerba fundunt commentitia, necessesse est pedem ipsi ut conferamus, ne quis eorum quos deficit rerum prudentia maior, ab ipsis adducatur quoquo modo in errorem. Protinus autem nobis ab refutatione ordiendum est, quando captionum artifices ipsi auspicantur ab impostura. Si mundus, in quiunt, æternus esset, nullas iam in terra oportebat extare inæquabilitates. Quid istuc tandem obsecro? Erunt enim, qui in medium prodeuntes dicere non uereantur, montium naturam nihil quicquam ab arborum differre. Nam ut illæ temporum uicibus amittunt folia, alternisque repubescunt; eodem etiam modo montium partes quædam abrumpuntur, & quædam uicissim adnascuntur; tametsi non nisi longinquitate temporis agnatio hæc innotescit; idcirco quod arbores natura celeriore præditæ, incrementum suum cito capiunt, montes uero tardiore; unde fit, ut enatæ eorum partes uix sensu hominum percipiuntur, ac nisi longo tempore. Atqui enascentium montium rationem plane ignorare isti mihi uidentur, alioqui pudor eos, ut opinor, uetuisset tale quicquam proloqui. Quare eos docere nequaquam grauabimur. Est autem quod dicturi sumus, nec nouum, nec nostrum, sed antiquorum inuentum, hominum sane sapientum, qui nihil non ipsi disputatum reliquerunt, eorum quidem certe quæ ad scientiam necessaria esse ceniuntur. Cum igitur natura ignita in terra condita sursum uersus rapitur ignis, uel naturali ad proprium locum tendit, ac si quantulum sit cunque spiraculum nacta, sublime rapit secum multum terrenæ naturæ, & quam potest plurimum, simul ac uero terra ipsa eruperit, fertur compendiosa uia. Ea porro terrena natura ignem subsequi erumpentem coacta, ad altitudinem multam assurgens, in arcum contrahitur, ac tandem in uerticem desinit mucronatum, igneam naturam imitando. Si quidem tunc necesse est, ut leuissima natura & grauissima, quæ sunt aduersariæ, inter se conflentur, cum utraque in locum suum suo pre nutu urgeatur, contraque alterius uolentiam alitricus distrahatur. Proinde natura ignea terram sublimem secum rapiens deorsum uergere cogitur terreno degrauante. Terra uero in infimum libramento suo depressa, contraque ab igne suspensa, qui suamet ipse sponte sublime attollitur; uix tandem ipsa à præualente potentia, atque subleuatrice euicta, sursum in sedes ignis protruditur, atque ibi consistit. Quid igitur mirum est, montes aquis imbrum torrentibus non absumi, cum uis ipsos continens, à qua etiam eriguntur, quam firmissime in eis atque ualidissime implicita sit? Soluto enim uinculo quo cohibetur, dissolui eos consentaneum esset, in aquasque dissipari; nunc uero ignis uel astricti pertinacius resistunt aquarum delapsibus.

Montes cur imbribus non absumantur.

Atque hæc sunt quæ dicenda habuimus, eò pertinentia ut doceremus inæquabilitatem terræ argumentum non esse fide dignum ortus & interitus mundi. Ad id porro, quod argumentantur de minutione maris, hoc modo responderi conuenienter potest. Non ipsos tantummodo mari emergentes insulas oportere considerare; ceterum aliquæ ne continentis partes undis olim abruptæ, marique adobruræ, denuo redditæ sint continentis; id uero ipsos perpendere oportere. Studio enim naturæ indagandæ (quam physiologiam uocant) aduersa est contentio, cum id studium antiquissimam curam habeat ueritatis inuestigandæ. Quid quod uiceuersa ingenti contentione studij eius inquiritur, quot quantaque partes non oræ tantum maritimæ, sed etiam mediterraneæ, excurrense mari haustæ sint. Nam quod terra mari admissio mersa, nauibus nunc onerarijs nauigatur & prægrandibus, historia testis est Siculi freti cantatissima, ne-

mini

A mini non doctorum cognita. Olim Italia Siciliam continenti adiungebat; cum uero utrinque ingens mare uolentis flatibus, aduersisque incurrisset, confinis angustia terræ interrupta, mari summersa est; secūdum quam angustiam urbs Rhegium condita, ab euentu interrupti soli appellata est, contraque hominum expectationem contigit, ut duo quidem maria terræ prius angustia dirempta, eo casu coniungerentur, in unumque confluerent; terra uero ut ante unita, confinis postea freto diduceretur. Quod fretum tunc interfusum effecit, ut quæ olim erat continens, nunc insula Sicilia sit uolentia casus edita. Fama est, & alias urbes mari superfuso absorptas postea non extitisse. Namque circa Peloponnesum autem tres urbes uehementi maris impetu esse mersas, Aegiram, Buram, Helicen in edito loco sitam. Certe quidem Aplantis insula, Asia simul, Africæque maior, ut autor est in Timæo Plato, diem unum noctemque factis terramotibus inuisitatis & portentosis cum diluuijs deorsum sidens, repente absorpta est à mari atque condita; mari eo casu ibi facto nequaquam nauigabili atque uoraginoso. Quocirca ad mundi interitum asserendum nihil contulit commentitia maris imminutio. Etenim si aliunde mare recedit, aliud etiam immeando terras mergit. Quamobrem istos oportebat non alterum tantum contemplatione prosequenteis, sed utrunque, ita demum de ea re statuere, non aliter atque in ciuilibus controuersijs factitatur, quibus in ipsis legitimus iudex non ante qua de re agitur sententiam profert, quam ipsos ambigentes uicissim audierit.

Sicilia olim continens.

Rhegium.

Urbes summersæ.

Aplantis.

B Neque uero non is uiuere potest, cuius summus digitus abscissus est, cui tametsi ipsi communis usus omnis partium membrorumque auferatur, illico interibit. Eodemque modo, si cuncta simul elementa sub utrunque tempus exolescerent; nimirum fateri necessarium foret mundum corruptionis esse capacem. Sin elementa singula priuatim in naturam mutantur uicini elementi, immortalitate prædita esse elementa ex eo magis declaratur quam esse interitura.

Elementa in alia ueritæ ex alijs.

Porro autem illa summa est stultitia, genus humanum ab artibus æstimare, cuius argumenti absurditatem si quis probandam esse sequendamque censuerit, recentem ille plane mundum hoc argumento demonstrauerit, utpote uix ante annos mille conditum; si quidem omnes artium inuentores, quos memoria prodente accepimus, eum numerum annorum non exceperunt. Quod si artes æquales esse generi humano dicendum est; cōsultam nobis naturali historia opus erit; nec enim citra adinaduersionem, supinamque fiducia nobis id dicendum est. Historia porro quænam est illa? Terrestrium interitus non uniuersorum unaque omnium, sed plurimorum, causis duabus maximis imputant: ignis scilicet & aquæ inuisitatae abundantia, & quam nemo exprimere queat sermone. Vtranque enim illam uim in terris decubere alternis autem longissimis annorum circuitibus, interdumque deflagratio grassat, cum flumen ignis ætherij superne effusum, multisque in locis & uarijs sparsum, tractus ingentes orbis terrarum permetitur. Interdum proluuies euagatur, uniuersam aquarum naturam detractam secum inuehens; cum interim amnes atque torrentes expatientur, non alueos tantum supergressi, sed etiam ultra constitutum modum incrementi exundantes. Proinde his duobus modis alijsque innumeris, sed minoribus, cum genus hominum perire contigit, artes quoque perire necesse est; quippe artem sine artifice subsistentem haudquaquam uidere est.

s 3 Cum

Cum vero in medium morbi grassati iam languescere cœperint & cedere, simulq; hominum genus repubescere, & tãquam fruticari ex humanis reliquijs, quæ superstites sæuientibus malis, degrauantibusq; fuerunt: ibi tum rursus artes excitari incipiunt: non quod non & ante illæ quidem natæ fuerint, sed quod circumsisa artificum multitudine raræ esse cœperant. Hæc ferè habebamus, quæ à maioribus accepta, de mundo dicemus pro ingenij facultate.

PHILONIS IVDÆI DE MVNDO
LIBRI FINIS.

הלא כה דברי נאם יהוה
 ובטח ש יפוזז סלע

סודא וקורי קור
 סודא וקורי קור
 סודא וקורי קור
 סודא וקורי קור

Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit do-
 minus, & quasi malleus conterens petram.

EXCVDEBAT BASILEAE ADA-
 MVS PETRVS, MENSE AV-
 GVSTO, ANNO
 M. D. XXVII.

UNIVERSIDAD DE GRANADA
 Hospital
 Real
 BIBLIOTECA